

ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ "ไป" และ "มา" ในภาษาไทย

นางสาวชาภาณี มณีนาวาชัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SUBJECTIVITY OF THE MOTION VERBS "PAJ" 'GO' AND "MAA" 'COME' IN THAI

Miss Chadinee Maneenavachai

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Linguistics

Department of Linguistics

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ "ไป"

และ "มา" ในภาษาไทย

โดย

นางสาวชาภาณี มณีนาวาชัย

สาขาวิชา

ภาษาศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. นันทิชนัน นาทประทาน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีราภรณ์ รัตติธรรมกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร. ศุภนทร์ ตัญศิริ)

ชาภินี้ มณีนาวาชัย : ความเป็นอติวิสัยของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ "ไป" และ "มา" ในภาษาไทย (SUBJECTIVITY OF THE MOTION VERBS "PAJ" 'GO' AND "MAA" 'COME' IN THAI) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 230 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) ศึกษาความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่างๆ และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอติวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” กับความเป็นไปได้ในการแทนที่กันและระดับของการแสดงความหมายเชิงพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่าคำกริยา “ไป” และ “มา” มีหลายความหมาย กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในประโยคความเดียวจะแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพออกจากหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” นำหน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพออกจากหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง และความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ เมื่อคำกริยา “ไป” ตามหลังคำกริยาอื่นจะแสดงความหมายทิศทางเชิงพื้นที่ การณ์ลักษณะแบบสมบูรณ์และแบบไม่สมบูรณ์ และการเกินพอดี ส่วนคำกริยา “มา” เมื่อปรากฏตามหลังคำกริยาอื่น จะแสดงความหมายทิศทางเชิงพื้นที่ และเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทแง่ของผล และความต่อเนื่องของเหตุการณ์

ความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” แบ่งออกได้ 4 บริบท ได้แก่ 1) บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่ได้ ซึ่งอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่สลับทิศทางของการเคลื่อนที่ 2) บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กัน แต่อ้างถึงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์ 3) บริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้น และ 4) บริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้น

ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” และความเป็นไปได้ในการแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นอติวิสัยของแลงเกคเคอร์ (Langacker, 1985; 1991; 1999; 2006) กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” มีความหมายทางไวยากรณ์มากขึ้นจะมีระดับความเป็นอติวิสัยเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้และแทนที่กันไม่ได้ ความหมายของคำกริยาทั้งสองแสดงทั้งการเคลื่อนที่เชิงกายภาพบนเส้นทางเชิงพื้นที่ ซึ่งมีความเป็นอติวิสัยน้อย และการเคลื่อนที่เชิงนามธรรมบนเส้นทางที่ไม่ใช่เชิงพื้นที่ ซึ่งมีความเป็นอติวิสัยมาก

ภาควิชา ภาษาศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ภาษาศาสตร์

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2559

5480503222 : MAJOR LINGUISTICS

KEYWORDS: SUBJECTIVITY / COGNITIVE LINGUISTICS / SEMANTICS / GRAMMATICALIZATION /
VERB 'COME' AND 'GO'

CHADINEE MANEENAVACHAI: SUBJECTIVITY OF THE MOTION VERBS "PAJ" 'GO' AND
"MAA" 'COME' IN THAI. ADVISOR: ASSOC. PROF. DR. KINGKARN THEPKANJANA, 230 pp.

The purpose of this research is 1) to study the interchangeability of *paj* 'go' and *maa* 'come' in various contexts, and 2) to study the relationship between subjectivity of the verbs *paj* 'go' and *maa* 'come', their interchangeability and the degree of spatial meaning.

It has been found that *paj* 'go' and *maa* 'come' have different meanings depending on their positions and the co-occurring verbs in the sentences. When occurring as a single verb in a simple sentence, they denote actual physical movement away from and towards the speaker's reference point. When preceding other verbs, they denote actual physical movement away from and movement towards the speaker's reference point in order to do something and distance between events. When occurring in the position following other verbs, the verb *paj* 'go' denotes spatial direction, perfective and imperfective aspect, and excessiveness, while the verb *maa* 'come' denotes spatial direction, anterior in terms of perfect of result and anterior continuing.

The interchangeability of *paj* 'go' and *maa* 'come' can be divided into 4 contexts: 1) the context where they are interchangeable and refer to the same situation but the direction of motion is reversed; 2) The context where they are interchangeable but they refer to different events; 3) the context where only *paj* 'go' can be used; and 4) the context where only *maa* 'come' can be used.

The meaning of the verbs *paj* 'go' and *maa* 'come' and their interchangeability are related to Langacker's conception of subjectivity (Langacker, 1985; 1991; 1999; 2006). When *paj* 'go' and *maa* 'come' are more grammatical, their meanings are more subjective. However, in the contexts where *paj* 'go' and *maa* 'come' are interchangeable and not interchangeable, it was found that they denote both physical motion along a spatial path which is less subjective and abstract motion along a non-spatial path which is more subjective.

Department: Linguistics

Student's Signature

Field of Study: Linguistics

Advisor's Signature

Academic Year: 2016

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.กิงกาญจน์ เทพกาญจนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้แนวคิด คำแนะนำ ตลอดจนข้อเสนอนี้ต่าง ๆ อันมีค่ายิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิไลดา ศรีอุฬารพงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภรณ์ รัตติธรรมกุล อาจารย์ ดร.นันทชนัน นาถประทาน และอาจารย์ ดร.คเชนทร์ ตัญศิริ คณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์และวิทยานิพนธ์ และศาสตราจารย์ ดร.ชาโตชิ อุเอฮาระ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร.คเชนทร์ ตัญศิริ ผู้ที่คอยกระตุ้นเตือน ถามไถ่ความก้าวหน้า รวมถึงให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ และคณาจารย์ภาควิชาภาษาตะวันตก สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ด้านภาษาศาสตร์ อันเป็นรากฐานที่ดียิ่งในการทำวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา ประจำปีการศึกษา 2554 ถึง 2556 จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณโสรัจ เรืองมณี คุณสุวดี นาสวัสดิ์ คุณปริญญา วงษ์ตะวัน และพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคนในภาควิชาภาษาศาสตร์ และเพื่อนร่วมงานที่ธนาคารกรุงไทยที่คอยเป็นกำลังใจ ถามไถ่ความก้าวหน้า และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้วิจัยอยู่เสมอ รวมถึงคุณวรรณภา จัดสนามที่คอยให้กำลังใจและถามถึงด้วยความห่วงใยเสมอ

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและระลึกถึงความรัก ความห่วงใย ตลอดจนความเอาใจใส่ของบิดาและมารดา รวมถึงขอขอบคุณน้องสาว ผู้ให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆ ด้านตลอดมา

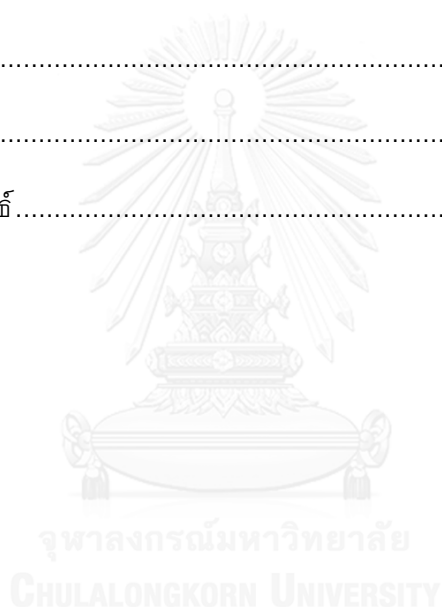
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	14
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	14
1.4 วิธีการดำเนินงานวิจัย	15
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
1.6 คำย่อที่ปรากฏในงานวิจัย.....	20
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	21
2.1 เหตุการณ์การเคลื่อนที่	21
2.2 การบ่งชี้	22
2.2.1 มโนทัศน์การบ่งชี้.....	22
2.2.2 ประเภทของการบ่งชี้.....	23
2.2.3 รูปภาพแสดงความหมายการบ่งชี้ COME และ GO ในภาษาต่างๆ	26
2.2.4 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบ่งชี้ของคำกริยา COME และ GO ข้ามภาษา	29
2.3 การกลายเป็นคำไวยากรณ์	36
2.3.1 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ	36

2.3.1.1 ความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา COME	37
2.3.1.2 ความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา GO	46
2.3.2 กลไกของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์: กระบวนการนามนัยและอุป ลักษณะ	55
2.4 ภาษาศาสตร์ปริชาน.....	58
2.5 ความเป็นอัติวิสัย	61
2.5.1 ความเป็นอัติวิสัยในทางภาษาศาสตร์	61
2.5.2 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO กับความเป็นอัติวิสัย ตามแนวคิดของทรอกอทและแลงเอคเคอร์.....	79
2.6 สรุป	88
บทที่ 3 ความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”.....	91
3.1 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “ไป”	91
3.1.1 กริยาเดี่ยว	93
3.1.2 กริยานำ.....	95
3.1.3 กริยารอง	99
3.2 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “มา”	106
3.2.1 กริยาเดี่ยว	108
3.2.2 กริยานำ.....	109
3.2.3 กริยารอง	112
3.3 ลักษณะของการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”	117
3.3.1 การแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” โดยอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่ สลับทิศทาง	118

3.3.2 การแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” โดยอ้างถึงเหตุการณ์คนละ เหตุการณ์.....	135
3.3.3 บริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้น.....	136
3.3.4 บริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้น.....	147
3.4 สรุปและอภิปรายประเด็นความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”	152
บทที่ 4 ความเป็นอติวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา”	158
4.1 ความเป็นอติวิสัยในการมองเหตุการณ์ผ่านคำกริยา “ไป” และ “มา”	158
4.1.1 สถานการณ์ที่ผู้พูดไม่ได้เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์.....	159
4.1.2 สถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์.....	161
4.2 กระบวนการกลายเป็นอติวิสัยของคำกริยา “ไป”	165
4.3 กระบวนการกลายเป็นอติวิสัยของคำกริยา “มา”	169
4.4 ความเป็นอติวิสัยกับความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา”	174
4.4.1 ความเป็นอติวิสัยในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ ซึ่งอ้างถึง เหตุการณ์เดียวกัน แต่สลับทิศทาง	174
4.4.2 ความเป็นอติวิสัยในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ แต่อ้างถึง เหตุการณ์คนละเหตุการณ์.....	178
4.4.3 ความเป็นอติวิสัยในบริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้น.....	178
4.4.4 ความเป็นอติวิสัยในบริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้น.....	181
4.5 สรุปและอภิปรายประเด็นความเป็นอติวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา”	183
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	188
5.1 สรุปผล.....	188
5.2 อภิปรายผล.....	200

5.2.1 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่นๆ และใน ภาษาไทย.....	200
5.2.2 ทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ.	203
5.2.3 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ คำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยกับความ เป็นระบบของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO.....	209
5.2.4 ลักษณะเด่นของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยกับการกลายเป็นคำ ไวยากรณ์.....	215
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	219
รายการอ้างอิง.....	220
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	230

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1 การปรากฏของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในข้อมูล.....	19
ตารางที่ 2.1 ความหมายทางไวยากรณ์ที่คำกริยา COME และ GO ที่พบในภาษาต่างๆ.....	53
ตารางที่ 5.1 ความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ และในภาษาไทย	213

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	ภาพที่ปรากฏผ่านสายตาของผู้พูดขณะที่กล่าวถ้อยคำในประโยคที่ (18)	10
ภาพที่ 1.2	มุมมองในภาพความคิดของผู้พูดขณะที่กล่าวถ้อยคำในประโยค (19).....	11
ภาพที่ 1.3	มุมมองในภาพความคิดของผู้พูดขณะที่กล่าวถ้อยคำในประโยค (20).....	12
ภาพที่ 2.1	การมองเหตุการณ์แบบภววิสัยและแบบอัตวิสัย	66
ภาพที่ 2.2	มาตรวัดอัตวิสัยในรูปภาพ	69
ภาพที่ 2.3	ระดับความเป็นอัตวิสัยในรูปภาพ.....	72
ภาพที่ 2.4	กระบวนการเป็นอัตวิสัยของ be going to.....	84
ภาพที่ 3.1	รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “ไป”	92
ภาพที่ 3.2	ภาพเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา “ไป”	93
ภาพที่ 3.3	รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “มา”	107
ภาพที่ 3.4	ภาพเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา “มา”	108
ภาพที่ 3.5	การมองเหตุการณ์ของผู้พูดผ่านคำกริยา “ไป” และ “มา”	119
ภาพที่ 3.6	ความหมายอดีตของ “ไป” ในต้นแบบเวลาเคลื่อนที่ (Moving-Time Model)	128
ภาพที่ 3.7	ความหมายอดีตของ “มา” ในต้นแบบตัวเราเคลื่อนที่ (Ego-Time Model).....	128
ภาพที่ 3.8	การเคลื่อนที่เชิงนามธรรมแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ	131
ภาพที่ 4.1	ระดับความเป็นอัตวิสัยของการแสดงออกทางภาษา	164
ภาพที่ 4.2	กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” ในภาษาไทย.....	165
ภาพที่ 4.3	ระดับความเป็นอัตวิสัยของความหมายต่างๆ ของคำกริยา “ไป”	168
ภาพที่ 4.4	กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “มา” ในภาษาไทย	170
ภาพที่ 4.5	ระดับความเป็นอัตวิสัยของความหมายต่างๆ ของคำกริยา “มา”.....	172
ภาพที่ 5.1	ความหมายอนาคตของ COME และความหมายอดีตของ GO ในต้นแบบเวลา เคลื่อนที่ (Moving-Time Model)	208

ภาพที่ 5.2 ความหมายอดีตของ COME และความหมายอนาคตของ GO ในต้นแบบตัวเรา
 เคลื่อนที่ (Ego-Time Model) 208

ภาพที่ 5.3 ความหมายเหตุการณ์ก่อนหน้า/ความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ของ “มา” และ
 ความหมายอนาคตของ “ไป” ในต้นแบบตัวเราเคลื่อนที่ (Ego-Time Model) 215

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ความเป็นอัตวิสัย (subjectivity) เป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่ได้รับความสนใจอย่างมาก ในทางภาษาศาสตร์ปริชานในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ตามแนวคิดนี้ความเป็นอัตวิสัยอ้างถึงการสร้างมโนทัศน์ของฉากเหตุการณ์หนึ่งว่ารวมตัวผู้พูดเอาไว้อย่างไร (how one conceptualizes a scene that includes the speaker himself/herself) (Croft and Cruse, 2004) ความเป็นอัตวิสัยจึงมีบทบาทสำคัญต่อวิธีการที่มนุษย์สร้างความหมายและมองเหตุการณ์ (construe) กล่าวคือ ผู้พูดมีบทบาทในการเลือกมุมมองที่เหมาะสมจากแง่มุมที่หลากหลายของเหตุการณ์หนึ่ง และพรรณนาเหตุการณ์เพื่อจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่งด้วยรูปภาพซึ่งตรงกับภาพที่ปรากฏในความคิดที่ผู้พูดมีต่อเหตุการณ์นั้น

คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ COME และ GO¹ ในภาษาต่างๆ เป็นรูปภาพหนึ่งๆ ที่แสดงให้เห็นความเป็นอัตวิสัยในภาษา ในฐานะที่ผู้พูดเป็นจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ ตามแนวคิดของไวยากรณ์ปริชาน เหตุการณ์หนึ่งสามารถถูกสังเกตการณ์และพรรณนาได้จากหลากหลายมุมมอง ขึ้นอยู่กับผู้พูดว่าจะเลือกมุมมองใดมาพรรณนาเหตุการณ์ ดังนั้นเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์จึงสามารถแสดงด้วยรูปภาพที่แตกต่างกัน รูปภาพที่ได้จากการเลือกมุมมองในการพรรณนาเหตุการณ์นี้ถือเป็นการแสดงความเป็นอัตวิสัย อย่างไรก็ตาม รูปภาพบางรูปแสดงมุมมองของผู้พูดในการมองเหตุการณ์ชัดเจนกว่ารูปภาพบางรูป เนื่องจากรูปภาพเหล่านั้นมีความหมายที่ระบุว่าผู้พูดเป็นจุดอ้างอิงในการมองเหตุการณ์ ผู้พูดจึงมีส่วนร่วมในเหตุการณ์อย่างชัดเจนในฐานะที่เป็นจุดอ้างอิง เหตุการณ์ที่แสดงด้วยรูปภาพเหล่านี้จึงแสดงความเป็นอัตวิสัยในการมองเหตุการณ์ของผู้พูดมากกว่ารูปภาพอื่น (Langacker, 1985; 1990; 1997; 1998; 1999; 2002; 2006) ตัวอย่างเช่น ในภาพเหตุการณ์ที่คนคนหนึ่งเคลื่อนที่ ผู้พูดสามารถเลือกพรรณนาเหตุการณ์นี้ได้หลายแบบ เช่น

(1) *He walked.*

(2) *He came.*

¹ ในที่นี้ใช้อักษรภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่เพื่อแทนมโนทัศน์ของคำที่แสดงความหมายของการไปและการมาที่ปรากฏในภาษาต่างๆ

ประโยคข้างต้นแสดงการมองเหตุการณ์ที่ผู้พูดเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะที่แตกต่างกัน ในประโยคแรก คำกริยา *walked* แสดงภาพเหตุการณ์การเคลื่อนที่ที่ผู้รับสารไม่รู้ว่าผู้พูดอยู่ ตำแหน่งใดของเหตุการณ์ ในขณะที่ประโยคที่สอง แม้จะไม่มีรูปภาษาที่แสดงตัวผู้พูดปรากฏอยู่ แต่คำกริยา *came* ก็ทำให้ผู้รับสารรู้ว่าผู้พูดมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ เนื่องจากทิศทางของการเคลื่อนที่นั้นมุ่งเข้าสู่ตำแหน่งของผู้พูด ดังนั้น ประโยคที่สองจึงแสดงความเป็นอัตวิสัยมากกว่า ประโยคแรก

ตามแนวคิดนี้ การเลือกใช้คำกริยา COME และ GO ในการพรรณนาเหตุการณ์จึงจัดเป็นการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยโดยเนื้อใน (inherently) เนื่องจากความหมายพื้นฐานของคำกริยา COME แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่เป้าหมายซึ่งเป็นสถานที่ของผู้พูด และคำกริยา GO แสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูด ซึ่งโดยปกติแล้วตำแหน่งของผู้พูดในเหตุการณ์การเคลื่อนที่ COME และ GO นี้จะทำหน้าที่เป็นจุดอ้างอิงที่เรามองเหตุการณ์ทั้งในเรื่องของสถานที่และเวลา ตัวอย่างเช่น

(3) เขาไปที่ห้อง

(4) เขามาที่ห้อง

การใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกันในประโยคทั้งสองนี้สะท้อนการมองเหตุการณ์ที่แตกต่างกันในเรื่องของผู้มองที่ระบุโดยผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูด คำกริยา *ไป* แสดงมุมมองภายนอกห้องที่ผู้พูดอยู่ กล่าวคือ ผู้พูดอยู่นอกห้อง และมองเห็นว่าประธาน เขา เคลื่อนที่ออกจากตำแหน่งของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ หรือ ณ เวลาที่อ้างอิง ส่วนคำกริยา *มา* แสดงมุมมองภายในห้องที่ผู้พูดอยู่ กล่าวคือ ผู้พูดอยู่ในห้อง และมองเห็นผ่านหน้าต่างว่า ประธาน เขา เคลื่อนที่จากที่ใดที่หนึ่งเข้าสู่ตำแหน่งของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ หรือ ณ เวลาที่อ้างอิง

จากงานวิจัยในอดีต การศึกษาการแสดงความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาที่มีความหมาย COME และ GO มีจำนวนไม่มากนัก และเป็นที่น่าสังเกตว่าความเป็นอัตวิสัยที่พบในแต่ละภาษาแปรไปตามวัฒนธรรม กล่าวคือ ผู้พูดของภาษาบางภาษามักมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยมากกว่าผู้พูดของภาษาบางภาษา โดยเฉพาะภาษาในแถบเอเชียที่พบว่ามีความเป็นอัตวิสัยมาก ดังจะเห็นได้จากงานที่ศึกษาระดับความเป็นอัตวิสัยของภาษาในเชิงแบบลักษณ์ภาษา (Uehara, 2006) โดยพิจารณาจากการบังคับปรากฏของคำกริยาที่มี COME และ GO ในเหตุการณ์การเคลื่อนที่พื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่นมักมีการระบุตัวผู้พูดเป็นจุดอ้างอิงในการกระทำกริยาซึ่งต่างจากผู้พูดภาษาอังกฤษที่ไม่ปรากฏการใช้ภาษาลักษณะนี้ กล่าวคือ ในการแสดงออกของเหตุการณ์

การเคลื่อนที่ คำกริยาแสดงอากัปกริยาในภาษาญี่ปุ่น เช่น *aruku* 'walk', *hasiru* 'run', *unten-suru* 'drive' มักปรากฏร่วมกับคำกริยา COME และ GO นอกจากนี้คำกริยาแสดงทิศทางในภาษาญี่ปุ่น เช่น *deru* 'exit', *hairu* 'enter' ก็มีแนวโน้มสูงมากที่จะปรากฏร่วมกับคำกริยา COME และ GO ซึ่งต่างจากภาษาอังกฤษที่ไม่จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับคำกริยาทั้งสองคำนี้ ตัวอย่างเช่น

คำกริยาแสดงอากัปกริยาในภาษาญี่ปุ่น

- (5) *Kare wa koko e ?unten-sita /unten-site kita.*
 he TOP here to drove / driving came
 'He drove here.' (lit. 'He came here driving.')

คำกริยาแสดงทิศทางในภาษาญี่ปุ่น

- (6) *Ken ga heya kara dete itta/kita.*
 Ken NOM room from exit went / came
 'Ken went/came out of the room.'

(Uehara, 2006: 86)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษมีความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากผู้พูดไม่จำเป็นต้องปรากฏตัวหรือเป็นจุดอ้างอิงในเหตุการณ์ ในภาษาจีนก็มีลักษณะการปรากฏใช้คำกริยา COME และ GO ร่วมกับคำกริยาแสดงอากัปกริยาเช่นเดียวกับภาษาญี่ปุ่น เช่น *fei lái* 'come flying' และ *pao lái* 'come running' นอกจากนี้ยังมีภาษาเกาหลีที่มีรูปแบบการใช้ภาษาเพื่อแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่เข้าสู่เป้าหมายลักษณะนี้ด้วย เช่น

ภาษาเกาหลี

- (7) *Ce salam-un yeki-ey ?kel-ess-ta /kel-e wassta.*
 the man-TOP here-to walked / walking came
 'The man walked here.' (lit. 'He came here walking.')

(Uehara, 2006: 88)

แม้แต่ในภาษาไทยเองก็มักปรากฏการใช้คำกริยาแสดงการบ่งชี้ “ไป” และ “มา” ร่วมกับคำกริยาแสดงอากัปกริยาเพื่อระบุตัวผู้พูดไว้ในเหตุการณ์ เช่น *นกบินไป เขาวิ่งมา* เป็นต้น ไม่เหมือนกับภาษาอังกฤษที่คำกริยา *come* และ *go* ไม่จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับคำกริยาประเภทนี้ด้วยเหตุนี้ จึงน่าสนใจว่าผู้พูดภาษาไทยมีวิธีการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยผ่านคำกริยา “ไป” และ “มา” อย่างไร

นอกจากงานการศึกษาความเป็นอัตวิสัยในภาษาแล้ว คำกริยา COME และ GO ยังได้รับการศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประเภทของรูปภาษาที่แสดงอัตวิสัย ได้แก่ การศึกษาการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย (subjective motion) (Mutsumoto, 1996) ตัวอย่างเช่น

(8) *The mountain range goes from Canada to Mexico.*

ประโยคข้างต้นไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงออกจากประเทศแคนาดาสู่ประเทศเม็กซิโกของประธานนามวลี *the mountain range* แต่เป็นการเคลื่อนที่ทางความคิด กล่าวคือ ผู้พูดมีมุมมองของเทือกเขาจากประเทศแคนาดาถึงประเทศเม็กซิโก และผู้พูดก็เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางของเทือกเขาที่ปรากฏในมโนภาพของเขา การเคลื่อนที่เชิงอัตวิสัยนี้เทียบแบบมาจากการเคลื่อนที่จริงเพียงแต่เปลี่ยนจากสิ่งที่เคลื่อนที่ได้มาเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ การเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการสแกนไปตามเส้นทางของภาพในความคิด แลงเอคเคอร์เรียกการเคลื่อนที่ในเชิงนามธรรมนี้ว่าการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย เนื่องจากในการมองเหตุการณ์ผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ขึ้น

สำหรับภาษาไทย คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ “ไป” และ “มา” ได้รับความสนใจอย่างมากในเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization)² เนื่องจากคำกริยาสองคำนี้สามารถขยายความหมายหรือหน้าที่ได้เป็นจำนวนมาก (Gandour, 1978; Thepkanjana, 1986; Bickner, 1989; Rangkupan 1992; ชาภิณี มณีนาวาชัย, 2551) อย่างไรก็ตาม ความน่าสนใจของคำกริยา “ไป” และ “มา” ไม่ได้อยู่ที่การขยายความหมายหรือหน้าที่เพียงอย่างเดียว หากแต่มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจคือการคงความหมายการบ่งชี้หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไว้ในแต่ละความหมาย อันแสดงบทบาทของการเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ของผู้พูดซึ่งกระตุ้นให้มีการใช้และการขยายความหมายของคำกริยาสองคำนี้แตกต่างกัน ลักษณะดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องกับความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาทั้งสองคำนี้ ซึ่งผู้พูดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางในการมองเหตุการณ์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบงานวิจัยเพียงงานเดียวที่กล่าวถึงความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” (ชาภิณี มณีนาวาชัย, 2551) แต่ทว่างานดังกล่าวเป็น

² คำว่า “การกลายเป็นคำไวยากรณ์” (grammaticalization) ปรากฏครั้งแรกในบทความของเมย์เยท์ (Meillet) ในช่วงศตวรรษที่ 19 (Hopper and Traugott, 2003: 19) คำนี้หมายถึงกระบวนการที่คำที่มีความหมายแสดงเนื้อความ (lexical word) พัฒนากลายเป็นคำที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ (grammatical word) ซึ่งมีคุณสมบัติของการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว (unidirectional) คือเป็นการเปลี่ยนแปลงจากคำแสดงเนื้อความไปสู่คำแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ จากหมวดคำเปิด (opened class) ไปสู่มวลคำปิด (closed class) (Croft, 2003; Evans and Green, 2006)

การศึกษาเกี่ยวกับการแปลคำกริยาทั้งสองคำนี้เป็นภาษาเยอรมัน ไม่ได้ศึกษาเรื่องความเป็นอัตวิสัยโดยตรง การอธิบายเกี่ยวกับความเป็นอัตวิสัยจึงให้ภาพโดยรวมว่า การใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ในทุกความหมายจะแสดงการเคลื่อนที่โดยสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงของผู้พูด ความหมายของการบ่งชี้แสดงตำแหน่งของผู้พูดในการพรรณนาเหตุการณ์ ดังนั้นความหมายต่างๆ ที่ขยายออกไปของคำกริยา “ไป” และ “มา” จึงแสดงความเป็นอัตวิสัยด้วย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาคำกริยา “ไป” และ “มา” ในเรื่องการแสดงความเป็นอัตวิสัยในบริบทต่างๆ ที่คำกริยาทั้งสองปรากฏ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ

เรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ ความเป็นอัตวิสัยและระดับความเป็นอัตวิสัยในบริบทต่างๆ ทั้งในแง่ของความเป็นไปได้ของการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยาทั้งสองคำและการกลายเป็นคำไวยากรณ์ สำหรับประเด็นแรก เมื่อก้าวถึงการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” เราจะพบว่าคำกริยาทั้งสองคำนี้สามารถปรากฏในบริบทที่หลากหลาย ทั้งบางบริบทคำกริยาทั้งสองสามารถใช้แทนที่กันได้และบริบทต้องใช้คำกริยา “ไป” หรือ “มา” เท่านั้น ตัวอย่างเช่น

- (9) ก. ฉันก็มาหาพี่ที่นี้ไง
ข. ?ฉันก็ไปหาพี่ที่นี้ไง³
- (10) ก. เธอพาเขามาปรึกษาฉันตอนนี้สิ
ข. ?เธอพาเขาไปปรึกษาฉันตอนนี้สิ
- (11) ก. ส่วนปัญหาของวิธีวิทยาข้อนี้ก็เป็นสิ่งที่ได้แสดงให้เห็นไปแล้ว
พอสมควร จนไม่จำเป็นต้องนำมากล่าวซ้ำ ณ ที่นี้อีก
ข. ?ส่วนปัญหาของวิธีวิทยาข้อนี้ก็เป็นสิ่งที่ได้แสดงให้เห็นมาแล้ว
พอสมควร จนไม่จำเป็นต้องนำไปกล่าวซ้ำ ณ ที่นี้อีก
- (12) ก. หมอคนหนึ่งเดินเข้ามาจับตัวผมพลิกขึ้น
ข. ?หมอคนหนึ่งเดินเข้าไปจับตัวผมพลิกขึ้น

ประโยคข้างต้นแสดงเหตุการณ์ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งเป็นบริบทที่ปรากฏใช้คำกริยา “มา” เท่านั้น จะเห็นได้ว่าความแตกต่างในการใช้คำกริยา “ไป” และ

³ เครื่องหมายคำถาม (?) แสดงว่าประโยคนั้นฟังแปลกหูสำหรับผู้พูดภาษาไทย ส่วนเครื่องหมายดอกจัน (*) แสดงว่าประโยคนั้นผิดไวยากรณ์ และผู้พูดภาษาไทยไม่ยอมรับประโยคนั้น

“มา” ดังกล่าวมาจากบทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ของผู้พูดในลักษณะที่ต่างกันในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้พูดเป็นผู้กระทำการเคลื่อนที่ และผู้พูดและผู้ฟังอยู่ในสถานที่เดียวกัน ผู้พูดต้องใช้คำกริยา “มา” เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้พูดและผู้ฟังอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อย ในขณะที่ใช้คำกริยา “ไป” จะจำกัดอยู่ที่การเคลื่อนที่ที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ในกรณีนี้จึงใช้ “ไป” ไม่ได้

ตัวอย่าง (9) – (12) แสดงเหตุการณ์ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ในเหตุการณ์เหล่านี้ผู้พูดทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ และสถานที่ของผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ซึ่งโดยปกติแล้วจะหมายถึงตัวผู้พูดและสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งยังมีรูปภาพบางข้ออย่าง *ที่นี่ ตอนนี ที่นี่* และ *ฉัน* ซึ่งหมายถึงตัวผู้พูด ปัจจัยเหล่านี้น่าจะเป็นสิ่งที่บังคับให้ผู้พูดเลือกใช้คำกริยา “มา” ได้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผู้พูดสามารถกล่าวตัวอย่าง (11ข) *หมอกคนหนึ่งเดินเข้าไปจับตัวผมพลิกขึ้น* ได้ แต่ต้องเกิดในบริบทเฉพาะ เช่น ผู้พูดกำลังเล่าเหตุการณ์ในอดีตหรือถ้าเป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ คำพูดนี้จะเกิดในดับทนวนิยายที่วิญญาณของผู้พูดหลุดออกจากร่างแล้วมองเห็นเหตุการณ์นั้น เป็นต้น

บริบทที่สองคือบริบทที่ปรากฏใช้คำกริยา “ไป” เท่านั้น ในบริบทนี้คำกริยา “มา” ไม่สามารถใช้ในตำแหน่งเดียวกันได้ หากใช้ในตำแหน่งเดียวกันอาจฟังแปลกหูเช่นเดียวกับในบริบทแรก ตัวอย่างเช่น

(13) ก. *ฉันผลักรันท์ไปชนเธอเอง*

ข. *?ฉันผลักรันท์มาชนเธอเอง*

(14) ก. *แม่นากเขาลาไปเกิดนานแล้ว*

ข. *?แม่นากเขาลามาเกิดนานแล้ว*

ตัวอย่าง (13) – (14) แสดงเหตุการณ์ปัจจุบัน ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ผู้พูดทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ การใช้ “ไป” แสดงว่าศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูดคือจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ ซึ่งหมายถึงสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน การเคลื่อนที่ไปสู่เป้าหมายซึ่งเป็นสถานที่อื่นที่ไม่ใช่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยจึงสอดคล้องกับมุมมองของเหตุการณ์ “การผลักรันท์ไปชน” ในประโยค (13) และ “การลาไปเกิด” ในประโยค (14) การผลักรันท์มีลักษณะของการกระทำที่ออกจากตัวผู้กระทำ ประกอบกับประธานของประโยคคือตัวผู้พูด การใช้คำกริยา “มา” ในเหตุการณ์นี้จึงดูแปลก เนื่องจาก “มา” แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูดซึ่งเป็นจุดอ้างอิง ซึ่งขัดแย้งกับความคิดของชลาเทพที่บอกว่า “ในภาษาพูดผู้พูดสามารถเลือกใช้ “มา” แทน “ไป” ได้

เมื่อตัวผู้พูดหรือบุคคลที่สามเคลื่อนที่ไปในทิศทางของผู้รับสาร ศูนย์กลางการบ่งชี้จะอยู่ที่ผู้รับสาร แทน เช่น *เขาจะมาที่บ้านเธอพรุ่งนี้* (Zlatev, 2003: 319) ในกรณีนี้แม้บุคคลที่สาม (นั่น) จะถูกทำให้เคลื่อนที่ไปยังผู้รับสาร (เธอ) แต่ก็ไม่สามารถใช้คำกริยา “มา” ได้ เนื่องจากความหมายของคำกริยา *ผลัก* เช่นเดียวกับเหตุการณ์ “การลาไปเกิด” การลาเป็นการจากไปจากคู่สนทนาของผู้ที่ทำการกริยา ในที่นี้คู่สนทนาคือผู้พูด การใช้ *ไป* จึงมีความหมายสอดคล้องกับการลา เนื่องจากแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูดซึ่งเป็นจุดอ้างอิง อย่างไรก็ตาม ผู้พูดสามารถใช้ประโยคตัวอย่าง (13ข) *ฉันผลักดันหมาชนเธอเอง* ได้เมื่ออยู่ในบริบทที่ผู้พูดเล่าถึงเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งผู้พูดสามารถย้ายมุมมองของเขาไว้ที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ก็ได้

บริบทสุดท้ายคือบริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่ในตำแหน่งเดียวกันได้ ตัวอย่างเช่น

- (15) ก. เด็กชายไทน์จะออกมาจากป่า หอบห่อใบตองสดไปนั่งล้อมวงกัน
 ข. เด็กชายไทน์จะออกมาจากป่า หอบห่อใบตองสดมานั่งล้อมวงกัน
- (16) ก. มินตราผละออกจากหญิงสาว แล้วว่าน้ำไปหาอาหนุ่มอย่างคล่องแคล่ว
 ข. มินตราผละออกจากหญิงสาว แล้วว่าน้ำมาหาอาหนุ่มอย่างคล่องแคล่ว
- (17) ก. ทั้งจำเลยยังให้การรับสารภาพ พาไปชี้ที่เกิดเหตุ
 ข. ทั้งจำเลยยังให้การรับสารภาพ พามาชี้ที่เกิดเหตุ

ในตัวอย่างข้างต้น คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถใช้ในตำแหน่งเดียวกันได้ แต่แสดงทิศทางของการกระทำในเหตุการณ์ต่างกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าในบริบทเหล่านี้ผู้พูดไม่ได้เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ แต่ทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องเท่านั้น ดังนั้นเขาจึงสามารถเลือกวางมุมมองไว้ที่จุดเริ่มต้นหรือปลายทางการเคลื่อนที่ก็ได้ ถ้าเขาวางมุมมองของเขาไว้ที่จุดเริ่มต้นจะใช้คำกริยา “ไป” แต่ถ้าวางไว้ที่เป้าหมายจะใช้คำกริยา “มา” จะเห็นได้ว่าการใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” นอกจากจะมีปัจจัยเรื่องบุคคล สถานที่ของผู้พูดและผู้รับสาร และเวลาของถ้อยคำและเหตุการณ์แล้ว ยังต้องคำนึงถึงความหมายของคำกริยาที่ปรากฏรวม รวมถึงบทบาทของผู้พูดว่าทำหน้าที่อะไรในเหตุการณ์ด้วย

จากตัวอย่างที่ (14) – (17) ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าคำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่ซึ่งมีศูนย์กลางการบ่งชี้หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดที่แตกต่างกันไปตามบริบท บางบริบทสามารถใช้ได้ทั้ง “ไป” และ “มา” และบางบริบทใช้ได้แค่ “ไป” หรือ “มา” คำใดคำหนึ่งเท่านั้น การเลือกใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทใดบริบทหนึ่ง น่าจะเกิดจากการเลือกมองเหตุการณ์

(construal) ในลักษณะที่แตกต่างกัน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า ผู้พูดเลือกมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยผ่านการแสดงออกของคำกริยา “ไป” และ “มา” อย่างไร และปัจจัยใดที่ทำให้ผู้พูดเลือกใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ในแต่ละบริบทแตกต่างกัน

ประเด็นที่สองคือระดับความเป็นอัตวิสัย⁴ของการปรากฏของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่าง ๆ ดังที่กล่าวไปแล้วว่ารูปภาพที่ใช้พรรณนาเหตุการณ์มีความเป็นอัตวิสัยที่ไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากเกิดจากการมองเหตุการณ์ที่แตกต่างกันของผู้พูด ระดับความเป็นอัตวิสัยจึงเป็นเรื่องของการมองเหตุการณ์ของผู้พูดว่าผู้พูดมองเหตุการณ์โดยเอาตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์อย่างไร ตามแนวคิดของแลงเคคเกอร์ (Langacker, 2002, 2006) ความเป็นอัตวิสัยเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดหรือผู้มองกับวัตถุที่ถูกมองในการมองเหตุการณ์ที่มีบทบาทแตกต่างกัน โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ในการมองเหตุการณ์แบบภวิสัย (objective construal) ผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์ (conceptualizer) มีความเป็นอัตวิสัยสูงสุด (maximally subjective) ส่วนวัตถุที่ถูกมองหรือถูกสร้างมโนทัศน์ซึ่งอยู่ในพื้นที่ความสนใจของผู้พูด (focus of attention) มีความเป็นภวิสัยสูงสุด (maximally objective)

ในการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัย พื้นที่ความสนใจของวัตถุที่ถูกมองได้รับการขยายขอบเขตโดยรวมเอาผู้พูดไว้ด้วย ผู้พูดไม่ได้เป็นผู้มองอีกต่อไป แต่กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุที่ถูกมอง ผู้พูดกับวัตถุที่ถูกมองจึงแยกจากกันไม่ขาด ในสถานการณ์นี้ผู้พูดถูกทำให้มีความเป็นภวิสัยเพิ่มขึ้น (objectified) โดยกลายเป็นวัตถุหนึ่งของเหตุการณ์ที่ถูกมอง ขณะเดียวกันภาพเหตุการณ์ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกมองก็ถูกรับรู้แบบเป็นอัตวิสัยมากขึ้น (subjectified) เนื่องจากมีผู้พูดซึ่งมีความเป็นอัตวิสัยเข้าไปวัตถุหนึ่งของภาพเหตุการณ์ที่ถูกมอง เมื่อผู้พูดเองไม่ได้เป็นเป้าของการมองเห็นหรือวัตถุที่ถูกมอง แต่มีสถานะเป็นศูนย์กลางในการมองเหตุการณ์ (egocentric) ผู้พูดจึงมองไม่เห็นตัวเองในเหตุการณ์ แม้ว่าตัวเองจะอยู่ในเหตุการณ์นั้นก็ตาม ผู้พูดไม่เด่นและไม่ถูกเน้นในการรับรู้ จึงไม่แสดงตัวเองผ่านรูปภาพ แต่รูปภาพนั้นแสดงการภาพเหตุการณ์ที่ผ่านสายตาของผู้พูด รูปภาพที่ไม่มีการอ้างถึงตัวผู้พูดอย่างชัดเจนหรืออ้างถึงผู้พูดแบบซ่อนเร้นหรือเป็นนัย (implicit) จึงมีความเป็นอัตวิสัยมาก นี่จึงเป็นเหตุผลที่แลงเคคเกอร์กล่าวว่า “การอ้างถึงผู้พูดแบบเป็นนัยสัมพันธ์กับผู้พูดที่กำลังถูกมองแบบอัตวิสัยมากกว่า (more subjectively)” (Langacker, 1985: 138)

⁴ ดูเพิ่มเติมบทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม หัวข้อ 2.5.2

ในทำนองเดียวกัน แม้ว่าคำกริยา “ไป” และ “มา” จะแสดงมุมมองของผู้พูดไว้ในความหมาย แต่รูปภาพที่มีคำกริยาทั้งสองคำนี้สามารถแสดงระดับความเป็นอัตวิสัยที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์มากหรือน้อยเพียงใด กล่าวคือ หากผู้พูดแยกตัวเองออกจากเหตุการณ์ ก็จะแสดงรูปภาพอ้างอิงถึงตัวเองอย่างชัดเจน เหมือนกับที่ใช้รูปภาพอ้างอิงวัตถุอื่นๆ ที่เขาเห็นในเหตุการณ์ รูปภาพนั้นก็จะมีระดับความเป็นอัตวิสัยน้อย หากผู้พูดมีส่วนร่วมในเหตุการณ์แบบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การอ้างอิงถึงตัวผู้พูดก็จะเป็นแบบซ่อนเร้น คือ ไม่ปรากฏรูปภาพที่อ้างอิงถึงตัวผู้พูด แต่รูปภาพที่ใช้พรรณนาเหตุการณ์นั้นจะแสดงภาพที่ผ่านสายตาผู้พูด รูปภาพนี้จึงแสดงความเป็นอัตวิสัยมาก

จากแนวคิดนี้ รูปภาพที่มีคำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถสะท้อนการมองเหตุการณ์ที่ระดับความเป็นอัตวิสัยที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น

(18) ก. *ณเดชน์หันมาส่งยิ้มให้ฉันด้วย!*

ข. *ณเดชน์หันมาส่งยิ้มด้วย!*

ประโยคข้างต้นทั้งสองประโยคแสดงเหตุการณ์ซึ่งมีความเป็นภววิสัยเดียวกัน แต่แตกต่างกันที่วิธีการมองเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด กล่าวคือ ผู้พูดกล่าวประโยค (ก) ในขณะที่ดูภาพข่าวบันเทิงจากรายการโทรทัศน์ของหนึ่งที่ฉายภาพเหตุการณ์ซึ่งผู้พูดไปให้กำลังใจดาราที่ชื่อณเดชน์ เปิดตัวสินค้าใหม่ ในกรณีนี้ผู้พูดในฐานะที่เป็นผู้มองหรือผู้สร้างมโนทัศน์มองเห็นตัวเองเป็นวัตถุหนึ่งของเหตุการณ์ที่ตัวเองกำลังมอง (ภาพข่าว) ดังนั้นผู้พูดจึงแทนตัวเองด้วยรูปภาพ *ฉัน*

ในทางตรงข้าม ประโยค (ข) เป็นสถานการณ์ที่ผู้พูดไปร่วมงานเปิดตัวสินค้าแล้วส่งเสียงเรียกดาราที่ชื่อณเดชน์ แล้วณเดชน์หันมาส่งยิ้มตามเสียงเรียกนั้น แลงเอคเคอร์กล่าวว่า ในการมองเหตุการณ์แบบประโยคที่สองผู้พูดถูกมองอย่างอัตวิสัยมากกว่าในประโยคแรก (Langacker, 1985: 141) เนื่องจากในประโยคแรกผู้พูดมองตัวเองเป็นวัตถุหนึ่งเหมือนวัตถุอื่นที่อยู่ในเหตุการณ์ และแสดงตัวเองผ่านรูปภาพ *ฉัน* การมองตัวเองลักษณะนี้จึงมีระดับความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าในประโยคที่สองซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่มองผ่านสายตาของผู้พูดเอง คือ ผู้พูดเห็นณเดชน์ในวงสายตาแต่ไม่เห็นตัวเอง ผู้พูดจึงไม่แสดงตัวเองผ่านรูปภาพ เหตุการณ์จากรูปภาพในประโยคที่ 20 (ก) และ (ข) แสดงเป็นภาพได้ดังนี้

(18ก) ณเดชน์หันมาส่งยิ้มให้ฉันด้วย!

(18ข) ณเดชน์หันมาส่งยิ้มด้วย!

ภาพที่ 1.1 ภาพที่ปรากฏผ่านสายตาของผู้พูดขณะที่กล่าวถ้อยคำในประโยคที่ (18)

ภาพในวงก่อนเมฆด้านซ้ายมือเป็นภาพในความคิดที่เกิดจากการมองเห็นเหตุการณ์ของผู้พูด และพรรณนาได้ด้วยประโยค (ก) ภาพนี้แสดงการมองเห็นเหตุการณ์ที่ค่อนข้างเป็นภววิสัยหรือแสดงความเป็นอัตวิสัยน้อย ซึ่งจะเห็นทั้งณเดชน์และตัวผู้พูด โดยผู้พูดใช้มุมมองของบุคคลอื่นที่อยู่นอกเหตุการณ์มาสังเกตณเดชน์และตัวเองจากข้างนอกเหตุการณ์ (เส้นที่มีลูกศรทั้งสองข้างในภาพแสดงว่าผู้พูดที่เป็นผู้มองกับผู้พูดในภาพความคิดเป็นคนเดียวกัน) ทำให้รูปภาพที่แสดงภาพนี้ปรากฏการอ้างถึงณเดชน์และตัวผู้พูด ในขณะที่ภาพในวงก่อนเมฆด้านขวามือเป็นภาพในความคิดที่เกิดจากการมองเห็นของผู้พูดและพรรณนาได้ด้วยประโยค (ข) ภาพนี้แสดงการมองเห็นแบบอัตวิสัย ณเดชน์เป็นวัตถุในเหตุการณ์ที่ถูกมองโดยผู้พูดซึ่งอยู่ในเหตุการณ์เช่นเดียวกันและกำลังมองเห็นเหตุการณ์นี้แบบสดๆ ณ ตอนที่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ภาพในความคิดของประโยค (ข) จึงเหมือนกับภาพที่ปรากฏแก่สายตาของผู้พูด เนื่องจากผู้พูดเป็นคนเห็นภาพเหตุการณ์ จึงเป็นไปได้ที่จะมีตัวเองปรากฏในภาพ รูปภาพที่แสดงภาพนี้จึงไม่ปรากฏการอ้างถึงตัวผู้พูด

นอกจากนี้ แม้แต่ในเหตุการณ์เดียวกันหากใช้คำกริยา “มา” แทน “ไป” จะแสดงการเปลี่ยนมุมมองในการมองเห็นเหตุการณ์ และมุมมองที่เปลี่ยนไปนี้แสดงระดับความเป็นอัตวิสัยของรูปภาพที่ไม่เท่ากัน เช่น

- (19) ก. ชมพู่อุ้มเด็กขึ้นไป
ข. ชมพู่อุ้มเด็กขึ้นมา

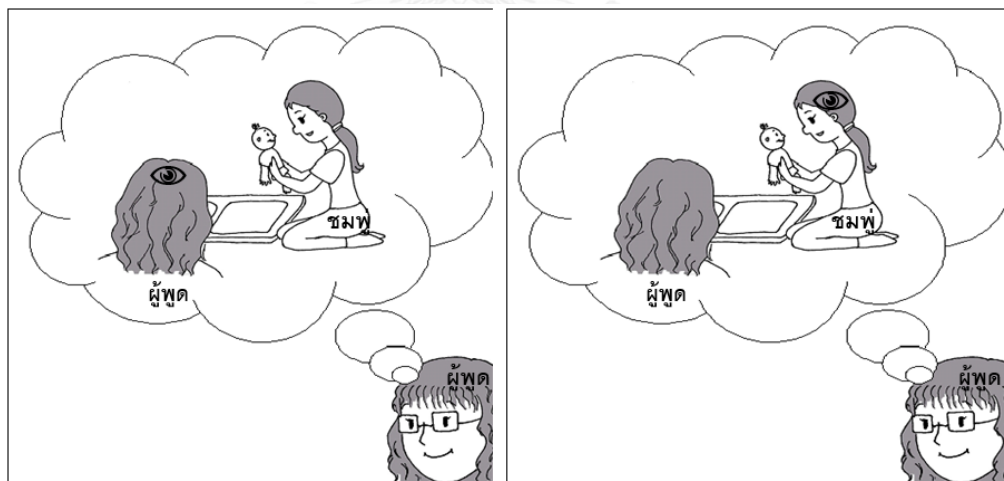
- (20) ก. พันดักข้าวขึ้นไปเคี้ยว
 ข. พันดักข้าวขึ้นมาเคี้ยว

ประโยคข้างต้นแสดงเหตุการณ์เดียวกัน โดยผู้พูดทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่อง ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ ณ เวลาที่พูด ผู้พูดมีทางเลือกที่จะวางตัวเองไว้ที่ตำแหน่งใดในการมองเหตุการณ์ก็ได้ ถึงแม้ว่าการใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” จะแสดงตัวตนของผู้พูดในเหตุการณ์ในฐานะที่เป็นจุดอ้างอิงในการมองเหตุการณ์เหมือนกัน แต่ตำแหน่งของจุดอ้างอิงของคำกริยาทั้งสองต่างสะท้อนมุมมองของผู้พูดในการมองเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน การใช้คำกริยา “ไป” ดังในประโยค (19ก) และ (20ก) จะแสดงมุมมองจากบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สามในการมองเหตุการณ์ ไม่ใช่เป็นตัวละครที่เป็นประธานของประโยค ในทางตรงกันข้าม เหตุการณ์เดียวกันเมื่อเปลี่ยนมาใช้คำกริยา “มา” ในประโยค (19ข) และ (20ข) ผู้พูดเลือกที่จะแบ่งมุมมองของเขาที่ตัวละคร ชมพู่ และ พัน คือ ทำตัวเสมือนหนึ่งเป็นตัวละครที่เป็นประธานของประโยคนั้นเอง ประโยคทั้งสองแสดงการวางมุมมองของผู้พูดที่แตกต่างกันในการมองเหตุการณ์เป็นภาพได้ดังนี้

👁 = ตำแหน่งมุมมองของผู้พูด

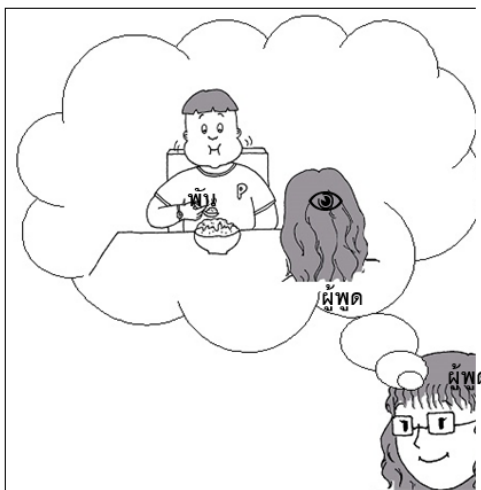
(19ก) ชมพู่อุ้มเด็กขึ้นไป

(19ข) ชมพู่อุ้มเด็กขึ้นมา

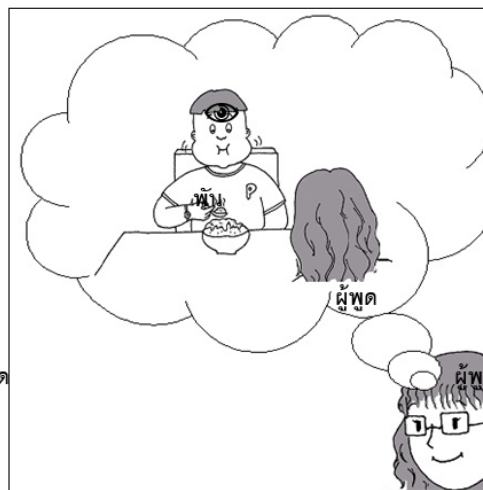

ภาพที่ 1.2 มุมมองในภาพความคิดของผู้พูดขณะที่กล่าวถ้อยคำในประโยค (19)

(20ก) พันตักข้าวขึ้นไปเคี้ยว

(20ข) พันตักข้าวขึ้นมาเคี้ยว

ภาพที่ 1.3 มุมมองในภาพความคิดของผู้พูดขณะที่กล่าวถ้อยคำในประโยค (20)

ภาพด้านซ้ายมือเป็นภาพของประโยค (19ก) *ชมพูอุ้มเด็กขึ้นไป* และประโยค (20ก) *พันตักข้าวขึ้นไปเคี้ยว* ภาพในวงก่อนเมฆเป็นสิ่งที่ผู้พูดคิดในจินตนาการตอนที่เล่าเรื่อง ผู้พูดใช้มุมมองของตัวเองในฐานะที่เป็นผู้เล่าเรื่องจากภายนอกเหตุการณ์ (ดวงตาที่ศีรษะของผู้พูดแสดงว่า มุมมองของผู้พูดอยู่ที่ตัวเขา) ถึงแม้ว่าผู้พูดจะอยู่ด้วยในเหตุการณ์ที่ชมพูยกตัวเด็กและพันกินข้าวก็ตาม แต่ผู้พูดก็เอาตัวเองออกห่างจากเหตุการณ์ในภาพความคิด (ผู้พูดนึกภาพว่าตัวเองอยู่นอกเหตุการณ์นี้ โดยทำตัวเป็นผู้ชม) และมองเหตุการณ์นั้นเป็นวัตถุหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเขา ภาพในความคิดที่ปรากฏผ่านมุมมองของผู้พูดซึ่งอยู่ที่ตัวเขาเองจึงเป็นภาพตัวละครชมพูกำลังยกตัวเด็กขึ้นมาและภาพพันกำลังตักข้าวขึ้นมาเคี้ยว

ในขณะที่ภาพด้านขวามือเป็นภาพของประโยค (19ข) *ชมพูอุ้มเด็กขึ้นมา* และประโยค (20ข) *พันตักข้าวขึ้นมาเคี้ยว* ภาพในวงก่อนเมฆเป็นสิ่งที่ผู้พูดคิดในจินตนาการตอนที่เล่าเรื่อง ผู้พูดใช้มุมมองของตัวละครที่ชื่อ *ชมพู* และ *พัน* ในการเล่าเรื่อง (ดวงตาที่ศีรษะของตัวละคร *ชมพู* และ *พัน* แสดงว่ามุมมองของผู้พูดอยู่ที่ตัวละคร) แม้ว่าผู้พูดจะไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ที่ชมพูยกตัวเด็กและพันกินข้าวก็ตาม แต่ผู้พูดได้ย้ายตัวเองไปอยู่ในเหตุการณ์นี้ด้วยในภาพความคิด (ผู้พูดจินตนาการว่าตัวเองอยู่ในเหตุการณ์นี้ด้วย) และมองเหตุการณ์เสมือนตัวเองเป็นตัวละครที่ชื่อ *ชมพู* และ *พัน* ภาพในความคิดที่ปรากฏผ่านมุมมองของผู้พูดซึ่งเป็นตัวละครจึงเป็นภาพตัวเด็กที่ถูกยกขึ้นและภาพมือที่ใช้ช้อนตักข้าวขึ้นมา ในภาพดังกล่าวผู้พูดจะมองไม่เห็นตัวเองในเหตุการณ์ เพราะตัวผู้พูดเองเป็นผู้กระทำกริยาและก้มหน้ามองสิ่งที่ตัวเองทำอยู่ การเอาตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมแบบกลมกลืนกับเหตุการณ์นี้จึงแสดงความเป็นอัตวิสัยมาก เมื่อเปรียบเทียบการใช้

คำกริยา “ไป” กับ “มา” ในบริบทนี้ ประโยคที่มีคำกริยา “ไป” จึงแสดงความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าประโยคที่มีคำกริยา “มา” ซึ่งผู้พูดเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์อย่างกลมกลืน

ในตัวอย่างประโยค (19) – (20) มุมมองในการมองเหตุการณ์ของรูปภาพที่มีคำกริยา “ไป” และ “มา” เปรียบได้กับการถ่ายภาพยนตร์ การใช้คำกริยา “ไป” เป็นมุมนกมองที่ถ่ายทำโดยบุคคลอื่นอย่างผู้กำกับหรือช่างกล้อง ภาพที่ได้จึงเป็นภาพที่ผ่านสายตาของบุคคลที่สามซึ่งเห็นพันและชมพูทำอะไรบ้าง ในขณะที่ภาพของรูปภาพที่ใช้คำกริยา “มา” แสดงมุมนกมองที่เป็นสายตาของตัวละครที่ชื่อ พัน และ ชมพู หมายความว่า พันและชมพูเห็นอะไร กล้องก็ถ่ายภาพนั้นออกมาในลักษณะนั้น จากตัวอย่างข้างต้น จึงมีประเด็นที่น่าสนใจว่าการใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ในแต่ละบริบทนั้นสะท้อนความเป็นอัตวิสัยที่เท่ากันหรือไม่และอย่างไร

นอกจากนี้ คำกริยา “ไป” และ “มา” ไม่ได้มีความหมายแสดงการเคลื่อนที่จริงหรือเชิงรูปธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังแสดงความหมายการเคลื่อนที่ในภาพความคิดหรือเชิงนามธรรมด้วย แลงเกอร์ (Langacker, 1985; 2002; 2008) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงความหมายในกระบวนการกลายเป็นคำไวยกรณ์ดังกล่าวสัมพันธ์กับการเพิ่มระดับความเป็นอัตวิสัย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงความหมายเป็น “การย้ายจากการมองเหตุการณ์แบบค่อนข้างเป็นภววิสัยของบางสิ่งบางอย่าง (some entity) ไปสู่การมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยมากขึ้น” (Langacker, 1999: 298) ซึ่งกระบวนการนี้เรียกว่า กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจากความหมายพื้นฐานที่เป็นเนื้อหาไปสู่ความหมายทางไวยกรณ์มากขึ้นจึงแสดงระดับความเป็นอัตวิสัยที่ต่างกันด้วย เช่น คำกริยา *go* ในภาษาอังกฤษ ที่ขยายจากความหมายวัตถุประสงค์ไปสู่ความหมายอนาคต อันแสดงการเคลื่อนที่จริงของประธานในประโยคแบบภววิสัยที่เปลี่ยนไปสู่การเคลื่อนที่นามธรรมแบบอัตวิสัยโดยผู้พูด

ในภาษาไทย คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถขยายความหมายจากการเคลื่อนที่จริงแบบรูปธรรมไปสู่การเคลื่อนที่ในภาพความคิดแบบนามธรรม (Gandour, 1978; Thepkanjana, 1986; Bickner, 1989; Rangkupan, 1992; Sutthichatchawanwong, 2006; ชาภิณี มณีนาวาชัย, 2551) เช่น ความหมายการณัลักษณะของคำกริยา “มา” ในประโยค *เขาคิดเรื่องนี้มานานแล้ว* ซึ่งแสดงการเคลื่อนที่ของเหตุการณ์เข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดที่อยู่ ณ เวลาปัจจุบัน ประโยคนี้เหตุการณ์การคิดดำเนินเรื่อยมาจนถึงเวลาปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

ความหมายที่ขยายออกไปของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยข้างต้นเช่นเดียวกับคำกริยา *go* ในภาษาอังกฤษ

กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงความหมายการเคลื่อนที่จริงไปสู่การเคลื่อนที่เชิงเวลาของ “มา” ในประโยค *เขาคิดเรื่องนี้มานานแล้ว* เกิดจากในเหตุการณ์การเคลื่อนที่หนึ่งมีเส้นทางเชิงพื้นที่และเส้นทางเชิงเวลาเกิดควบคู่กันไป เมื่อในเหตุการณ์มีการเคลื่อนที่จริงแบบรูปธรรมที่ชัดเจน ภาพการเคลื่อนที่ในเชิงพื้นที่จะเด่นชัดขึ้นมาในการรับรู้ของมนุษย์ แต่เมื่อมนุษย์ไม่สามารถรับรู้เหตุการณ์นั้นว่าเป็นการเคลื่อนที่จริงแบบรูปธรรมได้ ภาพการเคลื่อนที่จริงในเชิงพื้นที่จะจางลง และภาพการเคลื่อนที่เชิงเวลาจะเด่นขึ้นมาแทน ดังนั้นการศึกษาความเป็นอัตวิสัยในบริบทต่างๆ ของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยจึงน่าจะอธิบายโดยสัมพันธ์กับกระบวนการกลายเป็นคำไวยกรณ์ที่เป็นผลมาจากกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยด้วย เนื่องจากกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยจะทำให้เห็นว่าการปรากฏคำกริยา “ไป” และ “มา” ในแต่ละบริบทแสดงทั้งความหมายการเคลื่อนที่จริงและการเคลื่อนที่ในภาพความคิดอย่างไร

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด จึงมีประเด็นที่น่าสนใจในการวิจัยว่า ความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” ในแต่ละบริบท และความหมายต่างๆ ของคำกริยา “ไป” และ “มา” จะแสดงการมองเหตุการณ์อย่างไร อีกทั้งความเป็นไปได้และความหมายของคำกริยาทั้งสองจะสัมพันธ์กับระดับความเป็นอัตวิสัยมากหรือน้อยแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่างๆ
- 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” กับความเป็นไปได้ในการแทนที่กันและระดับของการแสดงความหมายเชิงพื้นที่ (spatial meaning)

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

- 1) คำกริยา “ไป” และ “มา” มีความเป็นไปได้ในการแทนที่กันในบริบทต่างๆ ดังนี้
 - 1.1) คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถใช้แทนที่กันในตำแหน่งเดียวกันได้ในบริบทที่ผู้พูดทำหน้าที่เป็นผู้พรรณนาการเคลื่อนที่ที่เอื้อต่อการวางจุดอ้างอิงของตนเองไว้ที่จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่หรือที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ก็ได้ หากผู้พูดวางจุดอ้างอิงของตนไว้ที่จุดเริ่มต้นจะใช้ “ไป” และหากผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่เป้าหมายจะใช้ “มา”
 - 1.2) คำกริยา “ไป” และ “มา” ไม่สามารถใช้แทนที่กันในตำแหน่งเดียวกันได้ในบริบทดังนี้

1.2.1) ในบริบทที่ใช้ “มา” ได้เท่านั้น ผู้พูดจะทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์และอยู่ในสถานที่เดียวกันกับผู้รับสาร จุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่เสมอและอาจปรากฏร่วมกับคำบ่งชี้ (deictic words) ที่แสดงสถานการณ์การสื่อสารที่ตัวผู้พูดอยู่ เช่น *ที่นี่ ฉันทันวันนี้ ตอนนี่*

1.2.2) ในบริบทที่ใช้ “ไป” ได้เท่านั้น ผู้พูดจะทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์และอยู่ในสถานที่เดียวกันกับผู้รับสาร จุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่ต้นทางของการเคลื่อนที่เสมอและอาจปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงการสูญเสียบ การดับสลาย การสูญสิ้นสัมพัทธ์ เช่น *ตาย หายหมด ผัน สิ้นสติ*

2) ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” กับความเป็นได้ในการแทนที่กันและระดับของการแสดงความหมายเชิงพื้นที่มีดังนี้

2.1) หากความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่างๆ อยู่ในระดับสูง ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาทั้งสองจะอยู่ในระดับต่ำ

2.2) หากการแสดงความหมายเชิงพื้นที่ของคำกริยา “ไป” และ “มา” อยู่ในระดับสูง ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาทั้งสองจะอยู่ในระดับต่ำ

1.4 วิธีการดำเนินงานวิจัย

1) ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยรวบรวมและศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ได้แก่

- ก. เหตุการณ์การเคลื่อนที่
- ข. การบ่งชี้
- ค. การกลายเป็นคำไวยากรณ์
- ง. แนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน
- จ. ความเป็นอัตวิสัยและกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย
- ฉ. งานวิจัยของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ “ไป” และ “มา” ที่เกี่ยวข้อง

2) การเก็บข้อมูล

2.1) เก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จากงานเขียนนวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี และข่าวในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นคลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต

2.2) ระบุคำว่า “ไป” และ “มา” ให้โปรแกรมแสดงผล จำนวนคำละ 1,000 ตัวอย่าง โดยเลือกประเภทบริจเฉทของข้อมูลจากนวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี และข่าวจำนวนประเภทละ 250 ตัวอย่าง ดังนั้นจะได้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 2,000 ตัวอย่าง

2.3) คัดข้อมูลที่ซ้ำกัน ข้อมูลที่ไม่อยู่ในขอบเขตการวิจัยออก เช่น คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่ปรากฏในสำนวน เช่น ไม่ชอบมาพากล ไปๆ มาๆ และคำประสม เช่น เป็นต้นไป เนื่องจาก การปรากฏของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในลักษณะนี้มีความหมายที่เฉพาะและตายตัว อีกทั้งอาจ มีความหมายแฝงที่ไม่เกี่ยวข้องกับความหมายดั้งเดิมของคำกริยา “ไป” และ “มา”

จากจำนวนข้อมูลทั้งหมด 2,000 ประโยค คำว่า “ไป” ทำหน้าที่ได้ 2 หน้าที่คือ คำกริยา ดัง ตัวอย่าง (21) และ (22) และปรากฏเป็นคำประเภทอื่นที่ไม่ใช่คำกริยาหรือในวลีที่ตายตัว (fixed expression) ดังตัวอย่าง (23) และ (24)

- (21) ไปด้วย อย่าทิ้งฉันไว้คนเดียว
- (22) กวางวิ่งหนีลงน้ำโดยสัญชาตญาณ เจ้าหมาในก็้วยตามลงไปด้วย
- (23) บางเรื่องเป็นเพียงแนวความคิดของผมเองหรือของนักกฎหมายที่วู่วไป
- (24) ตั้งแต่นี้ เป็นต้นไปฉันจะตั้งทำงานเก็บเงินไปเมืองนอกให้ได้

เช่นเดียวกันคำว่า “มา” ทำหน้าที่ได้ 2 หน้าที่คือ คำกริยา ดังตัวอย่าง (25) และ (26) และ คำประเภทอื่นที่ไม่ใช่คำกริยาหรือในวลีที่ตายตัว (fixed expression) ดังตัวอย่าง (27) และ (28)

- (25) รถมาถึงโรงแรมตอนห้าโมง
- (26) รัชนี้ผู้มหลานขึ้นมา ยายน้อยก็หายอาการโง่
- (27) มานี้สุดแค้น ก็กล่าวคำไม่เพราะหว่า ภูฏกุงักัด ภูฏักู
- (28) เมื่อเห็นนิชไม่ต้องการตอบคำถามเขา มาเธียสก็ไม่อยากไปคาดคั้นจากลูกศิษย์

จากการคัดเลือกข้อมูลพบว่า คำกริยา “ไป” ที่เป็นคำกริยามีจำนวน 992 ประโยค และเป็น คำประเภทอื่นที่ไม่ใช่คำกริยา จำนวน 8 ประโยค และคำกริยา “มา” ที่เป็นคำกริยามีจำนวน 985 ประโยค และเป็นคำประเภทอื่นที่ไม่ใช่คำกริยา จำนวน 15 ประโยค

3) การจัดกลุ่มข้อมูล

ผู้วิจัยได้จำแนกประโยคที่มีคำกริยา “ไป” และ “มา” ออกเป็น 3 กลุ่มตามตำแหน่งการ ปรากฏ ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งกริยาเดี่ยว ตำแหน่งกริยานำ และตำแหน่งกริยารอง ดังนี้

ตำแหน่งกริยาเดี่ยว หมายถึง คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ที่ปรากฏเป็นกริยาหลักตัวเดียวในประโยค โดยอาจมีประธานและ/หรือกริยานุเคราะห์ เช่น *จะ กำลัง อาจ สามารถ ได้ ต้อง และ/หรือ* คำกริยาที่ต้องการส่วนเติมเต็ม เช่น *ห้าม อย่า ต้องการ อยาก ขอ* ปรากฏนำหน้า และไม่มีคำกริยาอื่นตามหลังคำกริยา “ไป” และ “มา” แต่อาจมีส่วนขยายตามหลังหรือไม่มีก็ได้ เช่น

- (29) *จันทร์จะไปทำน้ำจิ้ม*
- (30) *ไปที่ท้ายตลาดสิ มีร้านรองเท้าอยู่ร้านนึง*
- (31) *ไปสักทีสิ ตาฉันจะปิดอยู่แล้ว*
- (32) *เธอมาจากอยุธยาใช่ไหม*
- (33) *จะกลับแล้วหรือคะ คุณมาแค่แป๊บเดียวเอง*
- (34) *มาเถอะน่า เดี่ยวไม่ทันเพลนะ*

คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถปรากฏร่วมกับนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคและตามหลังด้วยนามวลี *ทำน้ำ* ในประโยค (29) หรือบุพบทวลี *ที่ท้ายตลาด* ในประโยค (30) และ *จากอยุธยา* ในประโยค (32) ที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบอกสถานที่ นอกจากนี้คำกริยา “ไป” และ “มา” ยังสามารถปรากฏโดยละนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธานได้ดังประโยค (30) และละนามวลีหรือบุพบทวลีที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบอกสถานที่ดังประโยค (33) หรือสามารถละได้ทั้งประธานนามวลีและนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ดังประโยค (31) และ (34) ตามลำดับ

ตำแหน่งกริยานำ หมายถึง คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ที่ปรากฏเป็นกริยาคำแรก นำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำและคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต (mental verb) ในหน่วยสร้างกริยาเรียงโดยไม่รวมกริยานุเคราะห์ เช่น *จะ กำลัง อาจ สามารถ ได้ ต้อง และ/หรือ* คำกริยาแสดงความรู้สึกหรือทัศนคติ เช่น *ห้าม อย่า ต้องการ อยาก ขอ* ตัวอย่างเช่น

- (35) *ผมกำลังจะไปซื้อของครับ*
- (36) *อย่าไปเกลียดเขาเลย เขาไม่ใช่คนเลวร้ายอะไรนักหรอก*
- (37) *น้องไปมาเล่นในบ้านสิ*
- (38) *จะมาโกรธกันตอนนี้ ไม่เข้าไปหน่อยหรือคุณ*

จากตัวอย่างข้างต้นคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำในประโยค (35) และ (37) และนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตในประโยค (36) และ (38) โดย

อาจมีนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคดังประโยค (35) และ (37) หรือไม่มีประธานดังประโยค (36) และ (38) และ/หรือนามวลีที่ทำหน้าที่กรรมของคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “ไป” หรือ “มา” ดังประโยค (35) และ (37) หรือบุพบทวลีที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบอกสถานที่ดังประโยค (37) หรือไม่มีทั้งนามวลีและบุพบทวลีดังประโยค (38) ก็ได้

ตำแหน่งกริยารอง หมายถึง คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ที่ไม่ปรากฏต่อจากประธานของประโยค แต่ปรากฏตามหลังคำกริยาหลัก อันได้แก่ คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ คำกริยาแสดงการกระทำ คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต คำกริยาแสดงแสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง และคำกริยาแสดงการประเมินค่า และอาจมีกรรมของคำกริยาเหล่านี้ทำหน้าที่นำหน้าคำกริยา “ไป” และ “มา” ในหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ คำกริยา “ไป” และ “มา” จะปรากฏเป็นคำสุดท้ายในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา “ไป” และ “มา” ในตำแหน่งนี้จะทำหน้าที่เพิ่มความหมายเรื่องทิศทางที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ให้แก่คำกริยาที่ปรากฏข้างหน้า เช่น

- (39) *พิณวิ้งลงไปที่รถแล้วคะ รีบตามไปเร็ว*
- (40) *มัศมุดหยิบสมุดบนที่ที่กอดอกมา แล้วจดอะไรบางอย่างลงไป*
- (41) *นายช่วยเขาของไปส่งที่บ้านคุณหญิงให้น้อย*
- (42) *ทั้งสามคนหันมามองฉันแบบไม่ใส่ใจแล้วจึงหันไปคุยต่อ*
- (43) *หนังสืออะไรหนาชะมัด อ่านมาตั้ง 3 อาทิตย์แล้ว ยังไม่จบสักที*

จากตัวอย่างข้างต้นคำกริยา “ไป” และ “มา” เป็นกริยารอง ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ดังประโยค (39) – (42) และคำกริยาแสดงการกระทำดังประโยค (43) โดยอาจมีนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคดังประโยค (39) – (42) หรือไม่มีประธานดังประโยค (43) หลังคำกริยา “ไป” หรือ “มา” อาจตามด้วยบุพบทวลี *ที่รถ* ดังประโยค (33) หรือไม่มีอะไรตามทำยก็ได้ดังประโยค (34) หรือตามด้วยกริยาวลี *ส่งที่บ้านคุณหญิงให้หน่อย* ดังประโยค (35) และ *มองฉันแบบไม่ใส่ใจ* ดังประโยค (36) สองประโยคหลังแสดงเหตุการณ์สองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน กล่าวคือ ประโยค (35) ประกอบด้วยเหตุการณ์ “*เขาของไป*” และเหตุการณ์ “*ส่งที่บ้านคุณหญิง*” ส่วนประโยค (36) ประกอบด้วยเหตุการณ์ “*หันมา*” และเหตุการณ์ “*มองฉันแบบไม่ใส่ใจ*” ในโครงสร้างนี้คำกริยา “ไป” และ “มา” ทำหน้าที่ขยายเส้นทางแบบรูปธรรมของการเคลื่อนที่ให้แก่คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่อยู่ข้างหน้า (Thepkanjana, 1986; กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2549) ส่วนในประโยค (43) คำกริยา “มา” ทำหน้าที่ขยายเส้นทางแบบนามธรรมของการอ่าน

หนังสือ คือ การอ่านหนังสือของประชาชน (ผู้พูด) ซึ่งถูกละไปมีจุดเริ่มต้นจากอดีตและดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน ณ เวลาที่ผู้พูดกล่าวประโยคนี้ การดำเนินของการอ่านหนังสือในเชิงเวลาเปรียบเสมือนเป็นการเคลื่อนที่ตามเส้นทางมายังจุดที่ผู้พูดอยู่

จากการจำแนกข้อมูลตามตำแหน่งการปรากฏดังกล่าว พบคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยาเดี่ยวจำนวน 153 ประโยค กริยานำจำนวน 257 การปรากฏ และกริยารองจำนวน 582 ประโยค ส่วนคำว่า “มา” พบเป็นกริยาเดี่ยว จำนวน 107 ประโยค กริยานำจำนวน 202 ประโยค และกริยารองจำนวน 676 ประโยค ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 การปรากฏของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในข้อมูล

คำ	กริยาเดี่ยว	กริยานำ	กริยารอง	รวม	คำประเภทอื่น	รวมทั้งหมด
ไป	153	257	582	992	8	1,000
มา	107	202	676	985	15	1,000

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

4.1) วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในตำแหน่งการปรากฏต่างๆ

4.2) เลือกตัวอย่างข้อมูลที่ความกำกวมไปทดสอบกับผู้ออกภาษาที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่จำนวนอย่างน้อย 5 คนด้วยการสัมภาษณ์โดยไม่จำกัดเพศและอายุ เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” หากผู้ออกภาษาจำนวน 3 คนขึ้นไปบอกว่าข้อมูลนั้นสามารถแทนที่ด้วยคำกริยาอีกคำหนึ่งได้ ผู้วิจัยจะถือว่าข้อมูลนั้นอยู่ในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้ แต่จะใส่เครื่องหมาย ? ไว้หน้าข้อมูลนั้นเพื่อกำกับว่ามีความกำกวมและข้อมูลนั้นสามารถใช้ได้ในสถานการณ์ที่เฉพาะ

4.3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอติวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” กับระดับการแสดงความหมายเชิงพื้นที่ (spatial meaning)

4.4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอติวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” กับความเป็นไปได้ในการแทนที่กัน

5) สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 เพิ่มพูนองค์ความรู้ในการสร้างข้อสรุปในเชิงแบบลักษณ์ภาษา
- 1.5.2 เป็นแนวทางในการศึกษาความเป็นอัตวิสัยของคำอื่นๆ ในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- 1.5.3 เป็นประโยชน์ต่อการแปลและการเรียนการสอนภาษาไทยแก่คนไทยและชาวต่างประเทศ

1.6 คำย่อที่ปรากฏในงานวิจัย

1	= 1st person
2	= 2nd person
3	= 3rd person
CRS	= Current relevant state
DISP	= Disposal form
PRES	= Present tense marker
PAST	= Past tense marker
PFV	= Perfective aspect marker
REFL	= Reflexive marker
SG	= Singular
PL	= Plural
TOP	= Topic
NOM	= Nominative case
ACC	= Accusative case
GEN	= Genitive case
M	= Masculine gender
F	= Feminine gender
CONJ	= Conjunction

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาคือความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาทั้งสองคำนี้ตามแนวคิดไวยากรณ์ปริชาน (cognitive grammar) เกี่ยวข้องกับแนวคิดสำคัญ 5 แนวคิด ได้แก่ เหตุการณ์การเคลื่อนที่ (motion event) การบ่งชี้ (deixis) การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) แนวคิดพื้นฐานของภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistics) และความเป็นอัตวิสัย (subjectivity) ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดดังกล่าว รวมถึงงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยและภาษาอื่น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 เหตุการณ์การเคลื่อนที่

คำกริยา COME และ GO⁵ จัดเป็นคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่พื้นฐาน (basic motion verb) ที่ปรากฏในเกือบทุกภาษาในโลก การแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ (motion events) จึงมักปรากฏใช้คำกริยาเหล่านี้ ในเหตุการณ์การเคลื่อนที่องค์ประกอบของข้อมูลทางความหมายจะแสดงผ่านรูปศัพท์ และแต่ละภาษาจะมีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปตามข้อจำกัดทางภาษา Talmy (1985; 2000) ได้ใช้ความแตกต่างนี้จัดกลุ่มภาษาต่างๆ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายและการแสดงออกทางพื้นผิว (surface expression) หรือกล่าวได้อีกอย่างว่า พิจารณาการแสดงความหมายนั้นออกมาเป็นรูปภาษา ตามแนวคิดนี้เหตุการณ์การเคลื่อนที่พื้นฐานประกอบด้วย “รูป” (figure) “พื้น” (ground) การเคลื่อนที่ (motion) และเส้นทาง (path)

Figure คือ รูปหรือวัตถุที่เคลื่อนที่หรือถูกวางอยู่โดยสัมพันธ์กับพื้นหรือวัตถุอ้างอิงอื่น (Ground) Motion คือการอยู่ในการเคลื่อนที่ และ Path คือเส้นทางที่วัตถุไปตามหรือสถานที่ที่ถูกครอบครองโดยรูปซึ่งสัมพันธ์กับพื้นหรือวัตถุอ้างอิงอื่น ตัวอย่างเช่น

(1) The bottle moved into the cove.

[Figure] [Motion] [Path] [Ground]

the bottle เป็นรูป *the cove* เป็นพื้น หรือวัตถุที่รูปใช้อ้างอิง เส้นทางคือ *into* ส่วนการเคลื่อนที่แสดงด้วยคำกริยาเคลื่อนที่ *moved*

⁵ ในที่นี้ใช้อักษรภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่เพื่อแทนมโนทัศน์ของคำที่แสดงความหมายของการไปและการมาที่ปรากฏในภาษาต่างๆ

คำกริยาที่ปรากฏในเหตุการณ์การเคลื่อนที่แบ่งได้ 2 ประเภท ประเภทแรกคือคำกริยาเคลื่อนที่แสดงอากัปกริยา (Manner-conflating motion verb) คำกริยาประเภทนี้แสดงทั้งการเคลื่อนที่และอากัปกริยา เช่น *run, walk* ซึ่งใช้เท่าในการเคลื่อนที่ และประเภทที่สองคือคำกริยาแสดงเส้นทาง (Path-conflating motion verb) คำกริยาประเภทนี้แสดงทั้งการเคลื่อนที่และเส้นทาง เช่น *enter, exit* ความหมายของคำกริยาแสดงเส้นทางของการเคลื่อนที่เข้าหรือออกจากสิ่งที่ถูกล้อมรอบอยู่ ตามแนวคิดของทาลมีคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้ COME และ GO จัดเป็นคำกริยาแสดงเส้นทางซึ่งมีทางเลือกพิเศษของเส้นทางและ “พื้น” กล่าวคือ ความหมายของคำกริยาเหล่านี้แสดงการบ่งชี้จุดอ้างอิง คำกริยา GO แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดที่ไม่ใช่สถานที่ของผู้พูด พื้นของคำกริยา GO จึงไม่ใช่สถานที่ของผู้พูด ส่วนคำกริยา COME หมายถึงการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดซึ่งเป็นสถานที่ของผู้พูด “พื้น” ของคำกริยา COME จึงเป็นสถานที่ของผู้พูด จะเห็นได้ว่า การแสดงตัวตนของผู้พูดในความหมายของคำกริยา COME และ GO เกี่ยวข้องกับเรื่องของ การบ่งชี้ ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

2.2 การบ่งชี้

2.2.1 มโนทัศน์การบ่งชี้

คำว่า *deixis* เดิมมาจากภาษากรีกคลาสสิก *deiknymi* ‘to show, point out’ หรือการบ่งชี้ เป็นปัจจัยทางภาษาที่ผูกติดกับบริบท ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางไวยากรณ์ที่เกี่ยวกับรูปภาษาแสดงการบ่งชี้ คำว่า *deixis* ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า *deitics* หรือ *deitic expressions* หรือนักวิชาการบางคนเรียกรูปภาษาเหล่านี้ว่า *indexical expressions* เนื่องจากมีการบ่งชี้บริบท กล่าวคือ รูปภาษาแสดงการบ่งชี้ไม่ได้มีความหมายที่ยึดติดกับรูป แต่แปรไปตามบริบท เราจึงไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจนว่าความหมายของรูปภาษาแบบนี้คืออะไร เนื่องจากความหมายถูกผูกกับสถานการณ์ของการใช้

ตัวอย่างเช่น เมื่อมีถ้อยคำ “เธอแต่งตัวสวยจัง” เกิดขึ้น เพื่อที่จะเข้าใจประโยคนี้ผู้รับสารต้องสามารถระบุได้ว่า “เธอ” คือใคร ตามปกติข้อมูลการบ่งชี้ที่ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าหมายถึงตัวเอง และเสื้อผ้าของตัวเองที่ใส่ขณะที่มีการสนทนาเกิดขึ้น หรือหากลองเขียนข้อความทิ้งไว้ว่า “พรุ่งนี้ฉันไปรอที่เดิมนะ” ผู้รับสารจะเข้าใจประโยคนี้ได้ต้องอาศัยการรู้ข้อมูลทางบริบท เช่น ใครเป็นคนเขียน เวลาที่เขียนคือเวลาใด ที่เดิมนั้นคือที่ใด เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการใช้และการตีความรูปภาษาแสดงการบ่งชี้ต่างๆ ถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างผู้พูดและผู้รับสารของถ้อยคำ หรือระหว่างผู้พูดและสถานการณ์ที่ถูกพรรณานในถ้อยคำนั้น นอกจากนี้

ยังมีเรื่องของเวลาและสถานที่ที่กล่าวถ้อยคำ รวมทั้งตัวตนของผู้พูดและผู้รับสารด้วย (Fillmore, 1997)

อย่างไรก็ตาม ภาษาต่างๆ มีวิธีการแสดงการบ่งชี้ไม่เหมือนกัน บางภาษากำหนดว่าประโยคส่วนใหญ่ในภาษาต้องแสดงกาล บางภาษากำหนดว่านามวลีต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบ่งชี้สถานที่กำกับ บางภาษากำหนดว่าคำในภาษา โดยเฉพาะคำสรรพนามและคำเรียกขานต้องแสดงความสุภาพ ภาษาธรรมชาติที่เราใช้กันจึงมีการบ่งชี้ตลอดเวลา

2.2.2 ประเภทของการบ่งชี้

รูปภาพแสดงการบ่งชี้เป็นหน่วยทางภาษาหรือหน่วยคำที่มีการใช้แบบบ่งชี้เป็นศูนย์กลางซึ่งแบ่งการใช้ ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การใช้แบบแสดงท่าทาง (gestural usage) และการใช้แบบเชิงสัญลักษณ์ (symbolic usage) (Fillmore, 1997) การใช้การบ่งชี้แบบแสดงท่าทางเป็นการบ่งชี้ที่มีลักษณะทางกายภาพของผู้พูดประกอบถ้อยคำอย่างทิศทางของการมองหรือการชี้นิ้ว เช่น การพูดว่า “ดูเด็กคนนั้นสิ นั่งไม่เรียบร้อยเลย” ถ้าผู้พูดไม่หันไปมองแล้วพยักเพยิดหน้าหรือชี้นิ้วประกอบ ผู้ฟังย่อมไม่รู้ว่าหมายถึงเด็กคนไหนในกรณีที่มีเด็กหลายคนนั่งอยู่ในสถานที่นั้น การบ่งชี้แบบนี้จึงเกิดขึ้นชั่วขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำออกไป ส่วนการบ่งชี้แบบเชิงสัญลักษณ์ต้องอาศัยความรู้เฉพาะในเรื่องของสถานที่และเวลาของเหตุการณ์ที่กล่าวถ้อย รวมถึงโอกาสของถ้อยคำ บทบาทของผู้ร่วมเหตุการณ์ และบริเฉตด้วย เช่น การพูดว่า “เมืองนี้ช่างสวยจริงๆ” ในการตีความถ้อยคำนี้ผู้ฟังต้องรู้ว่าผู้พูดหมายถึงสถานที่ที่ผู้พูดและผู้ฟังท่องเที่ยวกันอยู่ โดยไม่ต้องชี้ที่พื้นดิน การบ่งชี้แบบนี้จึงเป็นการอ้างถึงการเชื่อมโยงบริบทที่มีอยู่กับผู้ร่วมเหตุการณ์ของถ้อยคำ

การบ่งชี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การบ่งชี้บุคคล การบ่งชี้เวลา และการบ่งชี้พื้นที่ (Fillmore, 1997; Levinson, 1983)

1) การบ่งชี้บุคคล (Person deixis)

การบ่งชี้ประเภทนี้เป็นระบบการอ้างอิงเชิงบ่งชี้ที่ทำให้บทบาทของผู้ร่วมเหตุการณ์กลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ ในวัจนกรรมหนึ่งจะประกอบด้วยบุคคลอย่างน้อย 2 บุคคล ได้แก่ บุคคลที่หนึ่งคือผู้พูดซึ่งเป็นศูนย์กลางของวัจนกรรม และบุคคลที่สองคือผู้รับสาร และถ้าบุคคลทั้งสองไม่ได้อ้างถึงตัวเองในขณะที่พูด ก็จะมีบุคคลที่สามซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้พูดและผู้รับสารกล่าวถึง โดยที่บุคคลที่สามไม่ได้อยู่ร่วมในการสนทนานั้น ข้อมูลเหล่านี้ปรากฏเป็นคำไวยากรณ์อย่างคำสรรพนามที่เกี่ยวข้องกับบุรุษหรือบุคคล โดยทั่วไปแล้ว สรรพนามเอกพจน์บุรุษที่ 1 ใช้แทนตัวผู้พูด สรรพนามเอกพจน์บุรุษที่ 2 ใช้แทนตัวผู้รับสาร และสรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนกลุ่มคนที่ไม่ใช่ทั้งผู้

พูดและผู้รับสาร ระบบการบ่งชี้บุคคล 3 ประเภทนี้จัดเป็นพื้นฐานของระบบบุรุษสรรพนามส่วนใหญ่ของภาษา เช่น ในภาษาอังกฤษ / ใช้แทนตัวผู้พูด *you* ใช้แทนตัวผู้รับสารคนเดียวหรือหลายคน และ *he, she, it, they* ใช้แทนกลุ่มคนที่ไม่ใช่ทั้งผู้พูดและผู้รับสาร เป็นต้น รูปภาษาเหล่านี้ นอกจากจะระบุว่าบุคคลที่กล่าวถึงเป็นบุรุษที่ 1 2 หรือ 3 แล้ว ในบางภาษายังระบุเพศและความสุภาพ เช่น ในภาษาเยอรมันมีสรรพนามบุรุษที่ 2 *du/Sie 'you'* ที่ใช้ต่างกันในเรื่องของความสุภาพ คำว่า *du* ใช้แทนคู่สนทนาทั่วไป แต่เมื่อผู้พูดต้องการให้เกียรติคู่สนทนาจะใช้คำว่า *Sie*⁶ หรือสรรพนามบุรุษที่ 3 ในภาษาอังกฤษที่แยกความต่างระหว่างเพศอย่าง *he* กับ *she* หรือในภาษาอารบิคสรรพนามต้องระบุว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชายและแยกประเภทพิเศษของจำนวนสองคน เช่น *'anta 'thou (m)'* และ *'anti 'thou (f)'* เมื่อสรรพนามบุรุษที่สองมีสองคนไม่ว่าเพศใดจะใช้ *'antumaa 'you (two)'* หรือในภาษาเซเต (Zayse) ซึ่งเป็นภาษาเอธิโอเปียใน โอโมติก มีการใช้สรรพนามพหูพจน์บุรุษที่หนึ่งแบบรวมผู้รับสาร *núy 'we (including the addressee(s))'* หรือไม่รวมผู้รับสาร *nii 'we (not including the addressee(s))'*

2) การบ่งชี้เวลา (Time deixis)

การบ่งชี้เวลาเป็นการอ้างอิงถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลาที่กล่าวถ้อยคำ รูปบ่งชี้สามารถพบได้ในคำวิเศษณ์บอกเวลาเช่น *now* และ *ago* ในภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีระบบของกาล (tense) เช่น ปัจจุบันกาล (present tense) ซึ่งบ่งชี้เวลาเดียวกับเวลาที่กล่าวถ้อย อดีตกาล (past tense) ซึ่งบ่งชี้เวลาที่เกิดก่อนการกล่าวถ้อย และอนาคตกาล (future tense) ซึ่งบ่งชี้เวลาที่เกิดหลังการกล่าวถ้อย จะเห็นว่ากาลระบุช่วงเวลาที่มีสัมพันธ์กับ 'ตอนนี้' ของถ้อยคำ กล่าวคือ มีบริบทปัจจุบันที่แสดงว่าเนื้อหาที่พูดเป็นอดีตหรืออนาคต เช่น *We'll put the letters in the post later.* ในประโยคนี้ ทั้งคำกริยาที่อยู่ในรูปอนาคตกาลและคำวิเศษณ์บอกเวลา *later* แบ่งเวลาเป็นอนาคตของปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันในที่นี้หมายถึงเมื่อใดก็ตามที่ประโยคนี้ถูกกล่าวออกมา แต่ไม่ใช่ทุกภาษาจะมีกาล บางภาษาไม่มีกาล เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาเวียดนาม ภาษาเหล่านี้จะใช้รูปภาษาแสดงเวลา เช่น *วันนี้ พุธนี้ ปีหน้า*

3) การบ่งชี้สถานที่ (Place deixis)

⁶ การระบุความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ในบทสนทนาเช่นนี้ นักภาษาศาสตร์บางคนเช่นเลวินสัน (Levinson, 1983) เรียกรูปภาษาแบบนี้ว่าการบ่งชี้เชิงสังคม (social deixis)

การบ่งชี้สถานที่ที่เป็นวิธีการที่ผู้พูดสร้างกรอบการอ้างอิงรอบตัวขึ้นมา รูปบ่งชี้สถานที่จึงเกี่ยวข้องกับสถานที่ซึ่งสัมพันธ์กับสถานที่ของผู้ร่วมในการสนทนา เช่น ในภาษาอังกฤษมีคูปตรงข้ามของคำวิเศษณ์ “here/there” และนิยมนสรรพนาม (demonstratives) “this/that, these/those” ในการแสดงการอ้างอิงเชิงพื้นที่ในมิติของความใกล้ไกล ถ้าผู้พูดมีจุดอ้างอิงอยู่ใกล้ตัวผู้พูดจะใช้ “here/this/these” แต่ถ้าจุดอ้างอิงอยู่ไกลตัวผู้พูดจะใช้ “there/that/those” ตัวอย่างเช่น *It's too hot here in the sun, let's take our drinks into the shade over there*. คำวิเศษณ์ *here* และ *there* ระบุสถานที่ตามความใกล้กับสถานที่ของผู้พูด ถ้าผู้พูดย้ายสถานที่ การตีความคำวิเศษณ์จะเปลี่ยนไป เช่น ถ้าผู้พูดและผู้รับสารย้ายเข้าไปในที่ร่ม พวกเขาสามารถเรียก *ที่ร่ม* นั้นว่า *here* และสถานที่เดิมซึ่งเป็น *ที่กลางแจ้ง* ว่า *there* เช่น *I'm glad we moved here, I was melting over there*.

บางภาษามีรูปบ่งชี้สถานที่ที่มีความต่างเรื่องมิติความใกล้ไกลมากกว่า 2 รูป เช่น ภาษาสเปนมีรูปบ่งชี้สถานที่แสดงความใกล้ชิดกับผู้พูดที่ต่างกัน 3 คำ ได้แก่ *aquí* ‘here’, *ahí* ‘just there’ และ *allí* ‘(over) there’ และมีนิยมนสรรพนาม 3 คำ ซึ่งให้ขอบเขตความใกล้ชิดกับผู้พูด 3 แบบ ได้แก่ *esto* ‘this’ ใกล้ผู้พูด *eso* ‘that (just there)’ ไกลออกไป และ *aquello* ‘that (over there)’ ไกลที่สุดจากผู้พูด นอกจากนี้บางภาษามีข้อมูลอื่นนอกเหนือจากสถานที่ของผู้พูดบรรจุในนิยมนสรรพนาม เช่น ภาษาฮิวซาซึ่งเป็นภาษาแอฟริกันตะวันตก ระบบของรูปบ่งชี้สถานที่ที่เป็นคำวิเศษณ์ของภาษานี้บังคับให้อ้างถึงสถานที่ของผู้ฟังด้วย (Jaggard & Buba, 1994) ได้แก่ *nán* ‘there’ ใกล้ผู้พูด *nan* ‘there’ ใกล้ผู้ฟัง *cán* ‘there’ ไกลจากผู้พูดผู้ฟัง แต่ยังมองเห็นอยู่ *can* ‘there’ ไกลจากผู้พูดผู้ฟัง เห็นได้น้อยกว่า

ตัวอย่างข้างต้นแสดงรูปภาษาบ่งชี้ซึ่งสัมพันธ์กับสถานที่และความใกล้ชิดกับผู้พูด รูปภาษาบ่งชี้สถานที่นี้ยังรวมถึงข้อมูลของการเคลื่อนที่เข้าสู่ตัวผู้พูดและออกห่างจากตัวผู้พูด ดังจะเห็นได้จากคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ “ไป” และ “มา” ซึ่งบอกข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับสถานที่ของผู้พูด ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้พูดสั่งผู้ฟังว่า *ออกไป* หมายความว่าผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังซึ่งอยู่สถานที่เดียวกับผู้พูดออกไปจากสถานที่นั้น นั่นคือ ออกไปจากตัวผู้ฟัง ในทางตรงข้ามถ้าผู้พูดบอกว่า *มานี้* หมายความว่าผู้ฟังอยู่ไกลจากผู้พูดและผู้พูดซึ่งเป็นศูนย์กลางของการบ่งชี้ต้องการให้ผู้ฟังเข้ามาในบริเวณที่ผู้พูดอยู่ นอกจากนี้ผู้พูดอาจพูดว่า “กระต่ายออกมา” ซึ่งมีความหมายว่า กระต่ายออกจากสถานที่หนึ่ง เช่น กรงกระต่ายหรือสวนที่มันอยู่ไปยังสถานที่ที่ผู้พูดยืนอยู่ ผู้พูดจึงกล่าวถ้อยคำนี้ แต่ถ้าผู้พูดกับกระต่ายอยู่ในสถานที่เดียวกัน แต่กระต่ายกระโดดออกไป ผู้พูดจะกล่าว *กระต่ายออกมา* ไม่ได้ ต้องบอกว่า *กระต่ายออกไป* แทน

2.2.3 รูปภาษาแสดงความหมายการบ่งชี้ COME และ GO ในภาษาต่างๆ

จากงานวิจัยในอดีตพบว่า การแสดงมโนทัศน์ COME และ GO ผ่านรูปภาษาแตกต่างกันไปตาม ลักษณะเฉพาะของภาษานั้นๆ แต่ความหมายของการเคลื่อนที่เข้าสู่และออกจากตัวผู้พูดสามารถแสดงได้ 2 รูปแบบใหญ่ คือ รูปภาษาที่เป็นคำกริยาและรูปภาษาที่เป็นหน่วยคำเติม (affixes) รูปแบบแรกคือการแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้ด้วยคำกริยา เช่น *come* และ *go* ในภาษาอังกฤษ *kommen* 'come' และ *gehen* 'go' ในภาษาเยอรมัน *venir* 'come' และ *ir* 'go' ในภาษาสเปน *lai* 'come' และ *qu* 'go' ในภาษาจีน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

ภาษาอังกฤษ

(2) *Please come into my office.*

(3) *Please go into my office.*

ภาษาเยอรมัน

(4) *Er kam in den Saal.*

'He came into the hall.'

(5) *Er ging in den Saal.*

'He went into the hall.'

ส่วนรูปแบบที่สองคือการแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้ผ่านด้วยหน่วยคำเติม เช่น *soo* 'towards the speaker' และ *sii* 'away from the speaker' ในภาษาโซมาลี (Somali) (Saeed, 1997) *-uKot* 'motion away' และ *-et* 'motion towards' ในภาษาอิก (Ik) (Serzisko, 1988) *OD-* 'from the speaker' และ *DO-* 'to the speaker' ในภาษาเซอร์โบ-โครเอเชีย (Filipović, 2007) และในภาษาอื่นๆ อย่างภาษามายา ซูทูล (Maya Tzutujil) (Dayley, 1985) ภาษาปาปัว นิวกินี (Papua Yimas) (Foley, 1986) และภาษาออสเตรเลียเนียน ยิดินี (Australian Yidiny) (Dixon, 1977) ตัวอย่างเช่น

ภาษาโซมาลี

(6) ***Soo*** *soco!*

DEICTIC walk

'Come this way!, Approach!'

(7) *Sii* *soco!*

DEICTIC walk

'Go on over there!, Go away!'

(Saeed, 1997: 176)

ภาษาเซอร์โบ-โครเอเชีย

(8) *U baraku preko se doteturao*

into shed opposite REFL to-the-speaker/scene-stagger-PAST-PFV-3SG-M

otud iz logora

from there out prison camp

'He staggered into the shed opposite from there out of the prison camp.'

(9) *To je rekao i oteturao*

he said that and from-the-speaker/scene-stagger-PAST-PFV-3SG-M

se u gostinjsku sobu

REFL into guest room

'He said that and staggered away into the guest room.'

(Filipović, 2007: 114)

นอกเหนือจากรูปภาษาที่กล่าวข้างต้นแล้ว ในบางภาษาอาจมีรูปภาษาบ่งชี้ที่ผสมผสานกันระหว่างรูปแบบของรูปภาษาต่างๆ เช่น คำกริยากับคำอนุภาค (particles) ที่เติมหลังคำกริยาในภาษาลาฮู (Lahu) ซึ่งเป็นภาษาตระกูลทิเบต-พม่า ภาษานี้มีคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้ 2 คำ คือ *qay* 'go' และ *là* 'come' นอกจากนี้ยังมีคำอนุภาค *e* 'hither' และ *la* 'thither' (Delancey, 1985) ดังนั้นภาษาลาฮูจึงมีการแสดงออกของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่แบบบ่งชี้ด้วยคำศัพท์และหน่วยคำ ในทำนองเดียวกันภาษาเยอรมันมีทั้งคำกริยา *gehen* 'go' และ *kommen* 'come' และคำอนุภาค *hin* 'hither' และ *her* 'thither' คำอนุภาคทั้งสองนี้สามารถรวมกับคำกริยาอื่นเพื่อแสดงการบ่งชี้ได้ เช่น *hinschauen* 'look hither' *herschauen* 'look thither' รวมทั้งยังสามารถปรากฏร่วมกับคำกริยา *gehen* 'go' และ *kommen* 'come' เพื่อเน้นความเป็นการบ่งชี้ และความหมายของคำอนุภาคต้องสอดคล้องกับความหมายของคำกริยา เช่น

ภาษาเยอรมัน

- (10) *Komm her!*
'Come thither!'
- (11) *Geh hin!*
'Go hither!'
- (12) **Komm hin! / *Geh her!*
'*Come hither! / *Go thither!'

อีกทั้งในบางภาษารูปคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้เป็นเกี่ยวข้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมทางวากยสัมพันธ์ ทำให้คำกริยาเหล่านี้นอกจากจะมีความหมายหลักเมื่อเป็นกริยาเดี่ยว (single verb) แล้ว ยังทำหน้าที่เหมือนคำกริยาเสริมแสดงทิศทางให้แก่คำกริยาหลักที่ปรากฏร่วมกัน เช่น *lai* 'come' และ *qu* 'go' ในภาษาจีน (McElvenny, 2006; Shen, 1996) *kuru* 'come' และ *iku* 'go' ในภาษาญี่ปุ่น (Matsumoto, 1996; Oshima, 2006; Shibatani, 2003) ตัวอย่างเช่น

ภาษาจีน

- (13) *Ta mingtian hui lai*
He tomorrow will come
'He will come tomorrow.'
- (Shen, 1996: 509)

- (14) *Zhānmǔsī bǎ qiú dǎ-chu-lai.*
James Disp ball hit-out-hither
'James hit the ball out.'
- (McElvenny, 2006: 3)

ภาษาญี่ปุ่น

- (15) *Asita, Taro-ga anata-no tokoro-ni ki-masu.*
Tomorrow Taro-NOM you-GEN place-DAT come-POLITE.PRES
Taro will come to you tomorrow.
- (Oshima, 2006: 8)

- (16) *Ken-ga boku-ni tegami-o kai-te ki-ta.*
 Ken-NOM I-to letter-ACC write-CONJ come-PAST
 Ken wrote me a letter.

(Shibatani, 2003: 274)

ตัวอย่าง (13) และ (15) คำกริยา *lai* 'come' ในภาษาจีนและ *kuru* 'come' ในภาษาญี่ปุ่น แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด แต่ในตัวอย่าง (14) และ (16) คำกริยาทั้งสองคำนี้ทำหน้าที่ขยายคำกริยาหลัก *dǎ* 'hit' ในภาษาจีนและ *kai* 'write' ในภาษาญี่ปุ่นในเรื่องของทิศทาง

2.2.4 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบ่งชี้ของคำกริยา COME และ GO ข้ามภาษา

คำกริยา COME และ GO จัดเป็นคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีจุดอ้างอิง (deictic motion verb) (Fillmore, 1997; Levinson, 1983; Langacker, 1987) กล่าวคือ เหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา COME และ GO แสดงการเปลี่ยนสถานที่ของสิ่งหนึ่งผ่านเวลา โดยมีจุดเริ่มต้น (source) และเป้าหมาย (goal) และสิ่งที่เชื่อมระหว่างจุดเริ่มต้นและเป้าหมายคือเส้นทาง (path) ของสิ่งที่เคลื่อนที่ คำกริยา COME พรรณนาการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด และ GO พรรณนาการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูด (Talmy, 1985, 2000; Wilkins & Hill, 1995) โดยปกติแล้วจุดอ้างอิงจะเข้าใจกันว่าเป็นตัวผู้พูด แต่จุดอ้างอิงนี้สามารถเปลี่ยนได้ ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของภาษานั้นๆ การศึกษาการใช้คำกริยาทั้งสองคำนี้ในภาษาต่างๆ จึงได้รับความสนใจอย่างมาก งานส่วนใหญ่มักวิเคราะห์เงื่อนไขในการใช้คำกริยาตามแนวคิดของฟิลมอร์เป็นพื้นฐานและงานวิจัยบางชิ้นใช้การแยกองค์ประกอบทางความหมายตามแนวคิดของทาลมีร่วมด้วยเพื่อให้เห็นลักษณะการบ่งชี้ศูนย์กลางการอ้างอิงที่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบข้ามภาษา (Gathercole, 1977, 1978; Levinson, 1983, 2004; Meola, 1994; Wilkins & Hill, 1995; Lenz, 2003; Nakazawa, 2007; Lewandowski, 2007)

การศึกษากการบ่งชี้ในคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ซึ่งจัดว่าเป็นงานคลาสสิกที่มีคนอ้างถึงจำนวนมากคืองานของฟิลมอร์ (Fillmore, 1997, 1983) เขาวิเคราะห์การใช้คำกริยา come และ go ในภาษาอังกฤษในเรื่องของประเภทการบ่งชี้ในด้านบุคคล สถานที่ และเวลา ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบุคคลคือผู้พูดและผู้รับสาร ตัวแปรเรื่องสถานที่คือเป้าหมายของการเคลื่อนที่ และตัวแปรเรื่องเวลาคือเวลาที่กล่าวถ้อยคำและเวลาที่อ้างอิง ตัวแปรเหล่านี้มีอิทธิพลต่อเงื่อนไขการใช้คำกริยา come และ go ในภาษาอังกฤษ ดังนี้

- คำกริยา *come* แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่ของผู้พูดหรือผู้รับสาร ณ เวลาที่กล่าว ถ้อยคำนั้น เช่น *Please come in.* (การเคลื่อนที่สู่สถานที่ของผู้พูด) *I'm coming.* (การเคลื่อนที่สู่สถานที่ของผู้รับสาร)
- คำกริยา *come* แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่ของผู้พูดหรือผู้รับสาร ณ เวลาที่อ้างอิง เช่น *He'll come to the office tomorrow to pick me up.*
- คำกริยา *come* แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่ตั้งที่บ้าน (home base) ของผู้พูดหรือผู้รับสาร ณ เวลาที่อ้างอิง เช่น *When you lived on Sixth Street, I came over several times to visit you, but nobody was ever home.*
- คำกริยา *go* แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่ที่ต่างจากสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าว ถ้อยคำ เช่น *Please go away.*

จากเงื่อนไขในการใช้คำกริยา *come* และ *go* ในภาษาอังกฤษสามารถสรุปได้ว่า คำกริยา *come* แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่ของผู้พูดหรือผู้รับสาร ณ เวลาที่กล่าว ถ้อยคำหรือ ณ เวลาที่อ้างอิง หรือการเคลื่อนที่สู่สถานที่ของถิ่นฐาน (home base) ซึ่งก็คือที่อยู่อาศัยหรือที่ทำงานของผู้พูดหรือผู้รับสาร ณ เวลาที่อ้างอิง ส่วนคำกริยา *go* แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่ที่ต่างจากสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าว ถ้อยคำ นอกจากนี้ สถานที่อ้างอิงยังถูกนำมาสังเกตในเรื่องเงื่อนไขการใช้คำกริยาทั้งสองคำนี้ด้วย คำกริยา *go* มีจุดสนใจอยู่ที่จุดเริ่มต้น (source) ของการเคลื่อนที่ ขณะที่คำกริยา *come* มีจุดสนใจอยู่ที่เป้าหมาย (goal) ของการเคลื่อนที่หรือจุดของการมาถึง

ฟิลมอร์ยังได้ตั้งข้อสังเกตว่าในบางภาษา COME เป็นการแสดงการเคลื่อนที่ตรงสู่สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับผู้พูดเท่านั้น ในภาษาเหล่านี้ในสถานการณ์ที่แม่เรียกลูกมารับประทานอาหารเย็น ลูกจะพูดว่า “I'm going” ไม่ใช่ “I'm coming” การมา เป็นการเคลื่อนที่ตรงสู่ตัวฉัน ไม่ใช่ตรงสู่ตัวเธอ และบางครั้งการใช้ ‘come’ และ ‘go’ ในความหมายของการเดินทางเป็นเพื่อนไม่ได้ใช้อย่างอิสระเท่าเทียมกันในทุกภาษา เช่น ภาษาเอลเบเนียน คนพูดว่า ‘Can I go (*come) with you?’ และ ‘Can you come (*go) with me?’ ในภาษาจีนแมนดารินและกวางตุ้งจะใช้ ‘come’ หรือ ‘go’ ก็ได้ ถ้าผู้รับสารเป็นเพื่อนร่วมเดินทางและผู้พูดเป็นคนเดินทาง ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้พูดเป็นเพื่อนร่วมเดินทางและผู้รับสารเป็นคนเดินทางจะหลีกเลี่ยงเลือกเดี๋ยวก็คือ ‘Can I go with you?’ จะเห็นได้ว่า งานของฟิลมอร์แสดงลักษณะทั่วไปของการใช้ *come* และ *go* ของภาษาอังกฤษได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงยังได้ข้อสังเกตที่น่าสนใจของการใช้คำกริยาทั้งสองคำนี้ในภาษาอื่นๆ ด้วย

นอกจากนี้ แม้การศึกษาคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ พบว่า ความหมายของคำกริยา COME และ GO จะมีความเป็นสากล คือ แสดงทิศทางที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้พูดในทิศทางที่ตรงข้ามกันเหมือนกัน แต่ด้วยข้อจำกัดทางภาษาของแต่ละภาษาจึงมีรายละเอียดของการใช้คำกริยาทั้งสองที่แตกต่างกัน (Gathercole, 1978; Lenz, 2003; Lewandowski, 2007; Meola, 2003; Nakazawa, 2007; Oshima, 2006) เช่น ในภาษาเยอรมันคำกริยา *kommen* 'come' แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูดหรือผู้รับสาร ณ เวลาที่กล่าวถ้อยหรือ ณ เวลาที่อ้างอิง เช่น

(17) *Komm/*geh hier.*

'Come/go here.'

(18) *Mein Bruder ist hier gestern gekommen/*gegangen.*

'My brother came/*went here yesterday'

(19) *Ich komme/*gehe schon zu dir.*

'I am just coming/*going to your place'

(Lewandowski, 2007: 22)

ส่วนการเคลื่อนที่เข้าสู่ถิ่นฐาน (homebase) ถ้าเป็นถิ่นฐานของผู้พูดจะใช้ *kommen* 'come' ดังประโยค (20) แต่ถ้าเป็นถิ่นฐานของผู้รับสารจะใช้ *gehen* 'go' ดังประโยค (21)

(20) *Ich komme/*gehe zu deinem Büro um drei Uhr.*

'I will come to your office at three o'clock.'

(Nakazawa, 2007: 62)

(21) *Als ich gestern zum Dorf gefahren bin, bin ich zu dir
gegangen/*gekommen, aber du warst nicht da.*

'Yesterday, when I went down to the town, I went/*came to your place,
but you were not at home.'

(Lewandowski, 2007: 27)

ในภาษาสเปนการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำจะใช้คำกริยา *venir* 'come' เท่านั้น เช่น *Ven/*ve aquí* 'Come/*go here' และถ้าเป็นการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือถิ่นฐานของผู้พูด ณ เวลาที่อ้างอิงจะให้ได้ *venir* 'come' และ *ir* 'go' เช่น *Ayer estaba en la biblioteca y mi hermano también vino/fue.* 'Yesterday I was in the library and my brother

also came/go.’ ส่วนคำกริยา *venir* ‘go’ จะแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือถิ่นฐานของผู้รับสาร ณ เวลาที่กล่าวถ้อยหรือ ณ เวลาที่อ้างอิง เช่น

(22) *Ya estoy yendo/*viniendo a tu casa.*

‘I am just going/*coming to your place.’

(23) *¿Fue/*vino a verte Hans ayer, cuando estabas en el bar?*

‘Did Hans went/*come yesterday to your place, when you were in the bar?’

(24) *Ayer cuando bajé al pueblo, fui/*vine a tu casa, pero no estabas.*

‘Yesterday, when I went down to the town, I went/*came to your place, but you were not at home.’

(Lewandowski, 2007: 26 – 27)

เช่นเดียวกับภาษาสเปน ภาษาเกาหลี *iku* ‘go’ และภาษาญี่ปุ่น *kata* ‘go’ ใช้แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้รับสาร ณ เวลาที่กล่าวถ้อยและ ณ เวลาที่อ้างอิง เช่น

ภาษาญี่ปุ่น

(25) *Sanzi-ni Anata-no Kenkyusitu-ni *ki-/iki-masu*

three o'clock at You-GEN office to come-/go-NONPST

‘I’ll come to your office at three o’clock.’

ภาษาเกาหลี

(26) *Na-nun seysi-ey tangsin samwusil-ey *o-/ka-kessupnita*

I-TOP three o'clock-at your office-to come-/go-will

‘I’ll come to your office at three o’clock.’

(Nakazawa, 2007: 63 – 64)

ส่วนในภาษาจีนการใช้ *lai* ‘come’ อยู่ที่การเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำเท่านั้น (ตัวอย่าง 27) แต่ *lai* สามารถใช้แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้รับสารได้เช่นกันเมื่อเป็นการเคลื่อนที่ที่ไม่ใช่สถานที่ของผู้พูดและผู้รับสาร ตัวอย่าง (28) และถ้าเป็นการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่อ้างอิง จะใช้ได้ทั้ง *lai* ‘come’ และ *qu* ‘go’ (ตัวอย่าง 29)

- (27) *Ni nabianr re ma? Wo guo *lai/qu*
 Your there hot Q I over come/go
shi liangkuai le jiu hao le.
 time cool PFT then good SFP
*Dui le, Beihaidao de Tianzhong mingtian *lai/qu*
 By the way Hokkaido GEN Tanaka tomorrow come/go
ni nar ma?
 your there Q

'Is it hot there? I hope it will be cooler by the time I come. By the way, will Mr. Tanaka from Hokkaido come tomorrow?'

(Nakazawa, 2007: 69)

- (28) *?*Wo/?*Ni/Zhangsan bu lai Lisi jia bu cheng*
 I/You/Zhangsan not come Lisi home not become
 'I/You/Zhangsan should come to Lisi's home.'

(Oshima, 2006: 2)

- (29) *Wo zai chezhan deng zhe, sandian ni qu/lai*
 I at station wait ASP three o'clock you go/come
 'I'll be waiting at the station. Please go/come at three o'clock.'

(Nakazawa, 2005: 57)

นอกจากคำกริยา COME และ GO ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ในบางภาษาอาจมีระบบศูนย์กลางการบ่งชี้ที่ซับซ้อนมากกว่าการใช้รูปภาษาสองรูป เช่น ภาษาปาเลา (Palauan) ซึ่งเป็นภาษาออสโตรนีเซียนมีคำกริยาแสดงการบ่งชี้ 3 คำ คือ *me*, *eko* และ *mo* คำกริยา *me* แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด *eko* แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้รับสาร และ *mo* แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ที่ไม่ใช่ของผู้พูดและผู้รับสาร (Joseph, 1975 อ้างถึงใน Nakazawa, 2007: 63) และคำกริยา COME และ GO ในภาษาอิมปี ซึ่งเป็นภาษาตระกูลทิเบต-พม่า พุดในจังหวัดแพร่และน่าน ภาษานี้มีรูปบ่งชี้สถานที่ที่มีความซับซ้อนเพราะบ่งชี้ปรากฏการณ์ธรรมชาติ คือ บ่งชี้ทิศและระดับความสูง ในภาษานี้มีคำกริยา COME และ GO 4 คำ ขึ้นกับว่าบ่งชี้ทิศอะไรและเกี่ยวกับพื้นที่สูงหรือต่ำ ได้แก่ /e?4 'ไปสู่ทิศตะวันออกหรือสู่พื้นที่สูง' je6

‘ไปสูทิศตะวันตกหรือสู่พื้นที่ต่ำ’ *lu3* ‘มาจากทิศตะวันออกหรือสู่พื้นที่สูง’ *lo3* ‘มาจากทิศตะวันตกหรือสู่พื้นที่ต่ำ’ (ลธิธิชัย สาเอี่ยม, 2539) เช่น

(30) *ŋo6 tɕa4wia2 so6 je6*
 ฉัน เมือง จะ ไป(สูทิศตะวันตกหรือสู่พื้นที่ต่ำ)
 ‘ฉันจะไปในเมือง(สูทิศตะวันตก)’

(31) *nan1 hiə4 ʔia2 leʔ4*
 หนาน เฮีย บ้าน ไป(สูทิศตะวันออกหรือสู่ระดับพื้นที่สูง)
 ‘ไปบ้านหนานเฮีย(สูทิศตะวันออก)’

นอกจากการศึกษาการบ่งชี้คำกริยา “ไป” และ “มา” ในแต่ละภาษาแล้ว ยังมีการศึกษาคำกริยาทั้งสองคำนี้ในมุมมองแบบลักษณะภาษาซึ่งทำให้เราเข้าใจความแตกต่างระหว่างระบบการบ่งชี้การเคลื่อนที่ข้ามภาษา อย่างเช่นการจัดแบบลักษณะภาษาโดยใช้คำกริยา COME และ GO ของนากาซาวะ (Nakazawa, 2007) งานชิ้นนี้ใช้แนวคิดเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของทาลมีมาวิเคราะห์ห้องค์ประกอบของเหตุการณ์ และเริ่มจากการศึกษาคำกริยา COME ก่อน ส่วนบริบทที่ COME ไม่ปรากฏใช้จะเป็นบริบทของ GO ผลการวิเคราะห์พบว่าด้วยคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของคำกริยา COME และ GO สามารถจัดภาษาได้ 3 รูปแบบหลักใหญ่ ได้แก่ รูปแบบแรกคือผู้รับสารเป็นพื้นหรือสถานที่ปลายทางของการเคลื่อนที่ (The addressee as the Ground) คำกริยา COME แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูดและผู้รับสาร เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาเยอรมัน ภาษาอิตาเลียน และภาษาเนปาล เป็นต้น

รูปแบบที่สองคือผู้รับสารเป็นพื้นแบบมีเงื่อนไข (The addressee as a conditional Ground) การเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูดและผู้รับสารในภาษาแบบนี้จะใช้ GO แทนที่จะใช้ COME เหมือนภาษาในรูปแบบแรก แต่หากบุคคลที่เคลื่อนที่เป็นคนอื่นที่ไม่ใช่ผู้พูด และผู้รับสารเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์เพียงคนเดียวในเหตุการณ์ ผู้พูดจะวางศูนย์กลางการบ่งชี้ของตัวเองไว้ที่ผู้รับสารที่เป็นพื้นที่ทันที และใช้คำกริยา COME เช่น ภาษาเกาหลี ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอะบาสา เป็นต้น

รูปแบบที่สามคือผู้รับสารไม่เป็นพื้น (No addressee as the Ground) คำกริยา COME ไม่รวมผู้รับสารไว้ในพื้นที่ของการเคลื่อนที่ และไม่อนุญาตให้ย้ายศูนย์กลางการบ่งชี้ไปที่ผู้รับสารไม่ว่ากรณีใดๆ ซึ่งต่างจากรูปแบบที่หนึ่งซึ่งทั้งสถานที่ของผู้พูดและผู้ฟังสามารถเป็นพื้นที่ของการ

เคลื่อนที่ได้ และรูปแบบที่สองที่ผู้รับสารมีบทบาทต่อพื้นที่ในบางกรณี คำกริยา COME แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูดเท่านั้น เช่น ภาษาจีน ภาษาซิเบ และภาษาไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบที่สี่ที่เป็นการพิจารณาจากการปรากฏของคำกริยา COME และ GO ในอนุประโยค ในบางภาษาพื้นสามารถถูกเชื่อมโยง (relativized) กับสิ่งที่อ้างถึงของหน่วยในประโยคที่เฉพาะได้เมื่อคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้ที่อยู่ในอนุประโยค เช่น ในภาษาญี่ปุ่น เมื่อคำกริยา *kuru* 'come' ปรากฏในประโยคความเดียว พื้นของคำกริยาคือสถานที่ของผู้พูด หรือสถานที่ของผู้ฟังในกรณีกรุปหรือสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ใช่ผู้พูด แต่เมื่อคำกริยาปรากฏอยู่ในส่วนเติมเต็มของคำกริยาอื่น คืออยู่ในอนุประโยค พื้นคือสถานที่ของสิ่งที่อ้างถึงซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคหลัก ดังตัวอย่างที่ผู้พูดถามผู้รับสารว่าทำไมเมื่อคืนก่อนผู้รับสารโทรหาผู้พูดจากสถานี คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้ที่อยู่ในอนุประโยคอยู่ภายใต้การควบคุมของภาคแสดง *hosii* 'want' ซึ่งมี *anata* 'you' เป็นประธานของประโยคหลัก

- (32) *Yuube mayonaka-ni eki-kara uti-ni denwa-si-ta-toki*
 last night midnight-at station-from house-to telephone-do-PAST-when
anata-wa watasi-ni eki-made kite/itte-hosi-kattandesu-ka?
 you-TOP I-DAT station-to come/go-want-PAST-Q
 'When you called me from the station at midnight yesterday, did you
 want me to come to the station?'

คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ในประโยคข้างต้นพรรณนาการเคลื่อนที่ของผู้พูดซึ่งมุ่งตรงสู่สถานที่ที่ผู้รับสารอยู่ ณ เวลาที่อ้างถึง (เมื่อคืนนี้) ในภาษาอังกฤษพื้นของคำกริยา *come* เป็นได้ทั้งสถานที่ของผู้พูดหรือสถานที่ของผู้รับสาร และการแปลในตัวอย่างนี้ก็แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่ผู้รับสาร จึงสามารถใช้คำกริยา *come* ได้ ในทางกลับกัน ในภาษาญี่ปุ่น *kuru* 'come' ไม่ได้ถูกคาดการณ์ว่าจะใช้ได้บริบทนี้ เนื่องจาก *kuru* 'come' ใช้แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่ผู้รับสารเมื่อผู้พูดไม่ได้เป็นรูปหรือสิ่งที่เคลื่อนที่ ส่วน *iku* 'go' ใช้แสดงการเคลื่อนที่ของผู้พูดเข้าสู่สถานที่ของผู้ฟัง ดังนั้นในประโยคข้างต้นเมื่อผู้ควบคุมการเคลื่อนที่กลายเป็นประธานของประโยคหลักจึงใช้คำกริยา *kuru* 'come' และ *iku* 'go' ได้ กล่าวคือ กรณีที่ใช้ *iku* 'go' ได้เพราะสันนิษฐานว่าผู้รับสารอยู่ที่สถานีอยู่แล้วในขณะที่ผู้พูดเคลื่อนที่ และกรณีที่ใช้ *kuru* 'come' ได้เพราะผู้รับสารกลายมาเป็นผู้ควบคุมการเคลื่อนที่ของผู้พูดในอนุประโยค

จะเห็นได้ว่า นอกจากปัจจัยเรื่องบุคคล สถานที่ และเวลา รวมถึงการพิจารณาองค์ประกอบทางความหมายที่ปรากฏในรูปภาษาที่มีคำกริยา COME และ GO แล้ว เงื่อนไขการใช้คำกริยาทั้งสองคำยังควรคำนึงถึงประเภทของประโยคที่คำกริยาทั้งสองปรากฏด้วยว่าเป็นประโยคหลักหรืออนุประโยค เนื่องจากลักษณะของประโยคเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกใช้คำกริยา นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการตีความรูปภาษาบ่งชี้ต่างๆ ข้างต้นในเรื่องของศูนย์กลางของการบ่งชี้พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์กลางของการบ่งชี้คือผู้พูด กล่าวคือ บุคคลที่เป็นศูนย์กลางคือผู้พูด เวลาที่เป็นศูนย์กลางคือเวลาที่ผู้พูดผลิตถ้อยคำ สถานที่ที่เป็นศูนย์กลางเป็นสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่ระบุไว้ ศูนย์กลางบริเจทคือจุดที่ผู้พูดผลิตถ้อยคำในปัจจุบัน และศูนย์กลางทางสังคมคือสถานภาพทางสังคมของผู้พูดที่มีต่อสถานภาพทางสังคมของผู้รับสาร

นอกจากคำกริยา COME และ GO จะแสดงการเคลื่อนที่ในเชิงกายภาพแล้ว ยังมีความน่าสนใจในแง่มุมอื่นอีก นั่นคือ คำกริยาทั้งสองคำนี้สามารถขยายความหมายพื้นฐานนี้ไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์อื่น ดังจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

2.3 การกลายเป็นคำไวยากรณ์

2.3.1 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ

การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่คำศัพท์และหน่วยสร้างประเภทต่างๆ เปลี่ยนแปลงความหมายหรือหน้าที่จากที่ที่มีความเป็นเนื้อหาไปสู่ความเป็นไวยากรณ์ หรือจากความเป็นไวยากรณ์ไปสู่ความเป็นไวยากรณ์มากขึ้นในบริบททางวากยสัมพันธ์ที่เฉพาะ คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่เป็นหนึ่งในประเภทคำกริยาที่ได้รับความสนใจในเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์มากที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งคำที่ก่อให้เกิดความหมายหรือหน้าที่ทางไวยากรณ์มากที่สุด โดยเฉพาะคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่พื้นฐาน GO และ COME (Traugott, 1978; Bybee, 1988; Bybee, Pagliuga and Perkins, 1991; Heine and Kuteva, 2002; Nicolle, 2007)

ความหมายพื้นฐานของคำกริยา COME คือการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือศูนย์กลางการบ่งชี้ผู้พูด หมายความว่าจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เป้าหมาย ส่วนความหมายของคำกริยา GO การเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด คือหมายความว่าจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่จุดเริ่มต้น องค์ประกอบทางความหมายดังกล่าวทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่คำกริยา COME และ GO มีความหมายหรือหน้าที่ที่ขยายออกไปในลักษณะข้ามภาษา ความหมายต่างๆ ที่ขยายออกไปเป็นผลมาจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์

สำหรับคำกริยา GO คุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความหมายคือทิศทาง การเคลื่อนที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ ระยะห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้ และความมีขอบเขตของ เหตุการณ์ (telicity) ซึ่งหมายถึงการมีจุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่ เช่น *He went to the market.* หรือความไม่มีขอบเขตของเหตุการณ์ (atelicity) ซึ่งหมายถึงการไม่มีจุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่ เช่น *He went away.* ส่วนคำกริยา COME มีคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความหมาย นั่นคือ ทิศทางการเคลื่อนที่เข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ สถานที่ของจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ซึ่งห่าง จากศูนย์กลางการบ่งชี้ และความมีขอบเขตของเหตุการณ์ คุณสมบัติเหล่านี้ล้วนเป็นคุณสมบัติที่ ความหมายทางไวยากรณ์ต่างๆ ของคำกริยา COME และ GO มีร่วมกัน และแม้ว่าคุณสมบัติทาง ความหมายบางประการจะสูญหายไป แต่คุณสมบัติที่ยังคงอยู่ในแต่ละความหมายคือการบ่งชี้

2.3.1.1 ความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา COME

คำกริยา COME แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่เข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้หรือจุดอ้างอิงของผู้ พุดสามารถขยายความหมายหรือหน้าที่ที่ออกได้ 11 ความหมาย (Lichtenberk, 1991; Heine and Kuteva, 2002) ดังนี้

1) ความหมายทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ (venitive directionals) ความหมายนี้ เป็นความหมายทางไวยากรณ์ที่ธรรมดาที่สุด เช่น ในภาษาโทอะบาอิตา (To'aba'ita) และภาษาฟี เจียน (Fijian)⁷ *mai* 'come' > คำบ่งชี้ทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ ในภาษาลาฮู (Lahu)⁸ *là* 'come' > *la* คำอนุภาคแสดงการเข้าสู่จุดอ้างอิง ในภาษาจีนกลาง คำกริยา *lái* 'come' > *lái* 'toward the speaker' ซึ่งปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของกริยาวลีแสดงผล นอกจากนี้ยังพบใน ภาษาครีโอล⁹ อย่างในภาษาอังกฤษ *come* > ในภาษาต็อกพิซิน (Tok Pisin)¹⁰ *-kam* คำบ่งชี้

⁷ ภาษาโทอะบาอิตา (To'aba'ita) และภาษาฟีเจียน (Fijian) อยู่ในกลุ่มภาษาโอเชียเนียซึ่งพูดกันในบริเวณหมู่เกาะแปซิฟิก ภาษา นี้จัดเป็นภาษาในตระกูลออสโตรนีเซียน

⁸ ภาษาลาฮู (Lahu) เป็นภาษาในตระกูลทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) ซึ่งพูดโดยชาวลาฮูที่อาศัยอยู่ในประเทศจีน ไทย พม่า และ ลาว

⁹ ภาษาครีโอล (creole) เป็นภาษาแม่ที่เกิดจากภาษาพิดจิ้น (pidgin) ภาษาพิดจิ้นเกิดจากการผสมของ 2 ภาษาขึ้นไป โดยส่วน ใหญ่ภาษาหนึ่งมักเป็นภาษาที่มีอิทธิพลมากกว่า ได้แก่ ภาษาในยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ดัตช์ เป็นต้น และอีกภาษาหนึ่งเป็น ภาษาพื้นเมือง (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 87)

¹⁰ ภาษาต็อกพิซิน (Tok Pisin) เป็นภาษาครีโอลอังกฤษ (creole English) ภาษานี้เป็นภาษาราชการของประเทศปาปัวนิวกินี

ทิศทาง ในภาษาไฮเทียน (Haitian)¹¹ *vini* (ซึ่งมาจากภาษาฝรั่งเศส *venir* 'come' > 'here', 'toward here' และในภาษาญี่ปุ่น *kuru* 'come' > ทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด ตัวอย่างเช่น

ภาษาฟีเจียน

- (33) *Lako mada mai*
 go POLITE come
 'Please come here.'

(Lichtenberk, 1991: 481)

ภาษาลาฮู

- (34) *má? la.*
 'Blow in this direction.' / 'Blow hither.'

(Matisoff, 1991: 396)

ภาษาไฮเทียน

- (35) *i- wokabaut i- kam*
 PRED-move PRED-come
 'She moved/was moving toward (a reference point).'

(Heine and Kuteva, 2002: 71)

ภาษาญี่ปุ่น

- (36) *Ken-ga boku-ni tegami-o kai-te ki-ta.*
 Ken-NOM I-to letter-ACC write-CONJ come-PAST
 Ken wrote me a letter.

(Shibatani, 2005: 274)

ในตัวอย่างข้างต้น COME แสดงทิศทางการเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูดของการกระทำที่แสดงด้วยคำกริยา *lako* 'go' ในตัวอย่าง (33) คำกริยา *má?* 'blow' ในตัวอย่าง (34) คำกริยา *wokabaut* 'move' ในตัวอย่าง (35) และคำกริยา *kai* 'write' ในตัวอย่าง (36)

¹¹ ภาษาไฮเทียน (Haitian) เป็นภาษาครีโอลฝรั่งเศส (creole French) ซึ่งเป็นภาษาพูดของประเทศไฮติ และกลุ่มผู้อพยพชาวไฮติในประเทศต่างๆ เช่น ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา คิวบา แคนาดา เกาะบารามาส เป็นต้น

2) ความหมายการตามกันมา (consecutive) ความหมายนี้แสดงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน เช่น ในภาษาเครา (Kera)¹² *bəŋ* > คำบ่งเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน (consecutive marker) และในปริเฉทเรื่องเล่าของภาษาแอฟริกัน คำกริยา COME และ GO กลายเป็นคำบ่งชี้เหตุการณ์ใหม่ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของความหมายการตามกันมาเหมือนกัน (Heine and Kuteva, 2002: 69) เช่น ในภาษาคอย (Kxoe)¹³ *yàá* 'come' > *ya(a)* คำบ่งชี้เหตุการณ์ใหม่ และในภาษาเนเกอร์ฮอลแลนด์ *kō* 'come' > คำบ่งชี้เหตุการณ์ใหม่เมื่อตามหลัง *kō* 'come' ตัวอย่างเช่น

ภาษาคอย

(37) *xà- //ùà yáa- tè úàn- m̀ dà*
 DEM- 3:M:SG come-PRES hare-3:M:SG POSS
//'áe ki.
 home LOC
 'And they came to the hare's home.'

(Heine, 1997: 8)

ภาษาเนเกอร์ฮอลแลนด์

(38) *am a kō fo kō nē slāvun.*
 (he ? come PURP come take slave)
 'He came to take slaves.'

(Heine and Kuteva, 2002: 69)

ในตัวอย่างข้างต้น ประโยคที่มีคำว่า COME ปรากฏอยู่แสดงว่าเหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน ณ เวลาที่ผู้พูดอ้างอิงซึ่งต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ก่อนหน้า กล่าวคือ เหตุการณ์การมาถึงโพรงของกระต่ายป่าในตัวอย่าง (37) และเหตุการณ์การพาทาสไปในตัวอย่าง (38) เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน ณ เวลาอ้างอิงของผู้พูดที่ต่อเนื่องจากเหตุการณ์ก่อนหน้า

3) ความหมายความต่อเนื่องของเหตุการณ์ (continuous) ความหมายนี้เหมือนกับ ความหมายทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ แต่ในที่นี้ศูนย์กลางการบ่งชี้เป็นเวลาไม่ใช่สถานที่ คำกริยา COME แสดงนัยของความต่อเนื่องของเหตุการณ์ที่เกิดในเวลาก่อนหน้านี้อย่างเวลาที่

¹² ภาษาเครา (Kera) เป็นภาษาชาติตะวันออก (East Chadic language) ซึ่งพูดในแถบตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศชาดและตอนเหนือของประเทศแคเมอรูน

¹³ ภาษาคอย (Kxoe) เป็นภาษาแอฟริกัน ซึ่งใช้ในประเทศบอสวานา

เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด เช่น ในภาษาสเปน คำกริยา *venir* 'come' + present participle > คำบ่งชี้เหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ (progressive marker) และในภาษาทาทาร์ (Tatar)¹⁴ กริยาในรูป gerund + *kil* 'come' > เหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ แต่ความหมายนี้ยังไม่ได้รับการยืนยันอย่างแน่ชัด (Bybee and Dahl, 1989: 58) นอกจากนี้ยังพบในภาษาโทอะบาอิตา (To'aba'ita) และภาษาเมารี (Maori)¹⁵ *mai* 'come' > คำบ่งชี้การดำเนินอยู่ของเหตุการณ์ (continuative marker) (Lichtenberk, 1991: 483) ตัวอย่างเช่น

ภาษาเมารี

(39)	I	mua	mai,	tae	mai	ki	naiane	i	tiimata
	from	before	COME	arrive	COME	to	present	PAST	begin
		<i>te</i>	<i>piki</i>	<i>atu</i>	<i>o</i>	<i>ngaa</i>	<i>wairua</i>	<i>i</i>	<i>Pararaki.</i>
		ART	ascent	thither	POSS	ART.PL	spirit	at	Pararaki

'In times past and up to the present, the spirits have commenced their ascent at Pararaki.'

คำว่า COME แสดงนัยว่าเหตุการณ์ในประโยคข้างต้นเกิดขึ้นในอดีตและดำเนินต่อมาจนถึง ณ เวลาปัจจุบันที่เป็นศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด

4) **ความหมายการกระตุ้น** (hortative) ความหมายนี้ปรากฏในรูปประโยคคำสั่ง เช่น ภาษาเยอรมัน *kommen* 'come' > *komm...!* คำบ่งชี้คำสั่งแบบความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (solidarity imperative marker) ในภาษาชากา มาโบ (Ngbaka Ma'Bo)¹⁶ *dw* > คำบ่งชี้คำสั่งแบบความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และในภาษานามา (Nama)¹⁷ *haa* 'come' > คำบ่งชี้คำสั่ง ตัวอย่างเช่น

¹⁴ ภาษาทาทาร์ (Tatar) พูดโดยชาวทาทาร์ ภาษานี้จัดเป็นภาษาเตอร์คิก (Turkic language) ซึ่งใช้โดยคนเตอร์คิกที่อาศัยอยู่ในยุโรปตะวันออกเพียงได้ แถบเมอร์ดเทอเรียขึ้นไปจนถึงไซบีเรีย และทางตะวันออกของประเทศจีน

¹⁵ ภาษาเมารี (Maori) เป็นภาษาราชการของประเทศนิวซีแลนด์ จัดอยู่ในกลุ่มภาษาโพลินีเซียนตะวันออก

¹⁶ ภาษาชากา มาโบ (Ngbaka Ma'Bo) จัดอยู่ในภาษายูบังเกียน (Ubangain languages) ซึ่งพูดโดยชาวมาบะกา (M'Baka) ในประเทศแอฟริกากลางและประเทศคองโก

¹⁷ ภาษานามา (Nama) เป็นภาษาหนึ่งในตระกูลภาษาคอยสัน (Khoisan family) ซึ่งพูดกันทางตอนเหนือของทวีปแอฟริกาตะวันออกเพียงได้ (ประเทศนามิเบีย) ไปจนถึงเขตเคป (Cape province) ในประเทศแอฟริกาใต้

ภาษาเยอรมัน

(40) *Komm, denk darüber nach!*

come think about:it after

'Come on, think about it.'

ภาษานามา

(41) *Sa gôasa ma te ha!*

'Come on, give me your knife!

(Heine and Kuteva, 2002: 70)

ในตัวอย่างข้างต้น COME ปรากฏในประโยคคำสั่ง ซึ่งแสดงการกระตุ้นหรือชักชวนให้กระทำบางอย่าง ซึ่งลักษณะของการกระทำนั้นมีทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด

5) ความหมายการออกจากต้นทาง (ablative) ทั้งในเชิงพื้นที่และเวลา ความหมายนี้เกี่ยวข้องกับทิศทางที่สัมพันธ์กับศูนย์กลางการบ่งชี้ในเชิงพื้นที่และเวลา กล่าวคือ การเคลื่อนที่เข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ที่จำเป็นจะต้องออกจากสถานที่หนึ่งหรือเวลาหนึ่งเพื่อเข้าสู่สถานที่หรือเวลาที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ความหมายการออกจากต้นทางจึงเป็นการเน้นที่จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ เช่น ในภาษาเอเว (Ewe)¹⁸ *tsó* 'come from' > คำบุพบท 'from' ในภาษาสวาฮีลี (Swahili)¹⁹ อกรรมกริยา *ku-toka* 'to come from' > *kutoka* 'from' ซึ่งใช้บอกได้ทั้งสถานที่และเวลา และในภาษาลิงกาลา (Lingala)²⁰ *-úta* 'come from' > *útá, út'ó* 'since', 'from' ตัวอย่างเช่น

ภาษาลิงกาลา

(42) *útá lóbí naléí naí te*

'Since yesterday I haven't eaten anything.'

(Heine and Kuteva, 2002: 71)

¹⁸ ภาษาเอเว (Ewe) เป็นภาษาในตระกูลไนเจอร์-คองโก ซึ่งพูดในแถบตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศกานาและตอนใต้ของประเทศโทโก

¹⁹ ภาษาสวาฮีลี (Swahili) เป็นภาษาในกลุ่มภาษาบันตู (Bantu language) ซึ่งพูดโดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในแถบชายฝั่งของแควโมแซมบิคตั้งแต่ตอนเหนือของประเทศเคนยาไปจนถึงตอนเหนือของประเทศโมแซมบิค

²⁰ ภาษาลิงกาลา (Lingala) เป็นภาษาในกลุ่มภาษาบันตู (Bantu language) ซึ่งพูดกันทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศคองโกและพูดในประเทศแองโกลากับประเทศแอฟริกากลางบ้าง

จากตัวอย่างข้างต้น COME แสดงว่าเหตุการณ์การไม่ได้กินข้าวได้เริ่มต้นจากเมื่อวานนี้มาจนถึงเวลาปัจจุบันซึ่งเป็นเวลาที่อ้างอิงของผู้พูด

6) **ความหมายอดีตที่เพิ่งผ่านไป (near past)** ความหมายนี้แสดงว่าเหตุการณ์ที่กล่าวถึงได้สิ้นสุดลงก่อนหน้าเวลาที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไม่นาน เช่น ในภาษายิดดู (Jiddu) ซึ่งเป็นภาษาถิ่นของประเทศโซมาลี -*ooku* 'come > คำบ่งชี้อดีตกาลอันใกล้ (near past tense marker) ในภาษาเทโซ (Teso)²¹ -*bu*, PL -*potu* 'come' > กริยาช่วยแสดงอดีตแบบการณลักษณะสมบูรณ์ (past (perfective) auxiliary) ในภาษาคลาโอ (Klao)²² *de* 'come' > คำบ่งชี้กาลอดีต และในภาษาโยรูบา (Yoruba)²³ *ti* 'to come out of' > คำบ่งชี้กาลความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ (perfect tense) ตัวอย่างเช่น

ภาษายิดดู

(43) *y- aam-ooku*

3:M-eat- come

'He has just eaten.'

ภาษาคลาโอ

(44) *ɔ de de di.*

he come thing eat

'He just ate.' (lit.: 'He came from eating')

(Heine and Kuteva, 2002: 72)

ในตัวอย่างข้างต้น COME แสดงว่า ณ เวลาปัจจุบันซึ่งเป็นเวลาอ้างอิงของผู้พูด เหตุการณ์การกินในตัวอย่าง (43) และ (44) เพิ่งเสร็จสิ้นไป

7) **ความหมายผู้รับผลประโยชน์ (benefactive)** เช่น ในภาษาพิลารา (Pilara) *pã* 'come' > คำบ่งชี้ผู้รับผลประโยชน์ และในภาษาลาฮู *là* 'come' > *lâ* คำอนุภาคแสดงผู้รับผลประโยชน์ ตัวอย่างเช่น

²¹ ภาษาเทโซ (Teso) เป็นภาษาไนโล-ซาฮาราน (Nilo-Saharan language) ซึ่งพูดโดยประชาชนชาวอิเทโซของประเทศอูกันดาและเคนยา

²² ภาษาคลาโอ (Klao) เป็นภาษาตระกูลไนเจอร์-คองโก ซึ่งพูดในประเทศลิเบียเป็นหลัก

²³ ภาษาโยรูบา (Yoruba) เป็นภาษาตระกูลไนเจอร์-คองโก ซึ่งพูดในทวีปแอฟริกาตะวันออก

ภาษาพิลาร่า

- (45) *ki k̄a u p̄ə*
 3:SG give him/her to (come)
 'Give it to him/her.'

(Heine and Kuteva, 2002: 73)

ภาษาลาฮู

- (46) *chɔ lâ.*
 'Chop for me/us/you.'

(Matisoff, 1991: 395)

คำว่า COME ในตัวอย่างข้างต้นแสดงการบ่งชี้ว่าการกระทำกริยา ให้ และ สับ เป็นการทำให้เพื่อผลประโยชน์ของผู้พูด

8) **ความหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพ** (change of state) ความหมายนี้แสดงการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งเข้าสู่สภาพใหม่ที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ เช่น ในภาษาอังกฤษ *come* > linking verb เช่น *come true*, *come undone* และพบมากในภาษาพิตจินและคลีโอ เช่น ในภาษา กูยานีส (Guyanese)²⁴ *vini* 'come (from)' > คำบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงสภาพ นอกจากนี้การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของความหมายนี้มักนำไปสู่คำบ่งชี้สภาพผล (resultative marker) เช่น ในภาษาพีเจียน ภาษาวันกนู และภาษาโทอะบาอิตา (Lichtenberk, 1991: 487-8) เช่น ในภาษาโทอะบาอิตา *mai* 'come' > *-mai* คำบ่งชี้การเริ่มต้น/สภาพผล (ingressive/resultative marker) ตัวอย่างเช่น

ภาษากูยานีส

- (47) *i vini malad*
 (3:SG come sick)
 'He has become sick.'

(Heine and Kuteva, 2002: 74)

²⁴ ภาษากูยานีส (Guyanese) เป็นภาษาคลีโอลซึ่งมีภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักและได้รับอิทธิพลจากภาษาดัตช์ ภาษาแอฟริกันตะวันตก ภาษาอาราวากัน และภาษาคาริบเข้ามาผสมด้วย ภาษานี้พูดในประเทศกายานา (Guyana)

ในตัวอย่างข้างต้น COME แสดงการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สภาพใหม่ซึ่งเป็นสภาพปัจจุบัน ณ เวลาที่อ้างอิงของผู้พูด นั่นคือ การเข้าสู่สภาพป่วยซึ่งเป็นสภาพใหม่ของประธานของประโยค

บางครั้งความหมายนี้ก็เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความหมายของคำว่า *lai* ในภาษาจีน ตามประวัติศาสตร์จีนคำนี้ถูกใช้เป็นคำกริยาที่มีความหมาย 'come' ในภาษาจีนแมนดารินยุคแรก คำนี้พัฒนาไปสู่คำบ่งชี้ความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ (perfect marker) ซึ่งทำหน้าที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างจุดเวลาสองจุด คือ จุดเวลาในอดีตกับจุดเวลาของถ้อยคำ หรือที่เรียกว่า สภาพความสัมพันธ์กับปัจจุบัน (currently relevant state) (Heine and Kuteva, 2002: 74) เช่น ภาษาจีนแมนดารินยุคเริ่มแรก

(48) *daxiong shan- xia cai junzi lai.*

Daxiong mountain- below pick fungi LAI (come)

'I have been to the foot of the Daxiong mountain to pick mushrooms.'

(Heine and Kuteva, 2002: 74)

ในตัวอย่างข้างต้น COME แสดงว่าเหตุการณ์การไปถึงยอดเขาที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้มี ความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นเวลาอ้างอิงของผู้พูด

9) ความหมายอนาคต (future) เช่น ในภาษาแบมบารา (Bambara) *na* 'come' > *na* คำบ่งชี้อนาคตที่อยู่ไกล (remote future marker) และ *be* auxiliary + *na* 'come' > *bená* คำบ่งชี้อนาคตอันใกล้ (near future marker) ในภาษาโคโน (Kono) *na* (+ -a) 'come' > *naa* คำบ่งชี้กาลอนาคตอันใกล้ (near future tense marker) ในภาษาวาปา (Wapa) *bi* 'come' > คำบ่งชี้กาลอนาคต และในภาษาอีฟิค (Efik) *-di-* 'come' > คำบ่งชี้กาลอนาคต ตัวอย่างเช่น

ภาษาแบมบารา (ความหมายอนาคตที่อยู่ไกล)

(49) *à ná sà.*

3:SG FUT (come) die

'He will die.' (= everyone has to die some day)

ภาษาแบมบารา (ความหมายอนาคตอันใกล้)

(50) *à bená sà.*

3:SG FUT (come) die

'He will die (soon and/or surely).'

(Heine and Kuteva, 2002: 75)

ในตัวอย่างข้างต้น การใช้ COME แสดงว่าเหตุการณ์การตายซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอนาคต เคลื่อนที่ไปตามเส้นเวลาเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด ณ เวลาปัจจุบัน

10) ความหมายความใกล้ขีด (proximative) ความหมายนี้พบในภาษาลาฮู *là* 'come' > (*la* venitive >) คำบ่งชี้การณลักษณะความใกล้ขีด (proximative aspect marker 'almost coming to', 'nearly') และในภาษาเจียนกราน (Tchien Krahn) *gi* 'come' > 'almost' เช่น

ภาษาลาฮู

(51) *mû -yè là ve*

'It's raining.' (lit.: 'rain comes')

(Matisoff, 1991: 395)

ภาษาเจียนกราน

(52) *pidē gi kwō la*

plantain come spoil NOMIN

'The plantain is almost spoiled.'

(Heine and Kuteva, 2002: 78)

การใช้ COME แสดงว่าเหตุการณ์ฝนตก (ตัวอย่าง 51) เหตุการณ์กล้วยเน่า (ตัวอย่าง 52) กำลังใกล้จะเกิดขึ้น ณ เวลาปัจจุบัน ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด

11) ความหมายวัตถุประสงค์ (purposive) เช่น ในภาษาจีน *lái* 'come' > คำสันธานของอนุพากย์บอกวัตถุประสงค์ (subordinating conjunction of purpose clauses) และในภาษาซาโป (Sapo) *di* 'come' > คำบ่งชี้อนุพากย์บอกวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย (goal/purpose clause marker) ตัวอย่างเช่น

ภาษาจีน

(53) *nǐ néng yòng shénme fāngfǎ lái bāngzhù ta ne?*

2:SG can use what method (come) help 3:SG PART

'How are you going to help him?'

(Matisoff, 1991: 401-2)

ในตัวอย่างข้างต้น COME บ่งชี้ว่าเหตุการณ์การช่วยที่ปรากฏตามหลังคำกริยา COME เป็นวัตถุประสงค์ของการกระทำ

2.3.1.2 ความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา GO

จากการศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ผ่านมาพบว่า คำกริยา GO สามารถขยายความหมายหรือหน้าที่ได้ 10 ความหมาย (Lichtenberk, 1991; Heine and Kuteva, 2002) ดังนี้

1) ความหมายการแสดงทิศทางที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ (andative directionals) ความหมายนี้เป็นความหมายทางไวยากรณ์ที่ธรรมดาที่สุดของคำกริยา GO เช่นเดียวกับความหมายทิศทางออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของคำกริยา COME คือ ตัวอย่างเช่น ในภาษากูเรน (Gurenne) *ta* 'go' > คำบ่งชี้การออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด (andative marker) ในภาษาจีนกลาง คำกริยา *qù* 'go' > *-qù* 'away from the speaker' ซึ่งเป็นคำบ่งชี้ทิศทาง และในภาษาคลีโอลต่างๆ เช่น ภาษาไฮเทียน (Haitian) *ale* 'go' > คำบ่งชี้ทิศทางการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด และภาษาเนเกอร์ฮอลแลนด์ (Negerhollands) *loop*, *lo(o)* (ซึ่งพัฒนามาจากภาษาดัตช์ *lopen* 'go', 'run' > 'away', และคำวิเศษณ์บอกทิศทางการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด

ภาษากูเรน

(54) *Gulese leta ta bo fo so.*
write letter go give your father
'Write a letter to your father.'

ภาษาเนเกอร์ฮอลแลนด์

(55) *Am a flig lo mi di flut.*
3:SG PREF fly away PREP DEF flute
'He flew away with the flute.'

(Heine and Kuteva, 2002: 155-156)

ภาษาจีน

(56) *Tā ná- qù- le liǎng- běn shū*
3:SG bring- go- PFV two- CLASS book
'S/He took (away from the speaker) two books.'

(Li and Thompson, 1981: 59)

ในตัวอย่าง (54) - (56) คำกริยา *Gulese* 'write' คำกริยา *flig* 'fly' และคำกริยา *ná* 'bring' ถูกขยายด้วยคำว่า GO ในเรื่องของทิศทางการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด

2) ความหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพ (change of state) ตัวอย่างเช่น ในภาษาอังกฤษ คำกริยา *go* > คำบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงสภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีข้อจำกัด

(57) *He went home.*

(58) *He went mad.*

ในประโยคแรกคำกริยา *go* แสดงการเคลื่อนที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด ส่วนในประโยคที่สองแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพของประธานจากสภาพปกติไปสู่สภาพการเป็นบ้าน นอกจากนี้ยังพบการเปลี่ยนแปลงความหมายเช่นนี้ในภาษาทมิฬ (Tamil) คือ คำกริยา *poō* 'go' > กริยาช่วย (auxiliary) ที่บ่งชี้การเปลี่ยนแปลงสภาพ (Lehmann, 1989: 244)

(59) *paanai utai- ntu pooy-ir- ru*
 pot break- PARTCP go- PAST-3:NEUT:SG
 'The pot got broken'

คำว่า GO ในประโยคข้างต้นแสดงว่าหม้อได้ออกจากสภาพปกติซึ่งผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงไว้ไปสู่สภาพใหม่ นั่นคือ สภาพแตก

3) ความหมายการตามกันมา (consecutive) ความหมายนี้แสดงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องกัน เช่น ในภาษา Kxoe คำกริยา *cií* 'go', 'proceed' > คำบ่งชี้เหตุการณ์ใหม่ (new-event marker) ความหมายนี้แปลแบบถอดความได้ว่าให้ระวัง มีสิ่งใหม่กำลังจะเกิดขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งนี้ (Heine, 2000) และในภาษาอารบิกที่พูดในประเทศอียิปต์ คำกริยา *ruh* 'go' > คำบ่งชี้ลำดับของเหตุการณ์ (sequential marker) คำกริยานี้เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยาในรูป participle จะแสดงว่าเหตุการณ์นั้นเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องจากเหตุการณ์ที่แสดงด้วยประโยคก่อนหน้านี้

ภาษา Kxoe

(60) //é cií nù //’áè okà //gèé-khoe-dji
 1:M:PL reach when home LOC woman-3:F:PL
cií- á-xu- a-tà //’áè okà
 reach-I-TERM-II-PAST home LOC

'And when we reach our home, the woman had already arrived there.'

(Heine, 1997: 33)

ภาษาอารบิกที่พูดในประเทศอียิปต์

(61)	<i>ʔāl</i>	<i>waʔʔaf</i>	<i>il-filūka</i>
	say.PRF.3SG.M	stop.IMP.2SG.M	DEF-boat
	<i>ruḥ-na</i>	<i>muwaʔʔaf-in</i>	
	SEQUENTIAL[=go].PRF-1PL	stop.ACTIVE.PTCP-PL	
	'He said: "Stop the boat!" So we stopped.'		

(Bourdin, 2008: 41)

ในตัวอย่างข้างต้น GO แสดงว่าเหตุการณ์การมาถึงบ้านของผู้หญิงในตัวอย่าง (60) และเหตุการณ์การหยุดเรือในตัวอย่าง (61) เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน ณ เวลาอ้างอิงของผู้พูดที่เกิดขึ้นต่อจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้

4) ความหมายต่อเนื่องของเหตุการณ์ (continuous) ความหมายนี้แสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในอดีตและดำเนินเรื่อยมาจนถึงเวลาที่เป็นศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด และยังคงดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงของผู้พูด กล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า ในความหมายนี้ผู้พูดสนใจหรือวางมุมมองของเขาไว้ที่ช่วงกลางของเหตุการณ์ (ไม่ใช่จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดเหตุการณ์) ซึ่งเป็นเวลาที่เหตุการณ์กำลังดำเนินอยู่ เช่น ภาษาวิซิตา (Wichita) *i:ya* 'go randomly' > คำบ่งชี้ความต่อเนื่องของเหตุการณ์ ภาษามาริโกปา (Maricopa) *yaa-k* 'go' > กริยาช่วยแสดงการดำเนินอยู่ (progressive marker) ภาษาอะแรนดา (Aranda) คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ **apa* 'go' > *-pe* คำบ่งชี้การกินเวลา (durative marker) และภาษาลาฮู (Lahu) *qay* 'go' > คำกริยา "versatile" ที่มีหน้าที่แสดงการเปลี่ยนแปลง (inchoative) และดำเนินอยู่ (continuative) ตัวอย่างเช่น

ภาษาวิซิตา

(62)	<i>wit-</i>	<i>i:ya:</i>
	boil	go:randomly
	'be boiling'	

(Heine and Kuteva, 2002: 157)

ภาษาลาฮู

(63)	<i>vəʔ</i>	<i>vəʔ</i>	<i>qay</i>
	put:on/wear	wear	go
	'put on', 'wear'	'goes on wearing'	

(Matisoff, 1991: 407)

ในตัวอย่างข้างต้น คำว่า GO แสดงว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งการเดือดของน้ำ (ตัวอย่าง 62) และการใส่เสื้อผ้า (ตัวอย่าง 63) ยังคงดำเนินอยู่ ณ เวลาที่เป็นศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด และจะดำเนินต่อไปเรื่อยๆ เนื่องจากความหมายของ GO ไม่แสดงจุดสิ้นสุดหรือขอบเขตของเหตุการณ์

5) ความหมายคำบ่งชี้แสดงความห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้ (distal demonstrative) เช่น ภาษา โมปุน (Mopun) คำกริยา 'di 'go' > คำบ่งชี้แสดงความห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้ และ ภาษาซุนใต้ (South !Xun) tò'à (tò'ah) 'go' > คำบ่งชี้แสดงความห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้ ตัวอย่างเช่น

ภาษาซุนใต้
 (64) *dzháú-s-à* *tò'ah*
 woman-PL-R DISTAL
 'the women there' / 'those woman'

(Heine and Kuteva, 2002: 159)

ในตัวอย่างข้างต้น คำว่า GO แสดงการบ่งชี้ถึงสิ่งที่อยู่ห่างออกไปจากจุดอ้างอิงของผู้พูด นั่นคือ ผู้หญิงที่ผู้พูดกล่าวถึงอยู่ไกลจากสถานที่ของผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด

6) ความหมายการเกิดเป็นประจำ (habitual) ความหมายนี้สามารถพัฒนามาจากความหมายความต่อเนื่องของเหตุการณ์ได้ เช่น ในภาษาจีนัง (Djinang) คำกริยา *giri* 'go' ดูเหมือนจะกลายเป็นกริยาช่วยแสดงการเกิดเป็นประจำ (habitual auxiliary) คำกริยา *wapayi* 'go' ในภาษาดียารี (Diyari) ก็เช่นกัน รวมถึงในภาษาเนเกอร์ฮอลแลนด์ (Negerhollands) และคำกริยา *loop*, *lo(o)* 'go', 'run' ก็กลายเป็นกริยาช่วยแสดงการเกิดเป็นประจำ การดำเนินอยู่ และการกินเวลา (Heine and Kuteva, 2002)

7) ความหมายการกระตุ้น (hortative) เช่น ภาษาบาคา (Baka) *gw* 'go' ตามด้วย คำกริยา > คำบ่งชี้คำสั่ง (imperative marker) (Heine and Kuteva, 2002: 160)

(65) *gw* *ja* *naò!*
 go take banana
 'Fetch bananas!'

ในภาษาอังกฤษคำกริยา *go* มักใช้บ่อยในประโยคคำสั่งในภาษาพูด จึงมีความหมายนี้เช่นกัน งานวิจัยบางงานเรียกว่า *go* ในประโยคแบบนี้ว่า “หน่วยสร้างกริยาคู่” หรือ “หน่วยสร้างกริยา” (Nicolle, 2007: 49)

(66) *Let's go find the paragraph marker.*

(67) *We go watch a match every week.*

ในตัวอย่าง (66) - (67) GO ปรากฏในประโยคคำสั่ง ซึ่งแสดงการกระตุ้นหรือสั่งให้กระทำบางอย่าง ซึ่งเป็นการกระทำที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด

8) **ความหมายอนาคต (future)** ความหมายนี้แสดงการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูดซึ่งเป็นเวลาปัจจุบันไปสู่เวลาในอนาคต นอกเหนือจากเรื่องทิศทางการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้แล้ว คุณสมบัติทางความหมายอย่างความมีขอบเขตของเหตุการณ์ก็สัมพันธ์กับความหมายนี้เช่นเดียวกัน นั่นคือ อนาคตเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่เชิงเวลาออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ ตัวอย่างเช่น ในภาษาอังกฤษ *be going to* > คำบ่งชี้อนาคต (future marker) ในภาษาฝรั่งเศส คำกริยา *aller* 'to go (to)' > คำบ่งชี้อนาคต ในภาษาบารี (Bari) *tu* 'go' > คำบ่งชี้อนาคต ในภาษาซูลู (Zulu) คำกริยา *-ya* 'go' > *-ya-* คำบ่งชี้อนาคตที่อยู่ไกล (remote future marker) ในภาษาบาสซา (Bassa) คำกริยา *mu* 'go' > คำบ่งชี้กาลอนาคต (future tense marker) และในภาษาอิกโบ (Igbo) คำกริยา *gà* 'go' > คำบ่งชี้กาลอนาคต ตัวอย่างเช่น

ภาษาบารี

(68) *Nan tu kw*
I go do

'I am going to do.' (determinative future)

ภาษาอิกโบ

(69) *ó gà àbyá*
he go come:NOMIN

'He's going to come.'

(Heine and Kuteva, 2002: 161-162)

ในตัวอย่างข้างต้น GO แสดงการเคลื่อนที่ในเชิงเวลาของเหตุการณ์ เหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยา *kw* 'do' และ *àbyá* 'come' ที่ตามหลัง GO ถูกเข้าใจว่าจะเกิดขึ้นหลังจากเวลาที่กล่าวถ้อยคำซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้

9) ความหมายวัตถุประสงค์ (purposive) เช่น ในภาษาเทโป (Tepo) คำกริยา **mu* 'go' > *mú* คำบ่งชี้อนุภาคแสดงวัตถุประสงค์ ในภาษาโซนา (Shona) คำกริยา *ku-enda* 'to go' > *-ndo-* คำบ่งชี้วัตถุประสงค์ ในภาษารามา (Rama) และคำกริยา *bang* 'go' > *-bang* คำสันธานบอกวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น

ภาษาเทโป

(70) *w dé le w mú ó yé*
 he come LOC he AUX him see
 'He came in order to see him.'

ภาษาโซนา

(71) *aka- enda ku- ndo- tsvaga*
 3:SG:PAST- go INF- go- search
 'He went to look for some food.'

(Heine and Kuteva, 2002: 164)

ในตัวอย่างข้างต้น GO ทำหน้าที่แสดงวัตถุประสงค์ของการกระทำของประธานที่แสดงด้วยคำกริยา *dé* 'come' และ *enda* 'go' ตามลำดับ

10) ความหมายการมุ่งไปยังเป้าหมาย (allative) ความหมายนี้แสดงการเคลื่อนที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ขึ้นไปสู่สถานที่ที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ความหมายการออกจากต้นทางจึงเป็นการเน้นที่เป้าหมายหรือจุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่ เช่น ในภาษาจีนโบราณ *YU* 'go to' > 'to', 'at' ในภาษารามา (Rama) *ba(ng)* > 'goal', 'target' ในภาษาเอเว (Ewe) *yi* 'go' > 'to', คำกริยา ร่วมแสดงการมุ่งไปยังเป้าหมาย (allative co-verb) ในภาษาแซม (I-Xam) //a 'go', 'run', verb > คำบุพบทแสดงการมุ่งไปยังเป้าหมาย (allative preposition) ในภาษาจีนกลาง *cháo* 'go toward' > *cháo* 'to', 'toward' หรือคำบุพบทแสดงการมุ่งไปยังเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น

ภาษาเอเว

- (72) a. *é -yi apé.*
 3:SG:go home
 'She went home.'
- b. *me-kplɔ e yi apé.*
 1:SG:accompany 3:SG:obj go home
 'I escorted him home.'

ภาษาแซม

- (73) a. *ŋ //a ha to:i.*
 1:SG go DEM ostrich
 'I go to that ostrich.'
- b. *ha !nerri:ja //a: olifantsklu:f.*
 3:SG drive go Oliphantskloof
 'He drives away to Oliphantskloof.'

(Heine and Kuteva, 2002: 160)

ในตัวอย่างข้างต้น GO แสดงการออกจากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด เข้าสู่สถานที่ที่เป็นเป้าหมาย ความหมายการมุ่งไปยังเป้าหมายอาจคล้ายคลึงกับความหมายทิศทางการออกจากศูนย์กลางการบังชี้หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด แต่ความหมายนี้เน้นที่เป้าหมาย ในขณะที่ความหมายทิศทางเน้นที่จุดเริ่มต้น

ในตัวอย่างข้างต้น GO แสดงการออกจากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด เข้าสู่สถานที่ที่เป็นเป้าหมาย ความหมายการมุ่งไปยังเป้าหมายอาจคล้ายคลึงกับความหมายทิศทางการออกจากศูนย์กลางการบังชี้หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด แต่ความหมายนี้เน้นที่เป้าหมาย ในขณะที่ความหมายทิศทางเน้นที่จุดเริ่มต้น

ความหมายที่ขยายออกจากความหมายพื้นฐานของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ ข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ความหมายทางไวยากรณ์ที่คำกริยา COME และ GO ที่พบในภาษาต่างๆ

ความหมายทางไวยากรณ์	COME	GO
1. การแสดงทิศทางที่สัมพันธ์กับศูนย์กลางการบ่งชี้: การเข้าสู่และการออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูด (venitive vs. andative)	✓	✓
2. การเน้นที่จุดเริ่มต้นหรือเป้าหมาย: COME การออกจากต้นทาง (ablative) และ GO การมุ่งไปยังเป้าหมาย (allative)	✓	✓
3. การเปลี่ยนแปลงสภาพ (change of state)	✓	✓
4. การตามกันมา (consecutive)	✓	✓
5. ความต่อเนื่อง (continuous)	✓	✓
6. การกระตุ้น (hortative)	✓	✓
7. อนาคต (future)	✓	✓
8. วัตถุประสงค์ (purposive)	✓	✓
9. อดีตอันใกล้ (near past)	✓	✗
10. ผู้รับประโยชน์ (benefactive)	✓	✗
11. ความใกล้ขีด (proximative)	✓	✗
12. คำบ่งชี้แสดงความห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้ (distal demonstrative)	✗	✓
13. การเกิดประจำ (habitual)	✗	✓

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความหมายที่ขยายออกไปของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ มีทั้งความเหมือนกันและความต่างกัน ความหมายที่คำกริยา COME และ GO มีเหมือนกันคือทิศทางที่สัมพันธ์กับศูนย์กลางการบ่งชี้ (นอกจากศูนย์กลางการบ่งชี้กับเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้) การเน้นที่จุดเริ่มต้นหรือเป้าหมาย (การออกจากต้นทางของ COME และการมุ่งไปยังเป้าหมายของ GO) การเปลี่ยนแปลงสภาพ การตามกันมา ความต่อเนื่อง การกระตุ้น อนาคต และวัตถุประสงค์ ความหมายเหล่านี้ต่างมีองค์ประกอบทางความหมายเหมือนกันคือทิศทาง แต่ทิศทางนั้นเป็นไปในทางตรงข้ามกัน คำกริยา COME แสดงทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการ

บ่งชี้หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ส่วนคำกริยา GO แสดงทิศทางออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เช่น ความหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพ คำว่า COME แสดงการเปลี่ยนจากสภาพก่อนหน้าเข้าสู่สภาพปัจจุบันซึ่งเป็นสภาพที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ ในขณะที่คำว่า GO แสดงการเปลี่ยนแปลงจากสภาพปัจจุบันซึ่งเป็นสภาพเดิมที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ไปสู่สภาพใหม่

ส่วนความหมายที่คำกริยา COME และ GO ขยายออกไปต่างกันมี 5 ความหมาย คำกริยา COME สามารถขยายไปสู่ความหมายอดีตอันใกล้ ผู้รับประโยชน์ และความใกล้ชิด ความหมายเหล่านี้ไม่พบในการขยายความหมายของคำกริยา GO ในขณะที่ความหมายคำบ่งชี้แสดงความห่างจากจุดอ้างอิง และการเกิดประจำ พบในการขยายความหมายของคำกริยา GO แต่ไม่พบในคำกริยา COME ความหมายที่ต่างกันนี้แสดงให้เห็นว่า มีองค์ประกอบทางความหมายบางอย่างของคำกริยาทั้งสองคำนี้เปลี่ยนแปลงความหมายไปในลักษณะที่แตกต่างกัน องค์ประกอบทางความหมายที่ทำให้ทั้งสองคำนี้เปลี่ยนแปลงความหมายไปในลักษณะที่ไม่ทับซ้อนกันน่าจะมาจากความสัมพันธ์ระหว่างทิศทางกับศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด

ตัวอย่างเช่น คำกริยา GO สามารถขยายความหมายไปเป็นคำบ่งชี้แสดงความห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้ เนื่องจากความหมายของคำกริยา GO แสดงการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด สิ่งที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูดจึงสามารถระบุด้วยคำบ่งชี้ประเภทนี้ ในขณะที่คำกริยา COME แสดงการเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด ดังนั้นสิ่งที่ผู้พูดต้องการระบุ นั้นจึงอยู่ที่เดียวกับศูนย์กลางการบ่งชี้ คำกริยา COME จึงไม่สามารถขยายเป็นความหมายนี้ได้ องค์ประกอบทางความหมายในเรื่องของทิศทางดังกล่าวยังส่งผลให้ความหมายผู้รับผลประโยชน์ขยายมาจากคำกริยา COME ได้เท่านั้น กล่าวคือ คำกริยา COME แสดงความหมายการเข้าสู่สถานที่หรือศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด ซึ่งสอดคล้องกับความหมายผู้รับผลประโยชน์ที่แสดงการเคลื่อนที่ของสิ่งหนึ่งในลักษณะที่เข้าหาตัว ในขณะที่คำกริยา GO เป็นการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด ความหมายที่ขยายออกไปจากคำกริยาที่ GO จึงต้องแสดงการเคลื่อนที่ของสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ออกจากตัว คำกริยา GO จึงไม่สามารถขยายไปสู่ความหมายนี้ได้

นอกจากความหมายต่างๆ ที่ขยายออกไปของคำกริยา COME และ GO แล้ว กระบวนการที่ก่อให้เกิดความหมายเหล่านี้ก็น่าสนใจเช่นกัน กระบวนการที่นักภาษาศาสตร์จำนวนมากใช้อธิบายการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ คือ กระบวนการนามนัย (metonymy) และกระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

2.3.2 กลไกของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์: กระบวนการนามนัยและอุปลักษณะ

ไฮเนอและคณะ (Heine, et al., 1991) กล่าวว่า กระบวนการนามนัยแสดงโครงสร้างระดับจุลภาค (microstructure) ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ในขณะที่กระบวนการอุปลักษณะแสดงโครงสร้างระดับมหภาค (macrostructure) กล่าวคือ กระบวนการอุปลักษณะแสดงให้เห็นว่า คำกริยาทั้งสองคำนี้มีการย้ายความหมายจากแวดวงพื้นที่ (SPACE) ไปสู่วาดวงเวลา (TIME) ส่วนกระบวนการนามนัยแสดงให้เห็นการพัฒนาความหมายอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากแวดวงหนึ่งไปสู่อีกแวดวงหนึ่งด้วยการอนุมานทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic inference) สำหรับแนวคิดการอนุมานทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ ทรอกอทและแดชเชอร์ (Traugott and Dasher, 2002) อธิบายว่าความสัมพันธ์ระหว่างรูปและความหมายของการกลายเป็นหน่วยไวยากรณ์เกิดจากการใช้ภาษาในสถานการณ์หนึ่งๆ กล่าวคือ รูปภาษาหนึ่งจะมีความหมายประจำคำดั้งเดิมอยู่ เมื่อเกิดในบริบทเฉพาะบางบริบทบ่อยครั้งเข้า บริบทดังกล่าวจะเอื้อให้เกิดการตีความใหม่ตามสถานการณ์ กลายเป็นความหมายรองซึ่งเป็นความหมายเชิงวัจนปฏิบัติที่เกิดจากการใช้ในสถานการณ์จริง ต่อมาความหมายรองนี้ได้พัฒนาจนกลายเป็นความหมายประจำคำที่แยกออกจากความหมายประจำคำดั้งเดิมซึ่งเป็นความหมายหลักของรูปภาษา

ในกระบวนการนามนัย การเปลี่ยนแปลงระหว่างความหมายหรือประเภทเหตุการณ์ที่มี 2 ความหมายจะมีลำดับที่ต่อเนื่องกัน (continuum) ของประเภทเหตุการณ์ที่ประสานช่องว่างระหว่าง 2 ความหมาย การอนุมานทางวัจนปฏิบัติศาสตร์จะอนุญาตให้ผู้พูดค่อยๆ ขยายความหมายจากประเภทเหตุการณ์หนึ่งไปสู่อีกประเภทเหตุการณ์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำกริยา *go* ในภาษาอังกฤษจาก การเคลื่อนที่ “ไปถึง > วัตถุประสงค์ > อนาคต” (allative > purposive > future)

- (74) a. *Henry is going to town.*
 b. *Are you going to the library?*
 c. *No, I am going to eat.*
 d. *I am going to do my very best to make you happy*
 e. *The rain is going to come.*

(Heine, et al. 1991: 77)

ตัวอย่าง (74a-b) เป็นประเภทเหตุการณ์ที่แสดงการเคลื่อนที่ (allative situation type) อย่างแท้จริง แต่การมีประธานเป็นสิ่งมีชีวิตก็แสดงนัยถึงเจตนา (intention) ของประธานที่จะทำ

กริยา ถ้าเจตนาถูกตีความว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ติดตัวมากับความหมายของ *to* ส่วนเติมเต็มของ *to* ก็ สามารถเป็นได้ทั้งการกระทำที่มีเจตนาและจุดหมายปลายทางเชิงพื้นที่ดังตัวอย่าง (c) ในตัวอย่าง (c) *go* ยังคงมีความหมายของการเคลื่อนที่ถ้าจะคิดว่าเป็นคำตอบของตัวอย่าง (b) ในตัวอย่าง (c) การอ้างอิงถึงเวลาในอนาคตเป็นการอนุมานเชิงบริบท (contextual inference) กล่าวได้ว่า ตัวอย่าง (c) มีความกำกวมในการตีความว่า *go* เป็นความหมายแสดงการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่หรือ เชิงเวลา แต่ในตัวอย่าง (d) ความหมายของการเคลื่อนที่หายไปและความหมายของอนาคตที่มี เจตนา ก็ถูกอนุมานทางวิจนปฏิบัติว่าเป็นลักษณะที่ติดตัวมาของหน่วยสร้าง และในขณะที่การ คาดการณ์ล่วงหน้า (prediction) เป็นการอนุมานเชิงบริบทดังตัวอย่าง (d) การคาดการณ์ล่วงหน้า นี้ก็ถูกอนุมานทางวิจนปฏิบัติให้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาของหน่วยสร้างและใช้กับประธานที่เป็น สิ่งไม่มีชีวิตดังตัวอย่าง (e)

การวิเคราะห์การขยายความหมายของคำกริยา *go* ข้างต้นสามารถตีความได้อีกมุมมอง หนึ่งว่าเป็นกระบวนการอุปลักษณะ เนื่องจากมีการข้ามจากแวดวงทางมโนทัศน์หนึ่งไปสู่อีกแวดวง อย่างการย้ายจาก แวดวงพื้นที่ไปสู่แวดวงเวลา เช่นตัวอย่าง (33d) ที่คำกริยา *go* พัฒนาจาก ความหมายการเคลื่อนที่ไปสู่ความหมายเวลาในอนาคตจากการกระตุ้นและทำความเข้าใจด้วย อุปลักษณะ TIME IS SPACE และ TIME IS MOTION (Lakoff and Johnson, 1999) กล่าวคือ เวลา ถูกสร้างมโนทัศน์ด้วยมโนทัศน์พื้นที่ (SPACE) และการเคลื่อนที่ของเวลาก็เหมือนกับการเคลื่อนที่ ในพื้นที่ ปกติคำกริยา *go* แสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่อื่น ในที่นี้ สถานที่ปลายทางไม่ใช่สิ่งที่เป็นรูปธรรมแต่เป็นเหตุการณ์ซึ่งเป็นสิ่งนามธรรม ความหมายการ เคลื่อนที่เชิงพื้นที่จึงถูกตีความแบบเทียบแบบ (analogically) ว่าเป็นการเคลื่อนที่ออกจากเวลา ปัจจุบันสู่เวลาในอนาคต คือ ประธานจะทำเหตุการณ์นี้ในอนาคต กล่าวได้อีกอย่างว่า อุปลักษณะ ซึ่งแสดงโครงสร้างมหภาคสัมพันธ์กับแวดวงปริชานหรือโครงสร้างทางมโนทัศน์ และเกี่ยวข้องกับ กระบวนการต่างๆ ที่เชื่อมโยงแวดวงที่เกิดจากความคล้ายคลึงกันทางมโนทัศน์เข้าไว้ด้วยกัน ในขณะที่นามนัยซึ่งแสดงโครงสร้างจุลภาคสัมพันธ์กับแวดวงวิจนปฏิบัติศาสตร์

นอกจากกระบวนการนามนัยและอุปลักษณะแล้ว ในมุมมองภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ฮอปเปอร์ และทรอกอท (Hopper and Traugott, 2003) ยังอธิบายการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่าเป็นผลมา จากกลไก 2 กลไก คือ การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) และการเทียบแบบ (analogy) การวิเคราะห์ ใหม่เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎในแนวระนาบ (syntagmatic axis) โดยรูป ภาษาพื้นผิวยังคงเดิม แต่โครงสร้างของรูปภาษาหรือประเภทของรูปภาษาเปลี่ยนแปลง ส่วนการ เทียบแบบเป็นกระบวนการที่ทำให้รูปภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวตั้ง (paradigmatic axis)

หรือในระดับพื้นผิว (surface) ตัวอย่างเช่นความหมายอนาคตของคำกริยา *go* ที่ได้กล่าวไปข้างต้นสามารถอธิบายด้วยในแง่ของการวิเคราะห์ใหม่ได้ว่า เดิมประโยคอย่าง (19c) และ *I am going to marry Bill* ประกอบด้วยกริยาวลี *go* ที่มีส่วนเติมเต็มคือ *to eat* และ *to marry Bill* ซึ่งแสดงความหมายการกำลังเคลื่อนที่เพื่อไปทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ต่อมากริยาวลีที่มี *go* เป็นส่วนหลัก (head) นี้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ *to* ผูกติดกับ *be going* กลายเป็น *be going to* นอกจากนี้ยังขยายการใช้กับคำกริยาประเภทอื่นได้ โดยไม่จำกัดว่าต้องปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำเท่านั้นด้วยการเทียบแบบ เมื่อ *be going to* ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาพอย่าง *like* ในประโยค *I am going to like Bill* การตีความว่าผู้กระทำกำลังเคลื่อนที่จากสถานที่หนึ่งสู่อีกสถานที่หนึ่งเพื่อชอบบิลจึงไม่น่าเป็นไปได้ ความหมายของการณ์ลักษณะแบบต่อเนื่อง (progressive aspect) ของ *be going to* จึงสูญหายไป ผู้รับสารตีความใหม่ได้ว่าผู้พูดใช้ *be going to* เพื่อแสดงความเป็นอนาคต

การวิเคราะห์ใหม่และการเทียบแบบดังกล่าวเชื่อมโยงกับกระบวนการทางภาษานามนัย กล่าวคือ กระบวนการต่างๆ ในระดับวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่เป็นผลมาจากกลไกการวิเคราะห์ใหม่เชื่อมโยงกับกระบวนการนามนัย เนื่องจากมีการตีความความหมายของ *go* ใหม่จากบริบทโดยสัมพันธ์กับหน่วยทางวากยสัมพันธ์ต่างๆ (syntactic constituents) ที่เป็นอิสระจากกัน การวิเคราะห์ใหม่ในระดับแนวระนาบจึงมาพร้อมกับกระบวนการนามนัย ส่วนการเทียบแบบเชื่อมโยงกับกระบวนการอุปลักษณะ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงแบบเทียบแบบในระดับแนวตั้งทำให้คำกริยาขยายความหมายไปสู่แวดวงอื่นที่ไม่ใช่พื้นที่ การเทียบแบบจึงมาพร้อมกับกระบวนการอุปลักษณะ (Hopper and Traugott, 2003; López-Couso and Seoane, 2008)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยบางชิ้นที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายโดยใช้แนวคิดเรื่องความเป็นอัตวิสัย กล่าวคือ ยิ่งความหมายของคำกริยา COME และ GO เป็นไวยากรณ์มากเท่าไรก็ยิ่งแสดงความเป็นอัตวิสัยผ่านมุมมองของผู้พูดมากเท่านั้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวได้อธิบายเกี่ยวกับการขยายความหมายโดยมุ่งที่การขยายความหมายไปสู่อนาคตของคำกริยา *go* ในภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ความหมายทางไวยากรณ์อื่นของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ ล้วนแสดงการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ของผู้พูดผ่านจุดอ้างอิง แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ ดังนั้นการศึกษาในประเด็นนี้อย่างละเอียดจะช่วยอธิบายบทบาทความเป็นอัตวิสัยที่มีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ได้เป็นอย่างดี ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ปริชาณซึ่งเป็นกรอบความคิดของความเป็นอัตวิสัยก่อนจะนำไปสู่แนวคิดเรื่องความเป็นอัตวิสัยในหัวข้อต่อไป

2.4 ภาษาศาสตร์ปริชาน

ภาษาศาสตร์ปริชานมีจุดเริ่มต้นจากผู้สนใจเรื่องของภาษาและความคิด และมองความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับโลกภายนอกที่รับรู้มากกว่าจะมองภาษาแยกเป็นองค์ประกอบต่างหากออกมาจากปริชานทั่วไป (encapsulated module) และความหมายก็เป็นเรื่องพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาภาษา รวมทั้งเป็นเรื่องของการสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) ที่ผูกติดกับรูปภาษา (linguistic expressions) ไม่ใช่สิ่งที่ตีความจากโครงสร้างวากยสัมพันธ์อย่างไวยากรณ์ปริวรรต (Generative Grammar) ของชอมสกี

แนวทางในการศึกษาภาษาศาสตร์ปริชานมีข้อตกลงร่วมกัน 2 ประการ คือ หลักการความครอบคลุม (generalization commitment) และหลักการทางปริชาน (cognitive commitment) หลักการความครอบคลุมไม่ได้มองว่า ภาษามีส่วนต่างๆ เป็นวากยสัมพันธ์ อรรถศาสตร์ ชนิดของคำ ที่ต้องอธิบายแยกกัน แต่กลับมองหาว่าจะมีหลักการพื้นฐานอะไรที่จะสามารถใช้อธิบายทุกแง่มุมของภาษาได้ เช่น ความคิดเรื่องต้นแบบ (prototype) นอกจากจะใช้ความคิดนี้อธิบายในระดับคำแล้ว ยังสามารถใช้อธิบายในระดับหน่วยคำ และระดับประโยคได้ เป็นต้น เพราะนักภาษาศาสตร์ปริชานเชื่อว่า เมื่อใช้หลักการหนึ่งแล้ว สามารถปรับไปใช้ในเรื่องอื่นต่อไปได้ ส่วนหลักการทางปริชานเป็นหลักการที่ให้ลักษณะเฉพาะของหลักการทั่วไปสำหรับภาษาที่รู้ได้จากปริชานอื่นๆ (Evans and Green, 2006)

จากข้อตกลงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า มีหลักการทางปริชานทั่วไปที่มนุษย์ทุกคนมีเหมือนกันซึ่งควบคุมภาษาอยู่ แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกภาษาจะมีโครงสร้างทางไวยากรณ์หรือโครงสร้างทางความหมายที่เหมือนกัน กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานแสดงให้เห็นว่า ภาษาต่างๆ สามารถแสดงการจัดการทางมโนทัศน์และโครงสร้างต่างกัน เพราะการใช้รูปภาษาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การใช้รูปภาษาที่ต่างกันสะท้อนวิถีคิดและการรับรู้โลกของผู้ใช้ภาษา และในขณะที่ความหลากหลายข้ามภาษาเกิดขึ้น ก็ปรากฏรูปแบบร่วมกันบางประการในภาษาต่างๆ ซึ่งเป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ (empirical facts) รูปแบบที่มีร่วมกันระหว่างภาษานี้เรียกว่า ความสากลทางภาษา (linguistic universals) สำหรับนักภาษาศาสตร์ปริชาน สิ่งที่มีร่วมกัน (commonalities) สามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทางปริชานทั่วไปที่มนุษย์มีร่วมกันและประสบการณ์ที่เหมือนกันขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับโลกที่มนุษย์ได้จากการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทางร่างกาย ในทางกลับกัน การปรากฏความหลากหลายข้ามภาษาก็สะท้อนให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาต่างๆ มีระบบทางมโนทัศน์ที่อยู่ภายในความคิดที่แตกต่างกัน

ภาษาศาสตร์ปริชานมีสมมติฐานเกี่ยวกับภาษา 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรกคือเรื่องความเป็นเอกเทศของวากยสัมพันธ์ นักภาษาศาสตร์ปริชาน-หน้าทิมองว่า ภาษาไม่ใช่องค์ประกอบที่แยกเป็นเอกเทศออกจากระบบปริชานอื่นๆ (not autonomous) การเรียนรู้ภาษาไม่ใช่เรื่องกรรมพันธ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หากแต่เป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อมหรือสังคมที่ผู้พูดภาษานั้นอยู่ กล่าวคือ การรับรู้ภาษาของเด็กสามารถเกิดขึ้นได้จากกระบวนการทางปริชานอื่นๆ การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และการเรียนรู้วัฒนธรรม เช่น เด็กไทยที่มีความรู้ภาษาอังกฤษไม่ดี เมื่อได้ไปอยู่ในสังคมที่พูดภาษาอังกฤษ เด็กมีการเรียนรู้และปรับตัว ทำให้พูดภาษาอังกฤษได้เก่งขึ้น จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นผลของการปรับตัวจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมมากกว่าจะเกิดจากการปรับตัวของภาษาเอง เด็กสามารถรับภาษาได้โดยไม่ต้องฟังไวยากรณ์สากลตามแนวคิดของชอมสกี ภาษาตามแนวคิดนี้จึงเป็นเรื่องของการพุ่มพักเลี้ยงดู (nurture) ความคิดเช่นนี้แตกต่างจากการศึกษาภาษาก่อนหน้านี้ที่มองว่าความสามารถทางภาษาเป็นหน่วยอิสระที่แยกออกจากความสามารถทางปริชานอื่นๆ

ประการที่สองคือการมองว่าไวยากรณ์เป็นเรื่องการสร้างมโนทัศน์ หรือ Grammar is conceptualization. แลงเอคเคอร์กล่าวว่า โครงสร้างมโนทัศน์ไม่ใช่สิ่งที่อธิบายได้ในลักษณะของเงื่อนไขความจริง-เท็จที่สัมพันธ์กับโลก แต่โครงสร้างมโนทัศน์เป็นรูปแบบความรู้ที่มนุษย์ได้จากการสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) ของโลกและประสบการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์รับรู้ผ่านทางปริชาน (Langacker, 1987)

ประการสุดท้าย ความรู้ทางภาษาเกิดจากการใช้ภาษา กล่าวคือ ความรู้ทางภาษาไม่ได้ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด แต่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกผ่านการรับรู้ผ่านผัสสะทั้งหลาย ดังนั้นประเภทและโครงสร้างต่างๆ ทางภาษาจึงมีความสัมพันธ์กับกระบวนการอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายในความคิด ความรู้ทางภาษาของมนุษย์จะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการใช้ภาษา จากแนวคิดนี้ทำให้มีการเสนอความคิดหลายอย่างที่เป็นการให้ความสำคัญกับมิติทางบริบทภายนอกและสังคมมากขึ้น เพราะความรู้ทางภาษาได้มาจากการใช้ เช่น การให้ความสำคัญเรื่องความหมายว่าเป็นแก่นของไวยากรณ์ที่ไม่ได้มองความหมายเป็นเพียงการอ้างอิงหรือการให้ค่าความจริงของเหตุการณ์ แต่มองกระบวนการสร้างความหมายว่าสัมพันธ์กับโครงสร้างภาษา เป็นเรื่องของการสร้างมโนทัศน์จากการรับรู้และทำความเข้าใจภายนอก ดังนั้นประโยคอย่าง *The colorless green idea sleeps furiously*. จะไม่ปรากฏในการวิเคราะห์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน เนื่องจากจะทำให้สื่อสารกันไม่เข้าใจ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มไวยากรณ์บริวาร (Generative Grammar) ที่บอกว่า

ยอมรับได้ เพราะเจ้าของภาษารับรู้ว่ามันเป็นประโยคที่ถูกไวยากรณ์แม้ว่าประโยคนี้จะไม่มีความหมายขัดแย้งกัน

จากสมมติฐานดังกล่าว งานด้านภาษาศาสตร์ปริชานจัดได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ กล่าวคือ กลุ่มแรกคืออรรถศาสตร์ปริชาน (cognitive semantics) ซึ่งสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ ปริชานที่เกิดจากการรับรู้สิ่งต่างๆ ผ่านผัสสะ (embodied cognition) และภาษา ภาษาจึงเป็นเหมือนแว่นตาที่ส่องดูระบบปริชานเพื่อเข้าใจแบบจำลองของความคิด กลุ่มที่สองคือไวยากรณ์กับปริชาน ซึ่งศึกษาหน่วยทางภาษาที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic linguistic units) ซึ่งประกอบขึ้นเป็นภาษา งานด้านนี้สนใจสร้างแบบจำลองทางภาษาหรือไวยากรณ์มากกว่า แต่ก็อาศัยความรู้ทางอรรถศาสตร์ปริชานเป็นหลัก กล่าวคือ แนวคิดนี้มองว่าระบบทางไวยากรณ์เข้ารหัส (encode) โครงสร้างทางความหมาย ไวยากรณ์จึงเป็นเรื่องของสัญลักษณ์ (symbolic-based) และการใช้ (usage-based)

แนวคิดไวยากรณ์ปริชานมีพื้นฐานจากการมองว่าภาษาเป็นเรื่องของสัญลักษณ์ (symbolic) ที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ โครงสร้างทางเสียง (phonological structure) โครงสร้างทางความหมาย (semantic structure) และความสัมพันธ์แบบสัญลักษณ์ระหว่างสององค์ประกอบแรก ส่วนวากยสัมพันธ์แม้ว่าจะไม่ปรากฏเป็นตัวกลางระหว่างเสียงและความหมายเหมือนทฤษฎีไวยากรณ์อื่นๆ แต่มิได้หมายความว่าไม่มีวากยสัมพันธ์ วากยสัมพันธ์ถูกมองว่าเป็นหน่วยทางสัญลักษณ์ (symbolic unit) ที่เชื่อมโยงเสียงกับความหมาย ดังนั้นคำจึงเป็นหน่วยทางสัญลักษณ์ หน่วยที่เล็กหรือใหญ่กว่าคำก็ถือว่าเป็นหน่วยทางสัญลักษณ์เช่นเดียวกัน เช่น รูปคำ *bird* เป็นสัญลักษณ์ *the bird* หรือ *the* ก็เป็นสัญลักษณ์เหมือนกัน ดังนั้นไวยากรณ์จึงเป็นเรื่องของการอธิบายว่าหน่วยสัญลักษณ์ต่างๆ มาประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยทางสัญลักษณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างไร หากมีการใช้หน่วยทางสัญลักษณ์นั้นบ่อยครั้ง หน่วยทางสัญลักษณ์นั้นก็จะถูกรับรู้ว่าเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่พร้อมใช้งานโดยไม่ต้องสร้างขึ้นจากหน่วยย่อยดังเช่นสำนวนที่มีโครงสร้างเหมือนวลี เช่น *bury the hatchet* เราก็ไม่ต้องตีความจากหน่วยย่อยๆ

นอกจากเรื่องไวยากรณ์ประกอบจากหน่วยทางสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ซับซ้อนมากขึ้นแล้ว ไวยากรณ์ยังแสดงให้เห็นระดับของความเป็นผังภูมิ (schematicity) หรือมองอีกอย่างหนึ่งได้ว่าเป็นการเจาะจง (specificity) ตัวอย่างในระดับคำ เช่น *thing* > *creature* > *animal* > *dog* > *poodle* จะมีความเจาะจงมากขึ้นตามลำดับ หรือในระดับที่สูงก็พบว่า เป็นผังภูมิ (schematic) เช่นกัน เช่น Vs X in the NP (Vs เป็นคำกริยา เช่น *kick*, *hit*, *strike* และ NP เป็นคำนามเกี่ยวกับร่างกาย เช่น *face*, *shin*, *eye*) เมื่อใส่คำเหล่านี้ในผังภูมิจะได้ *kick X in the shin* > *kick my pet*

giraffe in the shin จะเห็นได้ว่า ไวยากรณ์ประกอบด้วยองค์ประกอบทางภาษาในลักษณะของผังภูมิซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ของรูปภาษาได้ในทุกระดับโดยปรากฏในลักษณะที่มีความซับซ้อนทางสัญญาะ (Langacker, 1991)

นอกจากนี้ผังภูมิเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความหมายทางภาษาเท่านั้น แต่สามารถแสดงความหมายเฉพาะของเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หน่วยสร้างหนึ่งสามารถนำมาใช้แสดงภาพแทนเหตุการณ์แบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งนักภาษาศาสตร์ปริชานเชื่อว่า ระบบภาษาสะท้อนระบบความคิดของมนุษย์ แบบจำลองของภาษา (model of language) จึงสะท้อนถึงธรรมชาติของจิตหรือความคิดของมนุษย์ เราสามารถเข้าใจระบบความคิดของมนุษย์ผ่านรูปภาษาที่เกิดขึ้นได้ เช่น ภาพเหตุการณ์ที่มีตะเกียงแขวนอยู่เหนือโต๊ะ เราสามารถอธิบายภาพเหตุการณ์นี้ได้สองแบบ ขึ้นอยู่กับลักษณะการมองเหตุการณ์ (construe) คือ “ตะเกียงอยู่เหนือโต๊ะ” กับ “โต๊ะอยู่ใต้ตะเกียง” ทั้งสองประโยคซึ่งเป็นหน่วยทางสัญญาะที่ซับซ้อนแสดงการมองภาพเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการเลือกเน้น (profiling) สิ่งที่อยู่ในขอบเขตของภาคแสดง (scope of predication) กล่าวคือ ในประโยคแรก คำว่า *เหนือ* จะแสดงว่าจุดเน้น (profile) ของภาพเหตุการณ์อยู่ที่ *ตะเกียง* ในขณะที่ประโยคที่สอง คำว่า *ใต้* แสดงว่าจุดเน้นอยู่ที่ *โต๊ะ* จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ถูกเน้นนั้นจะเด่นชัดที่สุดและเป็นสิ่งที่อยู่ด้านหน้า (foreground) เปรียบได้กับการแสดง “บนเวที” (onstage) ซึ่งเป็นจุดรวมความสนใจ (focus of attention) ส่วนสิ่งที่ไม่ถูกเน้นและไม่เด่นเรียกว่าฐาน (base) เป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลัง (background)

จะเห็นได้ว่า ไวยากรณ์ปริชานพยายามอธิบายว่าภาษาสะท้อนกระบวนการสร้างมโนทัศน์ในระบบปริชานอย่างไร การเลือกใช้รูปภาษาที่ต่างกันก็สะท้อนมุมมองที่ผู้พูดภาษาเลือกมองอย่างไรก็ตาม มุมมองในการมองเหตุการณ์ ล้วนมีจุดอ้างอิงในการมองจากตัวผู้พูด การมองเหตุการณ์จึงสัมพันธ์กับความเป็นอัตวิสัยอย่างเลี่ยงไม่ได้

2.5 ความเป็นอัตวิสัย

2.5.1 ความเป็นอัตวิสัยในทางภาษาศาสตร์

ความเป็นอัตวิสัยเป็นแนวคิดที่แพร่หลายอยู่ทั่วไปในศาสตร์แขนงต่างๆ โดยเฉพาะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แต่เพิ่งจะได้รับความสนใจในทางภาษาศาสตร์ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งโลออนส์ ได้กล่าวถึงความน่าสนใจของความเป็นอัตวิสัยไว้ว่า

“ความเป็นอัตวิสัยของถ้อยคำอาจดูเหมือนไม่น่าสนใจ... มันเป็นเรื่องที่เราทุกคนทำกันตลอดชีวิตโดยไม่มีศัพท์เทคนิคโดยเฉพาะที่ใช้เรียก เมื่อเราเริ่มสำรวจความเป็นอัตวิสัยของการใช้ถ้อยคำภายใต้กรอบทฤษฎีภาษาศาสตร์สมัยใหม่ เราก็กลับค้นพบได้ในไม่ช้าว่า ความเป็นอัตวิสัยอยู่ห่างไกลจากความเรียบง่ายและความตรงไปตรงมาอย่างที่มันน่าจะเป็นเมื่อแรกเห็น”

(Lyons, 1994: 13-14)

ด้วยความซับซ้อนนี้เอง การศึกษาความเป็นอัตวิสัยได้แพร่หลายมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในงานด้านภาษาศาสตร์ปริชาน-หน้าที่ เช่น งานของจอห์น ไลออนส์ (Lyons, 1982, 1995) โรนัลด์ แลงเคคเคอร์ (Langecker, 1985, 1990) อลิซาเบท ทรอกอท (Traugott, 1989, 2010) ดีเทอร์ สไตน์และซูซาน ไรท์ (Stein and Wright, 1995) อลิซาเบท ทรอกอทและริชาร์ด แดชเชอร์ (Traugott and Dasher, 2002) ยาน นุยท์ (Jan Nuyts, 2001) โยชิฮิโกะ อิเกกามิ (Yoshihiko Ikegami, 2005) และเฮนดริก เดอ สเมทและจ็อน-คริสโตเฟอร์ แฟร์สเตรท (De Smet and Verstraete, 2006) เป็นต้น

ในงานเหล่านี้กล่าวถึงความเป็นอัตวิสัยในลักษณะที่คล้ายคลึงกันว่า ความเป็นอัตวิสัยคือความเป็นศูนย์กลางของผู้พูดในภาษา การศึกษาความเป็นอัตวิสัยจึงเป็นเรื่องการแสดงออกของตัวตนและการแทนความคิดเห็นหรือมุมมองของผู้พูดในบริเฉท (Finegan, 1995; Scheibman, 2002) ตัวอย่างเช่น เบนเวนิสท์ (Benveniste, 1971) เขาอธิบายว่า ความเป็นอัตวิสัยเป็นความสามารถของผู้พูดที่จะมองตัวเองเป็นประธาน วิธีการต่างๆ ที่ผู้พูดใช้ผ่านภาษาคือประเภททางไวยากรณ์ โดยเฉพาะรูปภาษาแสดงบุคคลอย่างบุรุษสรรพนาม คำแสดงการบ่งชี้ (deictic terms) และกาลก็เป็นอัตวิสัยเช่นกัน เนื่องจากการใช้ภาษาแบบนี้สร้างการอ้างอิงทางพื้นที่และเวลาถึงตัวผู้พูด ในทำนองเดียวกัน ไลออนส์ได้นิยามความเป็นอัตวิสัยไว้ว่า “เป็นวิธีการที่ภาษาตามธรรมชาติเตรียมการไว้ให้ผู้กล่าวถ้อยคำแสดงออกถึงตัวเอง รวมทั้งเกี่ยวกับทัศนคติและความเชื่อของตัวเอง ทั้งในโครงสร้างภาษาและวิถีปกติของการก่อผลของถ้อยคำ (Lyons, 1982: 102) ในความเป็นจริงแล้ว อาจกล่าวได้ว่ารูปภาษาทั้งหมดที่ผลิตโดยผู้พูดถือเป็นอัตวิสัย เพราะรูปภาษาเหล่านั้นสะท้อนการตีความสถานการณ์ที่ถูกเลือกแล้วโดยผู้พูดตามกระบวนการปริชานอย่างมีนัยสำคัญ (Ikegami, 2005: 133)

ถึงแม้ว่าในงานต่างๆ จะกล่าวว่าความเป็นอัตวิสัยคือการแสดงตัวตนของผู้พูดในภาษาเหมือนกัน แต่การตีความการอ้างอิงถึงตัวผู้พูดในภาษานั้นแตกต่างกันไปตามแนวคิดที่ได้รับ

อิทธิพลมา ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องความเป็นอัตวิสัยได้พัฒนาออกเป็น 2 แนวทาง คือ แนวคิดเรื่องความเป็นอัตวิสัยของทรอกอท (Traugott, 1989, 2005; Traugott and Dasher, 2002) และแนวคิดเรื่องความเป็นอัตวิสัยของแลงเอคเคอร์ (Langacker, 1985; 1990; 1997; 1998; 1999; 2002; 2006) นักภาษาศาสตร์ทั้งสองคนต่างอธิบายความเป็นอัตวิสัยตามแนวคิดของตัวเอง อีกทั้งได้ขยายมโนทัศน์นี้ไปสู่กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) ซึ่งเป็นวิธีการที่แรงจูงใจและกลวิธีที่แสดงออกแบบอัตวิสัยปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างทางภาษา

ตามแนวคิดของทรอกอท ความเป็นอัตวิสัยคือ “ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับความเชื่อและทัศนคติของผู้พูด” (Traugott, 2010: 29) กล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า การรู้สึกถึงตัวตนของผู้พูด (consciousness of self) ถูกฝังไว้ในรูปภาษาของผู้พูด การแสดงออกนี้เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้พูดกับโลก เหตุการณ์และวัตถุในโลก แนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้กับมุมมองแบบข้ามสมัย (diachronic) โดยผสมผสานกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ และเรียกว่า “กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย” กระบวนการนี้อ้างถึงกระบวนการทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ “โดยความหมายต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปมีพื้นฐานมาจากความเชื่อ ทัศนคติแบบอัตวิสัยของผู้พูดที่มีต่อประพจน์ (proposition)” (Traugott, 1989: 35) นิยามดังกล่าวสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความหมาย 3 แนวโน้มที่ทรอกอทเสนอไว้สำหรับเส้นทางการเปลี่ยนแปลงความหมาย

แนวโน้มแรกคือการเปลี่ยนความหมายเดิมที่เป็นการพรรณนาสภาพสถานการณ์ภายนอก (external described situation) ไปสู่ความหมายใหม่ที่เป็นการพรรณนาสภาพสถานการณ์ภายใน (internal described situation) ซึ่งได้แก่ การประเมินค่า การรับรู้ และกระบวนการทางปริชาน ตัวอย่างเช่นการพัฒนาความหมายในเชิงลบของคำว่า boor ในภาษาอังกฤษ จากความหมาย ‘farmer’ (ชาวนา) > ‘crude person’ (คนชั้นต่ำ)

แนวโน้มที่สองคือการเปลี่ยนแปลงความหมายเดิมที่เป็นการพรรณนาสภาพสถานการณ์ภายนอกไปสู่ความหมายใหม่ที่เป็นการพรรณนาสภาพสถานการณ์ตามตัวบท (textual situation) หรือสถานการณ์ที่อยู่นอกเหนือภาษา (metalinguistic situation) ตัวอย่างเช่นการพัฒนาความหมายจากคำกริยาแสดงสภาพทางจิต (mental state verb) ไปสู่คำกริยาแสดงวัจนกรรม (speech-act verb) ของคำว่า observe ในภาษาอังกฤษ จากความหมาย ‘notice’ (สังเกต) > ‘state’ (กล่าว/แถลง)

แนวโน้มที่สามคือการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นของผู้พูด ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายเดิมไปสู่ความหมายใหม่ที่เป็นความเชื่อหรือทัศนคติส่วนบุคคลของผู้พูด (speaker's subjective belief/attitude) ที่มีต่อถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าว ตัวอย่างเช่นการพัฒนาความหมายแสดงเวลาไปสู่ความหมายแสดงการขัดแย้งของคำว่า while ในภาษาอังกฤษ จากความหมาย 'during' (ในระหว่าง) > 'although' (ถึงแม้ว่า)

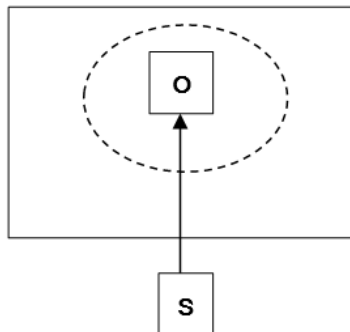
การเปลี่ยนแปลงความหมายตามแนวคิดนี้เป็นผลจากกระบวนการที่เรียกว่า “การอนุมานความหมายใหม่ตามบริบท” (invited inferencing) กล่าวคือ คำมีความหมายประจำคำอยู่แล้ว เมื่อใช้ในบางบริบทจะเกิดความหมายรองขึ้นหรือมีความหมายข้างเคียงซึ่งมีความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ ความหมายเชิงวัจนปฏิบัติดังกล่าวเกิดจากการที่บริบทที่คำนั้นปรากฏได้เอื้อให้เกิดการตีความใหม่ตามสถานการณ์ ความหมายรองหรือความหมายข้างเคียงจึงเป็นความหมายที่เกิดจากการใช้ (usage-based) ความหมายเชิงวัจนปฏิบัติที่เกิดขึ้นของคำสามารถพัฒนาจนกลายเป็นความหมายประจำคำที่แยกออกจากความหมายประจำคำดั้งเดิมได้เมื่อเวลาผ่านไป การเปลี่ยนแปลงความหมายดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายจากเชิงภววิสัยไปสู่เชิงอัตวิสัย กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางความหมายเกิดจากการตีความตามรูปภาษาซึ่งเป็นการรับรู้เหตุการณ์จากภายนอกตัวผู้พูด (speaker-external event) หรือที่เรียกว่าการตีความเชิงภววิสัย ไปสู่การตีความบนพื้นฐานความเชื่อและทัศนคติของผู้พูดซึ่งเป็นการรับรู้เหตุการณ์จากภายในของผู้พูด (speaker-internal event) หรือเป็นการรับรู้เหตุการณ์ผ่านมุมมองของผู้พูด (speaker's perspective) หรือที่เรียกว่าการตีความเชิงอัตวิสัย ความเป็นอัตวิสัยในแง่นี้จึงเกี่ยวข้องกับการแสดงออกอย่างชัดเจนที่สื่อความหมายแบบอัตวิสัยซึ่งถูกกำหนดโดยบริบท

ในทางตรงข้าม แนวคิดของแลงเอดเคอร์สนใจการแสดงมโนทัศน์ของโครงสร้างเหตุการณ์และวิธีการที่เหตุการณ์เหล่านั้นถูกมองโดยผู้พูด กล่าวคือ ความเป็นอัตวิสัยเกี่ยวข้องกับระดับของการสร้างพื้น (grounding) ในมุมมองของผู้พูด “พื้น” ในที่นี้หมายถึงเหตุการณ์ของคำพูด (speech event) สิ่งแวดล้อมของเหตุการณ์ของคำพูด (setting) เช่น เวลาและสถานที่ของผู้พูด และผู้ร่วมเหตุการณ์ของคำพูด (participants) รวมถึงตัวผู้พูดด้วย ตามแนวคิดของแลงเอดเคอร์ เหตุการณ์ทั้งหมดถูกมอง (construed) โดยผู้ร่วมสนทนา ซึ่งสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ (vantage point) ในการมองเหตุการณ์โดยทั่วไปแล้ว จุดอ้างอิงของเหตุการณ์คือสถานที่จริงของผู้พูดและผู้ฟัง สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจัดเป็นสถานการณ์แบบภววิสัย (objective situation) ผู้มองสามารถสังเกตสถานการณ์หรือเหตุการณ์นี้และพรรณนาจากจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ ณ จุดใดจุดหนึ่ง ผลที่ได้คือมีการพรรณนาสถานการณ์เดียวกันนี้ด้วยรูปภาษาที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น

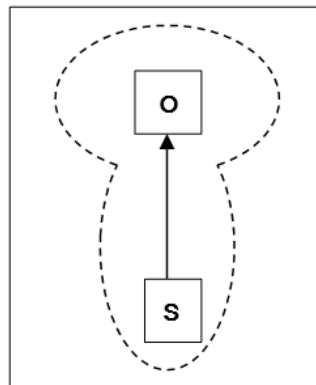
คำว่า *ข้างหน้า* กับ *ข้างหลัง* ซึ่งแสดงจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ของผู้มองหรือผู้พูด ในภาพเหตุการณ์ ที่มีก้อนหินขนาดใหญ่หนึ่งก้อนกับต้นไม้หนึ่งต้น ผู้มองจะพรรณนาภาพเหตุการณ์นี้อย่างไรก็ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ สมมติว่าก้อนหิน ต้นไม้ และจุดอ้างอิงของเหตุการณ์อยู่ในระนาบเดียวกัน ถ้าจุดอ้างอิงของเหตุการณ์คือการที่ก้อนหินแทรกกลางในเส้นสายตาของผู้มองที่ไปยังต้นไม้ ประโยคที่ใช้พรรณนาเหตุการณ์นี้คือ *ก้อนหินอยู่ข้างหน้าต้นไม้* หรือ *ต้นไม้อยู่ข้างหลังก้อนหิน* แต่ถ้าจุดอ้างอิงของเหตุการณ์คือการที่ต้นไม้แทรกกลางในเส้นสายตาของผู้มองที่ไปยังก้อนหิน ประโยคที่ใช้พรรณนาเหตุการณ์นี้คือ *ต้นไม้อยู่หน้าก้อนหิน* หรือ *ก้อนหินอยู่หลังต้นไม้* จะเห็นได้ว่า รูปภาพ *ข้างหน้า* และ *ข้างหลัง* เรียกร้องจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของความหมาย สองคำนี้จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าความเป็นภววิสัย เนื่องจากแสดงมุมมองของผู้มองหรือผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์

ด้วยเหตุนี้ จุดอ้างอิงของเหตุการณ์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการมองเหตุการณ์ (construal) ในไวยากรณ์ปริชาน เนื่องจากการมองผ่านจุดอ้างอิงของเหตุการณ์นี้เองทำให้บางเหตุการณ์แสดงออกแบบภววิสัยมากที่สุด (maximally objective) และบางเหตุการณ์แสดงออกแบบอัตวิสัยมากที่สุด (maximally subjective) การมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยหรือแบบภววิสัยเป็นเรื่องของการจัดการการมอง (viewing arrangement) การมองเหตุการณ์ผ่านจุดอ้างอิงเปรียบได้กับการชมละครเวที ตัวเราเป็นผู้ชมที่ดูละครซึ่งกำลังนำติดตาม ความสนใจทั้งหมดของเราพุ่งไปที่เวที และรวมอยู่ที่นักแสดงที่กำลังพูดอยู่ เมื่อเราถูกดึงดูดให้หมกมุ่นอยู่กับละครนั้น เราก็แทบจะไม่ตระหนักถึงตัวตนของเราหรือสภาพแวดล้อมที่เราอยู่ ดังนั้นการจัดการการมองจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่สุดระหว่าง “ผู้มอง” (the viewer) หรือที่เรียกว่าประธานของการรับรู้ (subject of perception) และสิ่งที่ “ถูกมอง” (viewed) หรือที่เรียกว่าวัตถุของการรับรู้ (object of perception) ในการจัดการการมองแบบนี้ ประธานที่กำลังมองจะถูกมองว่ามีความเป็นอัตวิสัยมากที่สุด และวัตถุที่ถูกมองมีความเป็นภววิสัยมากที่สุด การมองเหตุการณ์แบบภววิสัยและอัตวิสัยสามารถแสดงเป็นภาพดังต่อไปนี้

a) การมองเหตุการณ์แบบภววิสัย

b) การมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัย

(ดัดแปลงจาก Langacker, 1985: 121)

ภาพที่ 2.1 การมองเหตุการณ์แบบภววิสัยและแบบอัตวิสัย

ภาพข้างต้นแสดงการจัดการการมองเห็นที่ดีที่สุด (optimal viewing arrangement) S คือ ภาระงานของการรับรู้หรือผู้มองเหตุการณ์ซึ่งเป็นผู้สร้างมโนทัศน์ (conceptualizer) O คือวัตถุของการรับรู้หรือสิ่งที่ถูกมอง ลูกศรคือ ทิศทางของความคิด วงกลมเส้นประคือเหตุการณ์ภววิสัยหรือพื้นที่ “บนเวที” (onstage) การมองเหตุการณ์ภววิสัยแบบภาพ a) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มองกับวัตถุที่ถูกมองแบบอสมมาตรสูงสุด คือ มีลักษณะเป็นสองขั้วที่ต่างกันบนระนาบอย่างชัดเจน ภาระงานของการรับรู้ (S) สามารถถูกทำให้มีลักษณะพิเศษคือแสดงอัตวิสัยมากที่สุด (maximally subjective) และวัตถุของการรับรู้ (O) ที่ถูกมองจะแสดงภววิสัยหรือความเป็นกลางมากที่สุด (maximally objective) ภาพนี้จึงอ้างถึงการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของความสนใจ (วงกลมเส้นประ) เปรียบได้กับการแสดงบนเวทีที่ถูกมองโดยผู้ชมที่อยู่ด้านล่างในฐานะที่เป็นวัตถุของการรับรู้อย่างเด่นชัด ผู้มองไม่มีบทบาทใดๆ ในพื้นที่ “บนเวที” นั้น การรับรู้เหตุการณ์จึงเป็นการตีความตามสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกลางหรือแบบภววิสัยที่สุด วัตถุที่ถูกมองแบบภววิสัยจะมีความเด่นกว่าเมื่อถูกมองแบบอัตวิสัย เพราะเมื่อมองแบบภววิสัย วัตถุนั้นจะเป็นจุดรวมความสนใจ (focus of attention) หรือถูกเน้น (profiled)

ในทางตรงกันข้าม ภาพ b) แสดงการจัดการการมองเห็นแบบเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางของสิ่งต่างๆ (egocentric viewing arrangement) การมองเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มองกับวัตถุที่ถูกมองแบบอสมมาตรต่ำสุด ทั้งภาระงานและวัตถุของการรับรู้แยกจากกันไม่ขาด กล่าวคือ พื้นที่ของความสนใจ (วงกลมเส้นประ) ของการมองถูกขยายรวมไปถึงตำแหน่ง

ของประธานของการรับรู้ (S) และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดของประธาน ประธานไม่ได้เป็นผู้มองเห็นเหตุการณ์อีกต่อไป แต่เปลี่ยนเป็นวัตถุของการรับรู้ ในสถานการณ์นี้ประธานได้รับการตีความที่เป็นกลางมากขึ้นหรือเป็นภววิสัยมากขึ้น ในขณะที่ภาพเหตุการณ์ถูกรับรู้เป็นอัตวิสัยมากขึ้น ภาพนี้จึงแสดงโครงสร้างทางความหมายของรูปภาพแบบอัตวิสัย (subjective expressions) การมองเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวเปรียบเหมือนกับการมองเห็นการแสดงจากมุมมองของนักแสดงบนเวที นั่นหมายความว่า ผู้มองเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์อย่างกลมกลืน การรับรู้เหตุการณ์จึงเป็นการตีความผ่านมุมมองของผู้มองเห็นแบบอัตวิสัยที่สุด ผู้มองเห็นกลายเป็นแค่เครื่องมือที่ถูกใช้มองผ่านไปยังวัตถุอื่น จึงไม่ถูกเน้น (unprofiled) และไม่ถูกแสดงออก แลงเอคเคอร์ (Langacker, 1985) ได้อธิบายว่ารูปภาพแบบอัตวิสัยนี้เป็นรูปภาพที่รวมพื้น (ground) หรือบางแง่ของพื้นที่ในขอบเขตของภาคแสดง (scope of predicate) ซึ่งพื้นที่นี้หมายถึง เหตุการณ์ของคำพูด (speech event) สิ่งแวดล้อมของเหตุการณ์ของคำพูด (setting) เช่น เวลาและสถานที่ของผู้พูด ผู้ร่วมเหตุการณ์ของคำพูด (participants)

กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า มุมมองแบบภววิสัยเป็นการมองเห็นเหตุการณ์หนึ่งในลักษณะที่เหตุการณ์นั้นเป็นเป้าหมายของจุดรวมความสนใจ เหตุการณ์หนึ่งสามารถเป็นเหตุการณ์แบบภววิสัยได้มากที่สุดเมื่อพื้นหรือองค์ประกอบของเหตุการณ์ ถูกยกขึ้นให้เห็นอย่างชัดเจนในพื้นที่ “บนเวที” ในฐานะที่เป็นวัตถุของการรับรู้ ในขณะที่เหตุการณ์หนึ่งจะมีมุมมองแบบอัตวิสัยได้มากที่สุด เมื่อพื้นหรือองค์ประกอบของเหตุการณ์ถูกดึงออกมาอยู่ในพื้นที่ “นอกเวที” (offstage) หรือพื้นที่นอกจุดรวมความสนใจ ผู้มองเห็นเหตุการณ์จึงถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้เหตุการณ์นั้น หากเปรียบเทียบการมองเห็นเหตุการณ์กับการใส่แว่นตา การมองเห็นแบบภววิสัยคือการถอดแว่นตาออกและพิจารณาแว่นตานั้น แว่นตาทำหน้าที่เป็นวัตถุของการมองเห็น ซึ่งเป็นภววิสัยมากที่สุด นั่นคือมันไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการมองเห็น ในทางตรงข้ามแว่นตาจะเป็นอัตวิสัยมากที่สุดเมื่อแว่นตาถูกสวมเพื่อใช้มองวัตถุอื่น แว่นตาทำหน้าที่เป็นประธานของการรับรู้หรือผู้สร้างมโนทัศน์ (ผู้มองเห็น/ผู้พูด) นั่นคือ มันเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการมองเห็น แต่ตัวมันเองไม่ใช่สิ่งที่ถูกมองเห็น แลงเอคเคอร์เรียกกระบวนการที่รูปภาพหนึ่งเปลี่ยนจากลักษณะภววิสัยไปมีลักษณะอัตวิสัยมากขึ้นว่า “กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย” (subjectification)

จะเห็นได้ว่า การแสดงรูปภาพอย่างมุมมองแบบอัตวิสัยมากที่สุดหรือมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า แสดงว่าความเป็นอัตวิสัยมีระดับที่ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความเด่นชัดของ “พื้น” (ground) ว่าถูกรับรู้ในกระบวนการกลายเป็นมโนทัศน์ทั้งหมดมากน้อยเพียงใด ซึ่งในที่นี้ “พื้น” หมายถึงผู้พูด เนื่องจากรูปภาพถูกผลิตผ่านการมองเห็นเหตุการณ์ (construal) ของผู้พูด ดังนั้นการพิจารณาในเรื่อง

ของการบ่งชี้ (deixis) และการเปิดเผยที่นัยจึงสามารถนำมาเป็นมาตรวัดระดับความเป็นอัตวิสัยที่แสดงออกผ่านภาษาได้ (Uehara, 2006) กล่าวคือ ในเรื่องของการบ่งชี้จะพิจารณาว่ารูปภาษานั้นมีหรือไม่มีการอ้างอิงถึงพื้นหรือไม่ ถ้ามีการบ่งชี้จะต้องการพื้น และถ้าไม่มีการบ่งชี้จะไม่ต้องการ ดังนั้น รูปภาษาที่มีการบ่งชี้จะแสดงอัตวิสัยมากกว่ารูปภาษาที่ไม่มี เช่น *Mary talked to me*. ความเป็นอัตวิสัยมากกว่า *Mary talked to Ken*.

นอกจากนี้การอ้างอิงถึงพื้นแบบเป็นนัยหรือไม่เปิดเผย (implicit) มีระดับอัตวิสัยที่สูงกว่าการอ้างอิงถึงพื้นภูมิแบบเปิดเผย (explicit) ระดับความเป็นอัตวิสัยที่แตกต่างกันนี้เป็นสิ่งที่ไลออนส์เรียกว่า “ความแตกต่างระหว่างการมีประสบการณ์เกี่ยวกับตัวเองแบบอัตวิสัยด้วย (subjective experiencing self) และการสังเกตตัวเองแบบภววิสัย (objective observing self)” (Lyon, 1982: 107) ตัวอย่างเช่น

(34) *I remember switching off the light.*

(35) *I remember myself switching off the light.*

ในประโยค (34) สื่อมุมมองแบบอัตวิสัย ประโยคนี้เปิดเผยการรู้สึกตัวของผู้พูด (speaker's consciousness) เนื่องจากผู้พูดกล่าวถึงประสบการณ์ส่วนบุคคล ส่วนประโยค (35) เป็นภววิสัยมากกว่า เนื่องจากประโยคนี้ถูกตีความว่าเป็นการรายงานความทรงจำเกี่ยวกับบางเรื่องที่ถูกสังเกตมากกว่าการมีประสบการณ์ โดยสังเกตได้จากการอ้างอิงถึงตัวเองของผู้พูดได้ในฐานะที่เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์คนหนึ่ง แลงเอคเคอร์เองก็เห็นเช่นเดียวกับไลออนส์ โดยกล่าวว่าประโยค (34) มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าประโยค (35) นอกจากนี้ยังได้ยกตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่ออธิบายเกี่ยวกับประเด็นนี้ด้วย

(36) *Vanessa is sitting across the table.*

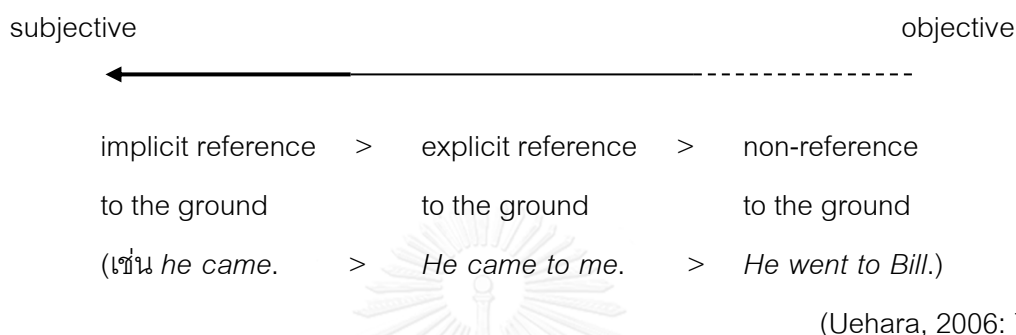
(37) *Vanessa is sitting across the table from me.*

(Langacker, 1990: 20)

บริบทของประโยค (36) คือ ผู้พูดนั่งลงที่โต๊ะแล้วพบว่าวาเนสซ่านั่งอยู่ฝั่งตรงข้ามเขา ส่วนประโยค (37) ผู้พูดเอารูปของประโยคแรกให้เพื่อนดู (รูปผู้พูดกับวาเนสซ่านั่งตรงข้ามกันที่โต๊ะ) ประโยค (36) มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าประโยค (37) เนื่องจากในประโยค (36) ผู้พูดเป็นคนเห็นวาเนสซ่านั่งตรงข้ามเขา ผู้พูดอยู่ในเหตุการณ์เดียวกับสิ่งที่เขามองเห็น แต่ผู้พูดเองเป็นจุดอ้างอิงในการมองเหตุการณ์ จึงไม่จำเป็นต้องแสดงตัวเองผ่านรูปภาษา (รูปภาษาเป็นศูนย์) ขณะที่ในประโยค (37) ผู้พูดมองเหตุการณ์เหมือนเป็นคนอื่นที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์แม้ว่าตัวเขาเองจะอยู่ใน

เหตุการณ์เดียวกับสิ่งที่ถูกมอง (ผู้พูดและวาเนสซานั่งตรงข้ามกันในรูปถ่าย) เมื่อผู้พูดกลายเป็นวัตถุของการรับรู้เหมือนกับวาเนสซาจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะเปิดเผยตัวผู้พูดเอง (from me) และวาเนสซาในถ้อยคำของเขา

จากเกณฑ์เรื่องการบ่งชี้และและการเปิดเผยพื้นในรูปภาษา สามารถสรุปเป็นระดับความเป็นอวัสัยได้ 3 ระดับ ดังนี้

ภาพที่ 2.2 มาตรฐานอวัสัยในรูปภาษา

จากภาพที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าทุกประโยคแสดงอวัสัยในระดับที่ไม่เท่ากัน กล่าวคือ ประโยคที่ไม่มีการอ้างอิงถึง “พื้น” (ผู้พูด) จะมีความเป็นอวัสัยน้อยที่สุด ประโยคที่อ้างอิงถึง “พื้น” แบบเปิดเผยมีความเป็นอวัสัยมากขึ้น และประโยคที่อ้างอิงถึงพื้นแบบไม่เปิดเผยมีระดับอวัสัยมากที่สุด

จะเห็นได้ว่า อวัสัยเกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้พูดในการมองเหตุการณ์ ในการแสดงออกด้วยรูปภาษาหากผู้พูดมองเหตุการณ์โดยไม่เอาตัวเองไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์แม้ตัวเองจะอยู่ในเหตุการณ์นั้นก็ตามจะแสดงความเป็นอวัสัยน้อย แต่หากผู้พูดมองเหตุการณ์โดยเอาตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ความเป็นอวัสัยจะมาก การมีส่วนร่วมในการพรรณนาเหตุการณ์ของผู้พูดสามารถแบ่งประเภทอวัสัยของรูปภาษาได้ 5 ประเภท (Uehara, 2012) ดังนี้

1) การเคลื่อนที่แบบอวัสัย (subjective motion) หรือเรียกอีกอย่างว่าการเคลื่อนที่แบบไร้ตัวตน (fictive motion) การเคลื่อนที่ประเภทนี้เป็นการเคลื่อนที่ในเชิงนามธรรม กล่าวคือ ผู้สร้างมโนทัศน์เคลื่อนที่ที่ทางความคิดตามรอยเส้นทางของสิ่งที่มีตัวตนที่แสดงด้วยประธานนามวลี เช่น

(38) *The highway goes from Los Angeles to New York.*

(39) *The bike is parked across the street.*

ประโยคข้างต้นไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงของประธานนามวลี แต่แสดงการเคลื่อนที่โดยนัยซึ่งปรากฏขึ้นอย่างอวัชยในสมองของผู้สร้างมโนทัศน์ โดยมีร่องรอยของเส้นทางในสมองตามที่พรรณนาไว้ในประโยค และมโนภาพของสิ่งที่เคลื่อนที่ก็ปรากฏไปตามเส้นทางนั้น

2) การเปลี่ยนแปลงแบบอวัชย (subjective change) หรือเรียกอีกอย่างว่าการเปลี่ยนแปลงแบบไร้ตัวตน (fictive change) การเคลื่อนที่ประเภทนี้เป็นการแสดงสภาพที่ไม่ได้ปรากฏผลของการเปลี่ยนแปลงจริงอย่างที่มีนัย แต่เป็นการพรรณนาลักษณะเฉพาะที่ผุดจากที่คาดการณ์ไว้ในฐานะที่เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงแบบอวัชยหรือนามธรรมจากสภาพปกติ เช่น

(40) *Our Christmas tree gets smaller every year.*

ประโยคนี้หมายความว่าต้นไม้ที่เราซื้อทุกปีมักจะเล็กลงกว่าต้นที่เราซื้อเมื่อปีที่แล้วเสมอ การตีความเช่นนี้แสดงการเปลี่ยนแปลงในเชิงนามธรรม คือ ไม่มีต้นไม้ใดต้นเล็กลงได้จริงๆ แต่ต้นไม้ถูกคาดการณ์ว่าน่าจะมีขนาดคงที่เหมือนกันทุกปี เมื่อต้นไม้ที่เห็นไม่เป็นดังคาด ประโยคนี้จึงแสดงการเปลี่ยนแปลงแบบอวัชยจากขนาดของต้นไม้ที่ควรจะมีเหมือนเดิมมาขนาดเล็กลงกว่าที่ผู้พูดคิด

3) หน่วยสร้างอวัชย (subjective construction) หมายถึงหน่วยสร้างที่แสดงความเป็นอวัชย กล่าวคือ ความเป็นอวัชยไม่ได้มาจากความหมายของคำกริยาหรือการรวมความหมายของคำอื่นๆ ในประโยค แต่ทั้งหน่วยสร้างนี้ก่อให้เกิดความหมายในเชิงอวัชย เช่น

(41) *Vanessa is sitting across the table from me!*

(42) *Vanessa is sitting across the table!*

สถานการณ์ของประโยคแรกคือ ผู้พูดแสดงรูปที่ผู้พูดและวาเนสซ่านั่งตรงข้ามกันให้เพื่อนดู ในสถานการณ์นี้ผู้พูดไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุที่เขามอง (รูปภาพ) ดังนั้นประธานและวัตถุของการรับรู้จึงเปรียบเทียบกันอย่างสูงสุด นั่นคือ ประธานมีความเป็นอวัชยสูงสุดและวัตถุมีความเป็นอวัชยสูงสุด การมองเหตุการณ์แบบนี้เรียกว่า “การมองแบบภววิสัย” (objective construal) ส่วนประโยคที่สองจะถูกกล่าวขึ้นเมื่อผู้พูดพบว่าวาเนสซ่านั่งอยู่ฝั่งตรงข้ามเขาที่โต๊ะตัวเดียวกัน ในสถานการณ์นี้ผู้พูดมีส่วนร่วมในภาพเหตุการณ์เดียวกันกับที่วัตถุมีส่วนร่วม (วาเนสซา) ผู้พูดมีวาเนสซาอยู่ในขอบเขตของการสังเกตการณ์ แต่ตัวเขาเองไม่ได้อยู่ด้วยเนื่องจากตัวผู้พูดกลายเป็นเครื่องมือที่ถูกใช้มองวัตถุหรือเป็นจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ การมองเหตุการณ์แบบนี้เรียกว่า “การมองแบบอวัชย” (subjective construal) นั่นคือ ผู้พูดสังเกตเหตุการณ์แบบเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrically)

4) คำศัพท์/ภาคแสดงแบบอัติวิสัย (subjective lexical/predicate) คือคำศัพท์หรือภาคแสดงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับผู้พูด หมายความว่าคำศัพท์หรือภาคแสดงนั้นแสดงการอ้างถึงตัวผู้พูด อยู่ในความหมายของคำศัพท์หรือภาคแสดงนั้น เช่น

(43) *Mary walked/moved to me.*

(44) *Mary came (to me/here).*

ในประโยคแรกคำกริยา walked หรือ moved ไม่ได้มีความหมายที่อ้างถึงตัวผู้พูด หากจะอ้างถึงการเคลื่อนที่นั้นเกี่ยวข้องกับตัวผู้พูดต้องมี to me มาประกอบ ในขณะที่คำกริยา came ในประโยคที่สองเป็นคำศัพท์/ภาคแสดงที่แสดงอัติวิสัย เพราะความหมายการเคลื่อนที่ของคำกริยาตัวนี้อันหมายถึงผู้พูดอยู่ที่ปลายทางของการเคลื่อนที่ โดยไม่จำเป็นต้องมีรูปภาพที่บ่งชี้ตัวผู้พูด

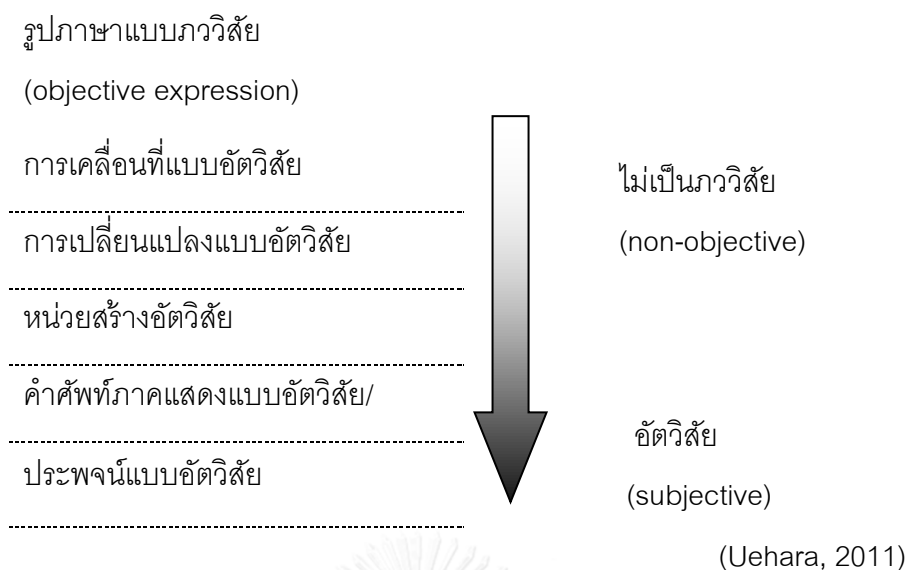
5) ประพจน์แบบอัติวิสัย (subjective proposition) เป็นประพจน์หรือถ้อยความที่มีตัวบ่งชี้แหล่งที่มาของข้อมูลหรือทัศนภาวะ (evidential/modality markers) เช่น

(45) *Jill is pregnant.*

(46) *Jill could be pregnant.*

ประพจน์หรือถ้อยความแรกแสดงเหตุการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริง ใครก็ตามที่พูดประโยคนี้ เหตุการณ์นี้ก็ยังเป็นจริงเสมอ แต่ประพจน์หรือถ้อยความที่สองแสดงการมองเหตุการณ์ที่เกิดจากการประเมินของผู้พูดว่ามีความเป็นไปได้ของการท้องของจิล ข้อเท็จจริงที่ว่าจิลท้องอาจไม่เป็นตามที่คาดการณ์หากคนอื่นเป็นผู้มองเหตุการณ์ เพราะคนอื่นอาจมีการประเมินเหตุการณ์เป็นอย่างอื่นได้ ตัวบ่งชี้แหล่งที่มาของข้อมูลหรือทัศนภาวะ could ทำให้เกิดการมองเหตุการณ์แบบที่เรียกว่าผู้พูดมีส่วนร่วม ประพจน์หรือถ้อยความของเหตุการณ์ที่ถูกมองผ่านตัวบ่งชี้แหล่งที่มาของข้อมูลหรือทัศนภาวะจึงมีความเป็นอัติวิสัยมากขึ้น เนื่องจากถูกมองผ่านมุมมองของผู้พูดที่มีฐานะเป็นผู้มีส่วนร่วมต่อเหตุการณ์ ประพจน์หรือถ้อยความจึงสามารถตัดสินว่าเป็นจริงหรือเท็จได้ภายใต้ขอบเขตมุมมองของผู้พูดเท่านั้น

จากที่กล่าวไปข้างต้น รูปภาพภาษาแบบอัติวิสัยทั้ง 5 ประเภทสามารถแสดงระดับความเป็นอัติวิสัยได้ดังนี้

ภาพที่ 2.3 ระดับความเป็นอัตวิสัยในรูปภาษา

จากภาพข้างต้น รูปภาษามีระดับความเป็นอัตวิสัยที่แตกต่างกันตามบทบาทของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์และการอ้างอิงถึงผู้พูด กล่าวคือ การเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย (subjective motion) และการเปลี่ยนแปลงแบบอัตวิสัย (subjective change) เป็นรูปภาษาที่ผู้พูดอยู่ภายนอกเหตุการณ์ รูปภาษาทั้งสองประเภทนี้จึงไม่เป็นภววิสัย แต่ก็มีระดับความเป็นอัตวิสัยน้อย รูปภาษาต่อมาก็คือ หน่วยสร้างอัตวิสัยและคำศัพท์/ภาคแสดงแบบอัตวิสัยซึ่งเป็นรูปภาษาที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ อยู่ในเหตุการณ์ หน่วยสร้างอัตวิสัยมีการอ้างอิงถึงผู้พูดแบบไม่มีรูปภาษาอยู่ในหน่วยสร้าง (constructionally zero) และคำศัพท์/ภาคแสดงแบบอัตวิสัยมักอ้างอิงถึงผู้พูดแบบไม่มีรูปภาษา (preferentially zero) หรือเลือกที่จะไม่แสดงตัวตนของผู้พูดผ่านรูปภาษามากกว่า ทั้งสองประเภทนี้จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าสองประเภทแรก ส่วนประพจน์แบบอัตวิสัยมีความเป็นอัตวิสัยมากที่สุด รูปภาษาประเภทนี้ผู้พูดเป็นผู้ให้ทัศนคติแก่ประพจน์ รูปภาษาที่แสดงตัวผู้พูดบังคับไม่ปรากฏในรูปภาษา (obligatory zero) แต่ผู้พูดแฝงอยู่ในประพจน์นั้นผ่านตัวบ่งชี้แหล่งที่มาของเหตุการณ์หรือทัศนภาวะ

จากแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอัตวิสัยของทรอกอทและแลงเอดเคอร์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม้ทั้งสองแนวคิดจะนิยามความเป็นอัตวิสัยว่าเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องกับผู้พูด (self-relatedness) แต่ความเกี่ยวข้องกับผู้พูดในภาษามีลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ตามแนวคิดของทรอกอท ความเป็นอัตวิสัยจะเพิ่มขึ้นเมื่อรูปภาษาหรือหน่วยสร้างนั้นต้องการการอ้างอิงถึงผู้พูดในการตีความจากบริบท โดยเน้นที่การเปลี่ยนแปลงความหมายของรูปภาษาหรือหน่วยสร้างนั้น

ส่วนในแนวคิดของแลงเอคเคอร์ ความเป็นอัติวิสัยขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดปรากฏในรูปของหน่วยภาษา หรือหน่วยสร้างอย่างชัดเจนหรือไม่ หากผู้พูดปรากฏแบบไม่แสดงออก ถ้อยคำนั้นจะมีระดับความเป็นอัติวิสัยสูงกว่าถ้อยคำที่ปรากฏตัวผู้พูด

นอกจากนี้แนวคิดของทรอกอท “เป็นการทำความเข้าใจความเป็นอัติวิสัยแบบคลาสสิกที่มองว่าหากมีการอ้างอิงถึงผู้พูดไม่ว่าจะเป็นตัวผู้พูดเอง ทักษะคติ หรือความเชื่อของผู้พูด รูปภาษานั้นก็มีความเป็นอัติวิสัย” ในขณะที่แนวคิดของแลงเอคเคอร์ “เป็นเรื่องของการเน้น (profiling) จึงสามารถมองได้ว่าเป็นส่วนย่อยของประเภทคลาสสิกของรูปภาษาแบบอัติวิสัย” (De Smet and Verstraete, 2006: 369-370) โดยการมองเหตุการณ์แบบอัติวิสัยจะมีการแสดงตัวตนของผู้พูดอย่างไม่เปิดเผย เนื่องจากผู้พูดเป็นผู้มองเหตุการณ์จึงไม่ถูกเน้นและไม่แสดงออก ส่วนการมองเหตุการณ์แบบภวิสัยสัมพันธ์กับการเน้นและการกล่าวถึงอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นจุดรวมความสนใจในเหตุการณ์ ความเป็นอัติวิสัยของแนวคิดนี้จึงถูกกำหนดโดยคุณสมบัติเนื้อในของหน่วยสร้างมากกว่าจะเป็นการตีความรูปภาษาโดยผู้พูดจากบริบทซึ่งเสนอโดยทรอกอท

จากแนวคิดเรื่องความเป็นอัติวิสัยดังกล่าว แนวคิดของทรอกอทเหมาะกับการศึกษาความเป็นอัติวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในแง่ของการเปลี่ยนแปลงความหมาย เนื่องจากแนวคิดนี้เน้นความเป็นอัติวิสัยในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงความหมายของรูปภาษาจากแบบภวิสัยไปสู่อัติวิสัยในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยความหมายที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากการตีความของผู้พูดบนพื้นฐานความเชื่อและทักษะคติที่มีต่อสิ่งที่เขาพูด หากต้องการศึกษาความเป็นอัติวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทการใช้ต่างๆ ที่แสดงความหมายเชิงพื้นที่ด้วยนั้น แนวคิดนี้อาจอธิบายความเป็นอัติวิสัยในบริบทเหล่านี้ได้ไม่ตื้นัก กล่าวคือ ตามแนวคิดนี้รูปภาษาของคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงความหมายเชิงพื้นที่ที่มีความหมายแบบภวิสัย เนื่องจากไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายที่ผ่านการตีความบริบทจากมุมมองของผู้พูด เช่น

(47) *Mary is going to visit her agent.*

(progressive motion verb go, purposive to)

(48) *Mary is going to/gonna visit her agent.*

(quasi-auxilliary)

(Traugott, 1995: 31)

ทรอกอท (Traugott, 1995) อธิบายว่า รูปภาษาในประโยค (47) แสดงความเป็นอัตวิสัยมากกว่าในเรื่องความหมาย และมีความเป็นไวยากรณ์มากกว่าประโยค (48) เนื่องจากผู้พูดตีความความหมายอนาคตโดยอนุมานจากบริบทว่าเหตุการณ์การเยี่ยมตัวแพทย์ยังไม่เกิด

ในทางกลับกัน แนวคิดของแลงเอคเคอร์เกี่ยวกับการอธิบายความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” มากกว่า เนื่องจากแนวคิดนี้อธิบายความเป็นอัตวิสัยในแง่ของกระบวนการปริชานที่ทำให้เกิดการมองเหตุการณ์ (construal) ของผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูดในลักษณะต่างๆ ความเป็นอัตวิสัยตามแนวคิดนี้จึงสามารถบอกตำแหน่งจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ (vantage point) ของผู้พูดได้ กล่าวคือ เหตุการณ์หนึ่งจัดเป็นเหตุการณ์แบบภววิสัย ผู้พูดสามารถเลือกมองและพรรณนาจากจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ที่ต่างกัน บางรูปภาษาอาจไม่อ้างอิงถึงผู้พูดในเหตุการณ์ทำให้เหตุการณ์นั้นเป็นการมองแบบภววิสัยมากกว่า บางรูปภาษามีผู้พูดเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทำให้เหตุการณ์นั้นเป็นการมองแบบอัตวิสัยมากกว่า แลงเอคเคอร์กล่าวว่า รูปภาษาที่แสดงให้เห็นว่ามีความเป็นอัตวิสัยมากกว่ารูปภาษาอื่นคือรูปภาษาแสดงการบังชี้ เช่น *วันนี้ ที่นี้ ฉัน เรา* เนื่องจากรูปภาษาเหล่านี้นำเอาผู้พูดซึ่งเป็น “พื้น” มาเป็นส่วนหนึ่งของความหมาย (Langacker, 1997)

ในแง่นี้การเลือกใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ในการพรรณนาเหตุการณ์จึงจัดเป็นการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยเช่นเดียวกัน เนื่องจากมีความหมายที่บังชี้ถึงผู้พูดในเหตุการณ์การเคลื่อนที่ทั้งในเรื่องของสถานที่และเวลา ตัวอย่างเช่น

(49) *ภัทรไปโรงเรียน*

(50) *ภัทรมาโรงเรียน*

การใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกันในประโยคทั้งสองนี้สะท้อนการมองเหตุการณ์ที่แตกต่างกันในเรื่องของมุมมองที่ระบุโดยผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูด คำกริยา *ไป* แสดงมุมมองว่าผู้พูดอยู่ที่ใดที่หนึ่งซึ่งไม่ใช่โรงเรียน ส่วนคำกริยา *มา* แสดงมุมมองว่าผู้พูดอยู่ที่โรงเรียน ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ หรือ ณ เวลาที่อ้างอิง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า แม้คำกริยาทั้งสองแสดงความหมายการบังชี้เหมือนกัน แต่เมื่อปรากฏในบริบทที่แตกต่างกัน ก็น่าจะแสดงความเป็นอัตวิสัยที่ไม่เท่ากัน การใช้แนวคิดของแลงเอคเคอร์ที่พิจารณาระดับความเป็นอัตวิสัยจากการเลือกเน้นบางส่วนของเหตุการณ์มาแสดงออกจึงช่วยให้อธิบายบริบทการใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น

(51) *ฉันมาหาเธอ*

(52) *เขามาหาเธอ*

ประโยคทั้งสองต่างแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้รับสาร *เธอ* เหมือนกัน แต่เหตุการณ์ทั้งสองนี้มีความเป็นอัตวิสัยที่แตกต่างกัน คือ ประโยคแรกแสดงอัตวิสัยน้อยกว่า เนื่องจากผู้พูดรับรู้เหตุการณ์ด้วยความรู้สึกตัวในระดับสูง (high degree of awareness) ผู้พูดในฐานะที่เป็น “พื้น” จึงถูกเน้นและแสดงออกในรูปภาษาแบบเปิดเผย (ฉันทน์) ในขณะที่ประโยคที่สองแสดงอัตวิสัยมากกว่า เนื่องจากผู้พูดรับรู้เหตุการณ์นั้นด้วยความรู้สึกตัวในระดับที่ต่ำ (low degree of awareness) โดยอ้างถึงตัวเองในฐานะที่เป็นเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ผ่านมุมมองของกรรมของประโยค (*เธอ*) การอ้างถึงผู้พูดในรูปภาษาจึงปรากฏแบบไม่เปิดเผย (ไม่แสดงรูปภาษา) เนื่องจากผู้พูดมีลักษณะไม่เด่น (salient) และไม่ถูกเน้น

แนวความคิดของแลงเอดเคอร์ได้มีงานวิจัยที่นำไปใช้เพื่อศึกษาความเป็นอัตวิสัยของภาษาแต่ละภาษามีระดับเท่ากันหรือไม่ งานดังกล่าวศึกษาระดับความเป็นอัตวิสัยของภาษาจากการแปลวรรณกรรมภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาอังกฤษและภาษาเยอรมัน โดยพิจารณาจากการเข้ารหัส (encode) ตัวตนของผู้พูดในเหตุการณ์ที่เขารับรู้ (Ikegami, 2008) ในการพรรณนาภาพเหตุการณ์ที่ผ่านสายตาของตัวละครเอกซึ่งนั่งอยู่บนรถไฟ ประโยคภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นภาษาต้นฉบับใช้ดังตัวอย่าง (53) ภาษาอังกฤษและภาษาเยอรมันใช้ดังตัวอย่าง (54) และ (55) ตามลำดับ

(53) *Kokkyo no nagai tonneru o nukeru to*
boundary 's long tunnel PATH pass through and/when
Yukiguni de atta
snow country LOC was

(literally, something like “[I] PASS[ED] THROUGH [THE] LONG BOUNDARY-TUNNEL, AND [I] WAS [THE] SNOW COUNTRY.”)

(54) *The train came out of the long tunnel into the snow country.*

(55) *Als der Zug aus dem langen Grenztunnel herauskroch, lag das Schneeland vor ihm ausgebreitet.*

ประโยคข้างต้นแสดงเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกนั่งอยู่ในรถไฟ แล้วมองฉากที่เปลี่ยนไปข้างนอกไปนอกหน้าต่างขณะที่รถไฟลอดผ่านอุโมงค์ออกมาสถานีที่กลางแจ้งซึ่งเต็มไปด้วยหิมะ เป็นที่น่าสังเกตว่าประโยคข้างต้นในภาษาญี่ปุ่นไม่มีการอ้างถึงรถไฟมาก่อน แต่เมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษและเยอรมันกลับกล่าวถึงรถไฟ *train* (ประโยค 54) และ *Zug* (ประโยค 55) หากลองจินตนาการว่าตัวคุณเองอยู่บนรถไฟ มองออกไปนอกหน้าต่างและมองทิวทัศน์ที่ผ่านสายตาไปอย่างต่อเนื่อง แล้วคุณก็รายงานไปตามสิ่งที่คุณเห็น แต่เนื่องจากคุณอยู่ในรถไฟและกำลังเคลื่อนที่ไปพร้อมรถไฟ รถไฟจึงเป็นส่วนหนึ่งของตัวคุณ ในความเป็นจริงแล้วคุณจะไม่สามารถเห็นรถไฟรถไฟไม่ใช่วัตถุในการรับรู้ของคุณ ดังนั้นรถไฟจึงไม่ต้องเข้ารหัสด้วยรูปภาพ นี่เป็นการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัย ผู้พูด (ผู้สร้างมโนทัศน์) ในที่นี้คือตัวละครเอกของนวนิยายถูกซ่อนอยู่ในสิ่งแวดล้อมและเขามองเห็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขา แต่มองไม่เห็นตัวเอง ดังนั้นตัวเขาเองจึงถูกเข้ารหัสเป็นศูนย์หรือไม่ปรากฏรูปภาพ ในขณะที่ผู้แปลประโยคภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาอังกฤษและเยอรมันตระหนักได้ว่าประโยคในภาษาญี่ปุ่นแสดงการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัย แต่ผู้แปลกลับเลือกผลิตรูปภาพที่ต่างออกไปอย่างชัดเจน นั่นคือ ผู้แปลปล่อยให้ตัวละครเอกของนวนิยายในรถไฟแยกตัวเองออก โดยส่วนหนึ่งของตัวละครเอกก้าวออกจากรถไฟและรับรู้ภาพจากนอกรถไฟรถไฟจึงถูกเข้ารหัสเนื่องจากเป็นวัตถุที่ผู้พูดรับรู้ในการมอง การมองเหตุการณ์ลักษณะนี้แสดงการมองแบบภววิสัย ด้วยเหตุนี้ภาษาญี่ปุ่นจึงแสดงการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยมากกว่าภาษาอังกฤษและภาษาเยอรมัน

นอกจากการศึกษาระดับความเป็นอัตวิสัยของภาษาต่างๆ แล้ว ยังมีงานที่ศึกษาระดับความเป็นอัตวิสัยของภาษาที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา COME และ GO ด้วย งานชิ้นนี้เป็นการศึกษาความเป็นอัตวิสัยในเชิงแบบลักษณ์ภาษา โดยพิจารณาจากการบังคับปรากฏของคำกริยาที่มี COME และ GO ในเหตุการณ์การเคลื่อนที่พื้นฐาน (Uehara, 2006) ผลการศึกษาพบว่า ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นมักมีการระบุตัวผู้พูดเป็นจุดอ้างอิงในการกระทำกริยาซึ่งต่างจากผู้พูดภาษาอังกฤษที่ไม่ปรากฏการใช้ภาษาลักษณะนี้ กล่าวคือ ในการแสดงออกของเหตุการณ์การเคลื่อนที่ คำกริยาแสดงอากัปกริยาในภาษาญี่ปุ่น เช่น *aruku* 'walk', *hasiru* 'run', *unten-suru* 'drive' มักปรากฏร่วมกับคำกริยา COME และ GO นอกจากนี้คำกริยาแสดงทิศทางในภาษาญี่ปุ่น เช่น *deru* 'exit', *hairu* 'enter' ก็มีแนวโน้มสูงมากที่จะปรากฏร่วมกับคำกริยา COME และ GO ซึ่งต่างจากภาษาอังกฤษที่ไม่จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับคำกริยาทั้งสองคำนี้ ตัวอย่างเช่น

คำกริยาแสดงอากัปกริยาในภาษาญี่ปุ่น

- (56) *Kare wa koko e ?untēn-sita /untēn-site kita.*
 he TOP HERE TO drove / driving came
 'He drove here.' (lit. 'He came here driving.')

คำกริยาแสดงทิศทางในภาษาญี่ปุ่น

- (57) *Ken ga heya kara dete itta /kita.*
 Ken NOM room from exit went / came
 'Kent went/came out of the room.'

(Uehara, 2006: 86)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษมีความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากผู้พูดไม่จำเป็นต้องปรากฏตัวหรือเป็นจุดอ้างอิงในเหตุการณ์ นอกจากนี้ยังมีภาษาเกาหลีที่มีรูปแบบการใช้ภาษาเพื่อแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่เข้าสู่เป้าหมายเช่นเดียวกับภาษาญี่ปุ่น เช่น

ภาษาญี่ปุ่น

- (58) *Ce salam-un yeki-ey ?kel-ess-ta /kel-e wassta.*
 the man-TOP here-to walked / walking came
 'The man walked here.' (lit. 'He came here walking.')

(Uehara, 2006: 88)

แม้แต่ในภาษาไทยและในภาษาจีนก็มีลักษณะการปรากฏใช้คำกริยา COME และ GO ร่วมกับคำกริยาแสดงอากัปกริยาเช่นเดียวกับภาษาญี่ปุ่น เช่น *fei lái* 'come flying' และ *pao lái* 'come running' ซึ่งต่างจากภาษาอังกฤษที่คำกริยา *come* และ *go* ไม่จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่น ด้วยเหตุนี้ จึงน่าจะสนใจว่าเพราะเหตุใดการมองเหตุการณ์ของผู้พูดภาษาต่างๆ โดยเฉพาะภาษาไทยจึงเป็นเช่นนี้

นอกจากงานการศึกษาความเป็นอัตวิสัยในภาษาแล้ว คำกริยา COME และ GO ยังได้รับการศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประเภทของรูปภาษาที่แสดงอัตวิสัย ได้แก่ การศึกษาการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย (subjective motion) (Matsumoto, 1996) ตัวอย่างเช่น

(59) *The mountain range goes from Canada to Mexico.*

ประโยคข้างต้นไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงออกจากประเทศแคนาดาสู่ประเทศเม็กซิโกของประธานนามวลี *the mountain range* แต่เป็นภาพการเคลื่อนที่ในความคิด กล่าวคือ ผู้พูดมีมโนภาพของเทือกเขาจากประเทศแคนาดาถึงประเทศเม็กซิโก และผู้พูดก็เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางของเทือกเขาที่ปรากฏในมโนภาพของเขา การเคลื่อนที่เชิงอรรถวิสัยนี้เทียบแบบมาจากการเคลื่อนที่จริง เพียงแต่เปลี่ยนจากสิ่งที่เคลื่อนที่ได้มาเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ การเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการสแกนภาพไปตามเส้นทางในความคิด แลงเอคเคอร์เรียกการเคลื่อนที่ในเชิงนามธรรมนี้ว่า การเคลื่อนที่แบบอรรถวิสัย เนื่องจากในการมองเหตุการณ์ผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ขึ้น

ส่วนในภาษาไทยพบงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นอรรถวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” เพียงงานเดียว แต่เนื่องจากงานนี้ศึกษาเกี่ยวกับการแปลคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยเป็นภาษาเยอรมัน จึงไม่เน้นการอธิบายความเป็นอรรถวิสัย ในงานนี้กล่าวว่า คำกริยา “ไป” และ “มา” จัดเป็นคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่แสดงความเป็นอรรถวิสัย เนื่องจากมีผู้พูดเป็นจุดอ้างอิงในเหตุการณ์ นอกจากนี้ความหมายที่ขยายออกไปจากความหมายพื้นฐานของคำกริยาทั้งสองคำนี้ต่างแสดงความเป็นอรรถวิสัยด้วยเช่นกัน เพราะความหมายที่ขยายออกไปยังคงแสดงการมีส่วนร่วมของผู้พูดในเหตุการณ์ในฐานะที่เป็นจุดอ้างอิง (ชาฎิณี มณีนาวาชัย, 2551)

จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างมโนทัศน์ในการมองเหตุการณ์แบบอรรถวิสัยด้วยแนวคิดของแลงเอคเคอร์ดังกล่าวทำให้เห็นระดับความเป็นอรรถวิสัยในภาษา โดยเฉพาะการปรากฏใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดของแลงเอคเคอร์มาช่วยอธิบายบริบทการใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงความเป็นอรรถวิสัยในลักษณะที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม นอกจากคำกริยา “ไป” และ “มา” จะมีความหมายเชิงพื้นที่แล้ว ยังเกี่ยวข้องกับกรกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ คำกริยาทั้งสองคำนี้สามารถขยายความหมายไปสู่ความหมายเชิงไวยากรณ์ได้ ซึ่งแนวคิดความเป็นอรรถวิสัยที่เป็นกระแสหลักทั้งสองแนวคิดข้างต้นก็สามารถประยุกต์ใช้ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายได้เป็นอย่างดี ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.5.2 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO กับความเป็นอัติวิสัยตามแนวคิดของทรอกอทและแลงเอคเคอร์

จากนิยามความเป็นอัติวิสัยข้างต้น ทรอกอทและแลงเอคเคอร์ได้นำแนวคิดนี้มาใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำหรือหน่วยสร้างต่างๆ นักภาษาศาสตร์ทั้งสองเห็นตรงกันว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นผลมาจากกระบวนการกลายเป็นอัติวิสัย อย่างไรก็ตาม ทรอกอทและแลงเอคเคอร์ต่างอธิบายกระบวนการกลายเป็นอัติวิสัยในแนวทางของตัวเอง กล่าวคือ ทรอกอทมองการเปลี่ยนแปลงความหมายแบบข้ามสมัย (diachronic) และเน้นอธิบายในแง่มุมมองทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยกล่าวว่า “กระบวนการกลายเป็นอัติวิสัยอ้างถึงกระบวนการทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ซึ่งความหมายที่เพิ่มขึ้นนั้นมีพื้นฐานมาจากความเชื่อ/ทัศนคติแบบอัติวิสัยของผู้พูดที่มีต่อสิ่งที่เขาพูด” (Traugott, 1995: 31) นอกจากนี้บทบาทของผู้พูดและผู้ฟังในการปฏิสัมพันธ์ รวมถึงการต่อรองทางความหมาย (meaning negotiation) ที่เกิดจากการใช้ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังยังมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายด้วยเช่นกัน ความหมายแบบอัติวิสัยที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลายเป็นอัติวิสัยของทรอกอทจึงเป็นความหมายที่ตีความภายใต้ทัศนะของผู้พูด ซึ่งเกี่ยวข้องกับ “แรงกระตุ้นทางวัจนปฏิบัติ” (pragmatic strengthening) จึงกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงความหมายเกี่ยวข้องกับความหมายของรูปภาษาที่มีความเป็นอัติวิสัยมากขึ้น

ในทางกลับกัน แลงเอคเคอร์อธิบายปรากฏการณ์การกลายเป็นคำไวยากรณ์แบบเฉพาะสมัย (synchronic) และมองว่าผู้พูดมีบทบาทสำคัญมากกว่าผู้ฟังในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมาย โดยอธิบายว่า ความหมายแบบอัติวิสัยที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลจากการปรับเปลี่ยนการมองเหตุการณ์ที่พัฒนาผ่านมุมมองเหตุการณ์ของผู้พูด ความเป็นอัติวิสัยและกระบวนการกลายเป็นอัติวิสัยจึงเป็นเรื่องของวิธีที่องค์ประกอบของกระบวนการสร้างมโนทัศน์ถูกมองผ่านมุมมอง หมายความว่าองค์ประกอบนั้นถูกมองอย่างภววิสัยหรืออัติวิสัย ดังนั้น กระบวนการกลายเป็นอัติวิสัยตามความหมายของแลงเอคเคอร์จึงไม่ได้อ้างถึงความหมายที่เป็นภววิสัยหรืออัติวิสัยเหมือนทรอกอท แต่พูดถึงหน่วยทางมโนทัศน์แต่ละหน่วย ซึ่งมีเพียงหน่วยที่เฉพาะเจาะจงเท่านั้นที่ถูกมองด้วยระดับความเป็นอัติวิสัยหรือภววิสัยที่มากกว่า กล่าวคือ เป็นการย้ายจากการมองบางสิ่งอย่างค่อนข้างภววิสัยหรือเป็นกลางไปสู่การมองแบบอัติวิสัยมากขึ้น การมองเหตุการณ์แบบภววิสัยและอัติวิสัยเกี่ยวข้องกับการเลือนรางและการโปร่งแสง (attenuation and transparency) ในเรื่องของระดับการควบคุมประธาน หมายความว่า สิ่งที่ถูกมอง (ประธานนามวลีในประโยค) ค่อยๆ เลือนรางไปหรือลดบทบาทการเป็นผู้กระทำ จนในที่สุดก็หายไป และบทบาทดังกล่าวย้ายไปอยู่

ภายใต้การควบคุมของผู้พูด นั่นคือ ผู้พูดมีบทบาทควบคุมการกระทำนั่นเอง เมื่อบทบาทของผู้กระทำตามรูปภาพหายไป นามวลีที่ปรากฏในตำแหน่งประธานจึงสามารถเป็นนามวลีที่แสดงบทบาทใดก็ได้ที่ไม่จำเป็นต้องมีความสอดคล้องทางความหมาย (semantically compatible) กับคำกริยาหลักของประโยค

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นว่า คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่มีแนวโน้มในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคำกริยาประเภทอื่น โดยเฉพาะคำกริยา COME และ GO การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำกริยาทั้งสองไปเป็นคำไวยากรณ์อย่างค้ำบังชี้กาลหรือการณัลักษณะ (tense/aspect marker) แสดงความหมายเป็นอัติวิสัยมากขึ้นเมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์ เนื่องจากความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวข้องกับตัวผู้พูด การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO จึงสามารถอธิบายด้วยกระบวนการกลายเป็นอัติวิสัย อย่างไรก็ตามงานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ผ่านมามักยกตัวอย่างคำกริยา go ในภาษาอังกฤษเพียงคำเดียว เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงความหมายไปสู่ค้ำบังชี้กาลและการณัลักษณะ (tense and aspect marker) อย่างชัดเจน ส่วนคำกริยา come ในภาษาอังกฤษมีการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์น้อยมาก ด้วยเหตุนี้เมื่อเกิดแนวคิดความเป็นอัติวิสัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ขึ้น คำกริยา go ในภาษาอังกฤษจึงเป็นตัวอย่งที่ดีในการใช้อธิบายเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน ดังนั้นการศึกษาการกลายเป็นอัติวิสัยของการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ COME และ GO จึงพบเฉพาะคำกริยา go ในภาษาอังกฤษเท่านั้น ในที่นี้จึงขอยกตัวอย่างกระบวนการกลายเป็นอัติวิสัยของการพัฒนาความหมายของคำกริยา go ในภาษาอังกฤษจากการเคลื่อนที่เชิงกายภาพไปสู่ความหมายการบอกอนาคตในหน่วยสร้าง *be going to* ตามแนวคิดของทรอกอทและแลงเอคเคอร์

ทรอกอท (Traugott, 1995) ได้อธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาความหมายของ *be going to* ในภาษาอังกฤษในลักษณะข้ามสมัยไว้โดยเริ่มจากตัวอย่างการปรากฏใช้ครั้งแรก ดังนี้

- (60) *Thys onhappy sowle ...was goyng to be brought into helle for the synne and onleful lustys of her body.* (1482 Monk of Evesham (OED 47b))

(Traugott, 2005: 34)

บริบทของประโยคนี้คือความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายที่ดวงวิญญาณจะต้องเดินทางไปสู่นรกเพื่อไปรับผลกรรมดีและชั่วที่ก่อไว้ จะเห็นได้ว่า รูปประโยคกรรมวาจก (passive) ถูกยกขึ้น

(promoted) ในการอนุมานถึงการมีเจตนาหรือความรับผิดชอบต่อการกระทำในอนุภาคของประธานของการเคลื่อนที่ เนื่องจากเป้าหมายของการเดินทางเป็นส่วนขยาย (นรก) (adjunct) ของ *be brought* ไม่ใช่ของ *was going to* ความหมายการแสดงทิศทางของ *was going to* จึงถูกกดลง (demoted) การอนุมานความใหม่ (inference) ของความหมายบอกเวลาในอนาคตเป็นผลจากเจตนาของการตัดสินใจชั่วขณะของคนตายที่ถูกยกขึ้นมาให้เด่น (promoted) (Hopper and Traugott, 1993: 83)

อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างดังกล่าวอาจไม่ใช่ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดของบริบทที่เอื้อต่อการอนุมานความใหม่ของความหมายแสดงเวลาในอนาคตของ *be going to* แต่ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นแนวโน้มของการกลายเป็นหน่วยไวยากรณ์ของ *be going to* ในยุคต่อมาความหมายของการบอกเวลาในอนาคตของ *be going to* เริ่มพัฒนาไปสู่ความหมายที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติ (conventionalized meaning) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(61) *The council sat upon it, and were going to order a search of all the houses about the town.* (before 1680 History Charles II, II p. 164 (HDCET)

(Traugott, 2005: 35)

การเคลื่อนที่ซึ่งเป็นความหมายประจำคำดั้งเดิมของ *be going to* ถูกกดลง (demoted) และพัฒนาเป็นความหมายบอกเวลาในอนาคตซึ่งเรียกว่าความหมายประจำคำความหมายใหม่ เมื่อ *be going to* ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ไม่แสดงการเคลื่อนที่ (non-motion verb) *sat upon it* ซึ่งหมายถึงการไม่แยแส หรือเพิกเฉย การปรากฏร่วมของคำกริยาทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันทางความหมาย (semantically incompatible) กล่าวคือ คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ *be going to* เกิดร่วมกับคำกริยาแสดงการอยู่กับที่ *sat upon it* บริบททางภาษาดังกล่าวเอื้อให้เกิดการตีความ *be going to* ใหม่เป็นความหมายแสดงเวลาในอนาคต

ความหมายของ *be going to* พัฒนาไปแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์เมื่อนามวลีในตำแหน่งประธานและคำกริยาของ *be going to* ปรากฏร่วมกันโดยมีความไม่สอดคล้องกันทางความหมาย (semantically incompatible) อย่างสิ้นเชิง เช่น การปรากฏคำกริยาแสดงการรับรู้ทางปริชาน เช่น *hear* หรือ *like* ตามหลัง *be going to* หรือการที่ประธานในตำแหน่งหน้า *be going to* เป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตซึ่งไม่สามารถแสดงบทบาทการเป็นผู้เคลื่อนที่ได้ เช่น

(62) *It seems as if it were going to rain.* (1890 Chambers' Journal
(OED go Vb)

(Traugott, 2005: 35)

ตัวอย่างทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า ความหมายประจำคำดั้งเดิมของ *be going to* ขยายไปสู่ความหมายใหม่ซึ่งเป็นความเชื่อและทัศนคติของผู้พูดเมื่อเหตุการณ์ถูกต้องที่ความผ่านมุมมองเหตุการณ์ของผู้พูด (speaker's perspective) โดยผู้พูดวาง (encode) ตำแหน่งของตัวเองไปในเวลาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่กล่าวถึง พร้อมกับวางตำแหน่งของตัวเองไปในการเคลื่อนที่ทางกายภาพด้วย

ตามแนวคิดของทรอกอท ความเป็นอัตวิสัยจึงหมายถึงการพัฒนาคำและความหมายของคำและหน่วยสร้างหนึ่งๆ จากการอ้างอิงบนโลกทางสังคมกายภาพ (sociophysical world of reference) ไปสู่การอ้างอิงบนโลกส่วนตัวของผู้พูด (speaker's world) เช่น การให้เหตุผล การแสดงความเชื่อหรือทัศนคติที่นอกเหนือจากตัวภาษาในบริเฉต กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยในที่นี้จึงเป็นแนวโน้มของการกลายเป็นความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmaticization of meaning)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากรอบความคิดข้างต้นของทรอกอท อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายเป็นการวิเคราะห์ในแง่ของการใช้ภาษา ซึ่งต่างจากแนวคิดของแลงเคคเคอร์ที่อธิบายกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยในแง่ของกลไกทางปริชาน แลงเคคเคอร์อธิบาย *be going to* ที่พัฒนาคำความหมายจากการเคลื่อนที่ไปแสดง ความหมายบอกอนาคตอย่างสมบูรณ์ โดยยกตัวอย่างประโยคดังนี้

(63) *George is going buy some champagne.* [motion or future intention]

(64) *It's going to be summer before we know it.* [future projection]

(Langacker, 2008)

(65) *An earthquake is going to destroy that town.* [future projection]

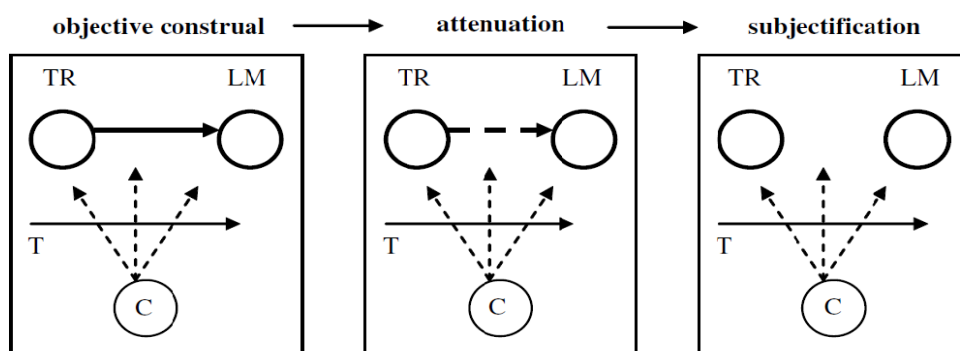
(Langacker, 1990)

ความหมายพื้นฐานของคำกริยา *go* ในประโยคแรกแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ทางกายภาพไปยังจุดหมายโดยมีวัตถุประสงค์คือการส่งจดหมาย ในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ ผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูดจะมองเห็นภาพการเคลื่อนที่ผ่านทั้งพื้นที่ (space) และเวลา (time) ของประธาน *George* การมองเห็นภาพเหตุการณ์แบบนี้ทำให้เกิดการตีความ *be going to* ได้ 2 อย่างคือ

(จอร์จอาจกำลังเดินข้ามถนนไปร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์) หรือความเป็นอนาคตของเหตุการณ์ที่ตามหลัง *be going to* (จอร์จอาจกำลังนั่งบนโซฟาในห้องของเพื่อนและกำลังวางแผนงานเลี้ยงดื่มสังสรรค์) แลงเอคเคอร์กล่าวว่า การเคลื่อนที่จริงเป็นการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย ส่วนความหมายอนาคตเกิดจากการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยผ่านเวลาโดยผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์ ซึ่งปรากฏขึ้นคู่ขนานกับการเคลื่อนที่จริงในเหตุการณ์ เพียงแต่เมื่อรูปภาพถูกตีความว่าเป็นการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ การเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยเชิงเวลานี้ไม่เด่นชัดในภาพความคิดของผู้พูด กล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า ในความหมายการเคลื่อนที่เชิงเวลา ภาพในความคิดของผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์จะเป็นภาพที่ผู้พูดสแกนการเคลื่อนที่ของจอร์จไปตามเส้นทางในเชิงเวลามากกว่าจะเป็นเส้นทางในเชิงพื้นที่ และการสแกนนี้ก็เด่นชัดในการมองเหตุการณ์ของผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์ ในขณะที่การเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นการมองเหตุการณ์แบบภววิสัยจะลดลง (attenuate) จึงไม่เด่นชัดในมโนทัศน์ของผู้พูด

ในประโยค (64) และ (65) ความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพของ *be going to* เจือจางลงไปสู่ความหมายบอกอนาคต ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประธานนามวลี *it* และ *an earthquake* ไม่ได้มีคุณสมบัติเป็นผู้เคลื่อนที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนที่เหมือนกับประธานนามวลีในประโยคแรก ประธานนามวลีในประโยคนี้จึงแสดงความไม่สอดคล้องทางความหมายกับคำกริยา *go* ในที่นี้บทบาทของประธานผู้กระทำเลื่อนรยางจนหายไป ทำให้เกิดความหมายบอกอนาคตเนื่องจากผู้พูดดึงตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ โดยทำหน้าที่เป็นผู้เคลื่อนที่ผ่านเวลาจากจุดอ้างอิงไปในอนาคตในทางความคิด สถานะของเหตุการณ์ที่ใกล้จะเป็นฤดูร้อนและเหตุการณ์แผ่นดินไหวทำลายเมืองเป็นการประเมินภาพเหตุการณ์ในอนาคตจากมุมมองผู้พูด ดังนั้น *be going to* จึงไม่แสดงภาพของการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่อีกแต่เป็นการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย (subjective motion) หรือที่ทาลมี (Talmy, 1996) เรียกว่า “การเคลื่อนที่แบบสมมติหรือไร้ตัวตน” (fictive motion) ในเชิงเวลาเท่านั้น

การกลายเป็นอัตวิสัยโดยกระบวนการเลื่อนรยางและไปรงแสงสามารถสรุปภาพจำลองในสมองของผู้พูดได้ดังนี้

(ดัดแปลงจาก Langacker, 1999: 303)

ภาพที่ 2.4 กระบวนการเป็นอัตวิสัยของ *be going to*

จากภาพข้างต้น สัญลักษณ์ “tr” เป็นอักษรย่อของ trajectory ในที่นี้เรียกว่า “สิ่งที่เคลื่อนที่” หมายถึงจุดรวมความสนใจแบบปฐมภูมิ (primary focus of attention) กล่าวคือ สิ่งที่เคลื่อนที่นี้เป็นจุดรวมความสนใจที่สำคัญที่สุดในสมองของผู้พูด ซึ่งเป็นภาพของสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ หรือเป็นภาพของสิ่งที่มีผลกระทบต่อสิ่งอื่นในการสร้างมโนทัศน์ จุดรวมความสนใจที่สำคัญที่สุดในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ คือ ประธานของประโยคหรือประธานทางไวยากรณ์²⁵ (subject of the clause/ syntactic subject) ที่แสดงบทบาทเป็นผู้กระทำในประโยค

สัญลักษณ์ “lm” ซึ่งเป็นอักษรย่อของ landmark ในที่นี้เรียกว่า “ที่หมาย” หมายถึงจุดรวมความสนใจแบบทุติยภูมิ (secondary focus of attention) กล่าวคือ ที่หมายนี้เป็นจุดรวมความสนใจที่สำคัญรองลงมาในสมองของผู้พูด ซึ่งเป็นภาพของผู้รับการกระทำ หรือภาพของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) ในปริซัน โดย (lm) อาจเป็นได้ทั้งจุดที่สิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) เคลื่อนที่ผ่าน หรือเป็นฐาน/ฉากของการเคลื่อนที่ของสิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) ก็ได้ ในที่นี้หมายถึงกรรมของกริยาในประโยค ซึ่งเป็นวัตถุของการรับรู้ด้วยตา ได้แก่ สิ่ง (entity) และเหตุการณ์รูปธรรม

เส้นทึบที่มีลูกศรโยงระหว่างสิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) และที่หมาย (lm) คือเส้นแทนความสัมพันธ์ของการเป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำหรือได้รับผลกระทบที่สิ่งที่เคลื่อนที่มีต่อที่หมาย กล่าวคือ เส้นทึบนี้เป็นเส้นแสดงภาวะการเป็นผู้กระทำของประธานที่มีต่อกรรมในประโยค

²⁵ คำว่า ประธานทางไวยากรณ์ (the syntactic subject) ตรงข้ามกับคำว่า ประธานของการสนทนา (the speaking subject) ทั้งสองคำนี้ปรากฏครั้งแรกในงานของเบเนดิกต์ซึ่งเป็นภาษาฝรั่งเศส ในปี 1958 โดยใช้คำว่า “sujet d’ennoncé” และ “sujet d’ennonciation” ตามลำดับ (Athanasidou, Canakis and Cornillie, 2006: 1)

สัญลักษณ์ “C” คือ ผู้สร้างมโนทัศน์ (conceptualizer) ซึ่งหมายถึงผู้พูด เมื่อสังเกตดูจะพบว่า มีเส้นประโยงระหว่าง C กับสิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) และที่หมาย (Im) เส้นประดังกล่าวแสดงการมองภาพเหตุการณ์ที่สิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) มีการกระทำหรือเคลื่อนที่ไปสู่ที่หมาย (Im) ในสมอง (mental scanning) ของผู้พูด

เส้นทึบแนวนอนที่มีหัวลูกศรกำกับด้วยสัญลักษณ์ “T” ซึ่งเป็นอักษรย่อของ Time หรือ เวลา ตัดผ่านเส้นประที่มีหัวลูกศรซึ่งเชื่อมโยงระหว่างผู้สร้างมโนทัศน์ C กับสิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) และที่หมาย (Im) แสดงช่วงเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้น

กรอบสี่เหลี่ยมเล็กที่ระบุว่า immediate scope หมายถึงจุดรวมความสนใจที่เล็กที่สุดของผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูด ซึ่งได้จากความหมายตามรูปภาพประโยค ส่วนกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ที่ระบุว่า overall scope นั้นแสดงบริเฉทโดยรวมของการสนทนา

จากภาพข้างต้นสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายของ *be going to* ในประโยค *Tom is going to mail a letter.* ได้ว่า ความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพมีภาพเหตุการณ์เหมือนภาพทางซ้าย (initial configuration) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) และที่หมาย (Im) แสดงให้เห็นเป็นแนวเส้นทึบเชื่อมต่อกัน ซึ่งหมายถึงการมีบทบาทการเป็นผู้กระทำของนามวลีในตำแหน่งประธานเด่นชัดในพื้นที่ “บนเวที” (on stage) หรือจุดรวมความสนใจ (focus of attention) ในฐานะวัตถุของการสร้างมโนทัศน์ (object of conceptualization) ความสัมพันธ์ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประธานของประโยคหรือประธานทางไวยากรณ์ได้รับบทบาทของการเป็นผู้เคลื่อนที่จริง (actual/factive motion) (Talmy, 1996) นั่นคือ เป็นผู้กระทำตามที่รูปภาพกำหนด ซึ่งเปรียบได้กับการขมละครเวทีซึ่งผู้ร่วมเหตุการณ์ที่กำลังแสดงอยู่ปรากฏในรูปของค่านามและกริยาในประโยค โดยถูกมองจากมุมมองของผู้ชมที่อยู่ด้านล่างเวที การมองเหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการมองด้วยมุมมองแบบภววิสัย (objectively construed)

ในขณะที่การมองภาพเหตุการณ์ *be going to* ในประโยค *It's going to be summer before we know it.* และ *An earthquake is going to destroy that town.* ซึ่งแสดงความหมายเชิงเวลาในอนาคต เริ่มแรกมีลักษณะเหมือนกับภาพที่อยู่ตรงกลาง (attenuation) ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) และที่หมาย (Im) แสดงให้เห็นเป็นแนวเส้นประ อันหมายถึงการมีบทบาทการเป็นผู้กระทำของนามวลีในตำแหน่งประธานที่ไม่เด่นชัด เมื่อ *be going to* ได้พัฒนาความหมายกลายเป็นคำไวยากรณ์แสดงการบ่งชี้อนาคตกาล (future projection) อย่างสมบูรณ์

บทบาทของประธานของประโยคหรือประธานทางไวยากรณ์ (subject of the clause/syntactic subject) จะมีความโปร่งแสง (transparency) นั่นคือ ผู้กระทำ (ผู้เคลื่อนที่) ในการสร้างมโนทัศน์ ไม่มีบทบาทใดๆ ในการกระทำเหตุการณ์ที่ตามหลัง *be going to* จนสามารถแทนด้วยประธานอะไรก็ได้ดังจะเห็นได้จากประโยคข้างต้น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เคลื่อนที่ (tr) ต่อที่หมาย (Im) จึงไม่มีเส้นเชื่อมโยงอย่างสิ้นเชิงดังแสดงภาพที่ 2 ทางขวา (subjectification) การมองเหตุการณ์ในลักษณะนี้เปรียบได้กับการชมการแสดงที่เหตุการณ์ที่แสดงโดยผู้ร่วมเหตุการณ์ซึ่งแสดงรูปด้วยคำนามและกริยาในประโยคถูกมองผ่านจากมุมมองของนักแสดงที่อยู่บนเวที กล่าวคือ ผู้พูดมองเห็นเหตุการณ์โดยวางตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ด้วย มุมมองเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นการมองแบบอัตวิสัย

กล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า ในการมองเหตุการณ์ด้วยมุมมองแบบอัตวิสัย สถานะของเหตุการณ์จะอยู่บนขอบเขตของการประเมิน และการตัดสินใจของผู้พูด การเลือกร่างและโปร่งแสงของบทบาทการเป็นผู้กระทำของประธานทางไวยากรณ์ดังกล่าวเป็นผลจากการปรับเปลี่ยนของจุดรวมความสนใจ (focus of attention) โดยผู้พูดย้ายจุดสนใจจากผู้กระทำที่แสดงรูปด้วยนามวลีที่ปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคหรือประธานทางไวยากรณ์ไปสู่ความสนใจที่ประธานของการสนทนาหรือผู้พูด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะไม่มีงานวิจัยใดที่ใช้แนวคิดกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยมาอธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำกริยา มา แต่ผู้วิจัยก็เห็นว่าคำกริยา “มา” มีการเปลี่ยนแปลงความหมายที่สัมพันธ์กับกระบวนการนี้เช่นกัน เช่น คำกริยา “มา” ในภาษาไทยที่เปลี่ยนแปลงจากความหมายเชิงพื้นที่ไปสู่ความหมายเชิงเวลา ตัวอย่างเช่น

(66) *เขามาที่โรงเรียน*

(67) *เขาทำงานมา 5 ปี*

ในมุมมองของทรอกอท คำกริยา “มา” ในประโยค (67) *เขาทำงานมา 5 ปี* มีความเป็นอัตวิสัยและมีความหมายเชิงไวยากรณ์มากกว่าประโยค (66) *เขามาที่โรงเรียน* เนื่องจากความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดได้เปลี่ยนไปสู่ความหมายการเคลื่อนที่เชิงเวลาจากการตีความบริบทโดยมุมมองของผู้พูด กล่าวคือ *มา* แสดงว่าเหตุการณ์การทำงานดำเนินมาถึงปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดทั้งในแง่ของสถานที่และเวลา

สำหรับมุมมองของแลงเคคเคอร์ คำกริยา “มา” ในประโยค (67) มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า เนื่องจากเป็นการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัย กล่าวคือ ในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ของ

ความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพแบบภววิสัยในประโยค (66) ประธานของประโยคเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ (trajector) ไปยังเป้าหมายซึ่งเป็นสถานที่ การเคลื่อนที่ของประธานผ่านพื้นที่และเวลาจึงเด่น ส่วนผู้มองหรือผู้สร้างมโนทัศน์ทิ้งร่องรอยไปตาม (trace) เส้นทางในสมองผ่านเวลาแบบไม่เปิดเผย แต่ในการเคลื่อนที่เชิงเวลาของประโยค (67) การเคลื่อนที่ผ่านพื้นที่ถูกเลือกรางไป เนื่องจากการทำงานของประธานไม่ใช่การเคลื่อนที่จริง อีกทั้งเป้าหมายก็เป็นเวลา ดังนั้นเส้นทาง การเคลื่อนที่แบบอภววิสัยผ่านเวลาในสมองของผู้พูดที่เหลืออยู่จึงเด่นชัดขึ้นมา “มา” ในประโยคนี้ จึงแสดงความหมายเชิงเวลาว่าเหตุการณ์การทำงานดำเนินมาถึงเวลาปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

จะเห็นได้ว่า ตามแนวคิดของทรอกอท (Traugott, 1999; Traugott and Dasher, 2002) ได้วิเคราะห์หน่วยสร้าง *be going to* ในเรื่องของการเปลี่ยนจากหน่วยสร้างที่แสดงเหตุการณ์ภายนอกที่สัมพันธ์กับผู้พูด (speaker-external event) ไปสู่หน่วยสร้างที่แสดงมุมมองของผู้พูดโดยสัมพันธ์กับแฉดวงเวลาและแฉดวงพื้นที่ กล่าวคือ ความหมายแสดงการเคลื่อนที่ (allative) ของ *be going to* หรือแม้แต่คำกริยา *มา* ในภาษาไทยแสดงเหตุการณ์รูปธรรมและเป็นภววิสัย เนื่องจากเป็นความหมายดั้งเดิมประจำรูปคำ ในขณะที่ความหมายอนาคตของ *be going to* และความหมายความต่อเนื่องจากเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior continuing) ของ *มา* สัมพันธ์กับสถานที่ของผู้พูดในแฉดวงเวลาจากมุมมองของผู้พูด นั่นคือ ความหมายนี้เกิดจากการอนุมานทางวจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic inference) ในการใช้ของผู้พูด ดังนั้นจึงเป็นอภววิสัยมากกว่า

ในทางตรงข้าม ตามแนวคิดของแลงเคคเคอร์ ความเป็นอภววิสัยสัมพันธ์กับมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเหตุการณ์ (perspective or vantage point) และเป็นคุณสมบัติของมโนทัศน์แบบไม่เปิดเผยหรือ “นอกเวที” ส่วนความเป็นภววิสัยเป็นคุณสมบัติของมโนทัศน์ที่เปิดเผยหรือ “บนเวที” การพัฒนาความหมายการเคลื่อนที่ไปสู่ความหมายอนาคตของ *be going to* และความหมายความต่อเนื่องจากเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior continuing) ของ *มา* จึงได้รับการวิเคราะห์ในเรื่องของกระบวนการทางมโนทัศน์ที่ซ่อนอยู่ในการตีความ กล่าวคือ ความหมายการเคลื่อนที่ เกี่ยวข้องกับการสร้างมโนทัศน์ที่สแกนการเคลื่อนที่เชิงกายภาพที่เป็นจริง (actual physical motion) ผ่านพื้นที่และเวลา การมองเหตุการณ์แบบภววิสัยจึงเด่นชัดและการมองเหตุการณ์แบบอภววิสัยกลายเป็นพื้นหลัง ในขณะที่ความหมายอนาคตและความหมายความต่อเนื่องจากเหตุการณ์ก่อนหน้าขาดการเคลื่อนที่เชิงกายภาพ ดังนั้นการมองเหตุการณ์แบบภววิสัยจึงถูกเลือกรางไป (attenuated) ทำให้การมองเหตุการณ์แบบอภววิสัยในเชิงเวลาเด่นชัดขึ้นมา

2.6 สรุป

คำกริยา COME และ GO เป็นคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ซึ่งมีลักษณะพิเศษต่างจากคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่อื่น ในเหตุการณ์การเคลื่อนที่นอกจากคำกริยา COME และ GO จะแสดงความหมายการเคลื่อนที่และเส้นทางแล้ว ยังแสดงตำแหน่งหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดด้วย คำกริยาทั้งสองนี้จึงเป็นรูปภาษาหนึ่งที่แสดงการบ่งชี้ (deixis) ตามแนวคิดไวยากรณ์ปริชาน (Langacker, 1985; 1999; 2002; 2008) ความหมายของการบ่งชี้นี้แสดงการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ของผู้พูดในการมองเหตุการณ์ นั่นคือ ผู้พูดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางในการมองเหตุการณ์ คำกริยา COME และ GO จึงแสดงความเป็นอัตวิสัย ความเป็นอัตวิสัยในที่นี้เป็นเรื่องของมุมมองของผู้พูดในการมองเหตุการณ์ที่แสดงผ่านรูปภาษา มุมมองดังกล่าวแสดงกระบวนการทางปริชานที่ซ่อนอยู่ใต้รูปภาษา

มุมมองในการมองเหตุการณ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ขั้วที่ตรงข้ามกันในแนวระนาบ (continuum) ขั้วด้านหนึ่งแสดงความเป็นอัตวิสัย (subjectivity) ส่วนขั้วอีกด้านหนึ่งแสดงความเป็นภาววิสัย (objectivity) ความเป็นอัตวิสัยจึงเป็นเรื่องของระดับที่รูปภาษาจะสะท้อนการมองเหตุการณ์โน้มเอียงไปขั้วใด ในการมองเหตุการณ์แบบภาววิสัย (objective construal) จะมีความต่างกันอย่างสุดขั้วระหว่างผู้พูดหรือผู้มอง (subject of perception) กับวัตถุที่ถูกมอง (object of perception) ผู้พูดจะมีความเป็นอัตวิสัยมากที่สุด ส่วนวัตถุที่ถูกมองจะมีความเป็นภาววิสัยมากที่สุด ในทางตรงข้ามเมื่อผู้พูดกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุที่ถูกมอง การมองนั้นจะเป็นการมองแบบอัตวิสัย (subjective construal) กล่าวคือ ผู้พูดมองตัวเองเป็นวัตถุที่ถูกมองเหมือนกับวัตถุอื่นๆ ในการรับรู้ เมื่อผู้พูดซึ่งมีความเป็นอัตวิสัยมากที่สุดถูกดึงให้มาอยู่ร่วมกับสิ่งที่ถูกมองซึ่งมีความเป็นภาววิสัยมากที่สุด ผู้พูดก็จะลดความเป็นอัตวิสัยลง ในขณะที่เหตุการณ์ที่ถูกมองจะถูกเพิ่มความเป็นอัตวิสัยให้มากขึ้นจากการที่มีผู้พูดอยู่ในเหตุการณ์ด้วย

อย่างไรก็ตาม รูปภาษาต่างๆ ล้วนผ่านการเลือกมุมมองจากผู้พูดแล้ว จึงแสดงความเป็นอัตวิสัยในระดับหนึ่ง แต่รูปภาษาต่างๆ มีระดับความเป็นอัตวิสัยที่ไม่เท่าเทียมกัน สิ่งที่สังเกตได้คือการแสดงออกถึงตัวตนของผู้พูดว่ามีลักษณะใด หากผู้พูดมองตัวเองเป็นวัตถุที่ถูกมองในเหตุการณ์ ผู้พูดจะแสดงตนเองผ่านรูปภาษาอย่างเปิดเผย (explicit) การแสดงออกอย่างเปิดเผยของผู้พูดเปรียบได้กับการถอดแว่นตาออกมามอง วัตถุที่ถูกมองจะเด่นชัดในการรับรู้ของผู้พูด การมองตัวเองของผู้พูดในลักษณะนี้จึงแสดงความเป็นอัตวิสัยน้อย ในทางกลับกัน หากผู้พูดวางตัวเองให้อยู่ในเหตุการณ์อย่างกลมกลืน ผู้พูดจะมองไม่เห็นตัวเอง แต่จะเห็นแค่สิ่งที่ผ่านสายตาของเขาเท่านั้น เปรียบได้กับการใส่แว่นตา ผู้มองจะไม่ตระหนักว่ามีแว่นตาอยู่ เนื่องจากมองทะลุ

ผ่านแว่นตาไป แว่นตากลายเป็นส่วนหนึ่งของผู้มองเหตุการณ์ รูปภาพที่ใช้แทนเหตุการณ์จึงปรากฏตัวผู้พูดแบบเป็นนัย (implicit) ดังนั้น รูปภาพที่ปรากฏตัวผู้พูดเช่นคำสรรพนาม / หรือ ฉันทน์ จึงมีความเป็นอวัติสัยน้อยกว่ารูปภาพที่ไม่ปรากฏคำสรรพนามเหล่านี้

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า มีงานวิจัยจำนวนไม่มากนักเกี่ยวกับความเป็นอวัติสัยในภาษาต่างๆ ตามแนวคิดไวยากรณ์ปริชาน ซึ่งได้แก่ งานที่ศึกษาความเป็นอวัติสัยในภาษาต่างๆ จากการแปลวรรณกรรมภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาอังกฤษและเยอรมัน (Ikegami, 2008) นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาเกี่ยวกับระดับความเป็นอวัติสัยของภาษาด้วยการปรากฏใช้คำกริยา COME และ GO ในเชิงแบบลักษณ์ (Uehara, 2006) ส่วนในภาษาไทยพบว่า มีการศึกษาสมมูลภาพในการแปลคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยเป็นภาษาเยอรมัน (ชาภินี มณีนาวาชัย, 2551) ซึ่งแม้จะมีการกล่าวถึงการบ่งชี้และความเป็นอวัติสัยว่าเป็นส่วนหนึ่งของความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยในทุกตำแหน่งการปรากฏ แต่ก็ไม่ได้อธิบายว่าการบ่งชี้แสดงการมองภาพเหตุการณ์การเคลื่อนที่แบบอวัติสัยอย่างไร

นอกจากนี้ คำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ รวมถึงภาษาไทยยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการกลายเป็นไวยากรณ์ เนื่องจากสามารถขยายความหมายออกไปได้จำนวนมาก แต่งานส่วนใหญ่มักอธิบายการขยายความหมายด้วยกระบวนการอุปลักษณ์และนามนัย อย่างไรก็ตาม การปรากฏของคำกริยา COME และ GO ในแต่ละบริบทต่างสะท้อนระดับความเป็นความเป็นอวัติสัยที่ไม่เท่ากัน ไม่เพียงแต่ในบริบทที่แสดงการเคลื่อนที่เชิงรูปธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเคลื่อนที่เชิงนามธรรมด้วย ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการกลายเป็นอวัติสัย (subjectification) กล่าวคือ การเคลื่อนที่เชิงกายภาพแสดงการมองเหตุการณ์แบบค่อนข้างเป็นภววิสัย และย้ายไปสู่ความเป็นอวัติสัยมากขึ้นเมื่อเป็นการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม เนื่องจากสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ใช่ประธานของประโยคอีกต่อไป แต่เป็นผู้พูดหรือผู้มองเหตุการณ์ที่ทำการเคลื่อนที่นั้นแทน ดังนั้นหากศึกษาความเป็นอวัติสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่างๆ จึงเล็งไม่ได้ที่จะไม่กล่าวถึงระดับความเป็นอวัติสัยที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงความหมายซึ่งเกิดจากการเลือกเน้นองค์ประกอบบางอย่างในภาพเหตุการณ์ผ่านมุมมองของผู้พูด นอกจากนี้ จากงานวิจัยที่ผ่านมา การศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลายเป็นอวัติสัยพบในคำกริยา go ของภาษาอังกฤษเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่พบการศึกษาคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยในแง่นี้มาก่อน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงมีประเด็นที่น่าสนใจว่า คำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยแสดงความเป็นอวัติสัยในแต่ละบริบทเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และคำกริยาสอง

คำนี้จะมีความแตกต่างในเรื่องระดับความเป็นอติวิสัยหรือไม่ รวมถึงความหมายในแต่ละบริบท
ของคำกริยาเหล่านี้จะสะท้อนระดับความเป็นอติวิสัยเท่ากันหรือไม่และอย่างไร

บทที่ 3

ความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”

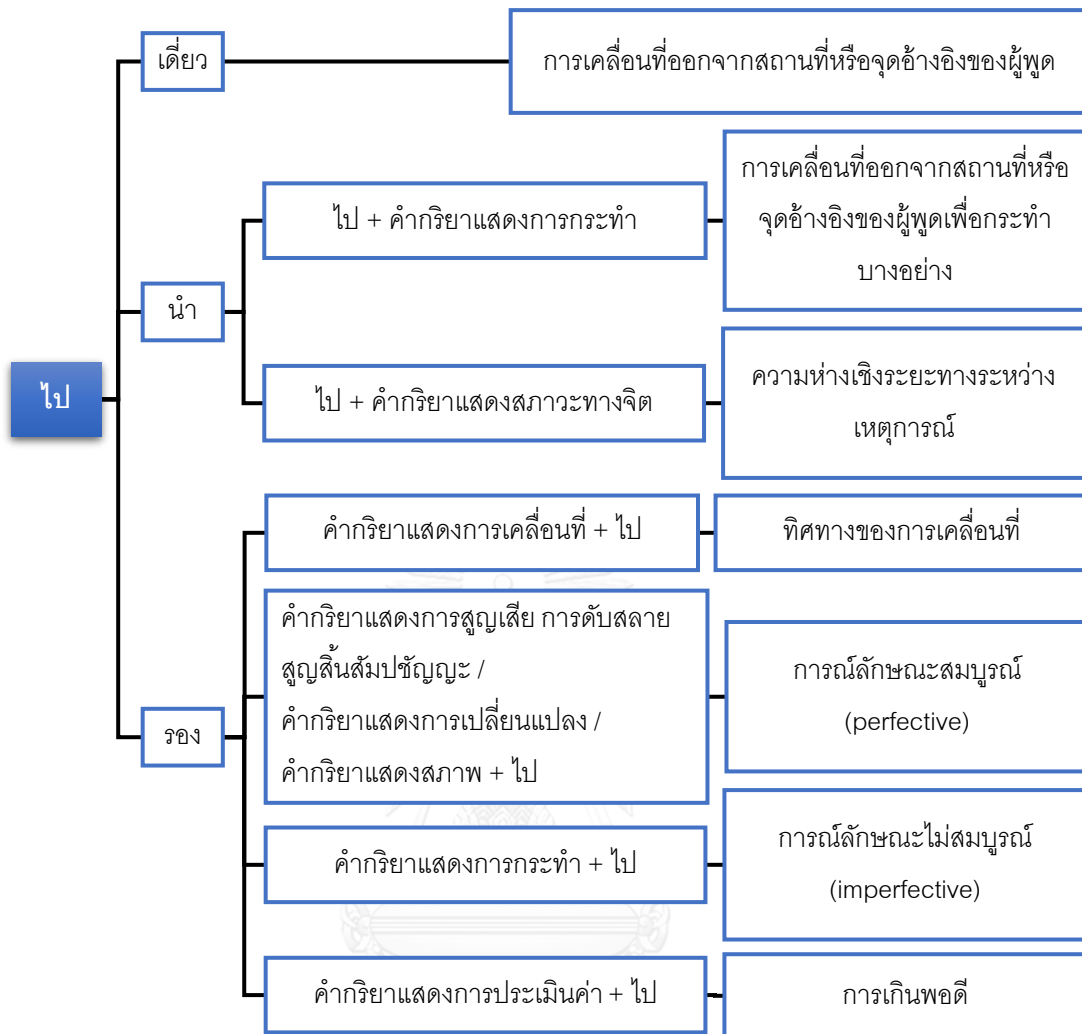
ในบทนี้จะนำเสนอความเป็นไปได้ที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้ โดยแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ 3.1 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “ไป” และ “มา” 3.2 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “มา” 3.3 ลักษณะของการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” และ 3.4 สรุปและอภิปรายประเด็นความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”

3.1 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “ไป”

คำกริยา “ไป” สามารถปรากฏเป็นกริยาเดียว กริยานำ และกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยาเดียวแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ซึ่งเป็นความหมายพื้นฐาน ส่วนคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยานำและกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะแสดงความหมายที่ขยายออกไปจากความหมายพื้นฐาน

ความหมายพื้นฐานของคำกริยา “ไป” จะประกอบด้วย การเคลื่อนที่ เส้นทาง การเคลื่อนที่ (path) และการบ่งชี้จุดอ้างอิง (deixis) เมื่อขยายความหมายออกไปความหมายของคำกริยา “ไป” ที่ปรากฏเป็นกริยานำยังคงรักษาองค์ประกอบทางความหมายเหล่านี้ไว้ แต่เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยารองได้สูญเสียความหมายการเคลื่อนที่ไป คงเหลือไว้แต่ความหมายเส้นทางและจุดอ้างอิงของผู้พูด ดังนั้น องค์ประกอบทางความหมายของคำกริยา “ไป” ที่ปรากฏในทุกตำแหน่งมีร่วมกันคือ เส้นทาง การเคลื่อนที่ และการบ่งชี้จุดอ้างอิง

คำกริยา “ไป” ในแต่ละตำแหน่งจะแสดงความหมายที่แตกต่างกันไปเมื่อปรากฏในบริบทที่แตกต่างกัน ดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 3.1 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “ไป”

ในภาพที่ 3.1 คำกริยา “ไป” ที่แสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงในบริบทที่แตกต่างกันตามตำแหน่งการปรากฏของคำกริยา “ไป” กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยาเดียว จะแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ซึ่งบ่งชี้การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำ จะแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง แต่เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต จะแสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรม นั่นคือ ความห่างเหินระยะทางของเหตุการณ์

เมื่อคำกริยา “ไป” เป็นกริยารองตามหลังคำกริยาอื่นจะเสริมความหมายของคำกริยาที่อยู่ข้างหน้า กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ จะแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ของคำกริยาที่อยู่ข้างหน้า เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดง

คำกริยาแสดงการสูญเสีย การดับสลาย สูญสิ้นสัมพัทธ์ คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง คำกริยาแสดงสภาพ จะแสดงการณ์ลักษณะสมบูรณ์ (perfective aspect) เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำที่แสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ จะแสดงการณ์ลักษณะไม่สมบูรณ์ (imperfective aspect) และเมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการประเมินค่า จะแสดงการเกินพอดี

รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “ไป” สามารถอธิบายได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 กริยาเดียว

คำกริยา “ไป” เมื่อปรากฏเป็นกริยาเดียวในประโยคจะแสดงความหมายพื้นฐาน นั่นคือการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพโดยสัมพันธ์กับสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น (source) และสถานที่อีกสถานที่หนึ่งที่ไม่ใช่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดซึ่งเป็นเป้าหมาย (goal) กล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า คำกริยา “ไป” ในตำแหน่งนี้แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ มุ่งสู่สถานที่ที่ผู้พูดไม่ได้อยู่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำนั้น การเคลื่อนที่ของคำกริยา “ไป” สามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3.2 ภาพเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา “ไป”

ในภาพที่ 3.2 เส้นทึบที่มีหัวลูกศรแสดงเส้นทางการเคลื่อนที่ของสิ่งทีเคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่ซึ่งเป็นเป้าหมาย โดยมีรูปคนแทนสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด คำกริยา “ไป” นอกจากจะมีความหมายการเคลื่อนที่และเส้นทางแล้ว ยังมีความหมายการบ่งชี้จุดอ้างอิงรวมอยู่ด้วยเสมอ กล่าวคือ ในภาพเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา “ไป” ผู้พูดได้วางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ซึ่งสัมพันธ์กับสถานที่ของผู้พูด ดังนั้นเมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยาเดียวในประโยค จึงแสดงความหมายดั้งเดิม นั่นคือการเคลื่อนที่เชิงกายภาพออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ตัวอย่างเช่น

- (1) *คุณภาวรินทร์ไปจากเกาะนี้ตั้งนานแล้ว* (TNC)
- (2) *ยายไปโรงพยาบาลตั้งแต่เมื่อคืนแล้ว* (TNC)
- (3) *ฉันต้องไปแล้ว อย่าเพิ่งคิดถึงฉันจนนอนไม่หลับซะก่อนล่ะ* (TNC)
- (4) *กำลังไป อีกครึ่งชั่วโมงถึง แล้วเจอกัน* (TNC)

ในประโยคข้างต้นคำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ ในประโยค (1) คำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับประธานนามวลีที่เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่และบุพบทวลี *จากเกาะนี้* ซึ่งแสดงสถานที่ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ และส่วนขยายรวม ในประโยค (2) คำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับประธานนามวลีที่เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่และนามวลี *โรงพยาบาล* ซึ่งแสดงสถานที่ซึ่งเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่และส่วนขยายรวม ในประโยค (3) คำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับประธานนามวลีที่เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ และส่วนขยายรวม ส่วนนามวลีหรือบุพบทแสดงสถานที่ถูกละไว้ และในประโยค (4) คำกริยา “ไป” ตามหลังกริยานุเคราะห์ *กำลัง* ประธานนามวลีที่เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่และนามวลีหรือบุพบทวลีที่แสดงสถานที่ถูกละไว้

ในประโยคแรกประธานซึ่งเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้เคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของเขา (เกาะ) ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดไปยังสถานที่หนึ่งซึ่งไม่ได้กล่าวถึงในประโยค ในขณะที่ประโยคที่สองแสดงเหตุการณ์ที่ประธานซึ่งเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้เคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของเขาที่ไม่ได้ระบุไว้ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด (จุดเริ่มต้น) ไปยังอีกสถานที่หนึ่งซึ่งปลายทางของเส้นทางนั้นคือ *โรงพยาบาล* (เป้าหมาย) ส่วนประโยคสุดท้ายแสดงเหตุการณ์ที่ประธานนามวลี (ผู้พูด) ออกจากสถานที่ของเขาไปยังสถานที่ปลายทางของเส้นทาง การเคลื่อนที่ลักษณะนี้เป็นการเคลื่อนที่แบบภววิสัย เรารับรู้เหตุการณ์ตามความเป็นจริง ประธานกระทำการเคลื่อนที่เองไปตามเส้นทางผ่านพื้นที่และเวลา เนื่องจากประธานเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่เองได้ เส้นทางเชิงพื้นที่จึงเด่นชัดในการรับรู้ ในขณะที่เส้นทางเชิงเวลาแฝงอยู่เบื้องหลัง

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยาเดียวได้ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + ไป + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ส่วนขยายรวม)

คำกริยา “ไป” ที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพจะปรากฏร่วมกับนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธาน กริยานุเคราะห์ และนามวลีหรือบุพบทวลีที่แสดงสถานที่ ทั้งนี้อาจละนามวลีที่เป็นประธาน กริยานุเคราะห์ และนามวลีหรือบุพบทวลีหรือไม่ก็ได้ ในกรณีทีละนามวลีประธานและ/

หรือนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ แสดงว่าผู้พูดและผู้ฟังมีความรู้ภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่พูดอยู่แล้ว

3.1.2 กริยานำ

คำกริยา “ไป” ในตำแหน่งกริยานำ ปรากฏนำหน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา “ไป” ในตำแหน่งนี้สามารถตีความได้กำกวม ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ปรากฏตามหลัง โดยสามารถแสดงได้ทั้งการเคลื่อนที่เชิงกายภาพแบบรูปธรรมหรือในทางความคิดแบบนามธรรม ดังนี้

1) คำกริยาแสดงการกระทำ

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำ (action verb) ที่เป็นรูปธรรม เช่น ซื้อ เดิน เล่น ยืน เป็นต้น จะแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางอย่างที่จุดสิ้นสุดของเส้นทาง ตัวอย่างเช่น

(5) แก่ติดพีแฉเลย <u>ต้องไป</u> เยี่ยมแกทุกวัน	(TNC)
(6) <u>ฉันว่า</u> แก <u>ไป</u> ถามลีโอให้รู้เรื่องเลยดีกว่า	(TNC)
(7) <u>แก</u> <u>ไป</u> ทำงานที่ <u>ดี</u> ก็ใหญ่ <u>ค่ะ</u>	(TNC)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงเหตุการณ์สองเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันซึ่งแสดงด้วยคำกริยา “ไป” ตามหลังด้วยคำกริยา เยี่ยม ในประโยค (5) ตามหลังด้วยคำกริยา ถาม ในประโยค (6) และตามหลังคำกริยา ทำงาน ในประโยค (7) ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ กล่าวคือ ในประโยค (5) ประธานของประโยค (ผู้พูด) เคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของเขา (จุดเริ่มต้น) และเยี่ยมคนคนหนึ่งซึ่งจุดสิ้นสุดของเส้นทาง (เป้าหมาย) ในประโยค (6) ประธานของประโยค (ผู้ฟัง) เคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของเขาซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดและถามลีโอที่จุดสิ้นสุดของเส้นทาง และในประโยค (7) ประธานของประโยค (บุคคลที่สาม) เคลื่อนที่ออกจากสถานที่ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดและทำงานที่ดีก็ใหญ่ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทาง

บริบทนี้ตีความได้ว่าประธานของประโยคไม่เพียงเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเท่านั้น แต่ยังแสดงความตั้งใจที่จะทำเหตุการณ์เยี่ยมในประโยค (5) เหตุการณ์ถามในประโยค (6) และเหตุการณ์ทำงานในประโยค (7) ที่จุดสิ้นสุดของเส้นทาง ในที่นี้ การเคลื่อนที่ของคำกริยา “ไป” ถูกลดบทบาทลง และเหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “ไป” กลับเด่นขึ้นมาแทน การเคลื่อนที่แบบนี้แสดงการเคลื่อนที่แบบค่อนข้างเป็นภววิสัย เนื่องจากจุดสนใจในเหตุการณ์อยู่ที่

เหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “ไป” มันจึงถูกเน้นให้เด่นขึ้นมาแทนเหตุการณ์ “ไป” แต่กระนั้น ประธานยังคงเป็นผู้กระทำการเคลื่อนที่เอง บริบทนี้จึงมีความเป็นอัตวิสัยเล็กน้อย

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยานำที่ แสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่างได้ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + ไป + คำกริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี_{กรรม}) + (บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ส่วนขยายรวม)

คำกริยา “ไป” ที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง จะมีนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธานหรือไม่ก็ได้ และอาจมีกริยานุเคราะห์นำหน้าคำกริยา “ไป” เช่นประโยค (5) ตามด้วยคำกริยา “ไป” และคำกริยาแสดงการกระทำแบบกายภาพ หลังคำกริยาแสดงการกระทำอาจตามด้วยนามวลีที่ทำหน้าที่กรรมเช่น ประโยค (5) และ (6) หรือบุพบทวลีที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายรวมบอกสถานที่เช่นประโยค (7) หรือไม่ปรากฏนามวลีที่เป็นกรรมหรือบุพบทบอกสถานที่ก็ได้ เช่น *ผมไปเดินเล่น*

2) คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏนำหน้าคำกริยาที่มีความหมายไม่สอดคล้องกับการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพของคำกริยา “ไป” อย่างคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต (mental verb) เช่น *อิจฉา คิด รู้* เป็นต้น คำกริยา “ไป” จึงถูกเบี่ยงเบนให้ตีความว่าเป็นการเคลื่อนที่ในทางความคิดของผู้พูด คำกริยา “ไป” ในบริบทนี้ต่างจากคำกริยา “ไป” ที่ตามด้วยคำกริยาแสดงการกระทำในบริบทก่อนหน้าที่แสดงการเคลื่อนที่เพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง กล่าวคือ คำกริยา “ไป” ในบริบทนี้สามารถละได้โดยไม่ผิดไวยากรณ์และยังคงความหมายหลักของประโยคไว้ เช่น *ใครเขาจะไปชอบ ทำตัวบ้าๆ บอๆ* กับ *ใครเขาจะชอบ ทำตัวบ้าๆ บอๆ* แม้จะตัดคำกริยา “ไป” ออกในประโยคหลัง ความหมายของประโยคก็ยังคงแสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีคนชอบเขาเพราะทำตัวไม่ปกติ จะเห็นได้ว่าคำกริยา “ไป” ที่แสดงทัศนคตินี้สามารถละได้โดยไม่ผิดไวยากรณ์และยังคงความหมายหลักของประโยคไว้โดยไม่ทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยน

ในทางตรงข้ามหากเป็นบริบทที่คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่เพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง จะไม่สามารถละคำกริยา “ไป” ได้ เพราะทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค หากละไป จะทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนจากการเคลื่อนที่เพื่อกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแทน เช่น *แดงไปซื้อกับข้าว* กับ *แดงซื้อกับข้าว* ประโยคแรกแสดงสองเหตุการณ์ที่

ต่อเนื่องกัน เหตุการณ์แรกแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำ เหตุการณ์ชื่อกับข้าว ในขณะที่ประโยคที่สองแสดงเหตุการณ์ชื่อกับข้าวเพียงเหตุการณ์เดียว

คำกริยา “ไป” ที่ตามด้วยคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตนี้จึงไม่ใช่คำกริยาหลัก แต่แสดงทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังว่าการกระทำนั้นอยู่นอกระยะทางสนใจของผู้พูด (Noss, 1964; ซาวิณี มณีนาวาชัย, 2551) หรือเรียกว่า ความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ (ซาวิณี มณีนาวาชัย, 2551) กล่าวคือ ผู้พูดรู้สึกว่าการกระทำหรือเหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “ไป” อยู่ห่างจากการกระทำหรือเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

อย่างไรก็ตาม ซาวิณี มณีนาวาชัยและกิงกาญจนา เทพกาญจนา (2559) กล่าวว่า หากมองว่าปกติจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่สิ่งที่ปกติ ความคาดหวัง หรือความเหมาะสม การเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของคำกริยา “ไป” ก็จะแสดงทัศนคติในทางลบต่อเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาหลักซึ่งตามหลังคำกริยา “ไป” หรือรู้สึกแปลกใจ คำกริยา “ไป” ในบริบทนี้จึงแสดงทัศนภาวะเน้นผู้พูด (speaker-oriented modality) ซึ่งผู้พูดตัดสินว่าเหตุการณ์ปัจจุบันที่กล่าวถึงนั้นเป็นอย่างไร คำกริยา “ไป” ที่แสดงความหมายทัศนภาวะนี้สามารถปรากฏในรูปประโยคทางภาษา 3 แบบ คือ รูปประโยค คำถาม ปฏิเสธ และบอกเล่า ตัวอย่างเช่น

- (8) ใครจะไปนี้กว่าการซ่อมแซมจะกินเวลายาวนานหลายปีจนถึงวันนี้แล้ว (TNC)
- (9) อย่าไปคิดว่าชีวิตเราขาดเขาไม่ได้เพราะมันไม่จริง (TNC)
- (10) มีคนมาชอบดิฉันแต่ดิฉันกลับไปชอบคนที่เขาไม่ได้ชอบ (TNC)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้พูดรู้สึกว่าการนึกในประโยค (8) เหตุการณ์การคิดในประโยค (9) และเหตุการณ์ชอบในประโยค (10) อยู่ไกลจากจุดอ้างอิงของผู้พูด คำกริยา “ไป” ใช้เพื่อแสดงการเคลื่อนที่ทางความคิดจากการกระทำที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด (จุดเริ่มต้น) ไปยังการกระทำเหตุการณ์การนึกและการคิดที่จุดสิ้นสุดของเส้นทาง (เป้าหมาย)

นอกจากนี้คำกริยา “ไป” ในบริบทนี้ยังแสดงนัยถึงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ในแง่ลบ กล่าวคือ ในประโยค (8) คำกริยา “ไป” ปรากฏในประโยคที่มีคำแสดงคำถาม ใคร ประโยคดังกล่าวไม่ได้แสดงคำถาม แต่ตีความได้ว่าผู้พูดใช้รูปประโยคคำถามเพื่อแสดงความรู้สึก แสดงทัศนคติหรือความคิดเห็นของผู้พูดในแง่ลบที่มีต่อเหตุการณ์ว่าไม่ยอมให้เหตุการณ์ที่แสดงโดยคำกริยาหลักเกิดขึ้น หรือรู้สึกประหลาดใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คำกริยา “ไป” ในประโยคนี้จึงตีความ

ได้ว่าผู้พูดคิดว่าเหตุการณ์การซ่อมแซมที่ใช้เวลานานเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ควรเกิดขึ้น กล่าวคือ การซ่อมแซมที่ใช้เวลานานเป็นการเคลื่อนที่ออกจากชนบปกติที่ควรจะใช้เวลาน้อยกว่านี้

ในประโยค (9) คำกริยา “ไป” ปรากฏในประโยคที่มีคำแสดงการปฏิเสธ *อย่า* ประโยคดังกล่าวไม่ได้แสดงการปฏิเสธ เมื่อตีความรูปประโยคแล้ว ประโยคนี้แสดงการสั่งไม่ให้ทำ รูปประโยคปฏิเสธที่มีลักษณะพิเศษนี้เรียกว่า “หน่วยสร้างการสั่งไม่ให้ทำ” (prohibitive construction) เป็นการเรียกร้องให้หยุดสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น (van de Auwera, 2005: 29) เมื่อคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยานำปรากฏบริบทนี้ จึงแสดงคำสั่งห้ามแบบอ่อน แนะนำไม่ให้ทำ ไม่อยากให้ทำ หรือบอกสิ่งที่ควรทำ ประโยคนี้ตีความได้ว่าผู้พูดรู้สึกว่าการคิดว่าการขาดคนรักแล้วอยู่ไม่ได้เป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้น การคิดแบบนี้เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำที่ผู้พูดคาดหวังไว้

ในประโยค (10) คำกริยา “ไป” ปรากฏในประโยคบอกเล่า ซึ่งแสดงทัศนคติหรือความเห็นของผู้พูดต่อการเกิดเหตุการณ์ที่พรรณนาโดยคำกริยาที่ตามหลัง “ไป” ว่าไม่น่าจะเกิดขึ้น หรือไม่น่าจะทำ ประโยคนี้ตีความได้ว่าผู้พูดรู้สึกว่าการเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ การเกิดขึ้นของความรู้สึกชอบของประธานแสดงการ “เคลื่อนที่” ห่างออกจากความคาดหวังของผู้พูด และเมื่อมีคำสันธาน *แต่...กลับ* ซึ่งแสดงความขัดแย้งกับความของประโยคก่อนหน้าปรากฏอยู่ด้วย ยิ่งแสดงความคิดของผู้พูดว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผิดไปจากสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังไว้

จะเห็นได้ว่า ในบริบทนี้ “ไป” ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพอีกต่อไป แต่แสดงการเคลื่อนที่ทางความคิดของผู้พูด เมื่อประธานของประโยคไม่ได้กระทำการเคลื่อนที่เอง แต่เป็นผู้พูดที่ทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนที่ในความคิดของตนเองตามร่องรอยของเหตุการณ์ที่เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงทัศนคติ (affective) ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดซึ่งอยู่ที่ชนบ (norm) ความปกติ ความเหมาะสม หรือความคาดหวัง การเคลื่อนที่ลักษณะนี้จึงแสดงความเป็นอัตวิสัย

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยานำซึ่งแสดงความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ได้ดังนี้

คำถาม + จะ + ไป + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + (อนุพากย์/นามวลี) หรือ

อย่า + ไป + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + (อนุพากย์/นามวลี) หรือ

คำสันธานแสดงความขัดแย้ง + นามวลี_{ประธาน} + ไป + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + นามวลี_{กรรม}

คำกริยา “ไป” ที่แสดงทัศนคติต่อเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังว่าไม่เป็นไปตามที่คาดคิดไว้หรือไม่ควรเกิดขึ้น มี 3 รูปแบบ คือ ประโยคคำถาม ประโยคปฏิเสธ และประโยคบอกเล่า ในประโยคคำถาม คำถามและนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธานปรากฏนำหน้าคำกริยา “ไป” และตามด้วยคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตและอนุพากย์หรือนามวลีดังประโยค (7) จะสังเกตได้ว่า ประโยคคำถามนี้ไม่ต้องการคำตอบ แต่แสดงความรู้สึกของผู้พูดซึ่งพบได้ในภาษาพูด ส่วนในประโยคปฏิเสธ มีคำว่า *อย่า* นำหน้าคำกริยา “ไป” ตามด้วยคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตและอนุพากย์หรือนามวลีดังประโยค (8) ประโยคปฏิเสธนี้ไม่ได้แสดงการปฏิเสธ แต่แสดงการสั่งห้ามหรือแนะนำไม่ให้ทำ และในประโยคบอกเล่ามีคำสันธานแสดงความขัดแย้งกับเนื้อความข้างหน้าตามด้วยนามวลีที่เป็นประธานและคำกริยา “ไป” หลังคำกริยา “ไป” ตามด้วยนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นกรรมของคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตดังประโยค (9) ในบริบทเหล่านี้คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรมว่าเหตุการณ์ที่ตามหลัง “ไป” เคลื่อนที่ออกจากความคาดหวังหรือสิ่งที่ควรจะเป็นซึ่งจุดอ้างอิงของผู้พูด

3.1.3 กริยารอง

คำกริยา “ไป” ในตำแหน่งกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงแสดงความหมายเพิ่มเติมให้แก่คำกริยาที่ปรากฏข้างหน้าในเรื่องของทิศทางที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูด ในกรณีนี้การรับรู้การเคลื่อนที่ไม่ได้หายไปทั้งหมด แต่ยังคงหลงเหลือทิศทางที่เด่นชัดในเหตุการณ์ที่ถูกมอง โดยคำกริยา “ไป” จะเสริมความหมายทิศทางว่าเหตุการณ์นั้นมีการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด และความหมายทิศทางของคำกริยา “ไป” นี้สามารถเป็นได้ทั้งเส้นทางทางกายภาพและทางความคิด ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่นำหน้า “ไป” ดังนั้นคำกริยา “ไป” ในที่นี้จึงยังไม่กลายเป็นหน่วยไวยากรณ์แบบเต็มรูป ดังจะอธิบายต่อไปนี้

1) คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่หรือการเปลี่ยนสถานที่ เช่น *วิ่ง พา ออก* คำกริยา “ไป” จะบ่งชี้ทิศทางของการเคลื่อนที่ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ปรากฏนำหน้าว่าออกจากจุดอ้างอิงหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด (Rangkupan, 1992; ซากุณี มณีนาวาชัย, 2551) ตัวอย่างเช่น

(11) ฉันเห็นว่าคุณกำลังเดินไปทางลานดูโฮม แต่ฉันไม่ได้เรียกคุณไว้ (TNC)

(12) คุณถือไม้เท้ามไปด้วยก็แล้วกัน (TNC)

(13) นายให้ค่าทำขวัญเขาไปตั้งเยอะแล้วนี่

เขาคงไม่เรียกร้องอะไรอีกหรอก

(TNC)

ในประโยค (11) ประธานแสดงลักษณะการเคลื่อนที่ด้วยคำกริยา *เดิน* และตามหลังด้วย “ไป” เพื่อแสดงทิศทางว่าออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด โดยมีจุดสิ้นสุดของเส้นทางที่แสดงด้วยบุพบทวลี *ทางลานคูโอโม* แต่ไม่ได้ระบุจุดเริ่มต้นของเส้นทาง ในประโยค (12) ประธานเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ทำการกริยา *ถือ* ซึ่งทำให้กรรม *ไม้เท้า* เคลื่อนที่ไปพร้อมประธาน และ “ไป” แสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด โดยไม่ระบุว่าเส้นทางของการเคลื่อนที่นั้นเริ่มต้นจากที่ใดและสิ้นสุดลงที่ใด และในประโยค (13) ประธานของประโยคทำการกริยา *ให้* กรรมตรง *ค่าทำขวัญ* แก่กรรมรองหรือผู้รับผลประโยชน์ (beneficient) เขา ในประโยคนี้ประธานเป็นผู้ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ แต่ไม่ได้เคลื่อนที่ด้วย สิ่งที่เคลื่อนที่คือค่าทำขวัญ โดยเคลื่อนที่จากความครอบครองของประธานไปอยู่ในความครอบครองของเขา การใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่าผู้พูดวางจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่ตำแหน่งประธานของประโยค

ประโยคข้างต้นเหมือนกับประโยค (5) – (7) ที่แสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง กล่าวคือ ประโยคเหล่านี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สองเหตุการณ์ แต่ต่างกันตรงที่ในบริบทนี้เหตุการณ์สองเหตุการณ์ไม่ได้เกิดอย่างต่อเนื่องกัน แต่เกิดขึ้นพร้อมกัน นั่นคือ การเดินและการไปของประธานในประโยค (11) การถือและการไปของประธานและกรรมในประโยค (12) และการให้และการไปของกรรมตรงในประโยค (13) เกิดขึ้นพร้อมกัน แต่เนื่องจากคำกริยา *เดิน* แสดงการเคลื่อนที่จริงและคำกริยา *ถือ* และ *ให้* แสดงการกระทำเชิงกายภาพ ซึ่งเป็นความหมายหลักของประโยค การเคลื่อนที่ที่แสดงด้วยคำกริยา “ไป” จึงเด่นน้อยลง ทั้งนี้ ผู้กระทำการเคลื่อนที่เป็นประธานและ/หรือกรรมของประโยค การเคลื่อนที่ของ “ไป” จึงค่อนข้างเป็นภววิสัย

เป็นที่น่าสังเกตว่าคำกริยาบางประเภทที่นำหน้าไปกระตุ้นให้เกิดเส้นทางทางความคิด (mental path) ของคำกริยา “ไป” ในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) แทนที่จะเป็นเส้นทางเชิงกายภาพอย่างคำกริยาแสดงการสื่อสารและคำกริยาแสดงการมองเห็น เช่น *พูด* *บอก* *ตะโกน* *มอง* ในเหตุการณ์การเคลื่อนที่แบบนี้สิ่งที่เป็นนามธรรมเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางทางความคิดโดยสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงของผู้พูด การเคลื่อนที่ลักษณะนี้เรียกว่า “การเคลื่อนที่แบบไร้ตัวตน” (fictive motion) (Talmy, 2000) ซึ่งหมายถึงการเคลื่อนที่ที่พรรณนาจากเหตุการณ์ที่แสดงสภาพ สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่สามารถรับรู้ได้ในโลกกายภาพ แต่สามารถจินตนาการได้ ตัวอย่างเช่น

(14) นายโทรไปหาเลขาฯ ของคุณจอมนางให้ฉันหน่อย (TNC)

(15) ผมมองไปทางประตูทางเข้าบาริโดยไม่ได้ตั้งใจ (TNC)

ในประโยค (14) คำกริยาแสดงการสื่อสาร โทร แสดงสถานการณ์ที่ผู้พูดให้ประธานของประโยคส่งข้อความไปยังผู้ฟังผ่านสื่อ ดังนั้นสิ่งที่เคลื่อนที่คือข้อความหรือข้อมูลที่ประกอบอยู่ภายในความหมายของคำกริยา และคำกริยา “ไป” แสดงทิศทางของข้อความที่เคลื่อนที่จากประธาน (จุดเริ่มต้น) ไปยังกรรม เลขาฯ ของคุณจอมนาง ที่จุดสิ้นสุดของเส้นทาง (เป้าหมาย) ในประโยค (15) สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ใช่ดวงตาของประธาน แต่เป็นเส้นสายตาที่มีจุดกำเนิดจากดวงตาของผู้พูด (จุดเริ่มต้น) และ “ไป” แสดงทิศทางการเคลื่อนที่ของกริยา มอง ว่าออกจากผู้พูดไปยังจุดสิ้นสุดที่ประตู (เป้าหมาย) ในบริบทนี้สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ใช่ประธาน แต่เป็นผู้พูดที่เคลื่อนที่ไปตามเส้นสายตาของประธานในทางความคิด แลงเอคเคอร์ (Langacker, 2000) เรียกการเคลื่อนที่ลักษณะนี้ว่า “การเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย” (subjective motion)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยารองซึ่งแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ได้ดังนี้

นามวลี_{ประธาน} + (กริยานุเคราะห์) + คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ + (นามวลี_{กรรม}) + ไป + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่})

คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่อาจมีประธานนามวลีนำหน้าและนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นกรรมหรือไม่ก็ได้ และคำกริยา “ไป” จะปรากฏเป็นกริยาคำสุดท้ายในหน่วยสร้างกริยาเรียง โดยอาจมีนามวลีหรือบุพบทวลีแสดงสถานที่ตามหลังหรือไม่ก็ได้

จากตัวอย่างข้างต้น คำกริยา “ไป” ที่ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ สามารถแสดงการเคลื่อนที่ได้ทั้งเชิงกายภาพและนามธรรม กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” ตามหลังคำกริยาแสดงอากัปกริยา คำกริยาแสดงการพกพา และคำกริยาแสดงการเปลี่ยนผู้ครอบครองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะแสดงทิศทางการเคลื่อนที่เชิงกายภาพ ในขณะที่เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการสื่อสารและคำกริยาแสดงการมองเห็นจะแสดงการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม

2) คำกริยาแสดงการประเมินค่า

คำกริยาแสดงการประเมินค่าหรือคำกริยาคุณศัพท์ เช่น สวย สูง ดี แสดงคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อคำกริยา “ไป” ตามหลังคำกริยาประเภทนี้จึงไม่สามารถแสดงเส้นทางเชิงกายภาพได้ แต่บริบทเอื้อให้ตีความว่าเป็นทิศทางของการประเมินค่าในแง่ลบ นั่นคือ การเกินความพอดี ใน

บริบทนี้คำกริยา “ไป” ใช้แสดงว่าผู้พูดวางจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่คุณสมบัติที่เหมาะสมหรือสิ่งที่ควรจะเป็น และสิ่งที่ถูกประเมินค่าว่าไม่ตรงกับคุณสมบัติหรือสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังไว้เป็นการออกจากจุดอ้างอิงของเขา ตัวอย่างเช่น

(16) คุณพูดเหมือนไม่รู้จักผมดีพอ คุณดูถูกผมมากไปแล้ว! (TNC)

(17) ชุดนี้สวยนะ เสียขายตรงเอาหลวมไปหน่อย (TNC)

ในตัวอย่างข้างต้น ผู้พูดวางจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่คุณสมบัติหรือปริมาณที่เขาคาดหวังไว้ เมื่อการกระทำ “การดูถูกผู้พูด” ในประโยค (16) และสภาพ “ความหลวมของชุด” ในประโยค (17) มีปริมาณไม่ตรงกับที่ผู้พูดคาดหวังไว้หรือเกินขนาดที่พอดี ผู้พูดจึงใช้คำกริยา “ไป” เพื่อแสดงความคิดของเขาว่าปริมาณหรือขนาดที่ถูกประเมินว่าไม่ตรงกับที่เหมาะสมหรือความคาดหวังของเขาเป็นการออกจากปริมาณหรือขนาดที่เหมาะสมซึ่งผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงไว้ การเคลื่อนที่ในบริบทนี้เป็นการเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางในความคิดของผู้พูดว่าออกจากจุดอ้างอิงของเขา จึงมีความเป็นอัตวิสัย

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยารอง ซึ่งแสดงความหมายการเกินพอดีได้ดังนี้

นามวลี_{ประธาน} + คำกริยาแสดงประเมินค่า + ไป + ส่วนขยายรวม

คำกริยา “ไป” ที่แสดงความหมายเกินความพอดีจะปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงประเมินค่า โดยมีประธานของประโยคปรากฏร่วม และมีส่วนขยายตามหลังคำกริยา “ไป”

3) คำกริยาที่แสดงเหตุการณ์ประเภทต่างๆ

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์ที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ และไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ (telic and atelic verb) ในหน่วยสร้างกริยาเรียง จะแสดงความหมายเสริมเรื่องทิศทางเชิงเวลาที้ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดที่วางไว้ในเหตุการณ์ คำกริยา “ไป” มีปฏิสัมพันธ์กับคำกริยาทั้งสองประเภทนี้ในเรื่องของมุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์และทิศทางของการดำเนินเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์นั้นเคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้นไปตามเส้นทาง นั้นหมายความว่าเหตุการณ์ถูกสร้างมโนทัศน์ให้เคลื่อนที่จากเวลาที่กล่าวถ้อยคำซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดไปตามเส้นทางเชิงเวลา คำกริยา “ไป” สามารถแสดงเส้นทางเชิงเวลาได้ 2 ประเภท ขึ้นอยู่กับประเภทของคำกริยาที่ปรากฏร่วม ดังนี้

3.1) การณ์ลักษณะแบบสมบูรณ์

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์จะแสดงการณ์ลักษณะแบบสมบูรณ์ (perfective aspect) กล่าวคือ คำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์พรรณนาสถานการณ์ที่มีขอบเขตซึ่งมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ เช่น คำกริยาแสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ ตาย แดก หาย หลับ เป็นต้น คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง เช่น เปลี่ยน กลายเป็น คำกริยาแสดงสภาพ เป็น คำกริยาเหล่านี้จะแสดงการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เสร็จสมบูรณ์²⁶ คำกริยา “ไป” จะเน้นว่าการสิ้นสุดของเหตุการณ์นั้นเป็นการเดินทางออกจากสภาพเดิมเข้าสู่สภาพใหม่ โดยผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่สภาพเดิม ตัวอย่างเช่น

(18) เขาช่วยฉันเอาไว้ ถ้าไม่ใช่เพราะเขาคงตายไปนานแล้ว (TNC)

(19) เขาหลับไปแล้ว (TNC)

(20) หน้าตาเขาเปลี่ยนไปนะ (TNC)

(21) เขาเป็นบ้าไปแล้วหรือไร (TNC)

คำกริยาการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ ตาย และ หลับ ในประโยค (18) และ (19) คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยน ในประโยค (20) และคำกริยาแสดงสภาพ เป็น ในประโยค (21) ต่างแสดงเหตุการณ์ที่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ คือ การสิ้นสุดสภาพเก่าเข้าสู่สภาพใหม่ คำกริยา “ไป” ที่ปรากฏในประโยคแสดงว่าผู้พูดวางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่เวลาที่กล่าวถ้อยคำและเหตุการณ์และเหตุการณ์ก็ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดไปตามเส้นทาง เนื่องจากคำกริยาเหล่านี้แสดงนัยถึงการเคลื่อนที่ออกจากสภาพเดิมเนื่องจากการหมดสภาพของสิ่งหนึ่งเมื่อปรากฏร่วมกับ “ไป” จึงถูกมองว่าสภาพก่อนหน้าได้สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์ และเคลื่อนที่ไปยังสภาพใหม่

กล่าวได้อีกทางว่า การสิ้นสุดสภาพนั้นเป็นการเดินทางของสิ่งนั้นออกจากโลกที่เราอยู่หรือโลกปกติที่ทุกอย่างอยู่ในสภาพที่ปกติสมบูรณ์ ในบริบทนี้จึงตีความได้ว่ามีสองเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างเป็นลำดับ โดยผู้พูดวางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่สภาพก่อนหน้าและสภาพหรือ

²⁶ การณ์ลักษณะสมบูรณ์ (perfective aspect) แสดงความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ (completion of situation) หรือจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่เข้าสู่สภาพใหม่ (inception of situation) หรือความสมบูรณ์ที่เกิดจากความสำเร็จของเหตุการณ์ (resultative situation) (Comrie, 1976)

คุณสมบัติใหม่ในปัจจุบันเดินทางออกจากมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขา กล่าวคือ คำกริยา “ไป” แสดงว่าเหตุการณ์ก่อนหน้าการตาย การหลับ หน้าเปลี่ยน และการเป็นบ้าได้สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์แล้ว (การมีชีวิตอยู่ การตื่น หน้าเหมือนเดิม และการเป็นคนปกติ) และประธานได้เคลื่อนที่ออกสภาพนั้นเข้าสู่สภาพใหม่ นั่นคือ การตาย การหลับ หน้าเปลี่ยน และการเป็นบ้า โดยผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่สภาพก่อนหน้าหรือสภาพเดิม

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยารอง ซึ่งแสดงความหมายการณลักษณะแบบสมบูรณ์ได้ดังนี้

นามวลี_{ประธาน} + (กริยานุเคราะห์) + คำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ + ไป + (ส่วนขยายรวม)

คำกริยา “ไป” ที่แสดงการณลักษณะสมบูรณ์จะปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ เช่น คำกริยาแสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมพัทธ์ คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง และคำกริยาแสดงสภาพ โดยอาจมีประธานนามวลีของประโยค และส่วนขยายรวมปรากฏร่วมหรือไม่ก็ได้ คำกริยา “ไป” ในบริบทนี้แสดงการเดินทางออกจากสภาพเดิมซึ่งแสดงด้วยคำกริยาที่แสดงความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ (จุดเริ่มต้น) ไปสู่สภาพใหม่ (เป้าหมาย)

3.2) การณลักษณะแบบไม่สมบูรณ์

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ จะแสดงการณลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ (imperfective aspect) กล่าวคือ คำกริยาที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์พรรณนาสถานการณ์ที่ไม่มีขอบเขตของเหตุการณ์หรือจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ ได้แก่ คำกริยาแสดงการกระทำ กิน นอน เล่น เป็นต้น สถานการณ์แบบนี้เรียกว่าเหตุการณ์ที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งอ้างถึงการกระทำที่กำลังดำเนินอยู่ คำกริยา “ไป” แสดงการมองเหตุการณ์ของผู้พูดว่าเหตุการณ์หนึ่งได้เริ่มต้นขึ้นและดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ผู้พูดมองเหตุการณ์นี้ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ซึ่งเป็นส่วนกลางของเหตุการณ์ และเหตุการณ์นี้ยังคงดำเนินต่อไปจากมุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด โดยที่ผู้พูดไม่เห็นจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ (Rangkuhan, 1992; ชาภิณี มณีนาวาชัย, 2551) ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” เน้นว่าเหตุการณ์นั้นได้ดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงของผู้พูด ตัวอย่างเช่น

(22) *มันนอนไปหลายชั่วโมงใหม่คะ* (TNC)

(23) *อาชีพนี้ยังไม่คิดว่าจะหยุด จะทำไปเรื่อยๆ จนแก่* (TNC)

(24) เราทั้งสองนั่งรับประทานอาหารไปพลางสนทนากันไปพลางเป็นเวลานาน (TNC)

คำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุด นอน ในประโยค (22) ทำ ในประโยค (23) และรับประทาน กับ สนทนา ในประโยค (24) แสดงเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่หรือเหตุการณ์ที่ยังไม่เสร็จสิ้น คำกริยา “ไป” แสดงว่ามุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไม่ได้อยู่ที่การสิ้นสุดของเหตุการณ์ แต่อยู่ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่เหตุการณ์กำลังดำเนินอยู่ และเหตุการณ์ได้เคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดไปตามเส้นทางโดยไม่มีจุดสิ้นสุด ประโยค (22) แสดงเหตุการณ์นอนของประธานได้เริ่มต้นขึ้นและดำเนินต่อไปเรื่อยๆ และการใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่าผู้พูดมองเหตุการณ์นี้ที่ส่วนกลางของเหตุการณ์ที่เหตุการณ์กำลังดำเนินอยู่ และเหตุการณ์นี้ยังคงดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงที่ผู้พูดใช้มองเหตุการณ์ ประโยค (23) แสดงเหตุการณ์ทำอาชีพนี้ของประธานว่าได้เริ่มต้นขึ้นและดำเนินต่อไปเรื่อยๆ จากเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิงซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ส่วนประโยค (24) แสดงเหตุการณ์รับประทานอาหารและเหตุการณ์สนทนาที่เกิดขึ้นพร้อมกัน คำกริยา “ไป” แสดงนัยว่าประธานได้เริ่มต้นทำกริยา รับประทานอาหาร และ สนทนา ในเวลาเดียวกันและในขณะที่เวลาผ่านไปประธานก็ยังทำกริยานี้ไปเรื่อยๆ

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยารอง ซึ่งแสดงความหมายการณัลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ได้ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + คำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ + ไป + ส่วนขยายรวม

หรือ (นามวลี_{ประธาน}) + คำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ + ไป + ส่วนขยายรวม + คำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ + ไป + ส่วนขยายรวม

คำกริยา “ไป” ที่แสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์จะปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ โดยอาจมีประธานนามวลีของประโยคหรือไม่ได้ และมีส่วนขยายรวมปรากฏตามหลังคำกริยา “ไป” และอาจซ้ำรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ดังกล่าวโดยไม่มีนามวลี เพื่อแสดงว่ามีสองเหตุการณ์เกิดขึ้นพร้อมกัน คำกริยา “ไป” ในบริบทนี้แสดงว่าเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่ไม่สมบูรณ์นั้นได้เริ่มต้นและกำลังดำเนินอยู่ และผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ ณ จุดใดจุดหนึ่งที่เหตุการณ์กำลังดำเนิน (จุดเริ่มต้น) และมองว่าเหตุการณ์นั้นดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงของเขาโดยไม่มีจุดสิ้นสุด

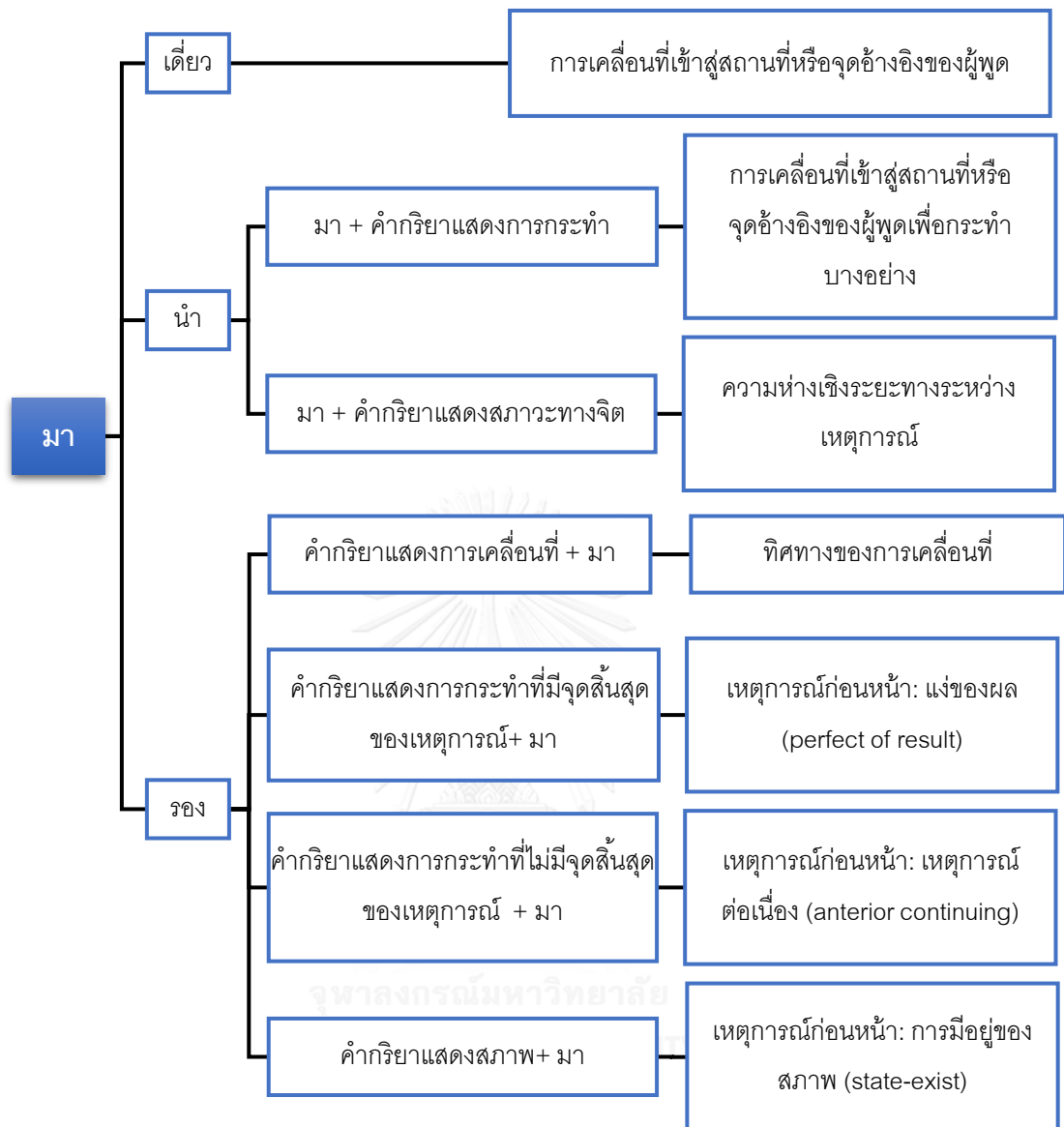
นอกจากคำกริยา “ไป” แล้ว คำกริยา “มา” ก็สามารถขยายความหมายออกจากความหมายพื้นฐานได้ ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายในหัวข้อถัดไป

3.2 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “มา”

คำกริยา “มา” สามารถปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว กริยานำ และกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา “มา” ที่เป็นกริยาเดี่ยวแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ซึ่งเป็นความหมายพื้นฐาน ส่วนคำกริยา “มา” ที่เป็นกริยานำและกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะแสดงความหมายที่ขยายออกไปจากความหมายพื้นฐาน

เช่นเดียวกับความหมายของคำกริยา “ไป” ความหมายพื้นฐานของคำกริยา “มา” จะประกอบด้วยกริยาเคลื่อนที่ เส้นทางกริยาเคลื่อนที่ (path) และการบ่งชี้จุดอ้างอิง (deixis) เมื่อขยายความหมายออกไปความหมายของคำกริยา “มา” ในตำแหน่งกริยานำยังคงรักษาองค์ประกอบทางความหมายเหล่านี้ไว้ แต่เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏเป็นกริยารอง ความหมายการเคลื่อนที่ได้เจือจาง คงเหลือไว้แต่ความหมายเส้นทางและจุดอ้างอิงของผู้พูด ดังนั้น องค์ประกอบทางความหมายของคำกริยา “มา” ที่ปรากฏในทุกตำแหน่งมีร่วมกันคือ เส้นทางกริยาเคลื่อนที่ และการบ่งชี้จุดอ้างอิง

คำกริยา “มา” ในแต่ละตำแหน่งจะแสดงความหมายที่แตกต่างกันไปเมื่อปรากฏในบริบทที่แตกต่างกัน ดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 3.3 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “มา”

ในภาพที่ 3.3 คำกริยา “มา” ที่แสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงในบริบทที่แตกต่างกันตามตำแหน่งการปรากฏของคำกริยา “มา” กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว จะแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ซึ่งบ่งชี้การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำ จะแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างที่เป้าหมาย และเมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต จะแสดงความห่างเชิงระยะทางของเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่แบบนามธรรม

เมื่อคำกริยา “มา” เป็นกริยารองตามหลังคำกริยาอื่นจะเสริมความหมายทิศทางของคำกริยาที่อยู่ข้างหน้า กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่จะแสดงทิศทางเคลื่อนที่ของคำกริยาที่อยู่ข้างหน้า เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทแง่ของผล (perfect of result) เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำที่ไม่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทความต่อเนื่องของเหตุการณ์ (anterior continuing) และเมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงสภาพ จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทการมีอยู่ของสภาพ (state-exist)

รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา “มา” สามารถอธิบายได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 กริยาเดียว

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดียวในประโยค จะแสดงความหมายพื้นฐาน นั่นคือ ความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพของสิ่งที่เคลื่อนที่ออกจากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น (source) เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดซึ่งเป็นเป้าหมาย (goal) การเคลื่อนที่ของคำกริยา “มา” สามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3.4 ภาพเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา “มา”

ในภาพที่ 3.4 เส้นทึบที่มีหัวลูกศรแสดงเส้นทางการเคลื่อนที่ของสิ่งที่เคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่ซึ่งเป็นเป้าหมาย โดยมีรูปคนแทนสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด คำกริยา “มา” นอกจากจะมีความหมายการเคลื่อนที่และเส้นทางแล้ว ยังมีความหมายการบ่งชี้จุดอ้างอิงรวมอยู่ด้วยเสมอ กล่าวคือ ในภาพเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา “มา” ผู้พูดได้วางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่จุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่หรือเป้าหมายซึ่งสัมพันธ์กับสถานที่ของผู้พูด ตัวอย่างเช่น

- (25) *ผมมาโรมเพราะรู้ว่าพริมอยู่ที่นี้* (TNC)
- (26) *ทุกคนมาจากหมู่บ้านเดียวกัน* (TNC)
- (27) *เมื่อมาลอนดอนหนก่อน เคยแวะเข้ามาซื้อของในโรงแรมนี้หลายครั้งด้วย* (TNC)
- (28) *จะมาพุงนี้ใช้ใหม่ จะได้เตรียมห้องไว้ให้* (TNC)

ในประโยค (25) – (28) คำกริยา “มา” แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ โดยปรากฏร่วมกับประธานของประโยคซึ่งเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่และนามวลีหรือบุพบทวลี ในประโยค (25) ประธาน *ผม* เคลื่อนที่เข้าสู่เป้าหมายหรือสถานที่ของผู้พูดซึ่งแสดงด้วยนามวลี *โรม* ขณะที่ในประโยค (26) คำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับประธานนามวลี *ทุกคน* และบุพบทวลี *จากหมู่บ้านเดียวกัน* ซึ่งแสดงจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ ถึงแม้ว่าประโยคนี้จะไม่ระบุเป้าหมายของการเคลื่อนที่ แต่ผู้ฟังสามารถตีความได้ว่าเป้าหมายของการเคลื่อนที่นี้เป็นสถานที่ของผู้พูด ในประโยค (27) คำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับนามวลีแสดงสถานที่และส่วนขยายรวม โดยประธานของประโยคถูกละไป และในประโยค (28) ประธานของประโยค (ผู้ฟัง) ถูกละไว้ คำกริยา “มา” จึงตามหลังกริยานุเคราะห์ *จะ* และมีส่วนขยายรวมต่อท้ายคำกริยา “มา”

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “มา” ที่เป็นกริยาเดี่ยวที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดได้ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + มา + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ส่วนขยายรวม)

คำกริยา “มา” ที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพจะปรากฏร่วมกับนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธาน กริยานุเคราะห์ และนามวลีหรือบุพบทวลีที่แสดงสถานที่เช่นประโยค (25) และ (26) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจละนามวลีที่เป็นประธานและ/หรือนามวลีหรือบุพบทวลีก็ได้ในกรณีและผู้พูดและผู้ฟังมีข้อมูลเกี่ยวเรื่องที่อยู่ร่วมกัน และ/หรือมีส่วนขยายรวมตามหลังเช่นประโยค (27) และ (28)

3.2.2 กริยานำ

คำกริยา “มา” ในตำแหน่งกริยานำ ปรากฏนำหน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา “มา” ในตำแหน่งนี้สามารถตีความได้สองความหมาย ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ปรากฏตามหลัง โดยสามารถแสดงได้ทั้งการเคลื่อนที่เชิงกายภาพแบบรูปธรรมหรือในทางความคิดแบบนามธรรม ดังนี้

1) คำกริยาแสดงการกระทำ

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏหน้าคำกริยาแสดงการกระทำเชิงกายภาพ เช่น *ซื้อ ให้ เยี่ยม คุย* ในหน่วยสร้างกริยาเรียง จะแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง กล่าวคือ ประธานของประโยคจะเคลื่อนที่เข้าสู่เป้าหมายซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำกริยาที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “มา” (กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2549; ชาติวินี มณีนาวาชัย, 2551) ตัวอย่างเช่น

(29) *ศักดิ์มาดูหนังกับเพื่อนที่ห้าง* (TNC)

(30) *ไม่ได้ไปไหน แค่มาก็กินข้าวที่ตลาด เดียวก็กลับ* (TNC)

(31) *น้องพีมาเล่นในบ้านสิ* (TNC)

ประโยคข้างต้นแสดงเหตุการณ์สองเหตุการณ์ต่อเนื่องกัน เหตุการณ์แรกคือการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพของคำกริยา “มา” และเหตุการณ์ที่สองคือการดูหนังในประโยค (29) การกินข้าวในประโยค (30) และการเล่นในประโยค (31) ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันนี้แสดงนัยว่า ประธานแสดงความตั้งใจที่จะเคลื่อนที่เพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง บริบทนี้จึงแสดงความตั้งใจหรือเจตนาในการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคเข้าสู่เป้าหมายซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ที่ห้างที่ตลาด และ ในบ้าน ตามลำดับ เพื่อกระทำเหตุการณ์การดูหนัง เหตุการณ์การกินข้าว และ เหตุการณ์เล่น ซึ่งแสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “มา” ในประโยค (29) – (31) ตามลำดับ ในที่นี้การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพได้ถูกลดความสำคัญลง และผู้พูดให้ความสำคัญแก่เหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “มา” แทน

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “มา” ที่เป็นกริยานำซึ่งแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างได้ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + มา + คำกริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ส่วนขยายรวม)

คำกริยา “มา” ที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงเพื่อกระทำเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง “มา” จะปรากฏร่วมกับนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธาน และคำกริยาแสดงการกระทำแบบกายภาพเช่นประโยค (29) – (31) หลังคำกริยาแสดงการกระทำ อาจตามด้วยนามวลีที่ทำหน้าที่กรรมหรือบุพบทวลีที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายรวมเช่นประโยค (29) หรือบอกสถานที่เช่นประโยค (30) และ (31) ก็ได้

2) คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต

อย่างไรก็ตาม เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่มีความหมายไม่สอดคล้องกับการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพอย่างเช่นคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตอย่างการนึกคิดและคำกริยาแสดงความรู้สึก เช่น *อิฉดา รัก ฐู* เป็นต้น ประธานของประโยคไม่สามารถเคลื่อนที่เพื่อกระทำกริยาที่แสดงด้วยคำกริยาเหล่านี้ได้ ในที่นี้จึงตีความการเคลื่อนที่ของคำกริยา “มา” ในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ได้ว่าเป็นการเคลื่อนที่ในภาพความคิดของผู้พูด กล่าวคือ ผู้พูดใช้คำกริยา “มา” เพื่อเน้นว่าเหตุการณ์ในปัจจุบันที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง “มา” เป็นเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของผู้พูด (Noss, 1964; ชาภูณี มณีนาวาชัย, 2551) คำกริยา “มา” จึงแสดงนัยว่าเหตุการณ์หรือการกระทำปัจจุบันเกี่ยวข้องกับตัวผู้พูด โดยประธานของประโยคได้เคลื่อนที่ออกจากกรกระทำหรือเหตุการณ์ก่อนหน้านี้เข้าสู่การกระทำหรือเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดในภาพความคิดของเขา ความหมายนี้เรียกว่า ความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ (ชาภูณี มณีนาวาชัย, 2551) ตัวอย่างเช่น

- (32) *ไม่ใช่คู่รักกันสักหน่อย จะมาสวีทแบบนี้ได้ที่ไหน* (TNC)
- (33) *จะมาโกรธกันทำไมเนี่ย แค่ไม่รอกลับบ้านด้วยแค่นี้* (TNC)
- (34) *เธออย่ามางอนฉันเรื่องแค่นี้เลย* (TNC)

ในประโยค (32) – (34) ผู้พูดใช้คำกริยา “มา” เพื่อแสดงว่าจุดอ้างอิงของผู้พูดวางไว้ที่การกระทำหรือเหตุการณ์ที่ตามหลัง “มา” นั่นคือ การกระทำหรือเหตุการณ์การสวีท การโกรธ และการงอน ซึ่งเป็นการกระทำหรือเหตุการณ์ในปัจจุบัน และในภาพความคิดของผู้พูด เหตุการณ์สวีท เหตุการณ์การโกรธ และเหตุการณ์การงอน ได้เคลื่อนที่ออกจากกรกระทำหรือเหตุการณ์ก่อนหน้านี้เข้าสู่การกระทำหรือเหตุการณ์ซึ่งเป็นจุดสนใจหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด จะเห็นได้ว่า ในบริบทนี้ “มา” ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพอีกต่อไป แต่แสดงการเคลื่อนที่ทางความคิดของผู้พูด เมื่อประธานของประโยคไม่ได้กระทำการเคลื่อนที่เอง แต่เป็นผู้พูดที่ทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนที่ในความคิดของตัวเอง การเคลื่อนที่ลักษณะนี้จึงแสดงความเป็นอัตวิสัย

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “มา” ที่แสดงความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ได้ดังนี้

จะ + มา + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + ส่วนขยายรวม + คำถาม หรือ

นามวลี_{ประธาน} + อย่า + มา + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + นามวลี_{กรรม} + ส่วนขยายรวม

คำกริยา “มา” ที่แสดงความสนใจของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง มี 2 รูปแบบ ได้แก่ ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ และประโยคปฏิเสธซึ่งแสดงการสั่งห้าม เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏในรูปประโยคคำถาม จะมีกริยานุเคราะห์ จะ คำกริยา “มา” และคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต ตามลำดับ และหลังคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตและตามด้วยส่วนขยายรวม และคำถามเช่นประโยค (32) และ (33) และเมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏในรูปประโยคปฏิเสธ จะ นามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธาน ตามด้วยคำปฏิเสธ *อย่า* คำกริยา “มา” และคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต ตามลำดับ หลังคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตและตามด้วยนามวลีที่เป็นกรรมและส่วนขยายรวมเช่นประโยค (34)

3.2.3 กริยารอง

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง จะเสริมความหมายเชิงทิศทางการเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดให้แก่คำกริยาที่ปรากฏนำหน้า ในบริบทนี้ ความหมายการเคลื่อนที่ไม่ได้หมายถึงไปทั้งหมด แต่ยังคงเหลือในเรื่องของทิศทางซึ่งเด่นชัดในเหตุการณ์ที่ถูกมอง ในการรับรู้เหตุการณ์ที่ปรากฏคำกริยา “มา” ในฐานะที่เป็นกริยารอง เหตุการณ์จะได้รับการเสริมความหมายว่ามีการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด และความหมายเรื่องทิศทางนี้สามารถเป็นได้ทั้งเส้นทางเชิงกายภาพ (physical path) หรือเส้นทางในจิตนาการ (mental path) ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ปรากฏร่วมด้วย ดังนั้น คำกริยา “มา” จึงยังไม่ได้กลายเป็นคำไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

1) คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ เช่น *เดิน หิ้ว ออก* เป็นต้น จะเสริมความหมายทิศทางการเคลื่อนที่จริงเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดให้แก่คำกริยาที่ปรากฏนำหน้า (Rungkupan, 1992; กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2549; ซาฮินี มณีนาวาชัย, 2551) ตัวอย่างเช่น

(35) *ครูใหญ่เดินมาที่ประตู* (TNC)

(36) *ชัยจะส่งของขวัญมาที่บ้าน* (TNC)

(37) *ผ่านมาทางนี้ ก็แวะเยี่ยมกันบ้างนะ* (TNC)

ประโยคข้างต้นประกอบด้วยสองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน กล่าวคือ เหตุการณ์ของการเดินการส่งของขวัญ และการผ่าน กับการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดของประธานนามวลีของประโยคในประโยค (35) – (37) ตามลำดับ เกิดขึ้นพร้อมกัน ในบริบทนี้คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ *เดิน ส่ง และ ผ่าน* แสดงการเคลื่อนที่จริงซึ่งเป็นความหมายหลักของประโยค การเคลื่อนที่ซึ่งแสดงด้วยคำกริยา “มา” จึงไม่เด่นชัดในการรับรู้ เหลือเพียงความหมายทิศทางเสริม การเคลื่อนที่ให้แก่คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่ปรากฏข้างหน้า การเคลื่อนที่แบบนี้จึงมีความเป็นภววิสัยสูง

เช่นเดียวกับคำกริยา “ไป” คำกริยาบางประเภทที่นำหน้าคำกริยา “มา” สามารถกระตุ้นให้เกิดเส้นทางทางความคิด (mental path) ของคำกริยา “มา” ในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) แทนที่จะเป็นเส้นทางเชิงกายภาพ คำกริยาประเภทนี้คือคำกริยาแสดงการสื่อสารและคำกริยาแสดงการมองเห็น เช่น ว่า บอก กล่าว มอง ในเหตุการณ์การเคลื่อนที่แบบนี้สิ่งที่เป็นนามธรรมเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางทางความคิดโดยสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงของผู้พูด การเคลื่อนที่ลักษณะนี้เรียกว่า “การเคลื่อนที่แบบไร้ตัวตน” (fictive motion) (Talmy, 2000) ซึ่งหมายถึงการเคลื่อนที่ที่พรรณนาจากเหตุการณ์ที่แสดงสภาพ การเคลื่อนที่นี้ไม่สามารถรับรู้ได้ในโลกกายภาพหรือโลกความเป็นจริง แต่เกิดขึ้นในโลกจินตนาการได้ ตัวอย่างเช่น

(38) นายบอกมาว่าต้องการเงินเท่าไร (TNC)

(39) เขามองมาที่ฉัน แต่ไม่พูดอะไร (TNC)

ในประโยค (38) คำกริยาแสดงการสื่อสาร *บอก* แสดงสถานการณ์ที่ผู้พูดให้ประธานของประโยคส่งข้อความไปยังผู้ฟังผ่านสื่อ ดังนั้นสิ่งที่เคลื่อนที่คือข้อความหรือสารที่ประกอบอยู่ภายในความหมายของคำกริยา และคำกริยา “มา” แสดงทิศทางของข้อความที่เคลื่อนที่เกิดจากประธาน (จุดเริ่มต้น) ไปยังกรรมซึ่งก็คือผู้พูดที่ถูกละทิ้งที่จุดสิ้นสุดของเส้นทาง (เป้าหมาย) ในประโยค (39) สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ใช่ดวงตาของประธาน แต่เป็นเส้นสายตาที่มีจุดกำเนิดจากดวงตาของผู้พูด (จุดเริ่มต้น) และ “มา” แสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ของกริยา *มอง* ว่าออกจากประธานมายังตัวผู้พูด ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทาง (เป้าหมาย) ในบริบทนี้สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ใช่ประธาน แต่เป็นผู้พูดที่เคลื่อนที่ไปตามเส้นสายตาของประธานในทางความคิด แลงเคคเคอร์ (Langacker, 2000) จึงเรียกการเคลื่อนที่ลักษณะนี้ว่า “การเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย” (subjective motion)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “มา” ที่เป็นกริยารองซึ่งแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ได้ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ + (นามวลี_{กรรม}) + มา + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่})

คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่อาจมีประธานนามวลีนำหน้าและนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นกรรมหรือไม่ก็ได้ และคำกริยา “มา” จะปรากฏเป็นกริยาคำสุดท้ายในหน่วยสร้างกริยาเรียง โดยอาจมีนามวลีหรือบุพบทวลีแสดงสถานที่ตามหลังหรือไม่ก็ได้

จากตัวอย่างข้างต้น คำกริยา “มา” ที่ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ สามารถแสดงการเคลื่อนที่ได้ทั้งเชิงกายภาพและนามธรรม กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “มา” ตามหลังคำกริยาแสดงอากัปกริยา คำกริยาแสดงทิศทาง และคำกริยาแสดงการเปลี่ยนผู้ครอบครองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะแสดงทิศทางการเคลื่อนที่เชิงกายภาพ ในขณะที่เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการสื่อสารและคำกริยาแสดงการมองเห็นจะแสดงการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม

2) คำกริยาที่แสดงเหตุการณ์ประเภทต่างๆ

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาที่ไม่แสดงการเคลื่อนที่ เช่น กิน อยู่ รอ เป็นต้น จะแสดงทิศทางเชิงเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเหตุการณ์นั้นเคลื่อนที่เข้าสู่เวลาที่กล่าวด้วยคำหรือเวลาที่ผู้พูดใช้เป็นจุดอ้างอิง (Thepkanjana 1986, Rungkupan 1992; ชาภิณี มณีนาวาชัย, 2551) ในบริบทนี้คำกริยา “มา” ให้ความหมายเพิ่มเติมแก่คำกริยาที่ปรากฏนำหน้าในเรื่องของเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior) ซึ่งมองว่าเหตุการณ์หนึ่งสัมพันธ์กับอีกเหตุการณ์หนึ่ง โดยเหตุการณ์แรกเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและมีความสำคัญหรือตรงประเด็นกับอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเวลาเหตุการณ์ ณ เวลาที่อ้างอิงหรือเวลาวัจนกรรม (Bybee and Dahl, 1989; Bybee et al. 1994; คเชนทร์ ตัญศิริ, 2548) กล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเวลาปัจจุบัน (Comrie, 1976) คำกริยา “มา” สามารถแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าปัจจุบันได้ 3 ประเภท ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ปรากฏร่วม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1) เหตุการณ์ก่อนหน้าในแง่ของผล

เมื่อ “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ “มา” เช่น ตื่น เกิด จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าในแง่ของผล (perfect of result) กล่าวคือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงในอดีตได้ส่งผลบางอย่างต่อเวลาที่อ้างอิงหรือเวลาของการกล่าวด้วยคำ ตัวอย่างเช่น

(40) *นุ่นตื่นขึ้นมาแต่เช้าตรู่* (TNC)

(41) *เขากินข้าวมาแล้ว* (TNC)

ในตัวอย่างข้างต้น คำกริยา *ตื่น* และ *กิน* แสดงการกระทำ/เหตุการณ์ที่กินเวลาและไม่มีจุดสิ้นสุด แต่ผู้พูดตีความว่าเหตุการณ์นี้สิ้นสุดลงโดยดูจากบริบท (ณ เวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำผู้พูดไม่เห็นผู้กระทำ/ประธานกำลังตื่นหรือกำลังกินข้าว) ผู้พูดใช้คำกริยา “มา” เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์การตื่นและการกินข้าวได้เกิดขึ้นในอดีตและสิ้นสุดลงก่อนเวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำ และเหตุการณ์นี้มีความสัมพันธ์ต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ในบริบทนี้จึงเห็นนุ่นตื่นอยู่ และเขากินอยู่ ไม่อยากกินข้าวอีก

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “มา” ที่แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าในแง่ของผลได้ดังนี้

นามวลี_{ประธาน} + คำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ + มา + (นามวลี_{กรรม}) + ส่วนขยายรวม

คำกริยา “มา” ที่แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าปัจจุบันในแง่ของผล จะปรากฏร่วมกับนามวลีที่ทำหน้าที่ประธาน คำกริยาแสดงการกระทำที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ โดยอาจมีนามวลีที่ทำหน้าที่กรรมหรือไม่ก็ได้ และตามด้วยส่วนขยายรวม คำกริยา “มา” จะแสดงว่าเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงในอดีต แต่ยังคงส่งผลถึงเวลาปัจจุบันซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิง

2.2) เหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทความต่อเนื่องของเหตุการณ์

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำที่กินเวลาและไม่มีจุดสิ้นสุด เช่น *ทำงาน นอน คิด* และส่วนขยายบอกเวลา เช่น *นาน สองชั่วโมง สามปี* จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทความต่อเนื่องของเหตุการณ์ที่เกิดก่อนเวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำ (anterior continuing) ผู้พูดใช้ “มา” เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์ในอดีตได้เกิดขึ้นเกิดก่อนเวลาอ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำและดำเนินเรื่อยมาจนถึงเวลาอ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำ ผู้พูดได้วางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่เหตุการณ์ปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

(42) *ความไม่เข้าใจระหว่างศาสนจักรและรัฐบาลมาร์กอสสะสมมาเรื่อยๆ* (TNC)

(43) *ฉันเดินนี้หน้าเขามาตั้งนาน แต่ก็ยังไม่ออก* (TNC)

ในประโยค (42) และ (43) เมื่อคำกริยาแสดงการกระทำที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ *สะสม* และ *นี้* ปรากฏนำหน้าคำกริยา “มา” คำกริยา “มา” จะแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง

เหตุการณ์ในอดีตและเหตุการณ์ปัจจุบัน ณ เวลาที่อ้างอิงหรือเวลาของการกล่าวถ้อยคำ กล่าวคือ เหตุการณ์การสะสมความไม่เข้าใจและเหตุการณ์การนี้ก็ได้ดำเนินต่อมาและยังไม่สิ้นสุดในเวลาปัจจุบัน ณ เวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำ ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดได้วางมุมมองของเขาไว้

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “มา” ที่แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าปัจจุบันประเภทความต่อเนื่องของเหตุการณ์ได้ดังนี้

นามวลี^{ประธาน} + คำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ + มา + (นามวลี^{กรรม}) + ส่วนขยายรวม

คำกริยา “มา” ที่แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าปัจจุบันประเภทความต่อเนื่องของเหตุการณ์ที่เกิดก่อนเวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำ (anterior continuing) จะปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ เช่น คำกริยาแสดงสภาพและคำกริยาแสดงการกระทำที่กินเวลาและไม่มีจุดสิ้นสุด โดยอาจมีนามวลีที่ทำหน้าที่ประธานและส่วนขยายรวมหรือไม่ก็ได้ คำกริยา “มา” จะแสดงว่าเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นในอดีตและดำเนินเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิง

2.3) เหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทการมีอยู่ของสภาพ

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาพ (state verb) เช่น *อยู่ ู้ ็ื้อน* จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทการมีอยู่ของสภาพ (state-exists) กล่าวคือ คำกริยา “มา” แสดงมุมมองที่มีต่อเหตุการณ์ทรงสภาพว่า เหตุการณ์นั้นได้เริ่มต้นขึ้นก่อนและคงสภาพต่อมาจนถึงเวลาที่กล่าวถ้อยคำและสภาพนี้อาจดำเนินต่อไปหลังจากเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือสิ้นสุดลง ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ตัวอย่างเช่น

(44) นักวิทยาศาสตร์รู้กันมานานแล้วว่า คนเราโดยกายวิภาคและสรีรวิทยา

สังกัดอยู่ในสัตว์ประเภทเดียวกับลิงและวานร (TNC)

(45) เขาอยู่ที่โรงพยาบาลมาตั้งแต่กลางดึกเมื่อคืน (TNC)

ในประโยค (44) และ (45) เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาพ *ู้* และ *อยู่* จะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเวลา 2 จุด คือ เวลาในอดีตของเหตุการณ์ *ู้* และเหตุการณ์ *อยู่* และเวลาปัจจุบันที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนี้ ผู้พูดใช้ “มา” เพื่อแสดงมุมมองของเขาว่าเหตุการณ์สภาพการรู้และการอยู่ได้เกิดขึ้นในอดีตและคงสภาพเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ณ เวลาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดใช้เป็นจุดอ้างอิง

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “มา” ที่แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทการมีอยู่ของสภาพได้ดังนี้

นามวลีประธาน + คำกริยาแสดงสภาพ + (บุพบทวลีสถานที่) + มา + ส่วนขยายรวม

คำกริยา “มา” ที่แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าปัจจุบันประเภทการมีอยู่ของสภาพ จะปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาพ โดยมีนามวลีที่ทำหน้าที่ประธาน บุพบทวลีบอกสถานที่ และส่วนขยายรวม ในบริบทนี้คำกริยา “มา” จะแสดงว่าเหตุการณ์สภาพนั้นได้เกิดขึ้นในอดีตและคงสภาพเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ณ เวลาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดใช้เป็นจุดอ้างอิง

3.3 ลักษณะของการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”

ความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขความเป็นจริงในโลก (truth conditions) เฟรเก (Frege, 1995 cited in Kemp, 1998: 483) กล่าวว่า ความหมายของประโยคเป็นเงื่อนไขความเป็นจริง (the sense of a sentence is its truth-condition) ความเหมือนกันระหว่างความหมายของประโยคและเงื่อนไขความเป็นจริงของมันขึ้นอยู่กับข้อสันนิษฐานที่ว่า แต่ละประโยคมีความหมายที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งแสดงประพจน์ (proposition) ที่เฉพาะเจาะจง โดยประกอบด้วยรูปภาษาและสิ่งที่รูปภาษาอ้างอิง สามารถทดสอบได้ว่ามีค่าเป็นจริงหรือเท็จ ในการบอกค่าความจริงเท็จของประโยคนั้น ความแตกต่างทางไวยากรณ์ระหว่างประโยคไม่สำคัญ เนื่องจากประพจน์ได้แสดงเหตุการณ์ (state of affairs) ซึ่งถูกมองว่าเป็นหน่วยพื้นฐานของความหมายของประโยค เช่น

ก. *Caesar invaded Gaul.*

ข. *Gaul was invaded by Caesar.*

(Saeed, 1997: 14)

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างสองประโยคนี้คือโครงสร้างของประโยค ประโยคแรกเป็นประโยคกรรตุวาจก (active sentence) ส่วนประโยคที่สองเป็นกรรมาจก (passive sentence) แต่ทั้งสองประโยคนี้มีประพจน์ซึ่งพรรณนาเหตุการณ์ที่เป็นเหตุการณ์เดียวกัน คือ ซีซาร์บุกรุกพวกกอล ซึ่งนักตรรกะวิทย์ยามองว่า ทั้งสองประโยคนี้เท่าเทียมกันเมื่อประโยคแรกเป็นจริง ประโยคที่สองก็เป็นจริงด้วยเช่นกัน

จากแนวคิดข้างต้น การแทนที่ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” หมายถึงคำกริยา “ไป” ในประโยคสามารถแทนที่ด้วยคำกริยา “มา” ในตำแหน่งเดียวกันได้และในทางกลับกันคำกริยา “มา”

ในประโยคสามารถแทนที่ด้วยคำกริยา “ไป” ในตำแหน่งเดียวกันได้โดยไม่เปลี่ยนแปลงคำอื่นใดในประโยค ประโยคที่ถูกแทนที่ไม่ผิดไวยากรณ์หรือไม่ฟังแปลกหู และผู้พูดภาษาไทยยอมรับได้ ประโยคที่คำกริยา “ไป” หรือ “มา” สามารถแทนที่กันได้ ในตำแหน่งเดียวกัน ไม่ได้คำนึงถึงความหมายที่ “ไป” และ “มา” แสดงในประโยคนั้น ดังนั้นเมื่อแทนที่กันแล้ว คำกริยา “ไป” และ “มา” จะอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่เปลี่ยนจุดอ้างอิงในเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการสลับทิศทางที่สัมพันธ์กับผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด หรืออาจแสดงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์ก็ได้ เช่น

ก. มาลีไปโรงเรียน

ข. มาลีมาโรงเรียน

การแทนที่ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” โดยแสดงความหมายทิศทางสลับกัน การแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” โดยแสดงความหมายคนละมิติ และการแทนที่กันไม่ได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”

3.3.1 การแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” โดยอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่สลับทิศทาง

บริบทนี้หมายถึงการแทนที่ของคำกริยา “ไป” ด้วยคำกริยา “มา” ในประโยค หรือการแทนที่ของคำกริยา “มา” ด้วยคำกริยา “ไป” ในประโยค โดยที่ประโยคดังกล่าวพรรณนาเหตุการณ์ที่เป็นจริงในโลกเหตุการณ์เดียวกัน แต่แสดงมุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดต่อเหตุการณ์การเคลื่อนที่ในลักษณะสลับทิศทาง ตัวอย่างเช่น

ก. ส่วนครูสนิท ข้าพเจ้าก็ซื้อเหล้ามาเลี้ยงแก่บ่อยๆ (TNC)

ข. ส่วนครูสนิท ข้าพเจ้าก็ซื้อเหล้าไปเลี้ยงแก่บ่อยๆ

ทั้งสองประโยคพรรณนาเหตุการณ์ที่เป็นไปซึ่งเหมือนกันและเป็นจริง คือ ประธานของประโยค (ผู้พูดซึ่งแทนตัวเองด้วยสรรพนาม ข้าพเจ้า) เดินทางออกจากสถานที่หนึ่งโดยมีเป้าหมายเป็นบ้านครูสนิท แต่การใช้คำกริยาที่แตกต่างกันทำให้การมองเหตุการณ์นี้ (construal of the state of affairs) แตกต่างกันด้วย การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่าผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ นั่นหมายความว่า ในเวลาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำผู้พูดได้อยู่ที่บ้านครูสนิท ดังนั้นการเคลื่อนที่จากที่อื่นเข้าสู่สถานที่ของตัวผู้พูดเอง จึงใช้คำกริยา “มา” ส่วนการใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่า ผู้พูดวางจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่สถานที่ของตนเอง ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ

และมองว่าการเคลื่อนที่จากจุดที่เขาอยู่ไปยังสถานที่อื่นเป็นการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของเขา จึงใช้คำกริยา “ไป” การมองเหตุการณ์ของผู้พูดผ่านคำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3.5 การมองเหตุการณ์ของผู้พูดผ่านคำกริยา “ไป” และ “มา”

จากภาพข้างบน ตัวคนแทนผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด รูปสี่เหลี่ยมที่มีตัวอักษร S แทนต้นทางของการเคลื่อนที่ (Source) รูปสี่เหลี่ยมที่มีตัวอักษร G แทนเป้าหมายของการเคลื่อนที่ (Goal) วงกลมที่บแทนสิ่งที่เคลื่อนที่ในประโยค และเส้นลูกศรแทนเส้นทางและทิศทางของการเคลื่อนที่ สำหรับคำกริยา “ไป” ผู้พูดจะวางตัวเองหรือจุดอ้างอิงไว้ที่ต้นทางของการเคลื่อนที่ และสำหรับคำกริยา “มา” ผู้พูดจะวางตัวเองหรือจุดอ้างอิงไว้ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ กล่าวได้ว่าในบริบทนี้คำกริยา “ไป” และคำกริยา “มา” ที่แทนที่กันได้โดยไม่ผิดไวยากรณ์และแสดงความหมายของประโยคที่เหมือนกัน แตกต่างกันเพียงทิศทางที่สัมพันธ์กับผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด คำกริยา “ไป” เน้นที่ต้นทางของการเคลื่อนที่ ในขณะที่คำกริยา “มา” เน้นที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่

การแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” ในประโยคซึ่งแสดงความหมายที่เหมือนกัน แต่สลับทิศทาง สามารถแบ่งตามตำแหน่งการปรากฏในประโยคได้ 3 บริบท ดังนี้

3.3.1.1 กริยาเดียว

ในตำแหน่งกริยาเดียว คำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยาหลักคำเดียวในประโยค และแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยและเวลาที่อ้างอิง ส่วนคำกริยา “มา” แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยและเวลาที่อ้างอิง (Gandour, 1978) ทั้งสองคำนี้สามารถแทนที่กันได้ดังปรากฏในรูปแบบวากยสัมพันธ์ต่อไปนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + ไป + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ส่วนขยายรวม)
และ (นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + มา + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

- (46) ก. พรุ่งนี้ฉันจะไปบ้านคุณให้ตรงเวลา (TNC)
 ข. พรุ่งนี้ฉันจะมาบ้านคุณให้ตรงเวลา
- (47) ก. หนูพลอยจะไปพัทยาใหม่คะ (TNC)
 ข. หนูพลอยจะมาพัทยาใหม่คะ
- (48) ก. อาจารย์ไม่ค่อยอยู่บ้าน เข้ามาก็ไปคิดป่ากร และอยู่ที่นั่นทั้งวันจนถึงเย็น แล้วถึงกลับมากินข้าวบ้าน (TNC)
 ข. อาจารย์ไม่ค่อยอยู่บ้าน เข้ามาก็มาคิดป่ากร และอยู่ที่นั่นทั้งวันจนถึงเย็น แล้วถึงกลับมากินข้าวบ้าน
- (49) ก. ในปี 427 ก่อนคริสต์กาล กอร์จัสที่เอเธนส์ ในฐานะหัวหน้าทูตของ ลีออนที่เนียน (TNC)
 ข. ในปี 427 ก่อนคริสต์กาล กอร์จัสไปที่เอเธนส์ ในฐานะหัวหน้าทูตของ ลีออนที่เนียน
- (50) ก. เมื่อตอนบ่าย คุณเดินตามมาที่บ้าน แจ่มจันทรบอกสามี (TNC)
 ข. เมื่อตอนบ่าย คุณเดินตาไปที่บ้าน แจ่มจันทรบอกสามี
- (51) ก. มัสมันก็เช่นกัน ตั้งแต่เกิดและเติบโตมาได้เกือบคอนศตวรรช เธอก็ยังไม่เคยมาเชียงรายละยสักที่ (TNC)
 ข. มัสมันก็เช่นกัน ตั้งแต่เกิดและเติบโตมาได้เกือบคอนศตวรรช เธอก็ยังไม่เคยไปเชียงรายละยสักที่

จากตัวอย่าง (46) – (51) ข้างต้น ประโยค ก. และ ข. ต่างแสดงความหมายของประโยคซึ่งอ้างถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปเดียวกัน เหตุการณ์ของประโยค (46) แสดงการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้พูด (ผม) ที่มีเป้าหมายอยู่ที่บ้านของผู้ฟัง (คุณ) การใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่า ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่สถานที่อื่นที่ไม่ใช่บ้านของผู้พูด การเดินทางไปยังบ้านของผู้ฟังจึงต้องใช้ “ไป” ขณะที่การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่า ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่บ้านของผู้ฟัง การกล่าวถึงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ที่ตนเองอยู่ขณะที่กำลังพูดจึงต้องใช้ “มา”

เหตุการณ์ของประโยค (47) แสดงการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้ฟัง (หนูพลอย) ที่มีเป้าหมายอยู่ที่เมืองพัทยา การใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่า ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้

พูดอยู่กับผู้ฟังจะเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ที่พวกเขาอยู่มุ่งสู่เมืองพัทยา ส่วนการใช้คำกริยา “มา” แสดงว่า ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เมืองพัทยา และผู้ฟังจะเดินทางมาหาผู้พูดที่เมืองพัทยา

เหตุการณ์ของประโยค (48) แสดงการปฏิเสธการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (อาจารย์) ที่มีเป้าหมายอยู่ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ในเหตุการณ์นี้ผู้พูดวางจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่ใดที่หนึ่ง หากใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่า ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง อาจจะเป็นที่บ้านของอาจารย์ และมองว่าการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคเป็นการออกจากตัวผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ส่วนการใช้คำกริยา “มา” แสดงว่า ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร และประธานของประโยคเดินทางมุ่งสู่มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่

เหตุการณ์ของประโยค (49) แสดงการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (กอร์จัส) ที่มีเป้าหมายอยู่ที่เอเธนส์ในเหตุการณ์นี้ผู้พูดวางตัวเองหรือจุดอ้างอิงของตัวเองไว้ที่ใดที่หนึ่ง การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่า ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เอเธนส์และประธานของประโยคเดินทางมุ่งสู่เอเธนส์ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้พูดอยู่ ส่วนการใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่า ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง และมองว่าการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคเป็นการออกจากตัวผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดโดยมีเป้าหมายอยู่ที่เอเธนส์

เหตุการณ์ของประโยค (50) แสดงการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (คุณเต๋อนตา) ที่มีเป้าหมายอยู่ที่บ้านของผู้พูดและผู้ฟัง การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่า ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่บ้าน และประธานของประโยคเดินทางออกจากสถานที่หนึ่งมุ่งหน้าเข้าสู่บ้านซึ่งผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ ส่วนการใช้คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคออกจากสถานที่หนึ่งมุ่งหน้าเข้าสู่บ้านของผู้พูดและผู้ฟังเช่นเดียวกัน แต่ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไม่ได้อยู่บ้านขณะที่กำลังกล่าวถ้อยคำ

เหตุการณ์ของประโยค (51) แสดงการปฏิเสธการเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้พูด (มัสมัน) ที่มีเป้าหมายอยู่ที่เซียงรายในอดีต การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่า ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เซียงรายการกล่าวถึงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ที่ตนเองอยู่หรือวางจุดอ้างอิงไว้ขณะที่กำลังพูดจึงต้องใช้ “มา” ส่วนการใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่า ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่สถานที่อื่นที่ไม่ใช่เซียงราย การเดินทางไปยังเซียงรายจึงต้องใช้ “ไป”

3.1.1.2 กริยานำ

ในตำแหน่งกริยานำเมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏนำหน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในตำแหน่งนี้จะแสดงได้ทั้งการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่หรือที่ไม่ใช่เชิงพื้นที่²⁷ ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ปรากฏตามหลัง คำกริยาที่ปรากฏตามหลังคำกริยา “ไป” และ “มา” แล้วคำกริยาทั้งสองสามารถแทนที่กันได้มีดังนี้

1) คำกริยาแสดงการกระทำ

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำ (action verb) เช่น ทำงาน พักผ่อน ในประโยค จะแสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยและเวลาที่อ้างอิงเพื่อกระทำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “ไป” ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ส่วนคำกริยา “มา” ที่ปรากฏเป็นนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำจะแสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยและเวลาที่อ้างอิงเพื่อกระทำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “มา” ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ (Muansuwan, 2001; กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2549; ชาติวินี มณีนาวาชัย, 2551) ทั้งสองคำนี้สามารถแทนที่กันได้ดังปรากฏในรูปแบบวากยสัมพันธ์ต่อไปนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + ไป + คำกริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ส่วนขยายรวม)

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + มา + คำกริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

(52) ก. *ผมต้องขอโทษแพรวจริงๆ เหนื่อยผมไปทำงานต่างจังหวัด* (TNC)

ข. *ผมต้องขอโทษแพรวจริงๆ เหนื่อยผมมาทำงานต่างจังหวัด*

(53) ก. *คุณไปพักบ้านผมก็ได้* (TNC)

ข. *คุณมาพักบ้านผมก็ได้*

²⁷ ความหมายเชิงพื้นที่และเชิงเวลาของคำกริยา “ไป” และ “มา” นี้ไม่ได้แยกขาดจากกันอย่างชัดเจน เนื่องจากเหตุการณ์การเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นย่อมเกิดขึ้นผ่านเวลา ในที่นี้จึงเป็นเรื่องของความสอดคล้องกันทางความหมายของคำกริยาที่มาประกอบกับคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่ทำให้ความหมายเชิงพื้นที่เด่นชัดกว่าความหมายเชิงเวลา หรือความหมายเชิงเวลาเด่นชัดกว่าความหมายเชิงพื้นที่ ซึ่งจะอธิบายอย่างละเอียดต่อไปในบทที่ 4

(54) ก. พอเขามาเยี่ยม ชาวบ้านก็จัดงานต้อนรับอย่างคึกคัก (TNC)

ข. พอเขาไปเยี่ยม ชาวบ้านก็จัดงานต้อนรับอย่างคึกคัก

(55) ก. อ่อน หนู้หรือยังว่าแก้วจะมาอยู่ด้วย (TNC)

ข. อ่อน หนู้หรือยังว่าแก้วจะไปอยู่ด้วย

ประโยค ก. และ ข. ข้างต้นของตัวอย่าง (52) – (55) ต่างแสดงความหมายของประโยคซึ่งอ้างถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปเดียวกัน ประโยค (52) แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้พูด (ผม) โดยมีเป้าหมายเป็นสถานที่หนึ่ง (ต่างจังหวัด) เพื่อกระทำเหตุการณ์การทำงาน การใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่า ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่สถานที่อื่นที่ไม่ใช่ต่างจังหวัด เหตุการณ์การทำงานต่างจังหวัดถูกผู้พูดมองว่าเป็นการเคลื่อนที่ที่ออกจากจุดอ้างอิงของเขาทั้งเรื่องสถานที่และเวลาในปัจจุบันการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังเป้าหมายซึ่งอยู่ห่างจากผู้พูด และกระทำเหตุการณ์การทำงาน ขณะที่การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่า ขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่ต่างจังหวัด การกล่าวถึงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของตัวผู้พูดเองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำเหตุการณ์การทำงาน จึงต้องใช้ “มา”

ประโยค (53) แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้ฟัง (คุณ) โดยมีเป้าหมายเป็นบ้านของผู้พูดเพื่อกระทำเหตุการณ์การพัก การใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่าประธานของประโยคเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำเหตุการณ์พัก ดังนั้นประโยคนี้จึงตีความได้ว่า ทั้งผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดและผู้ฟังไม่ได้อยู่ที่บ้านของผู้พูดซึ่งเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่ ในขณะที่คำกริยา “มา” แสดงว่าประธานของประโยคเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำเหตุการณ์พัก ดังนั้นประโยคนี้จึงแสดงนัยว่าขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่บ้านของเขาเองซึ่งเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่

ประโยค (54) แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของประธาน (เขา) โดยมีเป้าหมายเป็นหมู่บ้านหนึ่ง เพื่อกระทำการเยี่ยม คำกริยา “มา” แสดงว่า ขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่หมู่บ้าน การกล่าวถึงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของตัวผู้พูดเพื่อกระทำการเยี่ยม จึงต้องใช้ “มา” ส่วนการใช้ “ไป” แสดงว่า ขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไม่อยู่ที่หมู่บ้าน การกล่าวถึงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของตัวผู้พูดเพื่อกระทำการเยี่ยม จึงต้องใช้ “ไป”

ประโยค (55) แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของประธานซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (แก้ว) โดยมีเป้าหมายเป็นบ้านของผู้ฟัง (หนูน้อย) คำกริยา “มา” แสดงว่าขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือ

จุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่บ้านของผู้ฟัง การกล่าวถึงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของตัวผู้พูดเพื่อทำกริยา อยู่ จึงต้องใช้ “มา” ส่วนการใช้ “ไป” แสดงว่า ขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดและผู้ฟังไม่อยู่ที่บ้านของผู้ฟัง การกล่าวถึงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของตัวผู้พูดเพื่อทำกริยา อยู่ จึงต้องใช้ “ไป”

2) คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต (mental verb) เช่น คิด รัก ชอบ ในประโยค จะแสดงการเคลื่อนที่ทางจิตซึ่งเป็นการเคลื่อนที่แบบนามธรรม ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “ไป” ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ส่วนคำกริยา “มา” ที่ปรากฏเป็นนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตจะแสดงการเคลื่อนที่ทางจิตเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “มา” ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ (ชาภินี, 2551) ทั้งสองคำนี้สามารถแทนที่กันได้ดังปรากฏในรูปแบบวากยสัมพันธ์ต่อไปนี้

จะ + ไป + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + (นามวลี_{กรรม}) + ส่วนขยายรวม + คำถาม และ

จะ + มา + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + (นามวลี_{กรรม}) + ส่วนขยายรวม + คำถาม

ตัวอย่างเช่น

(56) ก. คุณไม่ใช่ฉัน จะมารู้ความคิดของฉันได้ไง (TNC)

ข. ?คุณไม่ใช่ฉัน จะไปรู้ความคิดของฉันได้ไง

(57) ก. รักนั้นเหรอก ผมยังไม่รู้ด้วยซ้ำว่าความรักคืออะไร

แล้วจะไปรู้สักกับคุณได้ยังไง (TNC)

ข. รักนั้นเหรอก ผมยังไม่รู้ด้วยซ้ำว่าความรักคืออะไร

แล้วจะมารู้สักกับคุณได้ยังไง

ประโยค ก. และ ข. ของตัวอย่าง (56) – (57) แสดงความหมายของประโยคซึ่งอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกัน ประโยค (56) อ้างถึงเหตุการณ์การรู้ความคิดของผู้พูด ในประโยค ก. คำกริยา “มา” แสดงว่าการรู้ความคิดของฉัน คือ การเคลื่อนที่ออกจากตัวคุณมาสู่ตัวฉัน และผู้พูดกำหนดจุดอ้างอิงไว้ที่ตัวผู้พูด ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติ ดังนั้นจึงใช้ “มา” เมื่อเปลี่ยนจุดอ้างอิงของผู้พูดไปอยู่ที่ผู้ฟัง (คุณ) ในทางความคิด การเดินทางออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดเข้าสู่ตัวเองจึงใช้ “ไป” ขณะเดียวกัน “ไป” ในบริบทนี้ยังแสดงนัยความหมายว่า ความคิดของฉันอยู่ “ห่างจากคุณ” และ

อาจต่างจากความคิดของคุณมากด้วย การรับรู้ความคิดของฉันเหมือนเป็นการออกจากจุดยืนของคุณ ไปสู่สถานที่อีกแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ห่างจากตัวคุณ "ไป" ในประโยคนี้แสดงความคิดที่อยู่ห่างกัน ให้ความรู้สึกว่าคุณ ใจ ความคิดของฉันต่างจากความคิดของคุณมาก

ประโยค (57) อ้างถึงเหตุการณ์การรู้สึกรักผู้ฟัง ในประโยค ก. คำกริยา "ไป" แสดงว่าการรู้สึกรักผู้ฟังนั้นเป็นการเคลื่อนที่ออกจากตัวผู้พูดไปสู่ตัวผู้ฟัง และผู้พูดกำหนดจุดอ้างอิงไว้ที่ตัวผู้พูด ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติ ดังนั้นจึงใช้ "ไป" และยังแสดงนัยว่าความรู้สึกที่จะเกิดขึ้นนั้นอยู่ห่างไกลจากผู้ฟังมาก การจะรักคุณเหมือนกับการออกจากจุดยืนของฉัน เมื่อจุดอ้างอิงของผู้พูดย้ายไปอยู่ที่เดียวกับผู้ฟังโดยการนำคำกริยา "มา" จะแสดงว่าการจะรู้สึกรักผู้ฟังเป็นการเดินทางเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด ขณะเดียวกันก็ให้ความรู้สึกว่าคุณ แม้จะอยู่ที่จุดยืนเดียวกันผมก็ยังไม่รู้สึกรักคุณเลย

จะสังเกตได้ว่า ประโยคตั้งต้นจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ที่มีคำกริยา "มา" จะมีสรรพนามแทนผู้พูด ฉัน ซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนที่เข้าสู่ผู้พูดของคำกริยา "มา" ส่วนประโยคตั้งต้นจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ที่มีคำกริยา "ไป" จะมีเป้าหมายเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้พูด เช่น ผู้ฟัง

3.3.1.3 กริยารอง

ในตำแหน่งกริยารอง คำกริยา "ไป" และ "มา" ปรากฏเป็นกริยาตามหลังคำกริยาอื่นในประโยค ความหมายของคำกริยา "ไป" และ "มา" ในตำแหน่งนี้ความหมายของคำกริยาทั้งสองแปรไปตามคำกริยาที่ปรากฏร่วมกัน บริบททางความหมายที่พบว่าคำกริยา "ไป" และ "มา" สามารถแทนที่กันได้คือความหมายเสริมคำกริยาข้างหน้าในเรื่องของทิศทางเชิงพื้นที่และไม่ใช้เชิงพื้นที่ดังนี้

1) คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่

เมื่อคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ เช่น คำกริยาแสดงการเปลี่ยนสถานที่ (translation verb) เดิน วิ่ง ย้าย คำกริยาแสดงการพกพา (take verb) เอา พา แบก และคำกริยาแสดงการสื่อสาร (communication verb) บอก โทร(ศัพท์) ตะโกนปรากฏนำหน้าคำกริยา "ไป" หรือ "มา" ในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา "ไป" จะเสริมความหมายทิศทางของการเคลื่อนที่ที่ออกจากผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ส่วนคำกริยา "มา" จะเสริมความหมายทิศทางของการเคลื่อนที่ที่เข้าสู่ตัวผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ทั้งสองคำนี้สามารถแทนที่กันได้ดังปรากฏในรูปแบบวากยสัมพันธ์ต่อไปนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ + ไป + (คำกริยาแสดงการกระทำ) +
(นามวลี_{กรรม}) + (ส่วนขยายรวม) และ

(นามวลี_{ประธาน}) + คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ + มา + (คำกริยาแสดงการกระทำ) +
(นามวลี_{กรรม}) + (ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

(58) ก. คุณแม่ผม ผมเอาไปให้ท่านเองได้ (TNC)

ข. คุณแม่ผม ผมเอามาให้ท่านเองได้

(59) ก. พี่มินพาลีน่าเข้าไปข้างในบ้านเธอจะครับ

ทุกคนกำลังรอกินข้าวอยู่พอดี (TNC)

ข. พี่มินพาลีน่าเข้ามาข้างในบ้านเธอจะครับ

ทุกคนกำลังรอกินข้าวอยู่พอดี

(60) ก. เดี๋ยวลี พิช ย้ายมาอยู่เชียงใหม่ ทำไมไม่บอกพี่ (TNC)

ข. เดี๋ยวลี พิช ย้ายไปอยู่เชียงใหม่ ทำไมไม่บอกพี่

(61) ก. เขาโทรมาแสดงความยินดีกับลุง

บอกว่าจะแนนสอบของแพรวผ่านอยู่ในชั้นดีมาก (TNC)

ข. เขาโทรไปแสดงความยินดีกับลุง

บอกว่าจะแนนสอบของแพรวผ่านอยู่ในชั้นดีมาก

ประโยค ก. และ ข. ข้างต้นของตัวอย่าง (58) – (61) ต่างแสดงความหมายของประโยคซึ่งอ้างถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปเดียวกัน ประโยค (58) แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้พูด (ผม) และสิ่งของที่เป็นกรรมของกริยา เอา ซึ่งละไว้ โดยมีเป้าหมายคือคุณแม่ของผู้พูด การใช้ “ไป” แสดงว่า ในเวลาที่กล่าวถ้อยคำผู้พูดและผู้ฟังอยู่สถานที่เดียวกัน ส่วนคุณแม่ของผู้พูดอยู่อีกสถานที่หนึ่ง การเอาของจากสถานที่ของผู้พูดเคลื่อนที่สู่สถานที่ของคุณแม่ซึ่งอยู่คนละที่จึงใช้ “ไป” เพื่อแสดงทิศทางของการเอาที่ออกจากสถานที่ของผู้พูด ในขณะที่การใช้ “มา” แสดงว่า ในเวลาที่กล่าวถ้อยคำทั้งผู้พูด คุณแม่ของผู้พูด และผู้ฟังอยู่ที่สถานที่เดียวกัน แสดงว่า ก่อนหน้านั้นผู้พูดอยู่อีกสถานที่หนึ่งแล้วเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ปัจจุบันซึ่งเป็นเป้าหมาย การใช้ “มา” จึงสอดคล้องกับบริบทนี้

ประโยค (59) แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้ฟัง (พี่มิน) และบุคคลที่เป็นกรรมของกริยา พา (ลีน่า) โดยแสดงทิศทาง เข้า ที่มีเป้าหมายคือข้างในบ้าน การใช้ “ไป” แสดงว่า ในเวลาที่กล่าวถ้อยคำผู้พูด ผู้ฟัง (พี่มิน) และลีน่าต่างอยู่นอกบ้าน การเคลื่อนที่จาก

ข้างนอกเข้าสู่ข้างในบ้านโดยการไว้ “ไป” จึงสอดคล้องกับบริบทนี้ ในขณะที่การไว้ “มา” แสดงเหตุการณ์ที่ผู้พูดอยู่ในบ้าน ส่วนผู้ฟัง (พีมิน) และลีน่าอยู่นอกบ้าน ผู้พูดเชื้อเชิญผู้ฟังและลีน่าให้เคลื่อนที่เข้ามาในตัวบ้าน การไว้ “มา” เพื่อแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูดจึงสอดคล้องกับบริบทนี้

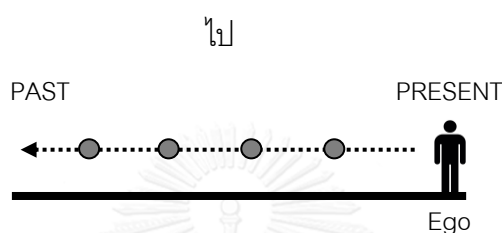
ประโยค (60) แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้ฟัง (พิช) โดยมีเป้าหมายเป็นเชิงรอย การไว้ “มา” แสดงว่า ในเวลาที่กล่าวถ้อยคำผู้พูดและผู้ฟังอยู่เชิงรอย การย้ายสถานที่ของผู้ฟังเข้าสู่สถานที่ของผู้พูดที่เชิงรอย จึงต้องไว้ “มา” ในขณะที่การไว้ “ไป” แสดงว่า ในเวลาที่กล่าวถ้อยคำผู้พูดและผู้ฟังอยู่สถานที่เดียวกันเช่นเดียวกับการไว้คำกริยา “มา” แต่สถานที่นั้นไม่ใช่เชิงรอย การย้ายสถานที่ของผู้ฟังออกจากสถานที่ของผู้พูดในเวลาปัจจุบันไปยังเชิงรอย จึงต้องไว้ “ไป”

ประโยค (61) แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของข้อมูลหรือสารซึ่งประกอบอยู่ภายในความหมายของคำกริยาแสดงการสื่อสาร โทร โดยผู้ส่งสาร (เขา) เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางและผู้รับสาร (ลุงซึ่งเป็นผู้พูด) เป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทาง การไว้ “มา” แสดงว่าขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่ตัวเอง สารที่ออกจากผู้ส่งสารเข้าหาผู้พูด จึงต้องไว้ “มา” ส่วนการไว้ “ไป” แสดงว่าผู้พูดวางจุดอ้างอิงที่ผู้ส่งสาร โดยสารที่สื่ออยู่นั้นเคลื่อนที่ออกจากตัวผู้พูดนอกจากนี้ “ไป” ยังตีความได้ว่า ผู้ส่งสารโทรหาผู้พูดตอนที่ผู้พูดอยู่สถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ปัจจุบัน

2) คำกริยาแสดงการกระทำ

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำ นอกจากจะแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ในเชิงกายภาพแล้ว เช่น *เขาซื้อของไป/มาแล้ว* ยังแสดงทิศทางในเชิงเวลาได้เช่นกัน โดยปกติแล้วคำกริยาแสดงการกระทำแฝงคุณสมบัติของเวลาเอาไว้ว่าเป็นการกระทำที่กินระยะเวลาและไม่แสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ เมื่อปรากฏร่วมกับ “ไป” และ “มา” คำกริยา “ไป” และ “มา” จึงแสดงทั้งทิศทางและการเคลื่อนที่และทิศทางเชิงเวลาในเวลาเดียวกัน การที่เรารู้สึกว่าการปรากฏร่วมกันระหว่างคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่และ “ไป” และ “มา” เป็นทิศทางเชิงพื้นที่ เนื่องจากความหมายในเชิงพื้นที่ของ “ไป” และ “มา” สามารถรับรู้และเข้าถึงได้ง่ายกว่า จึงเด่นชัดกว่าความหมายทิศทางเชิงเวลา แต่ทว่าเมื่อประธานของประโยคหรือสิ่งที่เคลื่อนที่ ไม่ได้แสดงการเปลี่ยนสถานที่ ความคิดของเราถูกเบี่ยงเบนไปสู่ทิศทางเชิงเวลาในบริบทนี้การแสดงทิศทางเชิงเวลาของ “ไป” และ “มา” จึงเด่นชัดกว่าทิศทางเชิงพื้นที่ คำกริยาทั้งสองจึงถูกตีความให้ขยายคำกริยาที่อยู่ข้างหน้าในเรื่องของเวลา

การแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทนี้เกิดจากการที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงในการมองเหตุการณ์ไว้ที่เวลาปัจจุบัน แต่ลักษณะในการมองเหตุการณ์นั้นแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดมองว่าตัวเองเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านหรือเวลาเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านผู้พูด (Evans and Green, 2006) การใช้คำกริยา “ไป” แสดงกระบวนการสร้างมโนทัศน์เรื่องเวลาแบบเวลาเคลื่อนที่ (moving time model) กล่าวคือ ผู้พูดมองว่าเวลาของเหตุการณ์เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านตัวผู้พูด นั่นคือ เวลาในอนาคตเคลื่อนที่เข้าหาผู้พูด โดยผู้พูดอยู่ที่เวลาปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิง และเวลาที่อยู่หลังผู้พูดคือเวลาอดีต ดังภาพต่อไปนี้

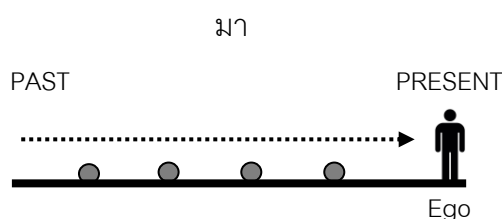

(ดัดแปลงจาก Evans and Green, 2006: 85)

ภาพที่ 3.6 ความหมายอดีตของ “ไป” ในต้นแบบเวลาเคลื่อนที่ (Moving-Time Model)

ในภาพที่ 3.6 รูปคนแทนผู้พูดและจุดสีดำแทนจุดอ้างอิงของผู้พูดที่อยู่ ณ เวลาปัจจุบัน จุดสีเทาแทนเวลาของเหตุการณ์ และเส้นที่มีหัวลูกศรแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ ในภาพนี้จุดสีเทาเรียงตามเส้นของลูกศรแทนเวลาที่เคลื่อนที่ และการเคลื่อนที่ของเวลานี้เป็นการเคลื่อนที่ออกจากตัวผู้พูดในเวลาปัจจุบันที่เป็นจุดอ้างอิง

ในทางตรงกันข้าม การใช้คำกริยา “มา” เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างมโนทัศน์เรื่องเวลาแบบตัวเราเคลื่อนที่ (moving ego model) กล่าวคือ เวลาของเหตุการณ์ถูกสร้างมโนทัศน์เป็นสถานที่ให้ตัวผู้พูดเคลื่อนที่ผ่านไปสู่ช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยเฉพาะเจาะจง โดยเวลาในอนาคตอยู่ข้างหน้าตัวผู้พูด และตัวผู้พูดซึ่งอยู่ที่ปัจจุบันเคลื่อนที่มุ่งสู่ออนาคต ส่วนเวลาในอดีตที่อยู่ข้างหลังตัวผู้พูดเป็นสถานที่ที่ตัวผู้พูดได้เคลื่อนผ่านไปแล้ว ดังภาพต่อไปนี้

(ดัดแปลงจาก Evans and Green, 2006: 86)

ภาพที่ 3.7 ความหมายอดีตของ “มา” ในต้นแบบตัวเราเคลื่อนที่ (Ego-Time Model)

ในภาพที่ 3.7 จุดสีดำแทนจุดอ้างอิงของเราที่อยู่ ณ เวลาปัจจุบัน จุดสีเทาแทนเวลาของเหตุการณ์ และเส้นที่มีหัวลูกศรแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ ในภาพนี้จุดสีเทาถูกมองเป็นสถานที่ให้ตัวเราซึ่งแทนด้วยรูปคน เคลื่อนที่ไปตามเส้นที่มีหัวลูกศรเข้าหาจุดอ้างอิงของเรา การเคลื่อนที่ของตัวเราเป็นการเคลื่อนที่จากเวลาในอดีตมุ่งสู่เวลาในปัจจุบันไปยังอนาคตโดยผ่านจุดอ้างอิงของเรา

ในบริบทนี้ ทั้งสองคำนี้สามารถแทนที่กันได้ดังปรากฏในรูปแบบวากยสัมพันธ์ต่อไปนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (คำวิเศษณ์) + คำกริยาแสดงการกระทำ+ ไป + ส่วนขยายรวม

(นามวลี_{ประธาน}) + (คำวิเศษณ์) + คำกริยาแสดงการกระทำ+ มา + ส่วนขยายรวม

ตัวอย่างเช่น

(62) ก. ฉันเพิ่งกินข้าวไปเอง (TNC)

ข. ฉันเพิ่งกินข้าวมาเอง

(63) ก. ผมเคยเปลี่ยนมาวิ่งเหยาะเหมือนเดิม ในใจก็ยังคงคิดว่า นอนมาแค่ชั่วโมงเดียว
แล้วก็ยังไม่ทำอะไรตถึงท้องพอมันจะเป็นลมก่อนลูกหรือเปล่า (TNC)

ข. ผมเคยเปลี่ยนมาวิ่งเหยาะเหมือนเดิม ในใจก็ยังคงคิดว่า นอนไปแค่ชั่วโมงเดียว
แล้วก็ยังไม่ทำอะไรตถึงท้อง พอมันจะเป็นลมก่อนลูกหรือเปล่า

ประโยค ก. และ ข. ข้างต้นของตัวอย่าง (62) – (63) ต่างแสดงความหมายของประโยคซึ่งอ้างถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปเดียวกัน การใช้ “ไป” และ “มา” แสดงการมองเหตุการณ์ที่ต่างกันของผู้พูดในเรื่องของเวลาโดยสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างมโนทัศน์เรื่องเวลา คำกริยา “ไป” แสดงว่าผู้พูดมองว่าเวลาเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านตัวผู้พูด (moving time model) ส่วนคำกริยา “มา” แสดงว่าผู้พูดมองว่าตัวเราเคลื่อนที่ผ่านเวลา (moving ego model)

ประโยค (62) แสดงเหตุการณ์การกินข้าวของประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้พูด (ฉัน) ว่าได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงก่อนหน้าที่จะกล่าวถ้อยคำนี้ไม่นาน การใช้ “ไป” แสดงว่าเหตุการณ์การกินข้าวถูกมองว่าเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ออกจากตัวผู้พูดไป (moving time model) และกลายเป็นเหตุการณ์ในอดีต (เหตุการณ์อดีตอยู่ข้างหลังผู้พูด ในขณะที่ด้านหน้าผู้พูดเป็นเหตุการณ์ในอนาคตที่กำลังเคลื่อนที่เข้าหาผู้พูดในเวลาปัจจุบัน) คำกริยา “ไป” แสดงนัยว่าเหตุการณ์กินข้าวได้เกิดขึ้น และยังดำเนินอยู่ขณะที่ผู้พูดมองเหตุการณ์ เมื่อประกอบกับความหมายของคำว่า “เพิ่ง” ที่แปลว่า เวลาที่ล่วงไปหยก ๆ ในขณะที่พูด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จึงแสดงว่าเหตุการณ์นี้ได้

สิ้นสุดก่อนหน้าเวลาที่พูดไม่นาน นอกจากนี้คำว่า “เพ็ง” ยังสามารถแสดงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบันหรือแสดงผลที่ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน (ทัศนาลัย, 2543: 35) ประโยคนี้จึงแสดงนัยว่าเหตุการณ์กินข้าวสิ้นสุดลง แต่ผลของเหตุการณ์ยังมีอยู่ในปัจจุบัน นั่นคือประธานของประโยค (ผู้พูด) กินข้าวเสร็จแล้ว และยังรู้สึกอึดอัดขณะที่พูดประโยคนี้

ส่วนการใช้ “มา” แสดงว่าเหตุการณ์กินข้าวเป็นสถานที่ที่ผู้พูดเคลื่อนผ่านเพื่อเข้าสู่เวลาปัจจุบัน (moving ego model) (เหตุการณ์ในอดีตอยู่ข้างหลังผู้พูด ในขณะที่ด้านหน้าผู้พูดเป็นเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งผู้พูดกำลังเคลื่อนที่เข้าไปหา) คำกริยา “มา” แสดงนัยว่าเหตุการณ์กินข้าวได้เริ่มขึ้นและจบลงในอดีต และส่งผลถึงเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ นั่นคือ ประธานมีสภาพอึดอัดอาจไม่ต้องการกินอาหารอีก เมื่อคำว่า “เพ็ง” ปรากฏร่วมในประโยคยิ่งเน้นว่าเหตุการณ์นี้ได้สิ้นสุดลงไม่นานก่อนเวลาที่กล่าวถ้อยคำ

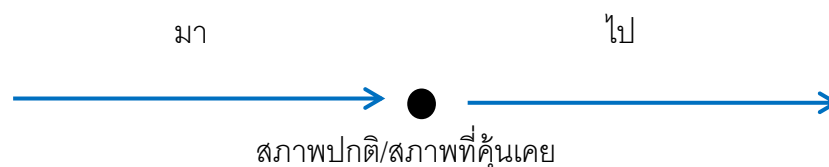
ประโยค (63) แสดงเหตุการณ์ที่ประธานในประโยคซึ่งเป็นผู้พูด (เขา) ได้นอนหัวโหมงเดียวก่อนจะมารีบมาราธอนกับลูก เหตุการณ์นอนได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงก่อนหน้าที่จะกล่าวถ้อยคำนี้ การใช้ “มา” แสดงว่า เหตุการณ์นอนที่กินระยะเวลาหนึ่งชั่วโมงเป็นสถานที่ที่ผู้พูดเคลื่อนที่ผ่านเพื่อเข้าสู่เวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ เหตุการณ์นอนจึงกลายเป็นอดีตที่อยู่เบื้องหลังของผู้พูด คำกริยา “มา” แสดงนัยว่าเหตุการณ์นอนได้เริ่มขึ้นและจบลงในอดีต กินเวลาหนึ่งชั่วโมง และส่งผลถึงเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ นั่นคือ ประธานของประโยคอ่อนเพลียเพราะนอนไม่พอ

ส่วนการใช้ “ไป” แสดงว่าเหตุการณ์นอนเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านตัวผู้พูดไปและกลายเป็นเหตุการณ์ในอดีตที่อยู่เบื้องหลังของผู้พูด คำกริยา “ไป” แสดงนัยว่าเหตุการณ์นอนได้เกิดขึ้น และกำลังดำเนินอยู่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ แต่เมื่อปรากฏร่วมกับส่วนขยายรวม “แค่หนึ่งชั่วโมง” ประโยคนี้จึงตีความได้ว่าเหตุการณ์นี้ได้สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์ ณ เวลาที่ผู้พูดอ้างอิง

3) คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ เช่น กลายเป็น เปลี่ยน เปลี่ยนแปลง จะแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งเคลื่อนที่ในทางความคิดหรือเชิงนามธรรมออกจากสภาพหนึ่งไปสู่สภาพใหม่ เนื่องจากสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้จริง ทิศทางเชิงอุปลักษณ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพจึงเด่นชัดกว่าทิศทางเชิงพื้นที่ โดยทั่วไปแล้วจุดอ้างอิงของผู้พูดจะอยู่ที่สภาพปกติ ดังนั้นเมื่อคำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพปรากฏนำหน้าคำกริยา “ไป” เราสามารถจินตนาการได้ว่าบุคคลหรือสิ่งของนั้นเคลื่อนที่เชิงนามธรรมออกจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้พูดไม่คุ้นเคย ในขณะที่

คำกริยา “มา” จะแสดงการออกจากสภาพเดิมเข้าสู่สภาพใหม่ซึ่งผู้พูดคุ้นเคย ซึ่งสอดคล้องกับที่กันเตอร์กล่าวไว้ว่า (Gandour, 1978: 382) มีเพียงคำกริยา “มา” ที่ใช้เพื่อแสดงการเข้าสู่สภาพปกติ (unmarked state) หรือโซนปกติในทางบวก (positive normal zone) ดังแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3.8 การเคลื่อนที่เชิงนามธรรมแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้ดังปรากฏในรูปแบบวากยสัมพันธ์ต่อไปนี้

นามวลี_{ประธาน} + (กริยานุเคราะห์) + คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ + มา + กริยาวลี
และ นามวลี_{ประธาน} + (กริยานุเคราะห์) + คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ + ไป + กริยาวลี
ตัวอย่างเช่น

- (64) ก. ยักษ์/กุมภภัณฑ์ เทวบุตร/เทวดา นาคราช ฤๅษี ได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้เฝ้าดูแลรักษาพระธาตุเจดีย์แห่งต่าง ๆ (TNC)
ข. ยักษ์/กุมภภัณฑ์ เทวบุตร/เทวดา นาคราช ฤๅษี ได้เปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้เฝ้าดูแลรักษาพระธาตุเจดีย์แห่งต่าง ๆ
- (65) ก. มีชาวบ้านที่ใช้จ่ายเกินตัว เล่นการพนัน ... ทำให้ชาวจีนเหล่านี้มีโอกาสสะสมทุนกลายเป็นนายทุนที่สำคัญของสังคมไทยไปในที่สุด โดยที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยากจนลง (TNC)
ข. มีชาวบ้านที่ใช้จ่ายเกินตัว เล่นการพนัน ... ทำให้ชาวจีนเหล่านี้มีโอกาสสะสมทุนกลายเป็นนายทุนที่สำคัญของสังคมไทยไปในที่สุด โดยที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยากจนลง

ประโยค ก. และ ข. ข้างต้นของตัวอย่าง (64) – (65) ต่างแสดงความหมายของประโยคซึ่งอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกัน ประโยค (64) อ้างถึงเหตุการณ์ที่ยักษ์/กุมภภัณฑ์ เทวบุตร/เทวดา นาคราช ฤๅษี ถูกเปลี่ยนบทบาทจากการที่จะมาจับพระพุทธรูปเจ้ากินเป็นอาหารหรือมาแสดงอิทธิฤทธิ์ให้เหนือกว่าพระพุทธรูปเจ้า เป็นการเป็นผู้เฝ้าดูแลรักษาพระธาตุเจดีย์ คำกริยา “มา” แสดงว่า บทบาทที่

เปลี่ยนเป็นผู้เฝ้าดูแลรักษาพระธาตุเจดีย์เป็นสภาพปกติที่ผู้พูดพบเห็น การออกจากบทบาทเดิม คือ การจะมาจับพระพุทธรูปเจ้ากินเป็นอาหารหรือมาแสดงอิทธิฤทธิ์ให้เห็นดีกว่าพระพุทธรูปเจ้า มาสู่บทบาทปกติ คือ การเป็นผู้เฝ้าดูแลรักษาพระธาตุเจดีย์ ซึ่งผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ จึงใช้ “มา” ในบริบทนี้ “มา” แสดงนัยว่าผู้พูดเน้นที่สภาพปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนมาจากสภาพก่อนหน้า

ขณะที่คำกริยา “ไป” แสดงว่าการเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้เฝ้าดูแลรักษาพระธาตุเจดีย์เป็นการออกจากสภาพปกติที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด (การจะมาจับพระพุทธรูปเจ้ากินเป็นอาหารหรือมาแสดงอิทธิฤทธิ์ให้เห็นดีกว่าพระพุทธรูปเจ้า) ไปสู่สภาพใหม่ที่ผู้พูดไม่คุ้นเคย (การเป็นผู้เฝ้าดูแลรักษาพระธาตุเจดีย์) การเดินทางออกจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่นี้ จึงใช้ “ไป” ในบริบทนี้ “ไป” แสดงนัยว่าผู้พูดเน้นที่สภาพก่อนหน้าที่จะเป็นสภาพปัจจุบัน

ประโยค (65) อ้างถึงเหตุการณ์ที่ชาวจีนเปลี่ยนจากพ่อค้าของชำเป็นนายทุน คำกริยา “ไป” แสดงว่าการเปลี่ยนบทบาทเป็นนายทุนของชาวจีนเป็นการออกจากสภาพปกติ (การเป็นพ่อค้าของชำ) ไปสู่สภาพใหม่ที่ผู้พูดไม่คุ้นเคย การเดินทางออกจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่นี้ จึงใช้ “ไป” ในบริบทนี้ “ไป” แสดงนัยว่าผู้พูดเน้นที่สภาพก่อนหน้าที่จะเป็นสภาพปัจจุบัน คำกริยา “มา” แสดงว่า การเป็นนายทุนของชาวจีนเป็นการออกจากสภาพเดิม (การเป็นพ่อค้าของชำ) มาสู่สภาพปกติที่ผู้พูดคุ้นเคยซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด จึงใช้ “มา” ในบริบทนี้ “มา” แสดงนัยว่าผู้พูดเน้นที่สภาพปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนมาจากสภาพก่อนหน้า

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” ไม่น่าจะเกิดในบริบทที่คำกริยาทั้งสองแสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรม ไม่ใช่เชิงกายภาพหรือรูปธรรม เนื่องจากคำกริยาทั้งสองที่มีความหมายดังกล่าวจะเกิดในบริบทที่เฉพาะ ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงมุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดในเหตุการณ์ได้ ดังที่ทรอกอทและแดชเชอร์ (Traugott and Dasher, 2002) กล่าวว่า ความหมายที่ขยายออกจากความหมายดั้งเดิมนั้นมักมีบริบทการปรากฏที่เฉพาะซึ่งก่อให้เกิดการตีความเชิงวิจนปฏิบัติศาสตร์หรือตามสถานการณ์การใช้และใช้บ่อยจนกลายเป็นความประจําหน่วยสร้างนั้น²⁸ เช่น *เขามันไป* ดังนั้นการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงความหมายที่ขยายออกไปจากการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่นี้น่าจะเป็นผลมาจากองค์ประกอบบางอย่างในประโยค เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงทิศทางเชิงเวลาและการเปลี่ยนแปลงสภาพจะเกิดในบริบทเฉพาะและแสดงความหมายที่

²⁸ ดูรายละเอียดบทที่ 2 หัวข้อ 3.2 กลไกของกระบวนการกลายเป็นคำไวพจน์: กระบวนการนามนัยและอุปลักษณ์

ขยายออกไปจากความหมายดั้งเดิม แต่คำกริยา “ไป” และ “มา” ยังสามารถแทนที่กันได้ ผู้วิจัยคิดว่าส่วนขยายในประโยคมีส่วนที่ทำให้ผู้ฟังสามารถย้ายมุมมองในเหตุการณ์ เช่น เขาเคยไปแล้ว กับ เขาเคยมาแล้ว

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์ที่ประธานเปลี่ยนแปลงสภาพ จะไม่สามารถแทนด้วยคำกริยา “มา” ได้ แต่เมื่อเติมส่วนขยายเข้าไปในประโยคทำให้สามารถแทนที่ด้วยคำกริยา “มา” ได้ จากประโยคดังกล่าวเมื่อเติมส่วนขยายจะทำให้คำกริยา “มา” แทนที่ได้ และเกิดการย้ายมุมมองของผู้พูดในเหตุการณ์ เช่น

- (66) ก. เขากลับไป
 ข. *เขากลับมา
 ค. เขากลับไปสามชั่วโมง
 ง. เขากลับมาสามชั่วโมง

- (67) ก. เขาตายไป
 ข. *เขาตายมา
 ค. เขาตายไปเป็นเปรต
 ง. เขาตายมาเป็นเปรต

- (68) ก. เขาเปลี่ยนไป
 ข. *เขาเปลี่ยนมา
 ค. เขาเปลี่ยนไปเป็นกรรมกร
 ง. เขาเปลี่ยนมาเป็นกรรมกร

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมื่อเติมส่วนขยายแสดงสภาพผลในประโยค (ค)-(ง) คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้ ในประโยค (66) คำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมพัทธ์ กลับ แสดงนัยถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพหลังจากเกิดเหตุการณ์กลับขึ้น โดยปกติจุดอ้างอิงของคนเราจะอยู่ที่খনบ (norm) หรือโลกปัจจุบันที่เราทุกคนอยู่ สภาพที่เราคุ้นเคย เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพใหม่ที่คนเราไม่คุ้นเคย หรือไม่ใช้สิ่งที่พบในโลกปกติหรือสภาพที่ไม่คุ้นเคย เราจึงใช้คำกริยา “ไป” โดยมองว่าการเกิดสภาพใหม่เป็นการออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดซึ่งอยู่ที่โลกปกติที่ทุกคนมีชีวิตอยู่หรือสภาพที่คุ้นเคย นั่นคือการออกจากสภาพต้นหรือมีสติซึ่งเป็นสภาพที่เราคุ้นเคยกันไปสู่สภาพอีกสภาพใหม่นั้นคือสภาพกลับ แต่คำกริยา “มา” ใช้ในบริบทนี้ไม่ได้ เพราะแสดงการเข้าสู่สภาพปกติหรือสภาพที่ผู้พูดคุ้นเคย แต่เมื่อมีส่วน

ขยาย สามชั่วโมง แสดงระยะเวลาที่เกิดขึ้นของเหตุการณ์หลัก ทำให้เกิดการตีความคำกริยา “ไป” และ “มา” เป็นทิศทางในเชิงเวลา คำกริยา “ไป” และ “มา” ต่างแสดงมุมมองที่ต่อเหตุการณ์นอนที่อาจจะสิ้นสุดแล้วหรือไม่สิ้นสุดก็ได้ในลักษณะที่ต่างกัน คำกริยา “ไป” แสดงการณลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ (imperfective) โดยแสดงว่าเหตุการณ์หลักเกิดขึ้นในอดีต และอาจสิ้นสุดลงหรือไม่สิ้นสุดก็ได้ แต่มุมมองของผู้พูดที่อยู่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเหตุการณ์หลักที่ดำเนินออกไปจนถึงเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิงนั้นกินเวลาสามชั่วโมง ส่วนคำกริยา “มา” แสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior continuing) โดยแสดงว่าเหตุการณ์หลักได้เกิดขึ้นก่อนเวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำและดำเนินมาจนถึงเวลาที่กล่าวถ้อยคำซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดได้วางมุมมองไว้และตั้งแต่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจนถึงเวลาในปัจจุบันกินเวลาสามชั่วโมง จะเห็นได้ว่าคำกริยา “ไป” เน้นมุมมองก่อนหน้าเวลาในปัจจุบัน ส่วนคำกริยา “มา” เน้นมุมมองในเวลาปัจจุบัน

เช่นเดียวกับประโยค (66) ที่ส่วนขยายมีผลต่อการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” ในประโยค (67)-(68) คำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ ตาย และคำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง *เปลี่ยน* แสดงนัยถึงการเกิดสภาพใหม่เมื่อเหตุการณ์ตายและเปลี่ยนแปลงสิ้นสุดลง อย่างที่กล่าวไปแล้วว่าจุดอ้างอิงของเราจะอยู่ที่โลกปัจจุบันที่เราทุกคนอยู่หรือสภาพที่เราคุ้นเคย ดังนั้นการมีสภาพตายและอาชีพใหม่ของประธานเป็นสภาพที่ไม่ปกติหรือไม่คุ้นเคยสำหรับผู้พูด ผู้พูดจึงใช้คำกริยา “ไป” เพื่อแสดงว่าสภาพตายและอาชีพใหม่ของประธานเป็นการออกจากจุดอ้างอิงของเขา แต่เมื่อมีส่วนขยาย *เป็นเปรต* ในประโยค (67) และ *เป็นกรรมกร* ในประโยค (68) ที่แสดงสภาพผลของเหตุการณ์ตายและเหตุการณ์เปลี่ยน จากเดิมที่เหตุการณ์มีเพียงจุดเริ่มต้น (สภาพเดิม) ก็มีเป้าหมาย (สภาพใหม่) เพิ่มขึ้นมา มุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดที่ถูกกำหนดไว้ที่จุดเริ่มต้นเพียงอย่างเดียวจึงสามารถย้ายไปยังเป้าหมายได้ หากใช้คำกริยา “ไป” จะเน้นว่าผู้พูดมองจากมุมมองหรือจุดอ้างอิงที่เป็นสภาพเดิมหรือสภาพก่อนหน้าคือ สภาพที่มีชีวิตอยู่ในประโยค (67) และ สภาพก่อนที่จะเป็นกรรมกร ในประโยค (68) และหากใช้คำกริยา “มา” จะเน้นว่าผู้พูดมองจากมุมมองที่เป็นสภาพปัจจุบันคือ การเป็นเปรต (ในกรณีผู้พูดอยู่ในนรกภูมิ) ในประโยค (67) และการเป็นกรรมกรในประโยค (68)

จะเห็นได้ว่า หากไม่มีส่วนขยายที่ตามหลังคำกริยา “ไป” หรือ “มา” ที่แสดงความหมายขยาย ในบริบทนั้นคำกริยา “ไป” และ “มา” ย่อมไม่สามารถแทนที่กันได้โดยแสดงเหตุการณ์เดียวกันเหมือนกับความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่

3.3.2 การแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” โดยอ้างถึงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์

บริบทนี้หมายถึงการแทนที่ของคำกริยา “ไป” ด้วยคำกริยา “มา” ในประโยค หรือการแทนที่ของคำกริยา “มา” ด้วยคำกริยา “ไป” ในประโยค โดยที่ประโยคดังกล่าวพรรณนาเหตุการณ์ที่เป็นจริงในโลกเหตุการณ์คนละเหตุการณ์กัน จากข้อมูลตัวอย่างที่เก็บมาพบเพียงข้อมูลเดียวดังประโยคข้างล่างนี้

(69) ก. เขาหลับไปแล้ว

(TNC)

ข. เขาหลับมาแล้ว

ในประโยคข้างต้นคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยารอง และแสดงความหมายเสริมในแก่คำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ หลับ ในลักษณะที่ต่างกัน ประโยค ก. แสดงเหตุการณ์ที่ผู้พูดกำลังอยู่ในสภาพหลับ คำกริยา หลับ แสดงเหตุการณ์ที่มีนัยถึงการเปลี่ยนสภาพและดำรงอยู่ในสภาพนั้นชั่วคราว เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยา “ไป” จึงแสดงนัยของการเดินทางออกจากสภาพเดิมของประธานในประโยค โดยจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่สภาพเดิม ซึ่งเป็นโลกปัจจุบันที่ทุกอย่างบนโลกสมบูรณ ปกติ ทุกคนตื่น ในที่นี้จึงตีความได้ว่าประธาน เขา มีการออกจากสภาพปกติของการตื่นเข้าสู่อีกสภาพหนึ่ง นั่นคือ การหลับ นอกจากนี้เมื่อ “แล้ว” ปรากฏร่วมกับเหตุการณ์ทรงสภาพ หลับ ซึ่งไม่มีขอบเขตของเวลา “แล้ว” จะทำหน้าที่สร้างขอบเขตของเวลา ซึ่งแสดงนัยถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพ (Kullavanijaya and Bisang, 2007) ดังนั้น “แล้ว” ที่ปรากฏร่วมกับ “ไป” ในบริบทนี้จึงยิ่งเน้นความหมายของการเปลี่ยนแปลงสภาพให้เด่นขึ้น

ในขณะที่ประโยค ข. ผู้พูดสามารถตีความได้ว่าเหตุการณ์หลับสิ้นสุดลงโดยดูจากบริบทซึ่งผู้พูดไม่เห็นประธานของประโยคกำลังหลับ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือ ณ เวลาที่อ้างอิง คำกริยา “มา” แสดงว่าเหตุการณ์การหลับ ได้เกิดขึ้นในอดีตและสิ้นสุดลงก่อนเวลาที่กล่าวถ้อยคำ และมีผลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันที่ผู้พูดสามารถเห็นได้ นั่นคือ ประธานหน้าตาแจ่มใส ไม่ทำหน้างวงนอนคเซนทร์ ตัญศิริ (2548) กล่าวว่า เมื่อคำว่า “แล้ว” ปรากฏร่วมกับ “มา” จะเน้นย้ำว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้าและจบลงก่อนเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิง

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่าแม้คำกริยา “ไป” และ “มา” จะสามารถแทนที่กันได้ แต่อ้างอิงถึงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์หรือแสดงความหมายคนละความหมาย คำกริยา “ไป” แสดงการณลักษณะแบบสมบูรณ (perfective) ประเภทการก้าวเข้าสู่สภาพใหม่ ในขณะที่คำกริยา “มา” แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior) ประเภทผลที่เกิดจากเหตุการณ์สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณแล้ว (perfect of result) จึงอาจกล่าวได้ว่าคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทนี้ไม่สามารถแทนที่กันได้

เหมือนกับบริบทในหัวข้อ 3 ที่ประโยคที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันจะอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกันและสลับเพียงทิศทางที่สัมพันธ์กับจุดอ้างอิง เพราะคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทนี้ไม่เพียงย้ายมุมมองหรือจุดอ้างอิงเท่านั้น แต่ยังทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนไปด้วย

3.3.3 บริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้น

บริบทนี้หมายถึงการแทนที่ของคำกริยา “ไป” ด้วยคำกริยา “มา” ในประโยค แล้วผิดไวยากรณ์หรือไม่เป็นที่ยอมรับของผู้พูดภาษาไทย นั้นแสดงว่าในบริบทนั้นสามารถใช้คำกริยา “ไป” ได้เพียงคำเดียว ในงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า บริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้นมีทั้งบริบทที่คำกริยา “ไป” ปรากฏในตำแหน่งคำกริยาเดียว และกริยารอง บริบทที่คำกริยา “ไป” เป็นกริยาเดียวและไม่สามารถแทนที่ด้วยคำกริยา “มา” จะแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่มีจุดหมายปลายทางเป็นสถานที่อื่นที่ไม่ใช่ผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ (Gandour, 1978) ตัวอย่างเช่น

- ก. ผมจะไปที่นั่น
- ข. *ผมจะไปที่นี่

(Gandour, 1978: 382)

ส่วนบริบทที่คำกริยา “ไป” เป็นกริยารองและไม่สามารถแทนที่ด้วยคำกริยา “มา” จะแสดงจุดอ้างอิงที่เกี่ยวข้องกับสภาพปกติ (normal-state deixis) ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้น เนื่องจากแสดงการออกจากสภาพปกติ (Gandour, 1978) เช่น

- ก. เครื่องเสียไป
- ข. ผมลืมไป

(Gandour, 1978: 383)

ในประโยค ก. จุดอ้างอิงอยู่ที่สิ่งที่คาดหวังหรือการทำงานที่ปกติ ส่วนประโยค ข. จุดอ้างอิงอยู่ที่สภาพปกติของการมีสติ การแทนที่ “ไป” ด้วย “มา” ในประโยค ก. และ ข. ทำให้ประโยคผิดไวยากรณ์ นอกจากนี้คำกริยา “ไป” ที่เป็นกริยารองซึ่งเกี่ยวข้องกับจุดอ้างอิงในการประเมินค่า (evaluative deixis) ไม่สามารถแทนที่ด้วยคำกริยา “มา” ได้ เช่น

- ก. เป็นอะไรไป
- ข. *เป็นอะไรมา

(Gandour, 1978: 384)

กันเตอร์อธิบายว่า ประโยคข้างต้นถูกใช้เมื่อผู้พูดเห็นว่าใครบางคนหรือบางสิ่งไม่อยู่ในสภาพที่เขาารู้ได้ว่าเป็นแง่บวก จากข้อมูลที่เก็บมาได้พบว่า คำกริยา “ไป” สามารถปรากฏได้เพียงคำเดียวเท่านั้นในบริบทดังต่อไปนี้

3.3.3.1 กริยาเดียว

บริบทที่คำกริยา “ไป” ที่ปรากฏเป็นกริยาเดียวในประโยคได้เท่านั้น จะแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ปัจจุบันหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไปยังสถานที่อื่น โดยคำกริยา “มา” ไม่สามารถแทนที่ได้ สถานการณ์ดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 4 สถานการณ์ย่อย ดังนี้

1) การเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูดไปยังสถานที่อื่น

ในบริบทนี้ประธานหรือสิ่งที่เคลื่อนที่จะเคลื่อนที่ไปยังสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ปัจจุบันที่ผู้พูดอยู่หรือสถานที่ที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด โดยสถานที่นั้นแสดงด้วยนามวลีบอกสถานที่ที่ไม่ใช่ของผู้พูดหรือคำวิเศษณ์บ่งชี้สถานที่ ที่นั่น ซึ่งเป็นคำบ่งชี้ที่แสดงความห่างไกลจากสถานที่ของผู้พูด

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + ไป + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่/ที่นั่น}) / +(ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

(70) ก. นั่นของที่จะให้กรรมใหม่ ฉันกำลังจะไปที่บ้านเขาพอดี (TNC)

ข. นั่นของที่จะให้กรรมใหม่ *ฉันกำลังจะมาที่บ้านเขาพอดี

(71) ก. คุณไกรไปตั้งแต่มีดแล้วคะ คุณกรรณ เห็นว่าจะไปต่างจังหวัด (TNC)

ข. คุณไกรมาตั้งแต่มีดแล้วคะ คุณกรรณ *เห็นว่าจะมาต่างจังหวัด

(72) ก. ปีนี้แมงกะพรุนขึ้นที่แก่งวังน้ำเย็นด้วย เราไปที่นั่นอาจจะยังมีอยู่ (TNC)

ข. ปีนี้แมงกะพรุนขึ้นที่แก่งวังน้ำเย็นด้วย *เรามาที่นั่นอาจจะยังมีอยู่

(73) ก. เขาบอกผมว่า ถ้าไปที่นั่นก็จะมีเขา ครอบครัวของเขา และเพื่อนๆ ที่จะคอยดูแลผมตลอดเวลา (TNC)

ข. เขาบอกผมว่า *ถ้ามาที่นั่นก็จะมีเขา ครอบครัวของเขา และเพื่อนๆ ที่จะคอยดูแลผมตลอดเวลา

ในประโยค (70) ประธานของประโยค (ผู้พูด) จะเดินทางไปยังบ้านของบุคคลที่สามซึ่งไม่อยู่ในวงสนทนา เนื่องจากผู้พูดอยู่คนละสถานที่กับเป้าหมายของการเคลื่อนที่ ในบริบทนี้จึงต้อง

คำกริยา “ไป” ส่วนคำกริยา “มา” จะแสดงว่าผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่แล้ว จึงไม่สามารถใช้ได้ ในประโยค (71) ประธานของประโยคซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (คุณไกร) ออกเดินทางจากสถานที่ปัจจุบันของผู้พูดไปยังต่างจังหวัดซึ่งเป็นคนละสถานที่กับผู้พูดและผู้ฟังอยู่ ผู้พูดจึงเลือกใช้คำกริยา “ไป” หากเปลี่ยนเป็นคำกริยา “มา” ประโยคจะฟังแปลกหู เนื่องจากเป้าหมายการเคลื่อนที่ในประโยคเป็นสถานที่อื่น (ต่างจังหวัด) อย่างไรก็ตาม หากแทนที่คำกริยา “มา” ในประโยคแรกเป็น *คุณไกรมาตั้งแต่มีดแล้วคะ คุณกรรณ เห็นว่าจะไปต่างจังหวัด จะสามารถใช้ได้* เนื่องจากเป็นการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูดในปัจจุบันและออกเดินทางต่อไปยังต่างจังหวัด แต่ประโยค *คุณไกรไปตั้งแต่มีดแล้วคะ คุณกรรณ *เห็นว่าจะมาต่างจังหวัด* ไม่สามารถใช้ได้ จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขของการใช้ “ไป” อยู่ที่สถานที่ที่ระบุว่าเป็นสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ที่ผู้พูดอยู่

ประโยค (70) และ (71) ต่างจากประโยค (72) และ (73) คือ ประโยค (70) และ (26) มีนามวลีแสดงสถานที่ที่เป็นสถานที่อื่นซึ่งใช้ตำแหน่งปัจจุบันของผู้พูด ขณะที่ประโยค (72) และ (73) สถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ของผู้พูดแสดงด้วยคำวิเศษณ์ซึ่งเป็นคำบ่งชี้สถานที่ที่อยู่ไกลจากผู้พูด “ที่นั่น” ประโยค (72) จึงแสดงว่าประธานของประโยค (ผู้พูด) ไม่อยู่ที่แกว้งน้ำเย็น เมื่อต้องเดินทางออกจากสถานที่ปัจจุบันของตนเองจึงต้องใช้ “ไป” ไม่สามารถใช้คำกริยา “มา” ได้ เนื่องจากความหมายของ “มา” ระบุว่าผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดต้องอยู่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ส่วนประโยค (73) แสดงว่าประธานของประโยค (ผู้พูด) อยู่สถานที่หนึ่ง โดยมีเป้าหมายอยู่สถานที่อื่น บริบทนี้จึงใช้คำกริยา “ไป” เพื่อให้ความหมายสอดคล้องกับคำบ่งชี้ “ที่นั่น” ซึ่งระบุว่าปลายทางของการเคลื่อนที่อยู่ไกลจากผู้พูด บริบทนี้จึงใช้ “มา” ไม่ได้

2) การถามเกี่ยวกับเป้าหมายที่อยู่ห่างจากผู้พูด

ในบริบทนี้ผู้พูดใช้คำกริยา “ไป” ร่วมกับคำว่า “ไหน” เมื่อต้องการทราบว่าเป้าหมายของการเคลื่อนที่คือสถานที่ใดหรือไม่สามารถชี้ชัดว่าเป้าหมายของการไปอยู่ที่ใด ความหมายของคำกริยา “ไป” สอดคล้องกับคำว่า “ไหน” เนื่องจากความหมายของคำกริยา “ไป” แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่บ่งชี้จุดเริ่มต้นซึ่งเป็นสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด แต่จุดหมายปลายทางซึ่งเป็นเป้าหมายนั้นอาจจะระบุหรือไม่ก็ได้ในประโยค ในทางตรงข้ามคำกริยา “มา” แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ที่บ่งชี้ว่าเป้าหมายของการเคลื่อนที่คือสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอย่างชัดเจนแม้ว่าจะไม่ระบุในประโยคก็ตาม ความหมายของ “มา” และ “ไหน” จึงไม่สอดคล้องกัน อีกทั้งการใช้คำกริยา “มา” ได้แสดงว่าประธานของประโยคเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่เดียวกับผู้พูดแล้ว ผู้พูดก็ไม่จำเป็นต้องถามถึงสถานที่ที่ประธานของประโยคอยู่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ คำกริยา “มา” จึงไม่สามารถใช้ในบริบทนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + ไป + ไหน + ส่วนขยายรวม

ตัวอย่างเช่น

(74) ก. ไอ้โห วันนี้ สวย จัง ทีพ จะ ไป ไหน จ๊ะ (TNC)

ข. ไอ้โห วันนี้ สวย จัง ทีพ *จะ มา ไหน จ๊ะ

(75) ก. เขา ไป ไหน นะ ไม่ เห็น ตั้งแต่ เช้า (TNC)

ข. *เขา มา ไหน นะ ไม่ เห็น ตั้งแต่ เช้า

ประโยคข้างต้นแสดงว่า ณ เวลาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ผู้พูดไม่รู้เป้าหมายที่ประธานของประโยคเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูด จึงใช้คำว่า “ไหน” แสดงการไม่รู้ นั้น ประโยค (74) แสดงว่าก่อนหน้าที่ผู้ฟังจะอยู่กับผู้พูด ผู้ฟังอยู่สถานที่อื่น เมื่อผู้พูดต้องการทราบถึงสถานที่ของผู้ฟังก่อนหน้าที่จะปรากฏตัวต่อหน้าผู้พูด จึงต้องใช้ “ไป” เพื่อแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูด คำกริยา “มา” จึงใช้ไม่ได้เนื่องจากเมื่อผู้ฟังปรากฏต่อหน้า ผู้พูดจึงไม่จำเป็นต้องถามถึงสถานที่เป้าหมายที่ผู้ฟังอยู่ ส่วนประโยค (75) แสดงว่าขณะที่ผู้พูดกำลังพูดอยู่นั้น ผู้พูดอยู่กับผู้ฟังในสถานที่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ของประธานในประโยค (เขา) ไปยังสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ปัจจุบันที่ผู้พูดอยู่

3) การไล่ให้พ้นตัวผู้พูด

ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในประโยคคำสั่ง แสดงการไล่ผู้ฟังให้ออกจากสถานที่ของผู้พูด โดยปรากฏร่วมกับคำลงท้ายแสดงคำสั่ง “ซะ” ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + ไป + ซะ

ตัวอย่างเช่น

(76) ก. ไป ซะ อย่า ให้ ฉัน เห็น หน้า แก อีก (TNC)

ข. *มา ซะ อย่า ให้ ฉัน เห็น หน้า แก อีก

(77) ก. ไป เดี๋ยว นี้ ฉัน จะ หา เรื่อง แ่ ต่าง กับ อา จารย์ ให้ ไป ซะ ไม่ ต้อง กลับ มา ละ (TNC)

ข. มา เดี๋ยว นี้ ฉัน จะ หา เรื่อง แ่ ต่าง กับ อา จารย์ ให้ มา ซะ ไม่ ต้อง กลับ มา ละ

ประโยคข้างต้นแสดงเหตุการณ์ที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังออกจากสถานที่ของตนเองไปยังสถานที่อื่น โดยใช้ประโยคคำสั่งซึ่งมีคำลงท้าย “ซะ” ประโยค (76) ใช้เมื่อผู้พูดอยู่กับผู้ฟังในสถานที่แห่งหนึ่ง และสั่งให้ผู้ฟังออกจากสถานที่ที่เขาอยู่ในปัจจุบัน การไล่สอดคล้องกับความหมายของ

คำกริยา “ไป” ที่แสดงการเคลื่อนที่ออกจากตัวผู้พูด นอกจากนี้ประโยคที่ตามมาข้างหลังใช้คำกริยา “มา” แสดงการห้ามไม่ให้เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด จึงบังคับให้ประโยคนี้ไม่สามารถใช้คำกริยา “มา” ได้ และประโยค (77) ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังไปที่อื่นเพื่อที่จะได้ไม่ต้องรับโทษที่เขาก่อ จึงใช้คำกริยา “ไป” เพื่อแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูดเอง และเนื่องจากประโยค *ไม่ต้องกลับมาละ* ทำให้ตีความบริบทได้เพียงอย่างเดียวว่าผู้ฟังต้องออกจากสถานที่ที่อยู่ร่วมกับผู้พูดในปัจจุบัน ดังนั้นคำกริยา “มา” จึงไม่สามารถใช้ได้

3.3.3.2 กริยานำ

บริบทที่คำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยานำในหน่วยสร้างกริยาเรียงได้เท่านั้น จะแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ปัจจุบันหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไปยังสถานที่อื่นเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งแสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง “ไป” โดยคำกริยา “มา” ไม่สามารถแทนที่ในตำแหน่งของคำกริยา “ไป” ได้ บริบทดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 บริบทย่อย ดังนี้

1) การเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูดไปยังสถานที่อื่น

ในบริบทนี้ประธานหรือสิ่งที่เคลื่อนที่จะเคลื่อนที่ไปยังสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ปัจจุบันที่ผู้พูดอยู่หรือสถานที่ที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางอย่าง โดยสถานที่นั้นแสดงด้วยนามวลีหรือคำวิเศษณ์บ่งชี้สถานที่ซึ่งเป็นคำบ่งชี้ที่แสดงความห่างไกลจากสถานที่ของผู้พูด

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานำ_{กริยา}) + ไป + คำกริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี_{กรรม}) + (บุพบทวลี_{สถานที่}) + ที่นั่น + (ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

(78) ก. เดี๋ยวตองนวลไปหาคุณลำไยก่อนนะเจ้า (TNC)

ข. *เดี๋ยวตองนวลมาหาคุณลำไยก่อนนะเจ้า

(79) ก. คุณมินจะไปหาแกใหม่คะ หนูพาไปเอง (TNC)

ข. *คุณมินจะมาหาแกใหม่คะ หนูพาไปเอง

(80) ก. ที่ฎเกิดสวยมาก ผมเองยังอยากไปพักที่นั่นเลย (TNC)

ข. ที่ฎเกิดสวยมากเลย *ผมเองยังอยากมาพักที่นั่นเลย

(81) ก. ฟิลิปปินส์คะ ธาราจะไปช่วยผู้ประสบภัยพายูได้ผู้นที่นั่น (TNC)

ข. ฟิลิปปินส์คะ *ธาราจะมาช่วยผู้ประสบภัยพายูได้ผู้นที่นั่น

ในประโยค (78) และ (79) คำกริยา “ไป” ตามด้วยคำกริยาแสดงการกระทำ หว แสดงเหตุการณ์ที่ผู้พูด (ตองนวล) อยู่กับผู้ฟังในสถานที่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ออกไปยังสถานที่ของบุคคลที่สาม คือ *คุณลำไย* ในประโยค (78) และ *แก* ในประโยค (79) ซึ่งอยู่อีกแห่งหนึ่งเพื่อกระทำการพบในประโยค (80) และ (81) คำกริยา “ไป” ตามด้วยคำกริยาแสดงการกระทำ *พัก* และ *ช่วย* ตามลำดับ ประโยคนี้แสดงว่าขณะที่ผู้พูดกำลังพูดอยู่นั้น ผู้พูดอยู่ที่สถานที่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ไปยังสถานที่อื่นเพื่อกระทำเหตุการณ์การพักและการช่วย โดยมีคำบ่งชี้สถานที่ *ที่นั่น* เป็นการระบุว่าเป้าหมายของการเคลื่อนที่อยู่ห่างจากสถานที่ของผู้พูด

2) การถามเกี่ยวกับเป้าหมายที่อยู่ห่างจากผู้พูด

เช่นเดียวกับบริบทของกริยาเดียว เมื่อผู้พูดต้องการทราบถึงจุดหมายปลายทางของการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ที่เขาอยู่ของประธานผู้กระทำการเคลื่อนที่ในประโยค จะใช้คำกริยา “ไป” ร่วมกับคำว่า “ไหน” ซึ่งไม่ระบุสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของคำกริยา “ไป” ที่แสดงการเคลื่อนที่ออกจากผู้พูดหรือสถานที่ของผู้พูด โดยไม่ระบุปลายทางไว้ ในขณะที่ความหมายของคำกริยา “มา” จะมีปลายทางเป็นผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเสมอ

รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของบริบทนี้จะต่างจากคำกริยา “ไป” ที่ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว คือ อาจมีคำกริยา “มา” ตามหลังเป็นกริยาตัวสุดท้ายของกริยาเรียง ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + ไป + คำกริยาอื่น + ไหน + (มา)

ตัวอย่างเช่น

(82) ก. *ปลาอื่นไม่กินขนมปัง กลับโดนไล่ที่ แล้วจะไปอยู่ไหนเนี่ย* (TNC)

ข. *ปลาอื่นไม่กินขนมปัง กลับโดนไล่ที่ *แล้วจะมาอยู่ไหนเนี่ย*

(83) ก. *ไปเที่ยวไหนมาลูก ทำไมวันนี้กลับค่ำเชียว ทานอะไรมาเวียง*
วิภาดาส่งเสียงถาม (TNC)

ข. **มาเที่ยวไหนมาลูก ทำไมวันนี้กลับค่ำเชียว ทานอะไรมาเวียง*
วิภาดาส่งเสียงถาม

ในประโยค (82) คำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยานำ ตามด้วยคำกริยาแสดงสภาพ *อยู่* ผู้พูดกำลังกล่าวถึงการให้อาหารปลาในวัด ประโยคนี้แสดงว่าผู้พูดอยู่ที่ริมแม่น้ำในวัด เมื่อมองเหตุการณ์ที่ปลาบางชนิดแย่งกันกินขนมปัง จึงสงสัยว่าปลาชนิดอื่นที่ถูกไล่จะเดินทางออกจาก

ตรงที่ที่ผู้พูดอยู่โดยมีเป้าหมายเป็นที่ใด และในประโยค (83) คำกริยา “ไป” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำ *เที่ยว* ตามด้วยคำแสดงคำถาม *ไหน* และคำกริยา “มา” แสดงเหตุการณ์ที่ผู้พูดถามถึงสถานที่ของประธานในประโยคที่ถูกละไป (ผู้ฟัง) ก่อนที่จะมาปรากฏตัวตรงหน้าผู้ฟัง ณ เวลาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ

3.3.3.3 กริยารอง

บริบทที่คำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงได้เท่านั้น โดยที่คำกริยา “มา” ไม่สามารถแทนที่ในตำแหน่งของคำกริยา “ไป” ได้ จะแสดงความหมายต่างๆ ตามประเภทของคำกริยาที่ปรากฏนำหน้าได้ดังนี้

1) คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่จะบ่งชี้ทิศทางของการเคลื่อนที่ว่าออกจากผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด บริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้นมีดังนี้

ก. การเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูดไปยังสถานที่อื่น

ในบริบทที่ประธานในประโยคเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดจะสามารถใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้น เนื่องจากสอดคล้องกับความหมายของคำกริยา “ไป” โดยบริบทจะบอกตำแหน่งของผู้พูดในบริบทว่าอยู่ที่จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ คำกริยา “มา” จึงใช้ไม่ได้กับบริบทนี้ เนื่องจากแสดงการเข้าสู่สถานที่ของผู้พูด รูปแบบทางวายสัมพันธ์ของบริบทนี้คือ

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ + ไป + (นามวลี/บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ที่นั่น) + ส่วนขยายรวม

ตัวอย่างเช่น

(84) ก. แม่จะกลับไปที่ร้านก่อน แล้วค่อยมารับลูกอีกที ตกดงใหม่ (TNC)

ข. *แม่จะกลับมาที่ร้านก่อน แล้วค่อยมารับลูกอีกที ตกดงใหม่

(85) ก. ระหว่างสงคราม รัฐบาลเรียกตัวศาสตราจารย์ซูมาเกอร์
เข้ากรุงเบอร์ลิน ครอบครัวของเขาจึงต้องย้ายรกรากไปที่นั่น (TNC)

ข. ระหว่างสงคราม รัฐบาลเรียกตัวศาสตราจารย์ซูมาเกอร์
เข้ากรุงเบอร์ลิน *ครอบครัวของเขาจึงต้องย้ายรกรากมาที่นั่น

ในประโยค (84) คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่แสดงทิศทาง *กลับ* ตามด้วยคำกริยา “ไป” ซึ่งแสดงทิศทางของการเดินทางมายังที่เดิมซึ่งประธานของประโยค (ผู้พูด) อยู่ก่อนหน้านั้น โดยผู้พูด

อยู่ที่สถานที่ที่เขาอยู่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ดังนั้นการออกจากสถานที่ที่เขาอยู่ไปยังสถานที่อื่นที่เขาอยู่ก่อนหน้าจึงต้องใช้ “ไป” และในประโยค (85) คำกริยาแสดงการเปลี่ยนสถานที่ ย้าย ตามด้วยคำกริยา “ไป” ซึ่งแสดงทิศทางของการย้ายของประธานในประโยคจากสถานที่ที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ไปยังกรุงเบอร์ลิน ซึ่งระบุว่าอยู่ห่างไกลจากจุดอ้างอิงของผู้พูดด้วยคำบ่งชี้สถานที่ ที่นั่น

ข. การถามเกี่ยวกับเป้าหมายที่อยู่ห่างจากผู้พูดและการไม่ระบุเป้าหมาย

ความหมายของคำกริยา “ไป” เน้นที่จุดเริ่มต้นหรือต้นทางของการเคลื่อนที่ จึงไม่รวมเป้าหมายไว้ ต่างจากคำกริยา “มา” ที่เน้นเป้าหมายของการเคลื่อนที่โดยมีผู้พูดรวมไว้ด้วย ดังนั้นการถามถึงสถานที่เป้าหมายที่อยู่คนละที่กับผู้พูดจึงใช้ “ไป” รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของบริบทนี้มีดังนี้

นามวลี_{ประธาน} + คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ + (นามวลี_{กรรม}) + ไป + ไหน + ส่วนขยายรวม

ตัวอย่างเช่น

(86) ก. อ้าว ใครเอารองเท้าฉันไปไหนเสียแล้วล่ะนี่ (TNC)

ข. *อ้าว ใครเอารองเท้าฉันมาไหนเสียแล้วล่ะนี่

(87) ก. อ๊ชมาจัดการสั่ง จะหนีไปไหน ไปนั่งคอยที่ระเบียง (TNC)

ข. อ๊ชมาจัดการสั่ง *จะหนีมาไหน ไปนั่งคอยที่ระเบียง

(88) ก. เธอรีบเข้าบ้านเถอะ อย่าออกไปไหนคนเดียวตอนกลางคืนนะ (TNC)

ข. เธอรีบเข้าบ้านเถอะ *อย่าออกมาไหนคนเดียวตอนกลางคืนนะ

ในประโยค (41) ผู้พูดต้องการทราบที่อยู่ของรองเท้าที่ถูกเอาไปจากจุดที่เขาอยู่ การที่รองเท้าออกไปจากสถานที่ของผู้พูดจึงสอดคล้องกับความหมายของคำกริยา “ไป” ประโยค (42) เป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำว่า ไหน แสดงสถานที่ที่ไม่ได้เจาะจง การกล่าวถึงการหนีออกจากสถานที่ของผู้พูดโดยไม่เจาะจงปลายทางนั้น จะใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้น และในประโยค (43) ผู้พูดต้องการเตือนผู้ฟังว่าห้ามเดินทางออกจากบ้านซึ่งเป็นสถานที่ที่ทั้งผู้พูดและผู้ฟังอยู่ คำว่า ไหน ในที่นี้หมายถึงสถานที่ใดก็ได้ที่ได้นอกเหนือบ้าน การออกจากสถานที่ของผู้พูดจึงใช้คำกริยา “ไป”

2) คำกริยาแสดงสภาพ

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงสภาพ อันได้แก่ คำกริยาแสดงการทำลาย การหายไป และการสูญสิ้นสติสัมปชัญญะ และคำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ จะ

แสดงการสิ้นสุดสภาพเดิมและเคลื่อนที่ออกจากสภาพเดิมซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดเข้าสู่สภาพใหม่ โดยสภาพเดิมนั้นเป็นสภาพปกติ สมบูรณ์ และทุกคนในโลกมีสติสัมปชัญญะ โดยปกติจุดอ้างอิงของเราจะอยู่ที่สภาพปกติ โลกที่ทุกคนคุ้นเคย การใช้คำกริยา “มา” ในบริบทนี้จึงไม่สามารถทำได้ เนื่องจากความหมายของ “มา” แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงซึ่งหมายถึงการมีสภาพปกติที่ทุกคนคุ้นเคย รูปแบบทางวายสัมพันธ์ของบริบทนี้คือ

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + คำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้น สัมปชัญญะ / คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง + ไป + (แล้ว)

ตัวอย่างเช่น

(89) ก. ถ้าขาเก้าอี้หักไป ฉันจะเก็บเงินค่าซ่อมจากเธอแน่ (TNC)

ข. *ถ้าขาเก้าอี้หักไป ฉันจะเก็บเงินค่าซ่อมจากเธอแน่

(90) ก. แม้องค์การนี้จะสลายไป แต่โครงการย่อยๆ

บางโครงการก็ยังดำเนินการอยู่ (TNC)

ข. *แม้องค์การนี้จะสลายมา แต่โครงการย่อยๆ บางโครงการก็ยังดำเนินการอยู่

(91) ก. นางฝันไปว่าท่านพ่อท่านแม่ของนางแต่งชุดอย่างชาวมอญ (TNC)

ข. *นางฝันมาว่าท่านพ่อท่านแม่ของนางแต่งชุดอย่างชาวมอญ

(92) ก. ชาร์ลเริ่มรู้สึกว่าทุกอย่างเปลี่ยนไป ครอบครัวต้องย้ายไปอยู่บ้านใหม่ที่เรียกว่า

พระราชวังบัคกิงแฮม (TNC)

ข. *ชาร์ลเริ่มรู้สึกว่าทุกอย่างเปลี่ยนมา ครอบครัวต้องย้ายไปอยู่บ้านใหม่ที่เรียกว่า

พระราชวังบัคกิงแฮม

ในประโยค (89) คำกริยาแสดงการทำลาย หัก แสดงนัยของการหมดสภาพของประธานในประโยค เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยา “ไป” จึงถูกมองว่าสภาพแตกที่เกิดขึ้นใหม่นั้นเป็นการเดินทางจากไปของขาเก้าอี้ออกจากสภาพปกติที่ขาเก้าอี้สมบูรณ์ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด และในประโยค (90) คำกริยาแสดงการหายไป สลาย แสดงการออกจากสภาพเดิมของประธานในประโยคที่ทุกอย่างในโลกคงอยู่ ไม่หายไป เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยา “ไป” จึงถูกมองว่าการสิ้นสุดสภาพขององค์การเป็นการเดินทางจากไปโดยออกจากโลกปกติที่ทุกอย่างดำรงอยู่ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

ในประโยค (91) คำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ ฝัน แสดงการออกจากสภาพเดิมที่เป็นโลกแห่งความจริงที่ทุกคนตื่น มีสติ คำกริยา “ไป” ในที่นี้เน้นว่า

สภาพใหม่ที่อยู่ในโลกแห่งความฝันนั้นเป็นการเดินทางออกจากสภาพก่อนหน้าที่ผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงเอาไว้ และในประโยค (92) คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง *เปลี่ยน* แสดงการมีสภาพใหม่ของประธานในประโยค เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยา “ไป” จะแสดงนัยว่าสภาพชีวิตใหม่ที่หรูหรา นั้นมาจากการเดินทางออกจากสภาพเดิมของประธานที่เป็นชีวิตธรรมดาซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

3) คำกริยาแสดงการประเมินค่า

เมื่อคำกริยา “ไป” ตามหลังคำกริยาแสดงการประเมินค่า (evaluation verbs) จะแสดงการประเมินคุณภาพหรือปริมาณในแง่ลบ หมายความว่า ในความคิดของผู้พูดสิ่งนั้นมีมากเกินไปหรือแตกต่างจากความคาดหวังของผู้พูดซึ่งเป็นจุดอ้างอิง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าจุดอ้างอิงของคนทั่วไปจะอยู่ที่สิ่งที่เหมาะสมหรือควรจะเป็นไปตามชนบ (norm) การใช้คำกริยา “มา” แทนที่จึงไม่สามารถทำได้ เพราะแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่คุณภาพหรือปริมาณที่คาดหวัง หรือคิดว่าเหมาะสมตามที่คลาร์ก (Clark, 1974: 326) ได้อธิบายไว้ว่า คำกริยา *go* และ *come* สามารถใช้แสดงมุมมองในการประเมินค่าได้ *come* มีความหมายโดยนัยเชิงบวก ในขณะที่ *go* มีความหมายโดยนัยเป็นกลาง หรือบางครั้งเป็นเชิงลบ แต่ในภาษาไทยมีเพียงคำกริยา “ไป” เท่านั้นที่แสดงมุมมองในการประเมินค่าของผู้พูด รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของบริบทนี้คือ

(นามวลี_{ประธาน}) + คำกริยาแสดงการประเมินค่า + ไป + (ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

(93) ก. ว่ากันมานานว่ามือของเดวิดโดยเฉพาะมือขวานั้นออกจะใหญ่ไปหน่อย (TNC)

ข. *ว่ากันมานานว่ามือของเดวิดโดยเฉพาะมือขวานั้นออกจะใหญ่มาหน่อย

(94) ก. แต่ารู้สึกว่าเปิดผอมไปนะ รักษาสุขภาพบ้างสิ (TNC)

ข. *แต่ารู้สึกว่าเปิดผอมมานะ รักษาสุขภาพบ้างสิ

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่ขนาดหรือสภาพที่เขาคาดหวัง เมื่อขนาดของมือรูปปั้นเดวิดในประโยค (93) และรูปร่างของเปิด ในประโยค (94) มีขนาดหรือรูปร่างไม่ตรงกับความคาดหวังของเขา นั่นคือ ขนาดมือใหญ่และรูปร่างผอมเกินกว่าที่ควรจะเป็นหรือไม่เหมาะสม คำกริยา “ไป” จะแสดงว่าสภาพที่ถูกประเมินในแง่ลบนี้เป็นการเดินทางออกจากสภาพที่เหมาะสมหรือคาดหวังไปสู่สภาพที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นดังหวัง

4) คำกริยาแสดงการกระทำ

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่กินระยะเวลาและไม่แสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ แสดงนัยว่าในขณะที่เวลาผ่านไปเหตุการณ์หนึ่งก็ดำเนินอยู่เช่นกัน และผู้พูดมองเหตุการณ์นี้ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำซึ่งเป็นส่วนกลางของเหตุการณ์ที่ผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงไว้ และเหตุการณ์นี้ยังคงดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงของผู้พูด โดยที่ผู้พูดไม่เห็นจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ ในบริบทนี้คำกริยา “มา” ไม่สามารถใช้แทนที่คำกริยา “ไป” ได้ เนื่องจากคำกริยา “มา” มีทิศทางที่เริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งเคลื่อนเข้าสู่ผู้พูดและสิ้นสุดลงที่ตัวผู้พูด หากเทียบกับเส้นเวลาผู้พูดจะวางจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่เวลาปัจจุบัน และทิศทางของเหตุการณ์ที่คำกริยา “มา” ขยายนั้นจะเน้นว่าเหตุการณ์ได้เริ่มต้นขึ้นในอดีตและดำเนินมาจนถึงเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ ในขณะที่คำกริยา “ไป” แสดงว่าผู้พูดมองเหตุการณ์จากจุดที่เหตุการณ์นั้นดำเนินอยู่ออกไป ด้วยเหตุนี้คำกริยา “มา” จึงไม่สามารถใช้ได้ รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของบริบทนี้มีดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + คำกริยาแสดงการกระทำ + ไป + (ส่วนขยายรวม) หรือ

นามวลี_{ประธาน} + คำกริยาแสดงการกระทำ + ไป + คำกริยาแสดงการกระทำ + ไป + (ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

(95) ก. ยานี้ต้องกินไปตลอดนะ (TNC)

ข. *ยานี้ต้องกินมาตลอดนะ

(96) ก. ฝ่ายนั้นขับรถไปพูดโทรศัพท์ไปด้วยทำทางเคร่งเครียดทีเดียว (TNC)

ข. *ฝ่ายนั้นขับรถมาพูดโทรศัพท์มาด้วยทำทางเคร่งเครียดทีเดียว

ในประโยค (95) ยานี้ต้องกินไปตลอดนะ การใช้คำกริยา “ไป” ตีความได้ว่าประธานของประโยคได้เริ่ม กินยา และขณะที่ผู้พูดกล่าวประโยคนี้เหตุการณ์การกินยายังไม่สิ้นสุด และได้ดำเนินต่อไปจากเวลาที่กล่าวถ้อยคำของผู้พูดซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด และประโยค (96) ฝ่ายนั้นขับรถไปพูดโทรศัพท์ไปด้วยทำทางเคร่งเครียดทีเดียว แสดงเหตุการณ์ที่ประธานของประโยคกระทำกริยา ขับรถ และ พูดโทรศัพท์ ในเวลาเดียวกัน การใช้คำกริยา “ไป” ตีความได้ว่าเหตุการณ์ทั้งสองที่เกิดขึ้นพร้อมกันเริ่มต้นขึ้นและยังคงดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงของผู้พูดที่วางไว้ที่ส่วนกลางของเหตุการณ์

3.3.4 บริบทที่คำกริยา "มา" ใช้ได้เท่านั้น

บริบทนี้หมายถึงการแทนที่ของคำกริยา “มา” ด้วยคำกริยา “ไป” ในประโยค แล้วผิดไวยากรณ์หรือไม่เป็นที่ยอมรับของผู้พูดภาษาไทย นั่นแสดงว่าในบริบทนั้นสามารถใช้คำกริยา “มา” ได้เพียงคำเดียว ในงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า บริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้นมีเพียงบริบทที่คำกริยา “ไป” ปรากฏในตำแหน่งคำกริยาเดียว ดังนี้

ก. *ผมจะมาที่นี่*

ข. **ผมจะมาที่นั่น*

(Gandour, 1978: 382)

ประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นว่าจุดหมายปลายทางของคำกริยา “มา” เป็นสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือ ณ เวลาที่อ้างอิงเท่านั้น (Gandour, 1978) จากข้อมูลพบว่า บริบทที่คำกริยา “มา” ปรากฏใช้ได้เท่านั้นมีดังนี้

3.3.4.1 กริยาเดียว

ในบริบทที่คำกริยา “มา” ที่ปรากฏเป็นกริยาเดียวในประโยคได้เท่านั้น โดยคำกริยา “ไป” ไม่สามารถแทนที่ได้ ประธานหรือสิ่งที่เคลื่อนที่เคลื่อนที่เข้าสู่ตัวผู้พูดหรือสถานที่ที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด โดยสถานที่นั้นแสดงด้วยนามวลีที่แทนตัวผู้พูดหรือสถานที่ที่ผู้พูดอยู่ หรือคำวิเศษณ์บ่งชี้สถานที่ซึ่งเป็นคำบ่งชี้ที่แสดงตำแหน่งของผู้พูดในเวลาทีกล่าวถ้อยคำ เมื่อผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ คำกริยา “ไป” จึงไม่สามารถใช้ได้ เนื่องจากแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูด บริบทที่กล่าวมามีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + มา + (ที่นี่) + (ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

(97) ก. *เมื่อกลางวันนายประจำตระกูลมา* (TNC)

ข. **เมื่อกลางวันนายประจำตระกูลไป*

(98) ก. *เข้า ชุบมาแล้ว ทุกคนรีบกินกันเถอะ* (TNC)

ข. *?เข้า ชุบไปแล้ว ทุกคนรีบกินกันเถอะ*

(99) ก. *ฉันไม่ได้มาที่นี่เพราะราฟาเอล ฉันอยู่ที่นี้ เพราะที่นี้เป็นบ้านของฉัน* (TNC)

ข. *?ฉันไม่ได้ไปที่นี้เพราะราฟาเอล ฉันอยู่ที่นี้ เพราะที่นี้เป็นบ้านของฉัน*

(100) ก. “พีพี มานี้ หน่อย” ใครสักคนในที่มงานโผล่มายืนก้มมือเหยียดๆ

เรียกผมอยู่กลางแดดร้อนระอุ

(TNC)

ข. ? “พีพี ไปนี้ หน่อย” ใครสักคนในที่มงานโผล่มายืนก้มมือเหยียดๆ

เรียกผมอยู่กลางแดดร้อนระอุ

ในประโยค (97) คำกริยา “มา” แสดงว่า ประธานของประโยค *ทนายประจำตระกูล* ได้เดินทางมาหาผู้พูด ณ เวลาที่อ้างอิง เนื่องจากความหมายของคำกริยา “มา” รวมผู้พูดไว้ที่เป้าหมายของการเดินทางแล้วจึงไม่จำเป็นต้องระบุว่าเป้าหมายเป็นสถานที่ใด ซึ่งต่างจากคำกริยา “ไป” ที่แสดงว่าต้นทางของการเคลื่อนที่มีผู้พูดอยู่ แต่ไม่ระบุเป้าหมายของการเดินทาง เมื่อนำมาแทนที่ในบริบทนี้จึงดูแปลก เพราะไม่ทราบว่าจะประธานของประโยคไปไหน

ในประโยค (98) ประธานของประโยค *ซูบ* เคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด ทุกคนจึงสามารถกินได้ เมื่อแทนที่ด้วยคำกริยา “ไป” ทำให้สงสัยได้ว่าถ้าไม่มีซูบ แล้วจะกินอะไร อย่างไรก็ตาม ประโยค ข. อาจใช้ได้ในกรณีที่ซูบนั้นไม่อร่อย แต่กลัวคนทำเสียใจ จึงออกอุบายให้คนทำนำซูบออกไป แล้วค่อยลงมือกินอาหารจานอื่น

ในประโยค (99) และ (100) คำกริยา “มา” แสดงการเคลื่อนที่ของประธานในประโยค *ฉัน* และ *พี* เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด เมื่อมีคำบ่งชี้สถานที่ “ที่นี่” และ “นี่” ยิ่งเน้นว่าผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ในเวลาทีกล่าวถ้อยคำ อย่างไรก็ตาม ประโยคทั้งสองอาจแทนที่ด้วยคำกริยา “ไป” ได้ ในกรณีที่ผู้พูดพูดและชี้แผนที่หรือรูปสถานที่เป้าหมายไปด้วย ก็จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ว่า “ที่นี่” และ “นี่” ของผู้พูดไม่ใช่สถานที่ที่ผู้พูดอยู่ แต่เป็นสถานที่ในแผนที่หรือรูป หรือผู้พูดและผู้ฟังรู้จักกันอยู่ แล้วว่าที่นี้คือที่ไหน

3.3.4.2 กริยานำ

บริบทที่คำกริยา “มา” ปราบกฏเป็นกริยานำหน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง จะแสดงการเคลื่อนที่ของประธานหรือสิ่งที่เคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งแสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง “มา” บริบทของประโยคทำให้ตีความได้ว่าเป็นผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเดินทาง คำกริยา “ไป” จึงใช้ไม่ได้กับบริบทนี้ เนื่องจากความหมายไม่สอดคล้องกัน รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของบริบทนี้มีดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + มา + คำกริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี_{กรรม}) + ส่วนขยายรวม

ตัวอย่างเช่น

(101) ก. ผมจะมาถามคุณว่า พุ่มนี้เราจะเข้าสำรวจป่ากันได้หรือยัง (TNC)
 ข. *ผมจะไปถามคุณว่า พุ่มนี้เราจะเข้าสำรวจป่ากันได้หรือยัง

(102) ก. เธอบอกว่า เธอเคยฝันเห็นพระสงฆ์รูปหนึ่งมายืนอยู่ตรงหน้า แล้วยิ้มให้ พอฉันตื่นขึ้นมา ฉันไม่รู้หรือกว่าพระสงฆ์รูปนั้นมาสี่อะไรให้กับฉัน (TNC)
 ข. ?เธอบอกว่า เธอเคยฝันเห็นพระสงฆ์รูปหนึ่งไปยืนอยู่ตรงหน้า แล้วยิ้มให้ พอฉันตื่นขึ้นมา *ฉันไม่รู้หรือกว่าพระสงฆ์รูปนั้นไปสี่อะไรให้กับฉัน

จากบริบทในประโยค (101) ที่ความได้ว่า ผู้พูดได้เดินทางมาอยู่สถานที่เดียวกับผู้ฟังแล้ว และกระทำกริยา ถาม การเดินทางเข้าสู่สถานที่ของผู้พูดจึงใช้ “มา” ได้เท่านั้น คำกริยา “ไป” จึงไม่สามารถใช้ได้บริบทนี้

ในข้อมูล (102) ประกอบด้วยสองประโยคที่คำกริยา “ไป” ไม่สามารถแทนที่คำกริยา “มา” ได้ ในประโยคแรก เธอบอกว่า เธอเคยฝันเห็นพระสงฆ์รูปหนึ่งมายืนอยู่ตรงหน้า ผู้พูดกำลังเล่าเหตุการณ์โดยใช้มุมมองของประธานในประโยค เธอ ว่ามีพระสงฆ์รูปหนึ่งเดินทางจากที่หนึ่งมาหาเธอ คำว่า “ตรงหน้า” เน้นว่าจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเดินทาง (สถานที่เดียวกับประธาน เพราะผู้พูดใช้มุมมองของประธานอยู่) แม้ว่าจะละการแสดงความเป็นเจ้าของไป แต่ก็สามารถตีความได้จากบริบทว่าเป็นหน้าของประธานและผู้พูด การเดินทางเข้าสู่สถานที่ของผู้พูดนั้นจะต้องใช้ “มา” ประโยคนี้อาจใช้ “ไป” แทนได้ เป็น ?เธอบอกว่า เธอเคยฝันเห็นพระสงฆ์รูปหนึ่งไปยืนอยู่ตรงหน้า โดยมุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่สถานที่และเวลาในปัจจุบัน สถานที่และเวลาในอดีตซึ่งอยู่ห่างไกลจากผู้พูดทำให้สามารถใช้คำกริยา “ไป” ได้ นอกจากนี้ยังตีความได้อีกทางหนึ่งว่า การมองเหตุการณ์ผ่านสายตาตัวละครของผู้พูดในลักษณะนี้เป็นการแยกตัวเองออกจากเหตุการณ์โดยไม่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับกริยาแบบภววิสัยและอัตวิสัย (objective and subjective construal) ซึ่งจะกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

ส่วนในประโยคที่สอง พอฉันตื่นขึ้นมา ฉันไม่รู้หรือกว่าพระสงฆ์รูปนั้นมาสี่อะไรให้กับฉัน ผู้พูดซึ่งเป็นประธานของประโยคกล่าวถึงพระสงฆ์รูปเดียวกันเดินทางมาหาเพื่อสี่อะไรบางอย่างแก่ผู้พูด การเดินทางโดยมีผู้พูดเป็นเป้าหมายจึงต้องใช้คำกริยา “มา” คำกริยา “ไป” ไม่สามารถใช้แทนที่ได้ เนื่องจากในประโยคระบุเป้าหมายของการเดินทางเป็นผู้พูดผ่านคำสรรพนาม ฉัน ทำให้ความหมายของ “ไป” ไม่สอดคล้องกับบริบท

3.3.4.3 กริยารอง

บริบทที่คำกริยา “มา” ปรากฏเป็นกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงได้เท่านั้น โดยที่คำกริยา “ไป” ไม่สามารถแทนที่ในตำแหน่งของคำกริยา “มา” ได้ จะแสดงความหมายต่างๆ ตามประเภทของคำกริยาที่ปรากฏนำหน้าได้ดังนี้

1) คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่บ่งชี้ทิศทางของการเคลื่อนที่ที่แสดงด้วยคำกริยาข้างหน้าว่าเข้าสู่ตัวผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เราสามารถทราบตำแหน่งหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่โดยดูจากบริบท รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของบริบทมีดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + (กริยานุเคราะห์) + มา + คำกริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี_{กรรม}) + (บุพบทวลี_{สถานที่}) + (ที่นี่) + (ส่วนขยายรวม)

ตัวอย่างเช่น

(103) ก. คุณอุตสาห¹ให้คนพาฉันมาที่นี่ ฉันก็คิดว่าคุณดีใจมาก
ที่ฉันตั้งท้องลูกของคุณ เลยรับมาอยู่ด้วย (TNC)

ข. ?คุณอุตสาห¹ให้คนพาฉันไปที่นี่ ฉันก็คิดว่าคุณดีใจมาก
ที่ฉันตั้งท้องลูกของคุณ เลยรับมาอยู่ด้วย

(104) ก. นี่ๆ แกดูสิ พี่แฟรงค์กำลังเดินมาทางนี้ละนั่งเหม่ม (TNC)

ข. *นี่ๆ แกดูสิ พี่แฟรงค์กำลังเดินไปทางนี้ละนั่งเหม่ม

(105) ก. ยามเมื่อหลับตาลง ภาพต่าง ๆ ในอดีตกลับผุดขึ้นมา
จนเขาเริ่มกระวนกระวายในอารมณ์ (TNC)

ข. *ยามเมื่อหลับตาลง ภาพต่าง ๆ ในอดีตกลับผุดขึ้นไป
จนเขาเริ่มกระวนกระวายในอารมณ์

ประโยค (103) แสดงเหตุการณ์ที่ผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเดินทางแล้ว การกล่าวถึงการเดินทางเข้าสู่สถานที่ของผู้พูดนี้จึงใช้คำกริยา “มา” แสดงทิศทางของคำกริยาแสดงการพกพา พว นอกจากนี้คำบ่งชี้ “ที่นี่” ยังเน้นว่าจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่สถานที่ที่เขาอยู่ในปัจจุบัน ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ คำกริยา “ไป” จึงใช้ไม่ได้ในบริบทนี้ เนื่องจากความหมายไม่เหมาะสมกับบริบท อย่างไร

ก็ตาม ประโยคนี้อาจแทนที่ด้วยคำกริยา “ไป” ได้ถ้ามีการชี้ไปที่แผนที่หรือรูปสถานที่ เพื่อให้ผู้ฟังทราบว่าที่นี่ไม่ใช่สถานที่ที่กำลังพูดคุยกัน แต่หมายถึงสถานที่บนแผนที่หรือรูป

ในประโยค (104) คำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงทิศทาง *เดิน* แสดงทิศทางของประธานเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของผู้พูด กล่าวคือ ในสถานการณ์นี้ผู้พูดและผู้ฟังกำลังคุยกันอยู่ และมองเห็นประธานซึ่งเป็นบุคคลที่สามเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่สถานที่ของพวกเขา นอกจากนี้ คำบ่งชี้ “ที่นี่” ยังเน้นว่า ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ของประธาน การใช้ “ไป” จึงไม่เหมาะสมกับบริบทนี้

ประโยค (105) แสดงเหตุการณ์ความคิดที่ผุดขึ้นในสมองของผู้พูด เมื่อสมองผลิตความคิด เป้าหมายของการสร้างความคิดคือผู้พูดเอง การใช้คำกริยา “มา” ตามหลังคำกริยาแสดงอาการกิริยาและทิศทาง *ผุดขึ้น* จึงสอดคล้องกับบริบท หากใช้คำกริยา “ไป” ในบริบทนี้จะฟังแปลกหู และจะทำให้เห็นภาพว่าความคิดที่ผลิตจากหัวของผู้พูดได้เดินทางออกไปจากร่างกายของเขา ซึ่งเป็นไปไม่ได้

2) คำกริยาแสดงการกระทำ

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ จะแสดงว่าเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นในอดีตและมีผลสืบเนื่องในเวลาปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของบริบทมีดังนี้

(นามวลี_{ประธาน}) + คำกริยาแสดงการกระทำ + มา

ตัวอย่างเช่น

(106) ก. ตั้งแต่เกิดมาฉันมีชีวิตที่เคว้งคว้างว่าเหว (TNC)

ข. *ตั้งแต่เกิดไปฉันมีชีวิตที่เคว้งคว้างว่าเหว

ประโยค (106) ตีความได้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นสุดลงแล้ว การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่าเหตุการณ์เกิดได้เกิดขึ้นในอดีตและสิ้นสุดลงก่อนเวลาที่กล่าวถ้อยคำ เหตุการณ์เกิดที่จบลงได้มีสืบเนื่องมาจนถึงชีวิตปัจจุบัน กล่าวคือ หลังจากเกิดแล้วประธานของประโยคก็มีชีวิตที่ว้าเหว นอกจากนี้คำกริยา *เกิด* ยังมีความหมายสอดคล้องกับจุดอ้างอิงของคำกริยา “มา” ในแง่ที่ว่าจุดอ้างอิงของเราอยู่ที่โลกปกติซึ่งทุกคนมีชีวิต ดังนั้นการเกิดจึงเป็นการเคลื่อนออกจากสภาพก่อนหน้านี้ที่ไม่รู้ว่าเป็นอะไรหรือโลกอื่นเข้าสู่โลกที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ในที่นี้คำกริยา “ไป” ใช้ไม่ได้ เพราะความหมายของคำกริยา “ไป” เน้นที่จุดเริ่มต้น (source) ดังนั้นเมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยาประเภทนี้จึงแสดงการเข้าสู่สภาพใหม่ซึ่งเป็นสภาพที่ไม่ปกติ จึงไม่สอดคล้องกับบริบท

3) คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตซึ่งแสดงสภาพ จะแสดงจุดอ้างอิงของผู้พูดว่าอยู่ที่สภาพปัจจุบัน โดยแสดงนัยว่าสภาพนี้ได้เกิดขึ้นในอดีตและดำเนินมาจนถึงเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ และสภาพนี้ยังดำเนินต่อไปหลังจากเวลาที่กล่าวถ้อยคำ รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของบริบทมีดังนี้

(นามวลี^{ประธาน}) + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + มา + ส่วนขยายรวม

ตัวอย่างเช่น

(107) ก. ป้าป้าพูดเรื่องความตายบ่อยจนผมสงสัยเสียแล้ว ความสงสัยของผมมาแจ่มแจ๋ง
 เอาเมื่อเอกอองศ์ส่งอีเมลมาบอก ป้าป้าของพี่พัฒน์เป็นมะเร็งแต่ไม่ยอมบอกใคร
 เขารู้ตัวมานานแล้ว (TNC)

ข. ป้าป้าพูดเรื่องความตายบ่อยจนผมสงสัยเสียแล้ว ความสงสัยของผมมาแจ่มแจ๋ง
 เอาเมื่อเอกอองศ์ส่งอีเมลมาบอก ป้าป้าของพี่พัฒน์เป็นมะเร็งแต่ไม่ยอมบอกใคร
 *เขารู้ตัวไปนานแล้ว

ในประโยค (107) ผู้พูดใช้ “มา” เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์รัฐของประธานได้เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตและดำเนินจนถึงปัจจุบัน ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด และสภาพการรัฐนี้ยังคงดำเนินต่อไปจากเวลาปัจจุบัน ในประโยคนี้ใช้คำกริยา “ไป” แทนที่ไม่ได้ เพราะมีทิศทางที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูด เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาพจึงแสดงการเปลี่ยนสภาพจากการไม่รู้เป็นรู้ นั่นหมายความว่า การรู้เริ่มจากปัจจุบันไปยังอนาคต แต่บริบทแสดงการเล่าเหตุการณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ คำกริยา “ไป” จึงใช้ไม่ได้ในบริบทนี้

3.4 สรุปและอภิปรายประเด็นความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”

ในบทนี้กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” แบ่งออกเป็น 4 บริบท ได้แก่ บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้โดยอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่สลับทิศทางที่สัมพันธ์กับจุดอ้างอิง บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้แต่อ้างถึงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์ และแสดงความหมายคนละความหมาย บริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้น และบริบทที่ใช้คำกริยา “มา” ได้เท่านั้น

ในการวิเคราะห์คำกริยา “ไป” และ “มา” พบว่าบริบททางวากยสัมพันธ์มีผลต่อความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยาทั้งสอง กล่าวคือ ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป”

และ “มา” ที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่และการเคลื่อนที่เชิงนามธรรมนั้น พบว่าส่วนขยายมีผลต่อการเปลี่ยนมุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ และสามารถแทนที่กันได้ ส่วนขยายบอกสถานที่ของผู้พูดในเวลาปัจจุบันเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผู้พูดสามารถเปลี่ยนมุมมองในเหตุการณ์หรือเลือกใช้ได้เพียงคำกริยา “ไป” หรือ “มา” ตัวอย่างเช่น

(108) ก. ฉันไปหัวหิน

ข. ฉันมาหัวหิน

(109) ก. *ฉันไปที่นี้

ข. ฉันมาที่นี้

(110) ก. ฉันไปที่นั้น

ข. *ฉันมาที่นั้น

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อประโยคไม่มีส่วนขยายบอกสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำดังประโยค (108) คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้ ผู้พูดสามารถย้ายมุมมองของตนเองไว้ที่ต้นทาง (source) ผ่านคำกริยา “ไป” หรือที่เป้าหมาย (goal) ผ่านคำกริยา “มา” ก็ได้ แต่เมื่อในประโยคปรากฏส่วนขยายที่ระบุสถานที่ในเวลาปัจจุบันที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำดังประโยค (109) – (110) ผู้พูดจะมีข้อจำกัดในการเลือกใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” กล่าวคือ เมื่อสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำถูกระบุว่าเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่ด้วยคำบ่งชี้ ที่นี่ ผู้พูดจึงต้องเลือกใช้คำกริยา “มา” เพื่อให้ความหมายสอดคล้องกับ ที่นี่ ดังประโยค (109) ในขณะที่คำบ่งชี้ ที่นั่น แสดงว่าสถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำไม่ใช่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ คำกริยา “ไป” จึงถูกเลือกใช้เพื่อให้ความหมายสอดคล้องกับ ที่นั่น ดังประโยค (110)

นอกจากนี้ สถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำทำให้ผู้พูดต้องเลือกใช้คำกริยา “มา” เช่นกัน ตัวอย่างเช่น

(111) ก. ตอนนี้ฉันมาถึงภูเก็ตแล้ว

ข. *ตอนนี้ฉันไปถึงภูเก็ตแล้ว

(112) ก. ตอนนี้ฉันอยู่ภูเก็ต เธอจะมาเยี่ยมฉันไหม

ข. ตอนนี้ฉันอยู่ภูเก็ต *เธอจะไปเยี่ยมฉันไหม

(113) ก. *ตอนนี้ฉันอยู่ภูเก็ต เขาจะมาเยี่ยมฉันใหม่*

ข. *ตอนนี้ฉันอยู่ภูเก็ต *เขาจะไปเยี่ยมฉันใหม่*

ในตัวอย่างข้างต้น ไม่ว่าผู้กระทำการเคลื่อนที่จะเป็นผู้พูด ในประโยค (111) ผู้ฟัง ในประโยค (112) หรือบุคคลที่สาม ในประโยค (113) ต่างมีเป้าหมายเป็นสถานที่ที่ผู้พูดอยู่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ เงื่อนไขดังกล่าวทำให้คำกริยา “ไป” ไม่สามารถใช้ได้ในสถานการณ์นี้ เนื่องจากเป้าหมายของ “ไป” ต้องเป็นสถานที่อื่นที่ผู้พูดไม่ได้อยู่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ดังนั้นสถานการณ์นี้จึงต้องใช้คำกริยา “มา”

ในสถานการณ์ที่ผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ณ เวลาที่อ้างอิง จะสามารถใช้ได้ทั้งคำกริยา “ไป” และ “มา” เช่น

(114) ก. *ตอนที่ฉันอยู่ตรง เธอยังมาเยี่ยมฉันเลย*

ข. *ตอนที่ฉันอยู่ตรง เธอยังไปเยี่ยมฉันเลย*

สำหรับสถานการณ์นี้การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่ามุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เวลาที่อ้างอิง คือ ตอนอยู่ที่ตรง ส่วนการใช้คำกริยา “ไป” มุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เวลาที่กล่าวถ้อยคำ คือ สถานที่ที่ผู้พูดอยู่ในปัจจุบันที่ไม่ใช่ตรง

หากเปลี่ยนผู้ฟังหรือบุคคลที่สามเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่ ไม่ว่าจะเป็นเวลาเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิงก็จะสามารถใช้ได้ทั้งคำกริยา “ไป” และ “มา” ตัวอย่างเช่น

(115) ก. *ตอนนี้เขาเดินทางไปเยี่ยมคุณ*

ข. *ตอนนี้เขาเดินทางมาเยี่ยมคุณ*

(116) ก. *เมื่อวานเขาเดินทางไปเยี่ยมคุณชาย*

ข. *เมื่อวานเขาเดินทางมาเยี่ยมคุณชาย*

ในประโยค (115) ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ผู้ฟัง (คุณ) อยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ เมื่อเป้าหมายของการเคลื่อนที่ไม่ใช่ผู้พูด ผู้พูดย่อมสามารถเลือกได้ว่าจะวางมุมมองหรือจุดอ้างอิงไว้ที่ใด เช่นเดียวกัน เมื่อผู้พูดไม่ได้อยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ แต่เป็นบุคคลที่สาม (คุณชาย) ซึ่งอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ณ เวลาที่อ้างอิงในประโยค (116) คำกริยา “ไป” และ “มา” จะสามารถใช้แทนที่กันได้

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเคลื่อนที่โดยมีเป้าหมายเป็นผู้พูดในเวลาทีกล่าว ถ้อยคำเป็นเงื่อนไขให้เลือกใช้คำกริยา “มา” แต่หากในเวลาทีกล่าวถ้อยคำเป้าหมายเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้พูดจะต้องใช้คำกริยา “ไป” ส่วนสถานการณ์อื่นใช้คำกริยา “ไป” หรือ “มา” แทนกันได้

ส่วนในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม และสามารถแทนที่กันได้ ซึ่งได้แก่ ความหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพและทิศทางเชิงเวลานั้น ส่วนขยายที่ตามหลังคำกริยาทั้งสองนี้มีผลต่อการแทนที่กันได้เช่นกัน กล่าวคือ หากไม่มีส่วนขยายตามหลัง จะทำให้คำกริยาทั้งสองแทนที่กันไม่ได้ เช่น *แกเปลี่ยนไป* กับ **แกเปลี่ยนมา* และ *เด็กหายไป* กับ **เด็กหายไป* เป็นต้น เมื่อเพิ่มส่วนขยายในประโยคที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ ผู้พูดจึงสามารถมองเหตุการณ์จากจุดอ้างอิงเดิมของตนเองว่าโดยเน้นที่สภาพใหม่ผ่านคำกริยา “มา” หรือเน้นว่าสิ่งนั้นออกจากสภาพเดิมผ่านคำกริยา “ไป” เช่น *เธอเปลี่ยนไปเป็นคนขึ้นองตั้งแต่เมื่อไร* กับ *เธอเปลี่ยนมาเป็นคนซึ่งองตั้งแต่เมื่อไร*

ในทำนองเดียวกัน เมื่อเติมส่วนขยายเข้าไปในประโยคที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงทิศทางเชิงเวลา เช่น *เด็กหายไปสามวันแล้ว* กับ *เด็กหายไปมาสามวันแล้ว* คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถใช้แทนที่กันได้ กล่าวคือ คำกริยา “ไป” แสดงการณัลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ (imperfective) โดยแสดงว่าเหตุการณ์เด็กหายไปเกิดขึ้นในอดีต และอาจสิ้นสุดลงหรือไม่สิ้นสุดก็ได้ แต่มุมมองของผู้พูดที่อยู่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเหตุการณ์เด็กหายไปดำเนินออกไปจนถึงเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิงนั้นเป็นระยะเวลาสามวัน ส่วนคำกริยา “มา” แสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior continuing) โดยแสดงว่าเหตุการณ์เด็กหายไปเกิดขึ้นก่อนเวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำและดำเนินมาจนถึงเวลาที่กล่าวถ้อยคำซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดได้วางมุมมองไว้ และตั้งแต่เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจนถึงเวลาในปัจจุบันเป็นระยะเวลาสามวัน

จะเห็นได้ว่า บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้จะอ้างอิงถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่เปลี่ยนมุมมองของผู้พูด โดยสลับทิศทางของการเคลื่อนที่ที่สัมพันธ์กับผู้พูด อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังพบอีกบริบทของการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” นั่นคือ บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ แต่อ้างถึงคนละเหตุการณ์ ผู้วิจัยเห็นว่าแม้คำกริยาทั้งสองจะแทนที่กันได้จริง แต่ความหมายของคำกริยาแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ไม่เหมือนกับบริบทแรกที่ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” แตกต่างกันเพียงทิศทางเท่านั้น ดังนั้นการแทนที่กันในบริบทนี้จึงน่าจะจัดอยู่ในบริบทที่แทนที่กันไม่ได้

นอกจากนี้ยังพบว่า ในบริบทที่คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ใช้ได้เท่านั้น พบว่ามีบริบททางวากยสัมพันธ์ที่เฉพาะเจาะจง กล่าวคือ ในบริบทที่คำกริยา “ไป” แสดงความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดพบว่า บริบทดังกล่าวจะแสดงเป้าหมายการเคลื่อนที่ที่อยู่ห่างไกลจากผู้พูดหรือไม่ใช่ผู้พูด เป้าหมายนั้นอาจแสดงด้วยสรรพนามที่แทนผู้ฟังซึ่งอยู่คนละสถานที่กับผู้พูด หรือบุคคลที่สามซึ่งไม่อยู่ในวงสนทนา คำบ่งชี้ ที่นั่น นั่น นั่น ซึ่งบ่งบอกว่าสถานที่หรือสิ่งของในเหตุการณ์นั้นอยู่ไกลจากผู้พูด รวมถึงการปรากฏร่วมกับคำถาม ไหน ซึ่งถามถึงสถานที่เป้าหมายซึ่งไม่ใช่สถานที่ที่ผู้พูดอยู่ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ และการปรากฏในประโยคคำสั่งร่วมกับคำอนุภาคแสดงคำสั่ง ชะ เพื่อแสดงการไล่ เช่น ไปชะ เพราะแสดงความหมายของการทำให้สิ่งหนึ่งพันตัว หากคำกริยา “มา” ปรากฏในบริบทเดียวกันจะกลายเป็นการชักชวนเนื่องจากการบอกให้บุคคลหรือสิ่งหนึ่งเคลื่อนที่เข้าหาตัวผู้พูดแสดงการเชื้อเชิญ

ในบริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้นและแสดงความหมายการเคลื่อนที่แบบนามธรรม คำกริยาที่ปรากฏร่วมก็มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้คำกริยา “ไป” เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น คำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ เช่น แดก หัก ตาย แสดงเหตุการณ์ที่สิ่งหนึ่งอยู่ร่วมโลกเดียวกับผู้พูด เมื่อเกิดการทำลาย การแตก การตาย ผู้พูดไม่ได้ตามสิ่งนั้นไป การทำลาย การแตก การตายจึงเป็นการเคลื่อนที่ออกจากโลกที่ผู้พูดอยู่ซึ่งเป็นจุดอ้างอิง ความหมายนี้จึงสอดคล้องกับคำกริยา “ไป” หรือการปรากฏของคำกริยา “ไป” ร่วมกับคำกริยาแสดงการประเมินค่า ซึ่งตามปกติคนเราจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางหรือจุดอ้างอิงในสิ่งต่างๆ เมื่อเกิดการประเมินสิ่งหนึ่งขึ้น สิ่งที่ผู้พูดคิดว่าเหมาะสมสมควรจึงเป็นจุดอ้างอิง และสิ่งที่ไม่เหมือนกับสิ่งที่ผู้พูดคิดจึงออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูด

สำหรับในบริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้นและแสดงการเคลื่อนที่จริงเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดพบว่า บริบทดังกล่าวจะระบุเป้าหมายการเคลื่อนที่ซึ่งเป็นตัวผู้พูดด้วยสรรพนาม ฉัน หรือแทนตัวผู้พูดเองด้วยชื่อ และคำบ่งชี้ ที่นี้ นี้ ซึ่งบ่งบอกว่าสถานที่หรือสิ่งของในเหตุการณ์นั้นอยู่ในสถานที่ของผู้พูด ขณะเดียวกันคำบ่งชี้เวลา ตอนนี่ วันนี่ แม้จะไม่พบในข้อมูล แต่ผู้วิจัยเห็นว่าคำว่า ตอนนี่ มีผลต่อการบังคับใช้คำกริยา “มา” เช่น ตอนนี่เขามารับฉัน กับ *ตอนนี่เขาไปรับฉัน เนื่องจากความหมายของคำกริยา “มา” แสดงนัยว่าผู้พูดอยู่ที่เป้าหมาย ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ คำกริยา “ไป” จึงใช้ไม่ได้ในบริบทนี้ ส่วนคำว่า วันนี่ ไม่มีผลต่อการบังคับใช้คำกริยา “มา” เช่น เขาไปหาฉันวันนี้ กับ เขามาหาฉันวันนี้ เนื่องจากคำว่า วันนี่ ไม่ได้ระบุว่าการเคลื่อนที่นั้นเกิดขึ้น ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงอาจเกิดก่อนหรือหลังเวลาที่กล่าวถ้อยคำ ดังนั้นคำกริยา “ไป” จึงใช้ในบริบทนี้ได้ ถึงแม้ว่าในบริบทนี้คำกริยา “ไป” และ “มา” จะแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิง

กายภาพ แต่มุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดถูกกำหนดไว้แล้ว ซึ่งแสดงการเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ของผู้พูด จึงมีความเป็นอัตวิสัยสูงกว่าบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ เนื่องจากผู้พูดไม่ได้แฝงมุมมองของตัวเองในเหตุการณ์อย่างเจาะจง ผู้พูดจึงย้ายมุมมองของตัวเองได้

ในบริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้นและแสดงความหมายการเคลื่อนที่แบบนามธรรม คำกริยาที่ปรากฏร่วมก็มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้คำกริยา “มา” เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น คำกริยาแสดงการกระทำที่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ เกิด ซึ่งมีความหมายถึงการมาเพื่อดำรงอยู่ (come into existence) ดังนั้นการเกิดจึงเป็นการเข้ามาอยู่ในโลกเดียวกับผู้พูด คำกริยา เกิด จึงใช้คู่กับ คำกริยา “มา” ไม่ใช่ “ไป” เพราะไม่ได้ออกจากโลกของผู้พูด ซึ่งตรงข้ามกับการใช้คำกริยา “ไป” ร่วมกับคำกริยาที่แสดงการสูญเสี การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ ซึ่งแสดงการออกจากโลกที่ผู้พูดอยู่

บทที่ 4

ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา”

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” โดยแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ 4.1. ความเป็นอัตวิสัยในการมองเหตุการณ์ผ่านคำกริยา “ไป” และ “มา” 4.2 กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” 4.3 กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “มา” 4.4. ความเป็นอัตวิสัยกับการแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” และ 4.5 สรุปและอภิปรายประเด็นความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา”

4.1 ความเป็นอัตวิสัยในการมองเหตุการณ์ผ่านคำกริยา “ไป” และ “มา”

ในการมองเหตุการณ์ (construal) ผู้พูดสามารถสร้างมโนทัศน์ได้จากจุดอ้างอิงในการมองเหตุการณ์ (vantage point) ที่แตกต่างกัน และเลือกรูปภาษาที่สามารถใช้พรรณนาเหตุการณ์ที่ผ่านมุมมองของเขาได้ การแสดงออกทางภาษาของผู้พูดสะท้อนให้เห็นถึงการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยในระดับที่ต่างกัน เนื่องจากผู้พูดสร้างมโนทัศน์จากเหตุการณ์โดยเอาตัวเขาเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับที่แตกต่างกัน โดยคำนึงถึงปัจจัยเรื่องการแทนตัวผู้พูดด้วยรูปภาษาในประโยคนั้นคือ การอ้างอิงถึงตัวผู้พูดเองผ่านรูปภาษาแบบชัดเจน (explicit) จึงมีความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่า การอ้างอิงถึงผู้พูดแบบซ่อนเร้น (implicit) ตัวอย่างเช่น

(1) ก. เขามาที่บ้าน

ข. เขาเอาของมาให้คุณเจตน์

ค. เขาเอาของมาให้ฉัน

ง. เขาเอาของมา

ในประโยค (1ก) เขามาที่บ้าน คำว่า “มา” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพแบบดั้งเดิมของสิ่งที่เคลื่อนที่ (trajector) เขา จึงแสดงการเคลื่อนที่แบบภววิสัย ขณะที่ประโยค (1ข) เขาเอาของมาให้คุณเจตน์ มีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น เนื่องจากคำกริยา “มา” ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่ แต่แสดงเพียงเส้นทางการเคลื่อนที่ของคำกริยาที่อยู่ข้างหน้าคำกริยา “มา”

ความหมายของคำกริยา “ไป” ในประโยค (1ค) เขาเอาของมาให้ฉัน และ (1ง) เขาเอาของมา แสดงการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยเช่นเดียวกับ (1ข) โดยแสดงเส้นทางการเคลื่อนที่ของ เขา เข้าสู่จุดอ้างอิงของตนเอง นอกจากนี้ประโยคทั้งสองยังแสดงปัจจัยความเป็นอัตวิสัยที่เกี่ยวข้องกับ

การแสดงตัวตนผ่านรูปภาพของผู้พูดหรือผู้มองด้วย ในมุมมองของแลงเอดเคอร์ การแสดงออกทางภาษาที่มีผู้พูดแบบซ่อนเร้นถูกมองว่ามีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าการแสดงออกทางภาษาที่ผู้พูดถูกอ้างถึงอย่างเปิดเผยชัดเจน (Langacker, 1985: 138) ดังนั้นประโยค (1ค) และ (1ง) จึงเป็นตัวอย่งการเปรียบเทียบต่างของการแสดงออกแบบอัตวิสัยมากขึ้นซึ่งเกิดจากการอ้างอิงแบบซ่อนเร้นในประโยค (1ค) ผู้พูดมองตัวเองว่าเป็นวัตถุหนึ่งเหมือนกับวัตถุอื่นๆ ในเหตุการณ์ จึงถูกแสดงออกอย่างชัดเจนผ่านรูปภาพ ให้อัน ในขณะที่ (1ง) ผู้พูดเองอยู่นอกการรู้ตัวตนของตนเอง (the speaker's conscious awareness) จึงไม่แสดงการอ้างอิงถึงตนเองผ่านรูปภาพ ดังนั้นประโยค (1ค) จึงมีความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าประโยค (1ง) ซึ่งผู้พูดไม่ได้ปรากฏอย่างชัดแจ้ง แต่แฝงในเหตุการณ์แบบซ่อนเร้น

จากแนวคิดของแลงเอดเคอร์ข้างต้น ความเป็นอัตวิสัยมีปัจจัย 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอัตวิสัย ปัจจัยแรกคือสถานการณ์ที่ถูกพรรณนาเป็นการเคลื่อนที่จริงหรือไม่ และปัจจัยที่สองคือผู้พูดหรือตนเอง (SELF) ซึ่งมองเหตุการณ์อยู่ปรากฏในรูปภาพหรือไม่ ผู้วิจัยได้นำปัจจัยทั้งสองนี้มาใช้วิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทย โดยจะกล่าวถึงปัจจัยเรื่องการแสดงตัวตนของผู้พูดผ่านรูปภาพก่อน โดยเปรียบเทียบความเป็นอัตวิสัยในสถานการณ์ต่างๆ และระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” ด้วยกัน

4.1.1 สถานการณ์ที่ผู้พูดไม่ได้เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์

สถานการณ์ที่ผู้พูดไม่ได้เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์หรือตัวละครในเหตุการณ์ไม่เหมือนกับสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ เพราะเมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำย่อมต้องใช้คำเรียกแทนตัวเองหรือละไว้ในฐานที่เข้าใจกันระหว่างผู้พูดผู้ฟัง แต่ถ้าผู้พูดไม่ได้เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้คำที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด ดังนั้นมุมมองหรือจุดอ้างอิงที่แสดงผ่านประโยคจึงไม่ได้ผูกกับผู้ร่วมเหตุการณ์หรือตัวละครใดตัวละครหนึ่งในเหตุการณ์ การตีความเหตุการณ์จึงทำได้อย่างอิสระ ผู้พูดอาจเลือกมุมมองของตัวละครในเหตุการณ์หรือใช้มุมมองจากบุคคลภายนอกก็ได้ ซึ่งมุมมองที่ผู้พูดเลือกใช้นั้นแสดงการมองเหตุการณ์และระดับความเป็นอัตวิสัยที่ต่างกัน

การปรากฏของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในประโยค แสดงตำแหน่งของผู้พูดในเหตุการณ์อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้พูดทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่อง คำกริยาทั้งสองจึงไม่ใช่แค่สะท้อนตำแหน่งของผู้พูดที่จุดเริ่มต้นจากการใช้คำกริยา “ไป” หรือจุดหมายปลายทางจากการใช้คำกริยา “มา” แต่ยังสะท้อนการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ผ่านการแสดงออกทางภาษาของผู้พูดด้วย คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เมื่อปรากฏในประโยค ภาพเหตุการณ์จึง

แสดงสิ่งที่อยู่ห่างไกลจากตัวผู้พูด ส่วนคำกริยา “มา” แสดงการเดินทางเข้าสู่สถานที่ผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ภาพเหตุการณ์จึงแสดงสิ่งที่อยู่ต่อหน้าตัวผู้พูด ในบริบทที่พรรณนาเหตุการณ์เดียวกัน การใช้มุมมองของคำกริยา “ไป” จึงเป็นอวัธยที่น้อยกว่าคำกริยา “มา” ตัวอย่างเช่น

- (2) ก. หนูมวีเพียรเอาขนมไปให้นักแทบทุกวัน
 ข. หนูมวีเพียรเอาขนมมาให้นักแทบทุกวัน (TNC)
- (3) ก. เขาเดินผ่านมานเข้าไปข้างใน (TNC)
 ข. เขาเดินผ่านมานเข้ามาข้างใน

ประโยค (ก) และ (ข) ข้างต้นต่างแสดงเหตุการณ์เดียวกัน คือ หนูมวีขนขนมเพื่อให้นัก ในประโยค (2) และคนเดินผ่านเพื่อเข้าข้างใน ในประโยค (3) ผู้พูดทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเหตุการณ์ดังกล่าว การใช้คำกริยา “ไป” และ “มา” ในประโยคแสดงให้เห็นว่าผู้พูดแฝงมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาในการมองเหตุการณ์ และตำแหน่งจุดอ้างอิงของคำกริยาทั้งสองต่างสะท้อนมุมมองของผู้พูดในการมองเหตุการณ์ที่ต่างกัน

การใช้คำกริยา “ไป” ในประโยค (ก) แสดงมุมมองของผู้พูดจากบุคคลภายนอกในการมองเหตุการณ์ ซึ่งไม่ใช่ตัวละครในเหตุการณ์ที่พรรณนาในประโยค หรือถึงแม้ว่าผู้พูดจะอยู่ในเหตุการณ์เขาก็ได้ย้ายตัวเองในทางความคิดให้ออกนอกเหตุการณ์ และทำตัวเป็นผู้ชมเหตุการณ์ ภาพที่ได้ผ่านสายตาของผู้พูดจึงเป็นภาพที่บุคคลภายนอกมองมาที่เหตุการณ์หรือกล้องที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ผู้พูดจะเห็นเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น นั่นคือ ภาพที่หนูมวีเอาขนมไปให้นักและภาพคน (ด้านหลัง) ที่กำลังเปิดม่านเข้าไปในห้อง ในประโยค (2ก.) และ (3ก.) ตามลำดับ ในที่นี้ผู้พูดมองว่าเหตุการณ์เป็นวัตถุหนึ่งที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเขาและเป็นเป้าหมายของการมอง

ส่วนการใช้คำกริยา “มา” ในประโยค (ข) แสดงว่าผู้พูดแฝงมุมมองของเขาไว้ที่ผู้ร่วมเหตุการณ์หรือตัวละครหนึ่งในเหตุการณ์ในตำแหน่งของนักและข้างในห้องในประโยค (2ข.) และ (3ข.) ตามลำดับ ผู้พูดทำตัวเสมือนเป็นตัวละครในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง นั่นหมายความว่า ผู้พูดได้ย้ายตัวเองในทางความคิดไปอยู่ที่ตัวละครในเหตุการณ์ ภาพเหตุการณ์ที่ได้จากมุมมองหรือจุดอ้างอิงที่อยู่ตัวละครจึงเป็นภาพที่ปรากฏผ่านสายตาดตัวละครที่อยู่ในเหตุการณ์ ในประโยค (2ข.) ภาพที่ปรากฏในสายตาผู้พูดคือหนูมวียื่นขนมให้ และในประโยค (3ข.) ภาพที่ปรากฏในสายตาผู้พูดคือคน (ด้านหน้า) ที่กำลังเปิดม่านเข้ามาในห้อง ด้วยเหตุนี้การมองเหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยประโยคที่มีคำกริยา “มา” จึงมีความเป็นอวัธยสูงกว่าการมองเหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยประโยคที่มีคำกริยา “ไป” ที่แยกตัวเองออกจากเหตุการณ์ที่มอง

4.1.2 สถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์

ในสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ ผู้พูดสามารถแสดงตัวตนผ่านรูปภาพหรือไม่ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะการมองเหตุการณ์ของผู้พูด การอ้างอิงถึง “พื้น” (ผู้พูด) แบบเปิดเผยหรือแบบซ่อนเร้นนั้นเกี่ยวข้องกับการมีประสบการณ์เกี่ยวกับตนเองแบบอัตวิสัย (subjective experiencing self) และการสังเกตตัวเองแบบภววิสัย (objective observing self) (Lyons, 1982) นั้นหมายความว่า หากผู้พูดกล่าวถึงประสบการณ์ส่วนตัวจะมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าการรายงานความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง *Vanessa is sitting across the table from me.* และ *Vanessa is sitting across the table.* ประโยคแรกเป็นการรายงานสิ่งที่เห็นจากรูปถ่าย ผู้พูดเห็นตัวเองนั่งตรงข้ามกับวาเนสซา ในขณะที่ผู้พูดเป็นวัตถุหนึ่งที่ถูกลมองเหมือนกับวาเนสซา จึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะแสดงตัวตนผ่านรูปภาพ (from me) ในขณะที่ประโยคที่สองแสดงเหตุการณ์ที่ผู้พูดกำลังนั่งตรงข้ามกับวาเนสซา ผู้พูดอยู่ในเหตุการณ์เดียวกับสิ่งที่เขามองเห็น ตัวผู้พูดเองเป็นจุดอ้างอิงในการมองเหตุการณ์ จึงไม่จำเป็นต้องแสดงตัวตนผ่านรูปภาพ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว การแสดงรูปภาพแทนผู้พูดจึงแสดงการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยน้อยกว่า เนื่องจากผู้พูดมองตัวเองเป็นวัตถุหนึ่งเหมือนกับวัตถุอื่นๆ ที่เขามอง

1) การอ้างอิงถึงผู้พูดแบบเปิดเผย (explicit) มีรูปภาพอ้างอิงถึงผู้พูด

ในการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย (objective construal) ผู้พูดซึ่งเป็นผู้มองเหตุการณ์จะมีความเป็นอัตวิสัยสูงสุด (maximally subjective) อยู่ที่ระนาบด้านหนึ่ง ส่วนวัตถุที่ถูกลมองจะมีความเป็นภววิสัยสูงสุด (maximally objective) อยู่ที่ระนาบอีกด้าน ซึ่งแสดงการเปรียบเทียบอย่างชัดเจน การแสดงออกทางภาษาจึงแสดงเหตุการณ์แบบภววิสัยโดยไม่มีการอ้างอิงถึงตัวผู้พูดด้วย สรรพนาม ดังนั้นเมื่อผู้พูดแสดงตัวตนผ่านสรรพนามแทนตัวเอง แสดงว่าผู้พูดตั้งตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ที่ถูกลมอง กลายเป็นวัตถุหนึ่งของการมอง ผู้พูดจึงมีความเป็นภววิสัยมากขึ้น ขณะเดียวกันวัตถุที่ถูกลมองก็มีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น ดังนั้นเหตุการณ์ที่ปรากฏรูปภาพแสดงตัวผู้พูดหรือสรรพนามแทนผู้พูดจึงมีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น เพราะมีผู้พูดเป็นจุดอ้างอิงในการมองเหตุการณ์ อย่างไรก็ตาม คำกริยา “ไป” และ “มา” แม้ว่าจะมีการอ้างอิงถึงตัวผู้พูดเช่นกัน แต่ก็แสดงนัยถึงการมองเหตุการณ์ที่ต่างกัน ตัวอย่างเช่น

- (4) ก. ข้าไปดูพระอาทิตย์ตกดินที่ริมฝั่งแม่น้ำดานูบค่ะ (TNC)
 ข. ข้ามาดูพระอาทิตย์ตกดินที่ริมฝั่งแม่น้ำดานูบค่ะ

ประโยค (4ก) และ (4ข) แสดงเหตุการณ์เดียวกันคือ ข้าว (ผู้พูด) ออกเดินทางเพื่อดูพระอาทิตย์ตกดินที่ริมฝั่งแม่น้ำดานูบ ลองจินตนาการว่า แม่ของข้าวโทรมาหาข้าว แต่ข้าวไม่รับสาย เมื่อแม่โทรมาอีกครั้งแล้วข้าวรับสาย แม่จึงถามข้าวว่าไปไหนถึงไม่รับสาย ข้าวจะตอบแบบประโยค (4ก) หรือ (4ข) ก็ได้ ซึ่งจะแสดงสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

หากข้าวตอบแบบประโยค (4ก) ข้าวไปดูพระอาทิตย์ตกดินที่ริมฝั่งแม่น้ำดานูบค่ะ แสดงว่าในเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ ข้าวอยู่ที่ไหนสักแห่งที่ไม่ใช่ริมฝั่งแม่น้ำดานูบ การดูพระอาทิตย์ตกดินของข้าวจึงเป็นการเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากความทรงจำ ผู้พูดมองตัวเองเป็นวัตถุที่ถูกมองจากความทรงจำ (เหมือนกับการมองเห็นตนเองในภาพถ่าย)

หากข้าวตอบแบบประโยค (4ข) ข้าวมาดูพระอาทิตย์ตกดินที่ริมฝั่งแม่น้ำดานูบค่ะ แสดงว่าในเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ ข้าวอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำดานูบ และกำลังชมพระอาทิตย์ตกดิน การดูพระอาทิตย์ตกดินของข้าวจึงเป็นเหตุการณ์ที่ข้าวซึ่งเป็นผู้พูดมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ แม้ว่าข้าวจะมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ แต่ก็แทนตัวเองด้วยรูปภาษาแสดงว่าข้าวมองตัวเองเป็นวัตถุหนึ่ง เช่นเดียวกับวัตถุอื่นๆ ที่ถูกมอง เช่น พระอาทิตย์ แม่น้ำ

ในที่นี้ผู้พูดแสดงตัวตนผ่านรูปภาษาเหมือนกัน ประโยคข้างต้นจึงน่าจะแสดงอัตวิสัยในระดับที่เท่ากัน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเรื่องการเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ของผู้พูด จะพบว่าประโยคที่มีคำกริยาทั้งสองคำนี้แสดงระดับความเป็นอัตวิสัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประโยคที่ใช้คำกริยา “มา” แสดงให้เห็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ของผู้พูด (ขณะที่พูดผู้พูดอยู่ในเหตุการณ์และดูพระอาทิตย์ตกดิน) ในขณะที่ประโยคที่ใช้คำกริยา “ไป” แสดงการมีส่วนร่วมของเหตุการณ์ที่น้อยกว่า เนื่องจากเป็นการเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ขณะที่พูด เหมือนกับประโยคที่ใช้ “มา” ดังนั้นประโยคที่ใช้ “มา” จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า

เมื่อเปรียบเทียบกับบริบทก่อนหน้าที่ผู้พูดไม่ได้เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ การอ้างอิงถึงตัวผู้พูดผ่านรูปภาษาในบริบทที่มีผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า เนื่องจากผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์ซึ่งมีความเป็นอัตวิสัยมากที่สุดในการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย ถูกทำให้เป็นภววิสัยมากขึ้น (objectified) จากเดิมที่ผู้พูดอยู่ในพื้นที่ “นอกเวที” (offstage) ไม่ถูกเน้นและไม่เด่น กลับถูกวางในพื้นที่ “บนเวที” (onstage) ซึ่งเป็นจุดสนใจ (focus of attention) ทำให้ถูกเน้นและเด่นในการมองเช่นเดียวกับวัตถุอื่นๆ ในเหตุการณ์ที่ถูกมอง เหตุการณ์ที่ถูกมองจึงมีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น กล่าวได้ว่า การปรากฏรูปภาษาแสดงผู้พูดทำให้การมองเหตุการณ์นั้นเป็นอัตวิสัยมากขึ้น

2) การอ้างถึงผู้พูดแบบซ่อนเร้น (implicit) ไม่มีรูปภาษาอ้างอิงถึงผู้พูด

ในสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ เมื่อผู้พูดแทนตัวเองด้วยรูปภาษา ผู้พูดกลายเป็นวัตถุที่อยู่ในจุดสนใจของการมองด้วย การมองเหตุการณ์จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า เหตุการณ์ที่ไม่มีผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์แต่ไม่ได้แทนตัวเองด้วยรูปภาษา จะมีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น เนื่องจากผู้พูดกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งในเหตุการณ์ที่ถูกมองจนแยกไม่ออก ผู้พูดมองไม่เห็นตัวเองในเหตุการณ์ จึงไม่แสดงตัวเองผ่านรูปภาษา ตัวอย่างเช่น

(5)ก. โทรมา จะขอของฝากหรือไง (TNC)

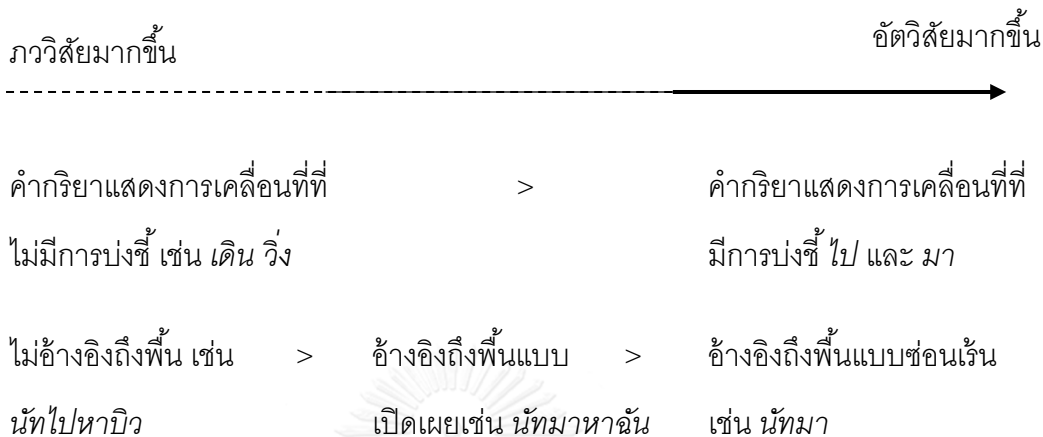
ข. โทรไป จะขอของฝากหรือไง

ประโยคข้างต้นแสดงเหตุการณ์ที่ผู้ฟังโทรหาผู้พูด แต่ผู้พูดกล่าวถึงเหตุการณ์โดยละรูปภาษาที่แสดงตัวผู้พูดเอง (หาฉัน) ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า การที่ผู้พูดไม่แทนตัวเองในรูปภาษาที่สื่อถึงเหตุการณ์ที่เขามอง แสดงว่าผู้พูดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์อย่างแนบแน่น เลยมองไม่เห็นตัวเองในเหตุการณ์ เปรียบได้กับการสังเกตการแสดงบนเวทีของนักแสดงที่จะเห็นสิ่งที่อยู่รอบตัวของเขาหมด แต่ไม่เห็นตัวเอง การละรูปภาษาแทนผู้พูดในการแสดงออกทางภาษาแต่เราก็คงทราบว่าเหตุการณ์นั้นถูกมองจากตำแหน่งของผู้พูดในเหตุการณ์จึงเป็นการมองแบบอัตวิสัยมากกว่าปรากฏรูปภาษาแทนผู้พูด

นอกจากนี้ ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ส่งผลให้การมองเหตุการณ์มีระดับอัตวิสัยแตกต่างกันเช่นเดียวกับตัวอย่างประโยค (4) ประโยคที่มีคำกริยา “ไป” แสดงความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าประโยคที่มีคำกริยา “มา” ลองจินตนาการว่า ผู้ฟังโทรหาผู้พูดที่ทำงาน แต่ผู้พูดไม่รับต่อมาผู้พูดกลับบ้าน มีคนบอกผู้พูดว่าผู้ฟังโทรหาที่ทำงาน เมื่อผู้ฟังโทรมาที่บ้าน ผู้พูดรับสาย ผู้พูดจะกล่าวประโยค (ก) โทรมา จะขอของฝากหรือไง เมื่อผู้พูดรับสายอยู่ที่บ้าน หรือกล่าวประโยค (ข) โทรไป จะขอของฝากหรือไง เมื่อผู้พูดนึกถึงการโทรหาเขาที่ทำงาน และผู้พูดก็วางจุดอ้างอิงไว้ที่เหตุการณ์นั้นทั้งเรื่องสถานที่และเวลา เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสองประโยคนี้แล้วประโยค (ก) แสดงสิ่งที่เกิดขึ้นตรงหน้าของผู้พูดจึงมีอัตวิสัยมากกว่าประโยค (ข) แสดงเหตุการณ์จากการรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า สถานการณ์ที่ผู้พูดไม่ได้เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์จะมีความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ และในสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ ถ้าผู้พูดแทนตัวเองด้วยรูปภาษาจะมีความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าการไม่แทนตัวผู้พูดด้วย

รูปภาพ และในสถานการณ์เหล่านี้คำกริยา “มา” จะมีความเป็นอรรถวิสัยมากกว่าคำกริยา “ไป” ความหมายของคำกริยาและการอ้างอิงถึง “พื้น” (ผู้พูด) แบบเปิดเผยหรือซ่อนเร้นมีผลต่อระดับความเป็นอรรถวิสัยในการมองเหตุการณ์ ซึ่งสามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

(ดัดแปลงจาก Uehara, 2006: 78)

ภาพที่ 4.1 ระดับความเป็นอรรถวิสัยของการแสดงออกทางภาษา

จากภาพข้างต้น เส้นลูกศรแทนระดับความเป็นอรรถวิสัย ส่วนเป็นเส้นประแทนระดับความเป็นภาววิสัยมากขึ้น เส้นทึบบางแทนระดับความเป็นอรรถวิสัยที่เพิ่มขึ้น และเส้นทึบหนาแทนระดับความเป็นอรรถวิสัยที่มากขึ้นจากเส้นทึบบาง ส่วนเครื่องหมาย > หมายถึง มีความเป็นอรรถวิสัยมากกว่า

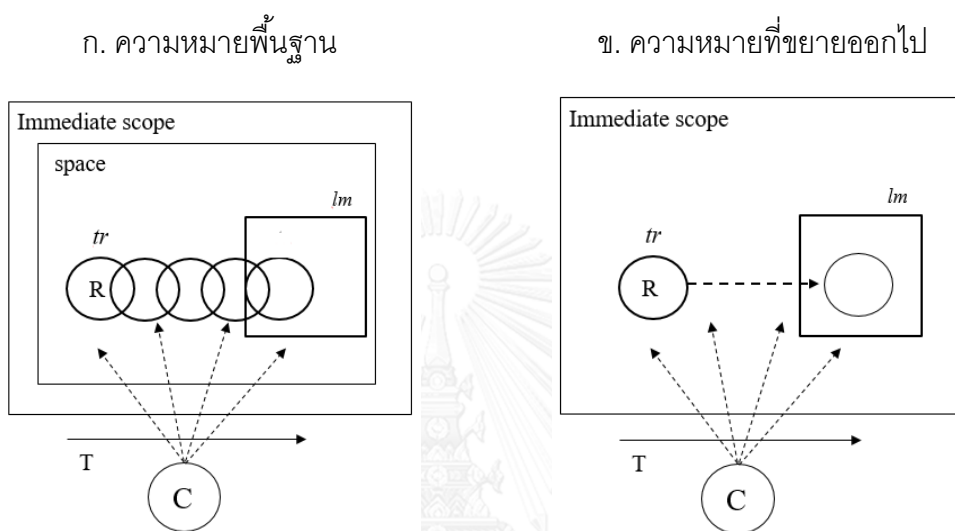
เมื่อเปรียบเทียบคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่ไม่มีการบ่งชี้ เช่น เดิน วิ่ง ปีน กับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้ “ไป” และ “มา” คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่ไม่มีการบ่งชี้จะมีความเป็นภาววิสัยมากกว่าคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีการบ่งชี้ และระหว่างคำกริยาทั้งสอง คำกริยา “มา” มีความเป็นอรรถวิสัยมากกว่า เนื่องจากความหมายของคำกริยาที่มีผู้พูดอยู่ที่จุดหมายปลายทางได้เท่านั้น เช่น เขามา(หาฉัน) ในขณะที่คำกริยา “ไป” ไม่จำเป็นต้องมีผู้พูดอยู่ในเหตุการณ์การเคลื่อนที่นั้นก็ได้ เช่น เขาไป(หาฉัน/เธอ/จ๊อบแฉง) นอกจากนี้ประโยคที่แสดงความเป็นอรรถวิสัยน้อยที่สุดจะไม่อ้างอิงถึง “พื้น” ประโยคที่อ้างอิงถึง “พื้น” แบบเปิดเผยจะมีความเป็นอรรถวิสัยมากขึ้น และประโยคที่มีความเป็นอรรถวิสัยมากที่สุดจะอ้างอิงถึง “พื้น” แบบไม่เปิดเผย

นอกจากความเป็นอรรถวิสัยจะมีปัจจัยเรื่องการแสดงตัวตนของผู้พูดผ่านรูปภาพแล้ว ยังมีปัจจัยเรื่องการเคลื่อนที่ว่าเป็นการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพหรือการเคลื่อนที่แบบนามธรรมทาง

ความคิด ปัจจุบันนี้แสดงการขยายความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ได้ดังจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

4.2 กระบวนการกลายเป็นอรรถวิสัยของคำกริยา “ไป”

คำกริยา “ไป” ขยายความหมายออกจากความหมายพื้นฐานซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการกลายเป็นอรรถวิสัย ดังนี้

(ดัดแปลงจาก Langacker 1999: 303)

ภาพที่ 4.2 กระบวนการกลายเป็นอรรถวิสัยของคำกริยา “ไป” ในภาษาไทย

- (6) แจนไปกับผู้ชายที่เธอรักแล้วค่ะ
- (7) คุณสัมพันธ์ คุณไปเตรียมทุกอย่างไว้ให้พร้อม
- (8) ลูกไปชอบสามล้อ แม้ก็ชอบด้วย เพราะแม่ไม่ได้อยู่กับลูกได้ตลอดชีวิต
- (9) เขาจะไปรู้ได้ยังไงว่าเธอถึงบ้านแล้ว
- (10) ผมพาลูกไปชายหาดนะ
- (11) เขานั่งอ่านหนังสือไปเรื่อยๆ
- (12) รองเท้าหายไป
- (13) พักนี้คุณดูไปนะ

ในประโยค (6) *แจนไปกับผู้ชายที่เธอรักแล้วค่ะ* คำกริยา "ไป" ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว แสดงความหมายดั้งเดิมของการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย สิ่งที่เกิดขึ้นที่ (trajector-tr) เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ (spatial path) จากจุดอ้างอิงของผู้พูดไปยังที่หมาย (landmark-lm) ในการเข้าใจความหมายของประโยคนี้ ผู้สร้างมโนทัศน์ (conceptualizer-C) หรือผู้พูดจะสแกนจากจุดอ้างอิงของผู้พูดไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ไปยังสถานที่เป้าหมายทางความคิด ในกรณีนี้ประธานนามวลี *แจน* มีสถานะเป็นผู้เคลื่อนที่จริง เนื่องจากทุกเหตุการณ์ต่างกินระยะเวลา เส้นทางเชิงพื้นที่และเส้นทางเชิงเวลาของการเคลื่อนที่จึงเกิดคู่กัน การเคลื่อนที่ดังกล่าวสามารถแสดงด้วยภาพ 4.2ก

ในความหมายดั้งเดิมของคำกริยา "ไป" สิ่งที่เกิดขึ้นหรือผู้ที่เคลื่อนที่ถูกมองอย่างเป็นภววิสัยว่าเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่และเส้นทางเชิงเวลา ในขณะที่ความหมายที่ขยายออกไปของคำกริยา "ไป" การเคลื่อนที่เชิงกายภาพของสิ่งที่เคลื่อนที่จะค่อยจางลงในระดับหนึ่ง สิ่งที่เหลืออยู่คือการสแกนของผู้สร้างมโนทัศน์ไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่และเวลาโดยสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงดังภาพ 4.2ข ในการสร้างมโนทัศน์ของเหตุการณ์ดังกล่าว การเคลื่อนที่แบบภววิสัยจะค่อยๆ เลื่อนลงไป และการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยค่อยๆ ชัดเจนขึ้น กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยนี้สามารถใช้อธิบายการขยายความหมายของคำกริยา "ไป" ได้ดังนี้

คำกริยา "ไป" ในตำแหน่งคำกริยานำของหน่วยสร้างกริยาเรียงมีความหมายกำกวมระหว่างเคลื่อนที่เชิงกายภาพและเชิงความคิด (mental) ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่มาปรากฏร่วมในหน่วยสร้าง ในประโยค (7) *คุณสัมพันธ์ คุณไปเตรียมทุกอย่างไว้ให้พร้อม* คำกริยาที่ตามหลัง "ไป" แสดงการกระทำแบบรูปธรรม ในกรณีนี้คำกริยา "ไป" จึงแสดงการเคลื่อนที่จริงของสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านพื้นที่และเวลา แต่ประโยคนี้แตกต่างจากประโยค (6) *แจนไปกับผู้ชายที่เธอรักแล้วค่ะ* ประโยคนี้แสดงว่าประธานมีความตั้งใจที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างที่จุดสิ้นสุดของเส้นทางเชิงพื้นที่ ในบริบทนี้การกระทำที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง "ไป" ถูกเน้นในความสนใจแทนที่การเคลื่อนที่เชิงกายภาพของคำกริยา "ไป" ในที่นี้ความเป็นอัตวิสัยจึงมีน้อย แต่ไม่ถึงกับไม่มีเลย กล่าวคือ การเคลื่อนที่เชิงกายภาพในการรับรู้เหตุการณ์ยังคงอยู่ แต่เลื่อนลงไปบ้างเล็กน้อย

ในทางตรงข้ามคำกริยาที่ตามหลัง "ไป" ในประโยค (8) – (9) แสดงการกระทำที่แสดงสภาวะทางจิตซึ่งมีความหมายไม่สอดคล้องกับการเคลื่อนที่เชิงกายภาพของคำกริยา "ไป" ดังนั้นสิ่งที่เคลื่อนที่หรือผู้ที่เคลื่อนที่จึงเปลี่ยนจากการถูกมองอย่างภววิสัยไปสู่การมองอย่างอัตวิสัย อย่างไรก็ตาม ประโยค (8) *ลูกไปชอบสามล้อ แม่ก็ชอบด้วย เพราะแม่ไม่ได้อยู่กับลูกได้ตลอดชีวิต* สามารถตีความได้ทั้งการเคลื่อนที่เชิงกายภาพและนามธรรม นั่นคือ การชอบคนขับสามล้อของลูก ผู้พูดมองว่าประธานต้องเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงหรือจุดสนใจของผู้พูดเพื่อทำ

เหตุการณ์ชอบสามล้อ ขณะเดียวกันผู้พูดก็ไม่คาดคิดว่าจะมีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ซึ่งเหตุการณ์นี้ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดที่อยู่ที่มีความคาดหวังว่าลูกจะชอบคนที่ดีกว่านี้ ในกรณีนี้การเคลื่อนที่แบบภววิสัยถูกสร้างมโนทัศน์ให้หายไปในระดับที่มากกว่าประโยค (7) *คุณสัมพันธ์ คุณไปเตรียมทุกอย่างไว้ให้พร้อม* และยิ่งเลื่อนลงมากขึ้นในประโยค (9) *เขาจะไปรู้ได้ยังไงว่าเธอถึงบ้านแล้ว* เนื่องจากไม่สามารถตีความเป็นการเคลื่อนที่เชิงกายภาพได้ การเคลื่อนที่แบบอภววิสัยจึงถูกเน้นโดยผู้สร้างมโนทัศน์สแกนเส้นทางของเหตุการณ์บนเส้นทางเชิงทัศนคติจากจุดอ้างอิงของผู้พูดที่อยู่สิ่งที่ผู้พูดคาดหวังหรือควรจะเป็น

ในประโยค (10) – (13) คำกริยา "ไป" ปรากฏในตำแหน่งกริยาของซึ่งเสริมความหมายให้แก่คำกริยาที่อยู่ข้างหน้าในเรื่องของทิศทางที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดในบริบทที่หลากหลาย การเคลื่อนที่จริงของคำกริยาที่ปรากฏหน้าคำกริยา "ไป" ในประโยค (10) *ผมพาลูกไปชายหาดนะ* ทำให้คำกริยา "ไป" แสดงทิศทางออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ บริบทนี้แสดงการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย กล่าวคือ ผู้ที่เคลื่อนที่เคลื่อนที่ผ่านพื้นที่ซึ่งผ่านเวลาด้วยเช่นกัน แต่ทว่าการเคลื่อนที่จริงของคำกริยา "ไป" ถูกลดบทบาทลง เนื่องจากความหมายหลักอยู่ที่กริยาตัวแรก "ไป" จึงแสดงเพียงเส้นทางของการเคลื่อนที่ที่แสดงด้วยกริยาตัวแรก ในบริบทนี้การเคลื่อนที่จริงไปตามพื้นที่ของคำกริยา "ไป" จึงเลื่อนลงไปเล็กน้อย แต่เลื่อนลงมามากกว่าความหมายการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง บริบทนี้จึงมีความเป็นอภววิสัยมากกว่าการแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง

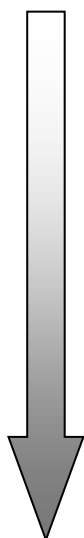
ในทางตรงข้าม คำกริยา "ไป" ในประโยค (11) *เขานั่งอ่านหนังสือไปเรื่อย ๆ* แสดงทิศทางของเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ในการมองเหตุการณ์แบบภววิสัยการเคลื่อนที่ของสิ่งที่เคลื่อนที่จะกระทำไม่เพียงผ่านพื้นที่เท่านั้น แต่ยังผ่านเวลาด้วย ความหมายนี้จึงเป็นผลมาจากการเลื่อนรางของการเคลื่อนที่แบบภววิสัยของสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านเส้นทางเชิงพื้นที่ เมื่อเป็นเช่นนั้นการเคลื่อนที่แบบอภววิสัยของสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านเส้นทางเชิงเวลาจึงยังคงเหลืออยู่ในการรับรู้การเคลื่อนที่ และผู้สร้างมโนทัศน์ก็สแกนไปตามเส้นทางในความคิดผ่านเวลาจากจุดอ้างอิงของผู้พูดอย่างไม่เปิดเผย

ในประโยค (12) *รองเท้าหายไป* คำกริยา "ไป" แสดงทิศทางของเหตุการณ์ โดยเน้นที่การก้าวเข้าสู่สภาพใหม่ จากสภาพการมีอยู่เป็นสภาพการไม่มีอยู่ในโลก ในการมองเหตุการณ์นี้ผู้สร้างมโนทัศน์จะจินตนาการว่าเขาเคลื่อนที่ตามเหตุการณ์รองเท้าหายไปบนเส้นทางเชิงสภาพจากจุดอ้างอิงของผู้พูดซึ่งอยู่ที่การเริ่มต้นสภาพใหม่ โดยเส้นทางเชิงเวลายังคงอยู่เบื้องหลังการรับรู้เหตุการณ์นี้

ในประโยค (13) *พักนี้คุณดูชูปไปนะ* คำกริยา "ไป" แสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ทางความคิด กล่าวคือ คำกริยาแสดงการประเมินค่าแสดงการประเมินค่าของผู้พูดต่อบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการเคลื่อนที่เชิงกายภาพ ดังนั้นคำกริยา "ไป" จึงแสดงการเกินพอดี ในความคิดของผู้พูดสภาพหรือคุณสมบัติที่ไม่เหมาะสมของสิ่งหนึ่งออกจากสภาพหรือคุณสมบัติที่เหมาะสมซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ในบริบทนี้ผู้สร้างมโนทัศน์ไม่เกี่ยวข้องกับเส้นทางเชิงพื้นที่และเวลา เส้นทางที่ออกจากที่หมายซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด (สภาพหรือคุณสมบัติที่เหมาะสม) ที่เด่นชัดในความคิดของผู้พูดคือเส้นทางเชิงการประเมินค่า นั่นหมายความว่า สิ่งที่เคลื่อนที่ (trajectory) ไม่ได้เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ผ่านเวลา แต่เป็นผู้สร้างมโนทัศน์ที่สแกนไปตามเส้นทางเดียวกันนี้ในแวดวงของการประเมินค่าในทางความคิดผ่านเวลา

จากที่กล่าวไปข้างต้น ระดับความเป็นอติวิสัยของความหมายต่างๆ ของคำกริยา "ไป" สามารถแสดงระดับความเป็นอติวิสัยได้ดังนี้

ความเป็นอติวิสัยสูงสุด

การเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด

การเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง

ทิศทางเชิงพื้นที่

การณัลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ (imperfective)

ความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ การณัลักษณะแบบสมบูรณ์ (perfective) และการเกินพอดี

ความเป็นอติวิสัยสูงสุด

ภาพที่ 4.3 ระดับความเป็นอติวิสัยของความหมายต่างๆ ของคำกริยา "ไป"

จากภาพข้างต้น ความหมายต่างๆ ของคำกริยา "ไป" มีระดับความเป็นอติวิสัยที่แตกต่างกันตามความสัมพันธ์แบบเน้น (profile) ในการมองเหตุการณ์ กล่าวคือ ความหมายพื้นฐานของคำกริยา "ไป" แสดงการเคลื่อนที่จริงของสิ่งที่เคลื่อนที่ (trajectory-tr) ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดไปยังที่หมาย (landmark-lm) การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพนี้ถูกเน้นในขอบเขตความสนใจ (immediate scope) ของผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูด (conceptualizer-C) การเคลื่อนที่จริงเชิง

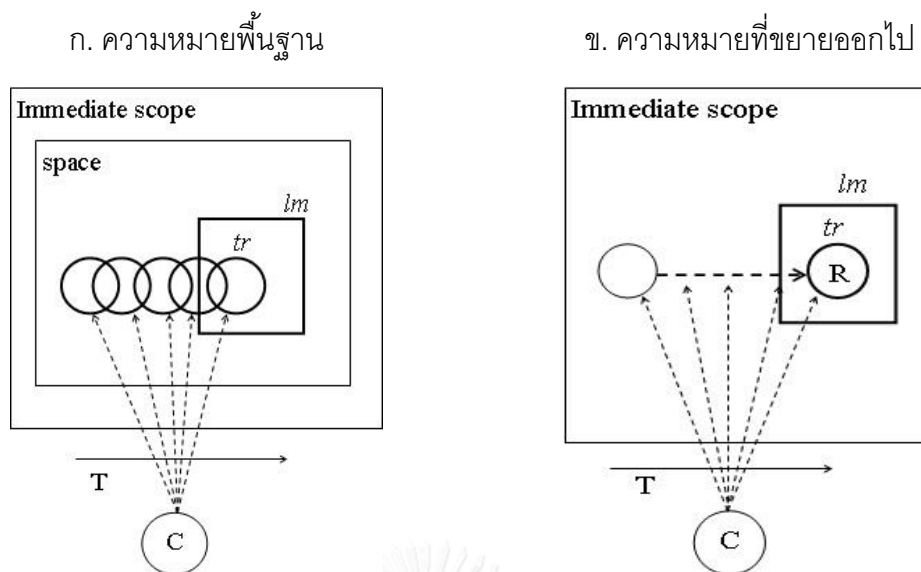
กายภาพของสิ่งที่เคลื่อนที่นี้จึงเป็นเหตุการณ์แบบภววิสัย (objective construal) ในขณะที่การเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยผ่านเวลาของผู้สร้างมโนทัศน์ก็อยู่ในการเคลื่อนที่แบบภววิสัยนี้เช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่าการเคลื่อนที่แบบภววิสัยอยู่ในพื้นที่ “บนเวที” (onstage) จึงเด่นชัดในการสร้างมโนทัศน์ ส่วนความหมายการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่างมีความเป็นอัตวิสัยน้อย เนื่องจากสิ่งที่ถูกเน้นบนพื้นที่ “บนเวที” ไม่ใช่การเคลื่อนที่จริง แต่เป็นการกระทำที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “ไป” การเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่จึงเลื่อนรางไปเล็กน้อยเท่านั้น

นอกจากนี้ความหมายที่มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่างคือความหมายเสริมเรื่องทิศทางของการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ ในการรับรู้ความหมายทิศทางของการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่นี้ แม้การเคลื่อนที่จะเป็นการเคลื่อนที่จริง แต่คำกริยา “ไป” ทำหน้าที่เสริมความหมายในเรื่องของทิศทางเท่านั้นจึงมีความหมายทางไวยากรณ์มากกว่าความหมายการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งยังคงแสดงการเคลื่อนที่จริง ไม่ใช่แสดงเพียงทิศทาง ส่วนความหมายทิศทางเชิงเวลาที่แสดงการณ์ลักษณะไม่สมบูรณ์ (imperfective) มีความเป็นอัตวิสัยเพิ่มขึ้นมาจากการแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ เนื่องจากยังหลงเหลือเส้นทางเชิงเวลาในการรับรู้

ส่วนความหมายความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ ความหมายเสริมเรื่องทิศทางเชิงเวลาในแง่ของการณ์ลักษณะสมบูรณ์ และการกินความพอดี มีความเป็นอัตวิสัยมากที่สุดจากความหมายทั้งหมดของคำกริยา “ไป” เนื่องจากในการแสดงความหมายเหล่านี้ สิ่งที่เคลื่อนที่คือเหตุการณ์ซึ่งไม่มีคุณสมบัติในการเคลื่อนที่จริง อีกทั้งไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงเวลา แต่แสดงการออกจากสภาพ คุณสมบัติ หรือโลกปกติ ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ดังนั้นภาพการเคลื่อนที่จริงไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่จึงไม่มี แต่สิ่งที่ถูกเน้นในการสร้างมโนทัศน์คือการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยไปตามเส้นทางเชิงทัศนคติ เชิงสภาพ และเชิงการประเมินค่าของผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูดผ่านเวลาที่แฝงอยู่เบื้องหลัง

4.3 กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “มา”

คำกริยา “มา” ขยายความหมายออกจากความหมายพื้นฐานซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยดังนี้

(ดัดแปลงจาก Langacker 1999: 303)

ภาพที่ 4.4 กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “มา” ในภาษาไทย

- (14) ฉันมาที่นี่ก็เพราะเธอนั่นแหละ
- (15) สินมาซื้อของเธอจ๊ะ
- (16) เธอจะมารู้เรื่องนี้ดีเท่าฉันได้อย่างไร
- (17) ฉัตรวิ้งมาหน้าตาตื่นเชียว
- (18) เขานั่งอ่านหนังสือมาสามชั่วโมงแล้ว ยังไม่เห็นลูกไปไหนเลย

ในประโยค (14) ฉันมาที่นี่ก็เพราะเธอนั่นแหละ คำกริยา “มา” ปรากฏเป็นกริยาตัวเดียวในประโยค แสดงความหมายพื้นฐานของการเคลื่อนที่จริงเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด กล่าวคือ สิ่งที่เคลื่อนที่ (trajectory – tr) ฉัน ของคำกริยา “มา” มีสถานะเป็นผู้เคลื่อนที่จริงไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่เข้าสู่ที่หมาย (landmark – Im) ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ขณะเดียวกันการเคลื่อนที่นี้ก็เกิดขึ้นผ่านเวลาด้วย (ลูกศรเส้นทึบที่กำกับด้วย time – T) ดังแสดงในภาพ 4.4ก สำหรับความหมายที่ขยายออกไปของคำกริยา “มา” การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพของสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ค่อยๆ จางหายไป สิ่งที่ยังคงเหลืออยู่คือการสแกนภาพของผู้พูดซึ่งเป็นผู้สร้างมโนทัศน์ (conceptualizer – C) ไปตามเส้นทางเชิงเวลาโดยสัมพันธ์กับจุดอ้างอิง (reference point – R) ดังแสดงในภาพ 4.4ข

ในการจินตนาการสิ่งที่เคลื่อนที่เคลื่อนไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่แบบกววิสัย (ภาพการเคลื่อนที่จริงถูกเน้นและอยู่ในพื้นที่ “บนเวที” จึงเด่นชัดในการคิดของผู้สร้างมโนทัศน์ซึ่งเป็นผู้มอง

เหตุการณ์) ผู้สร้างมโนทัศน์จะสแกนภาพไปตามเส้นทางเชิงเวลาในฐานะที่เป็นมุมมองแบบอัตวิสัยซึ่งเป็นคุณสมบัติเนื้อใน (immanent) ของการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย ในกรณีนี้แม้การเคลื่อนที่จะเกิดขึ้นผ่านเวลาด้วยเช่นกัน แต่ไม่ได้ถูกเน้น จึงไม่เด่นชัด และเมื่อการเคลื่อนที่แบบภววิสัยผ่านเส้นทางเชิงพื้นที่เลื่อนไปในความหมายที่ขยายออกไป (แสดงด้วยลูกศรเส้นประ) การสแกนภาพตามเส้นทางเชิงเวลาของผู้สร้างมโนทัศน์ในความคิดก็จะเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ของสิ่งที่เคลื่อนที่ได้จางลง

เป็นที่น่าสังเกตว่าการเลื่อนร่างของการเคลื่อนที่แบบภววิสัยนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เคลื่อนที่ แต่บทบาทของสิ่งที่เคลื่อนที่ซึ่งหมายถึงประธานของประโยคถูกลดบทบาทลง ไม่ได้ทำหน้าที่เคลื่อนที่จริงอีกต่อไป แต่สิ่งที่ทำการเคลื่อนที่นั่นแทนคือผู้สร้างมโนทัศน์ โดยเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงเวลาที่เป็นคุณสมบัติเนื้อในของการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ ความหมายของคำกริยา “มา” ที่ขยายออกไปสามารถอธิบายด้วยกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยได้ดังนี้

คำกริยา “มา” ที่ปรากฏหน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียงมีความหมายที่กำกวม ระหว่างการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพและการเคลื่อนที่ในภาพความคิด ขึ้นอยู่กับประเภทของคำกริยาที่ปรากฏร่วมด้วย ในประโยค (15) *สินมาซื้อของหรือจะ* คำกริยาตัวที่สอง *ซื้อ* แสดงการกระทำที่เป็นรูปธรรม คำกริยา “มา” จึงแสดงการเคลื่อนที่จริงผ่านพื้นที่และเวลาของสิ่งที่เคลื่อนที่สิน แต่ประโยคนี้จะแตกต่างจากประโยค (14) *ฉันมาที่นี่ก็เพราะเธอนั่นแหละ* ซึ่งประธานของประโยคมีความตั้งใจที่จะกระทำกริยาที่จุดสิ้นสุดของเส้นทางเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ในบริบทนี้การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพถูกลดความสำคัญลง และการกระทำที่จุดสิ้นสุดของเส้นทางถูกเน้นแทน ความหมายการเคลื่อนที่เพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างนี้จึงมีความเป็นอัตวิสัยน้อย เนื่องจากความคิดเรื่องการเคลื่อนที่เชิงกายภาพยังคงอยู่ เพียงแต่เลื่อนร่างไปเล็กน้อย

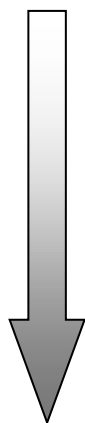
ในทางตรงข้าม คำกริยาที่ปรากฏหลังคำกริยา “มา” ในประโยค (16) *เธอจะมารู้เรื่องนี้ดีเท่าฉันได้อย่างไร* แสดงการกระทำเกี่ยวกับกระบวนการคิด ซึ่งมีความหมายไม่สอดคล้องกับการเคลื่อนที่เชิงกายภาพของคำกริยา “มา” ดังนั้นสิ่งที่เคลื่อนที่จึงเปลี่ยนจากการถูกมองอย่างภววิสัยไปเป็นการถูกมองแบบอัตวิสัย นั่นคือ การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพแบบภววิสัยซึ่งถูกเน้นในการสร้างมโนทัศน์ได้หายไป การเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยได้ถูกเน้นแทน ในที่นี้ผู้สร้างมโนทัศน์ได้สแกนภาพการเคลื่อนที่จากเหตุการณ์ก่อนหน้าเข้าสู่เหตุการณ์ปัจจุบันที่แสดงด้วยคำกริยาตัวที่สองซึ่งเป็นจุดอ้างอิงในความคิดของเขา

ในประโยค (17) และ (18) คำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาอื่น แสดงความหมายเพิ่มเติมให้แก่คำกริยาที่อยู่ข้างหน้าในเรื่องของทิศทางที่เข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดในบริบทต่างๆ ในประโยค (17) *ฉัตรวิ้งมาหน้าตาตื่นเขียว* คำกริยา *วิ้ง* ที่ปรากฏนำหน้าแสดงการเคลื่อนที่จริง คำกริยา “มา” จึงแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่นั้นไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย สิ่งที่เคลื่อนที่ได้เคลื่อนที่ผ่านพื้นที่ซึ่งเกิดขึ้นผ่านเวลาเช่นกัน

ในขณะที่ประโยค (18) *เขานั่งอ่านหนังสือมาสามชั่วโมงแล้ว ยังไม่เห็นลูกไปไหนเลย* คำกริยา “มา” แสดงทิศทางของเหตุการณ์จากเวลาในอดีตที่ดำเนินมาถึงเวลาในปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า ในการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย การเคลื่อนที่ของสิ่งที่เคลื่อนที่เกิดขึ้นไม่เพียงในเชิงพื้นที่เท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นผ่านเวลาด้วย ความหมายนี้จึงเป็นผลมาจากการเคลื่อนที่แบบภววิสัยของสิ่งที่เคลื่อนที่ได้เลื่อนรางไป และการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยของผู้สร้างมโนทัศน์ผ่านเส้นทางเชิงเวลาที่แฝงอยู่ภายในการเคลื่อนที่แบบภววิสัยกลับเด่นชัดขึ้นมาในการสร้างมโนทัศน์ และการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยของผู้สร้างมโนทัศน์นี้ก็ไปตามเส้นทางเชิงเวลาเข้าสู่จุดอ้างอิงของเขาในภาพความคิด

จากที่กล่าวไปข้างต้น ระดับความเป็นอัตวิสัยของความหมายต่างๆ ของคำกริยา “มา” สามารถแสดงระดับความเป็นอัตวิสัยได้ดังนี้

ความเป็นภววิสัยสูงสุด

การเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด

การเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง

ทิศทางเชิงพื้นที่

ความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ และเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior)

ความเป็นอัตวิสัยสูงสุด

ภาพที่ 4.5 ระดับความเป็นอัตวิสัยของความหมายต่างๆ ของคำกริยา “มา”

จากภาพข้างต้น ความหมายต่างๆ ของคำกริยา “มา” มีระดับความเป็นอัตวิสัยที่แตกต่างกันตามความสัมพันธ์แบบเน้น (profile) ในการมองเหตุการณ์ กล่าวคือ ความหมายพื้นฐานของคำกริยา “มา” แสดงการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย (objective construal) เนื่องจากแสดงการ

เคลื่อนที่จริงของสิ่งที่เคลื่อนที่เข้าสู่ที่หมายซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด และการเคลื่อนที่นี้ก็ถูกเน้นในขอบเขตความสนใจ (immediate scope) ของผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูด ในขณะที่การเคลื่อนที่แบบอัติวิสัยผ่านเวลาของผู้สร้างมโนทัศน์ก็อยู่ในการเคลื่อนที่แบบภววิสัยนี้เช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่าการเคลื่อนที่ภววิสัยอยู่ในพื้นที่ “บนเวที” (onstage) จึงเด่นชัดในสร้างมโนทัศน์หรือการรับรู้ส่วนความหมายการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างมีความเป็นอัติวิสัยน้อย เนื่องจากสิ่งที่ถูกเน้นบนพื้นที่ “บนเวที” ไม่ใช่การเคลื่อนที่จริง แต่เป็นการกระทำที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “มา” การเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่จึงเลื่อนไปเล็กน้อยเท่านั้น

นอกจากนี้ความหมายที่มีความเป็นอัติวิสัยมากกว่าการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างคือความหมายเสริมเรื่องทิศทางของการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ ในการสร้างมโนทัศน์แม้การเคลื่อนที่จะเป็นการเคลื่อนที่จริง แต่คำกริยา “มา” ทำหน้าที่เสริมความหมายของคำกริยาที่อยู่ในเรื่องของทิศทางเชิงพื้นที่เท่านั้น จึงมีความหมายทางไวยากรณ์มากกว่าความหมายการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งยังคงแสดงการเคลื่อนที่จริง ไม่ใช่แสดงเพียงทิศทาง ส่วนความหมายความห่างเชิงระยะทางของเหตุการณ์และความหมายเสริมเรื่องทิศทางเชิงเวลาในแง่ของการณ์ลักษณะเหตุการณ์ก่อนหน้าปัจจุบันมีความเป็นอัติวิสัยมากที่สุดจากความหมายทั้งหมดของคำกริยา “มา” เนื่องจากในการแสดงความหมายเหล่านี้ สิ่งที่เคลื่อนที่คือเหตุการณ์ซึ่งไม่มีคุณสมบัติในการเคลื่อนที่จริง ดังนั้นภาพการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่แบบภววิสัยจึงเลื่อนรางไปมาก และสิ่งที่ถูกเน้นในการสร้างมโนทัศน์คือการเคลื่อนที่แบบอัติวิสัยผ่านเส้นทางเชิงเวลาของผู้สร้างมโนทัศน์ซึ่งแฝงอยู่ในการเคลื่อนที่จริงแบบภววิสัย

จากกระบวนการกลายเป็นอัติวิสัยที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเป็นอัติวิสัยแปรไปตามระดับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแลงเอคเคอร์ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงจากความหมายพื้นฐานที่เป็นเนื้อหาไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์มากขึ้นจึงแสดงระดับความเป็นอัติวิสัยที่มากขึ้นไปด้วย (Langacker, 1998; 1999) และระดับความเป็นอัติวิสัยของระดับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ก็สัมพันธ์กับความหมายของความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ มา” เช่นกัน ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

4.4 ความเป็นอวัสัยกับความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา”

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำกริยา “ไป” และ “มา” มีการขยายความออกไปจากความหมายพื้นฐาน ความหมายที่ขยายออกไปนี้มีผลต่อการแทนที่ของคำกริยา “ไป” และ “มา” ดังนี้

4.4.1 ความเป็นอวัสัยในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ ซึ่งอ้างถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่สลับทิศทาง

ในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้จะแสดงความหมายพื้นฐานซึ่งเป็นการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพแบบรูปธรรมไปบนเส้นทางเชิงพื้นที่ ผู้พูดสามารถรับรู้ความหมายของประโยคได้ว่าการเคลื่อนที่จริงเกิดขึ้น นอกจากความหมายพื้นฐานแล้วยังพบการแทนที่กันในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงความหมายที่ขยายออกไปจากความหมายพื้นฐานแต่ยังคงแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่อยู่ ซึ่งการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่นี้แสดงการมองเหตุการณ์แบบอวัสัย ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้ โดยแสดงการย้ายมุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ไปไว้ที่จุดเริ่มต้นด้วยการใช้คำกริยา “ไป” หรือแสดงการย้ายมุมมองไปอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ด้วยการใช้คำกริยา “มา” การแทนที่ดังกล่าวสามารถพบได้ในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดียว รวมถึงกริยานำและกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียง ตัวอย่างเช่น

- (19) ก. เจตน์ไปที่บริษัท (TNC)
 ข. เจตน์มาที่บริษัท
- (20) ก. ทำไมฉันต้องไปรับเธอด้วยเนีย (TNC)
 ข. ทำไมฉันต้องมารับเธอด้วยเนีย
- (21) ก. คุณต้องไม่เคยพาใครมาที่บ้าน ยกเว้นคุณหนูนี้แหละค่ะ (TNC)
 ข. คุณต้องไม่เคยพาใครไปที่บ้าน ยกเว้นคุณหนูนี้แหละค่ะ

ประโยค (ก.) และ (ข.) ข้างต้นต่างแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพเดียวกัน เพียงแต่ผู้พูดย้ายมุมมองที่มีต่อเหตุการณ์จากการแทนที่คำกริยาด้วยคำกริยาอีกคำหนึ่ง ประโยค (19) คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดียว คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่ของเจตน์ออกจากสถานที่หนึ่งซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดโดยมีเป้าหมายอยู่บริษัท ส่วนคำกริยา “มา” แสดงการเคลื่อนที่ของเจตน์ออกจากสถานที่หนึ่งเข้าสู่บริษัทซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

ประโยค (20) คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยานำตามหลังด้วยคำกริยาแสดงการกระทำเชิงกายภาพ แสดงการเคลื่อนที่เพื่อกระทำบางสิ่งซึ่งแสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง คำกริยา “ไป” และ “มา” การใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่าผู้พูด (ฉัน) เคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของเขาเพื่อกระทำเหตุการณ์รับผู้ฟัง (เธอ) ขณะที่การใช้คำกริยา “มา” แสดงว่าผู้พูดเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงของเขาเพื่อกระทำเหตุการณ์รับผู้ฟัง

ประโยค (21) คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยารองตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพ ในประโยคนี้คำกริยาทั้งสองทำหน้าที่เสริมความหมายเชิงทิศทางเชิงพื้นที่ให้แก่คำกริยาที่อยู่ข้างหน้า การใช้คำกริยา “ไป” แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของบุคคลที่สาม (คุณต๋อง) ที่พาผู้ฟัง (คุณหนู) ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดไปยังบ้านซึ่งเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่ ขณะที่การใช้คำกริยา “มา” แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคุณต๋องที่พาผู้ฟังเข้าสู่บ้านซึ่งจุดอ้างอิงของผู้พูด

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า การแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพแบบรูปธรรมของสิ่งที่เคลื่อนที่ (trajector) หรือประธานของประโยค ตามแนวคิดของแลงเอดเคอร์การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพบนเส้นทางเชิงพื้นที่ นั้นเป็นการเคลื่อนที่แบบภววิสัย เนื่องจากการตีความประโยคเป็นไปตามรูปภาษาที่แสดงออก ผู้ที่เคลื่อนที่คือประธานของประโยคเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางผ่านพื้นที่และเวลา แต่เวลาไม่เด่นชัด เนื่องจากการเคลื่อนที่บนเส้นทางเชิงพื้นที่ของประธานในประโยคเด่นชัดกว่าในการรับรู้เหตุการณ์ ซึ่งต่างจากการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยที่ผู้พูดเป็นผู้ควบคุมการเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางในความคิดของเขาแทนที่จะเป็นประธานของประโยค

อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อสงสัยว่าคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่เป็นกริยานำและกริยารอง ปรากฏในตำแหน่งที่ความหมายของคำกริยาที่มีความหมายที่ขยายออกจากความหมายดั้งเดิมแล้ว น่าจะมีความเป็นอัตวิสัยมาก แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่เป็นกริยานำที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำแบบรูปธรรม แม้ความหมายการเคลื่อนที่จะถูกลดบทบาทลง แต่ก็ทำหน้าที่เป็นคำกริยาหลักของประโยค นั่นคือ แสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงเพื่อกระทำบางอย่าง ถ้าตัดคำกริยา “ไป” หรือ “มา” ออกจะทำให้ความหมายเปลี่ยนไป เช่น ทำไมฉันต้องไป/มารับเธอด้วยเนี่ย กับ ทำไมฉันต้องรับเธอด้วยเนี่ย จะเห็นได้ว่าทั้งสองประโยคนี้แสดงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์กัน ประโยคหลังแสดงเหตุการณ์เพียงเหตุการณ์เดียวคือเหตุการณ์รับเธอ ในขณะที่ประโยคหน้าแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่จริงก่อนแล้วตามด้วยเหตุการณ์รับเธอ คำกริยา “ไป” และ “มา” ในตำแหน่งนี้จึงแสดงจริงเชิงกายภาพแบบภววิสัย

ส่วนคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่เป็นกริยารองซึ่งทำหน้าที่เสริมความหมายให้แก่คำกริยาที่ปรากฏข้างหน้า หากดูพิจารณาจากความหมายของประโยคเช่น *คุณต้องไม่เคยพาใครมา/ไปที่บ้าน ยกเว้นคุณหนูนี้แหละค่ะ* จะพบว่าคำกริยาที่ปรากฏนำหน้าคำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่จริง ดังนั้นคำกริยา “ไป” และ “มา” จึงเสริมทิศทางเชิงพื้นที่ให้แก่คำกริยาที่อยู่ข้างหน้า เนื่องจากประธานของประโยคยังคงเป็นผู้กระทำกริยา และมีคำกริยา “ไป” และ “มา” ทำหน้าที่เสริมความหมายเรื่องทิศทางเชิงพื้นที่ ซึ่งไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่อย่างชัดเจนเหมือนกับที่ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว ในบริบทนี้เส้นทางผ่านพื้นที่ของคำกริยา “ไป” และ “มา” อาจเฉื่อยฉาบเล็กน้อย จึงมีระดับความเป็นอัติวิสัยน้อย

นอกจากนี้ ยังพบว่านอกจากความหมายการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่แล้ว คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงความหมายที่ขยายออกจากความหมายพื้นฐานบางความหมายก็สามารถแทนที่กันได้เช่นกัน นั่นคือ บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงความหมายความห่างเชิงระยะทาง ทิศทางเชิงเวลา และการเปลี่ยนแปลงสภาพ ตัวอย่างเช่น

(22) ก. *อย่าไปเกลียด อย่าไปกลัวเขาเลย* (TNC)

ข. *อย่ามาเกลียด อย่ามากลัวเขาเลย*

(23) ก. *เขาหลบไปสองชั่วโมง ยังไม่ฟื้นเลย* (TNC)

ข. *เขาหลบมาสองชั่วโมง ยังไม่ฟื้นเลย*

(24) ก. *ตั้งแต่พ่อแม่แยกทางกัน เขาก็เปลี่ยนไปเป็นคนเงียบขรึม* (TNC)

ข. *ตั้งแต่พ่อแม่แยกทางกัน เขาก็เปลี่ยนมาเป็นคนเงียบขรึม*

ประโยค (ก.) และ (ข.) ข้างต้นต่างแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่แบบนามธรรมเดียวกัน เพียงแต่ผู้พูดย้ายมุมมองที่มีต่อเหตุการณ์จากการแทนที่คำกริยาด้วยคำกริยาอีกคำหนึ่ง ประโยค (22) *อย่าไป/มาเกลียด อย่าไป/มากลัวเขาเลย* คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต คำกริยา “ไป” และ “มา” จึงถูกตีความว่าเป็นการเคลื่อนที่แบบนามธรรม กล่าวคือ คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงหรือจุดสนใจของผู้พูด ซึ่งแสดงนัยว่าผู้พูดไม่อยากให้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ส่วนคำกริยา “มา” แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงหรือจุดสนใจของผู้พูด ซึ่งแสดงนัยว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับผู้พูดหรืออยู่ในความสนใจ

ประโยค (23) *เขาหลบไป/มาสองชั่วโมง ยังไม่ฟื้นเลย* แสดงเหตุการณ์หลบที่กินเวลาสองชั่วโมง คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยารองและแสดงทิศทางให้แก่คำกริยาแสดงการสูญเสียสัมพัทธ์ของ *หลบ* ที่อยู่ข้างหน้า เนื่องจากความหมายของคำกริยาหลักไม่สามารถแสดงการ

เคลื่อนที่เชิงพื้นที่ได้ คำกริยา “ไป” และ “มา” จึงถูกตีความให้เป็นทิศทางเชิงเวลา คำกริยา “ไป” แสดงว่ามุมมองของผู้พูดอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งของเหตุการณ์และผู้พูดมองว่าจากมุมมองของเขา เหตุการณ์สลับได้ดำเนินไปจนถึงเวลาที่กล่าวถ้อยคำโดยกินเวลาสองชั่วโมง และเหตุการณ์สลับอาจดำเนินต่อไปอีกหรือไม่ก็ได้ ในขณะที่คำกริยา “มา” แสดงว่าผู้พูดมองว่าเหตุการณ์สลับได้เริ่มต้นขึ้นในอดีตก่อนเวลาที่อ้างอิงหรือกล่าวถ้อยคำ และได้ดำเนินมาจนถึงเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำซึ่งกินเวลาสองชั่วโมง และเหตุการณ์สลับอาจดำเนินต่อไปอีกหรือไม่ก็ได้

ประโยค (24) ตั้งแต่พ่อแม่แยกทางกัน เขาก็เปลี่ยนไป/มาเป็นคนเงียบขรึม แสดงเหตุการณ์การเปลี่ยนเป็นคนเงียบขรึมของประธาน คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยารองและเสริมทิศทางให้แก่คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยน แต่คำกริยาคำนี้ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่ ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” จึงถูกตีความว่าเป็นทิศทางแบบนามธรรมหรือในจินตนาการเช่นเดียวกับประโยค (23) คำกริยา “ไป” แสดงมุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดว่าอยู่ที่สภาพก่อนการเปลี่ยนเป็นคนเงียบขรึมของประธาน และการเงียบขรึมของประธานเป็นการออกจากมุมมองของผู้พูด ส่วนคำกริยา “มา” แสดงว่ามุมมองจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่สภาพปัจจุบันที่ประธานเป็นคนเงียบขรึม การเงียบขรึมของประธานเป็นการออกจากสภาพก่อนหน้าเข้าสู่สภาพปัจจุบันที่เป็นมุมมองของผู้พูด

ประโยค (22) – (24) ต่างแสดงการเคลื่อนที่เป็นนามธรรม กล่าวคือ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า คำกริยาหลักที่ปรากฏนำหน้าคำกริยา “ไป” และ “มา” ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ คำกริยา “ไป” และ “มา” จึงถูกตีความว่าเป็นทิศทางในจินตนาการ ในการรับรู้เหตุการณ์ของทั้งสองประโยคนี้อันเคลื่อนที่ไม่ใช่ประธานของประโยคแต่เป็นเหตุการณ์ที่เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางในความคิดของผู้พูด ในประโยค (22) คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ในการรับรู้ความหมายนี้ผู้สร้างมโนทัศน์สแกนตามเหตุการณ์ที่เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์ ในประโยค (23) คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงทิศทางเชิงเวลา ดังนั้นประธานของประโยคผู้ทำการเคลื่อนที่จริงและเส้นทางเชิงพื้นที่จึงจางลง ทำให้เส้นทางเชิงเวลาที่แฝงอยู่เด่นชัดขึ้นมา และผู้สร้างมโนทัศน์ก็ติดตามร่องรอยของเหตุการณ์สลับที่เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงเวลา

ส่วนในประโยค (24) คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงทิศทางของการเปลี่ยนสภาพ ในบริบทนี้นอกจากประธานผู้ทำการเคลื่อนที่จริงและเส้นทางเชิงพื้นที่จะไม่มีแล้ว เส้นทางเชิงเวลาก็ไม่มีเช่นกัน แต่ในความคิดของผู้สร้างมโนทัศน์กลับมาเส้นทางนามธรรมที่แสดงการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง ผู้สร้างมโนทัศน์ก็ติดตามการเคลื่อนที่ของเหตุการณ์การเปลี่ยน

สภาพที่ไปตามเส้นทางนามธรรมนั้น จะเห็นได้ว่า บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ และแสดงความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ ทิศทางเชิงเวลา และการเปลี่ยนแปลงสภาพ แสดงเหตุการณ์แบบอัติวิสัย

4.4.2 ความเป็นอัติวิสัยในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ แต่อ้างถึง เหตุการณ์คนละเหตุการณ์

จากการเก็บข้อมูลพบเพียงข้อมูลเดียวคือ เขาหลับไปแล้ว กับ เขาหลับมาแล้ว ทั้งสองประโยคนี้อ้างถึงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์ ในประโยคแรกประธานมีสภาพหลับอยู่ แต่ประโยคที่สองประธานมีสภาพตื่น ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” แสดงการณลักษณะแบบสมบูรณ์ซึ่งเน้นการเข้าสู่สภาพใหม่ ส่วนคำกริยา “มา” แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าในแง่ของผล การเคลื่อนที่ในบริบทนี้จึงแสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรม สำหรับความหมายการณลักษณะแบบสมบูรณ์ของคำกริยา “ไป” ผู้สร้างมโนทัศน์เคลื่อนที่ตามเหตุการณ์ไปบนเส้นทางเชิงสภาพผ่านเวลา และสำหรับ เหตุการณ์ก่อนหน้าในแง่ของผลของคำกริยา “มา” ผู้สร้างมโนทัศน์เคลื่อนที่ตามเหตุการณ์ไปบน เส้นทางเชิงเวลาที่เด่นชัดขึ้นมาในขณะที่เส้นทางเชิงพื้นที่เลื่อนรางไป ความหมายทั้งสอง ความหมายนี้ต่างแสดงการเคลื่อนที่แบบอัติวิสัย

4.4.3 ความเป็นอัติวิสัยในบริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้น

สำหรับบริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้นพบว่า มีทั้งบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่แบบรูปธรรมซึ่งมีความเป็นอัติวิสัยน้อย และความหมายที่ขยาย ออกไปซึ่งเป็นรูปธรรมน้อยลงซึ่งมีความเป็นอัติวิสัยมากขึ้น ดังนี้

1) การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ

ในบริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้นและแสดงความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดบนเส้นทางพื้นที่นั้น พบว่ามีปัจจัยที่ทำให้มุมมองของผู้พูด ที่มีต่อเหตุการณ์เป็นแบบเฉพาะเจาะจง นั่นคือ มีรูปภาพบางชี้ที่ระบุตำแหน่งของผู้พูดว่าอยู่ที่ใด ในเหตุการณ์ เช่น ที่นั่น นั่น ปราภฏในประโยค รูปภาพบางชี้เหล่านี้มีการอ้างถึงพื้นที่อยู่ภายใน ความหมาย โดยอ้างถึงสถานที่ของผู้พูดและ/หรือผู้ฟังที่สัมพันธ์กับวัตถุที่อ้างถึงอย่างซ่อนเร้น (implicitly)

บริบทดังกล่าวแสดงการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ซึ่งพบได้ในตำแหน่งกริยาเดียว กริยานำ และ กริยารอง เช่น

(25) ก. แกก็ไปที่นั่นแล้วกัน เพื่อจะได้ข้อมูลอะไร (TNC)

ข. *แกก็มาที่นั่นแล้วกัน เพื่อจะได้ข้อมูลอะไร

(26) ก. ฟิลิปปีนส์คะ ธาราจะไปช่วยผู้ประสบภัยพายุไต้ฝุ่นที่นั่น (TNC)

ข. *ฟิลิปปีนส์คะ ธาราจะมาช่วยผู้ประสบภัยพายุไต้ฝุ่นที่นั่น

(27) ก. เขาพาเธอไปบ้านนั้น โดยไม่บอกไม่กล่าวฉันก่อนเนี่ยนะ (TNC)

ข. *เขาพาเธอมาบ้านนั้น โดยไม่บอกไม่กล่าวฉันก่อนเนี่ยนะ

จากตัวอย่าง (25) – (27) ข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำบ่งชี้ (deictic word) ที่นั่น นั่น ในบริบทนี้คำกริยา “มา” จะไม่สามารถใช้ได้ เนื่องจากรูปภาพภาษาบ่งชี้ดังกล่าวแสดงการบ่งชี้เชิงพื้นที่ซึ่งแสดงความห่างไกลระหว่างวัตถุหรือสถานที่ที่อ้างอิงในเหตุการณ์กับผู้พูดหรือสถานที่ที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ทำให้ตีความได้ว่าผู้พูดอยู่ในสถานที่ที่แห่งหนึ่งซึ่งไม่ใช่สถานที่อ้างอิงในเหตุการณ์ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิง

ดังประโยค (25) แกก็ไปที่นั่นแล้วกัน เพื่อจะได้ข้อมูลอะไร ที่แสดงเหตุการณ์ที่ประธานของประโยค (ผู้ฟัง) อยู่ที่ไหนสักแห่งที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดและต้องเดินทางไปยังสถานที่ที่ไกลจากจุดอ้างอิงนั้น ประโยค (26) ฟิลิปปีนส์คะ ธาราจะไปช่วยผู้ประสบภัยพายุไต้ฝุ่นที่นั่น แสดงว่าประธานของประโยค (ผู้พูด) ไม่อยู่ที่ฟิลิปปีนส์ แต่จะเดินทางไปยังฟิลิปปีนส์ซึ่งอยู่ห่างจากสถานที่ปัจจุบันของตัวเอง และประโยค (27) เขาพาเธอไปบ้านนั้น โดยไม่บอกไม่กล่าวฉันก่อนเนี่ยนะ ผู้พูดอยู่ที่ไหนสักแห่งและมองว่าประธานและกรรมของประโยคเดินทางไปยังเป้าหมายเป็นการออกห่างจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของเขา

บริบทที่มีรูปภาพภาษาบ่งชี้ เช่น ที่นั่น นั่น จะแสดงการมองเหตุการณ์ที่เป็นอัตวิสัย จากเดิมที่ “พื้น” ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงในการมองเหตุการณ์ (หมายถึงเวลา สถานที่ และผู้ร่วมเหตุการณ์ รวมถึงผู้พูดและผู้ฟัง) อยู่ในพื้นที่ “นอกเวที” คือไม่อยู่ในจุดสนใจของการมอง (focus of attention) และมีความเป็นอัตวิสัยมากที่สุดในการมองเหตุการณ์แบบภววิสัย กลับถูกวางในพื้นที่ “บนเวที” (onstage) ซึ่งเป็นจุดสนใจของการมอง ทำให้ถูกเน้นและเด่นในการมองเหตุการณ์ เหตุการณ์ที่ถูกมองนี้จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น จากการใช้ “พื้น” (สถานที่ซึ่งสัมพันธ์กับผู้พูด) ซึ่งมีความเป็นอัตวิสัยมากที่สุดถูกทำให้มีความเป็นภววิสัยมากขึ้น (objectified) โดยการรวมอยู่ในวัตถุที่ถูกมองซึ่งมีความเป็นภววิสัยมากที่สุด กล่าวได้ว่า การปรากฏรูปภาพภาษาแสดงการบ่งชี้ทำให้การมองเหตุการณ์เป็นอัตวิสัยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้และแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพกับบริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ได้เท่านั้น พบว่าบริบทหลังมีคำบ่งชี้ที่แสดงสถานที่ของผู้พูดปรากฏอยู่ด้วย ในขณะที่บริบทแรกที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ไม่มีคำบ่งชี้ปรากฏอยู่ ดังนั้นบริบทหลังจึงมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า เพราะแสดงว่าผู้พูดมีส่วนร่วมในเหตุการณ์

2) ความหมายขยาย

บริบทที่คำกริยา “ไป” ปรากฏได้เท่านั้นจะแสดงความหมายที่ขยายออกไปจากความหมายดั้งเดิม ได้แก่ การเคลื่อนที่เชิงเวลา การตาย ทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์ในทางลบ และการเกินพอดี ตัวอย่างเช่น

(28) ก. <u>นั่งกินข้าวไป</u>	(TNC)
ข. * <u>นั่งกินข้าวมา</u>	
(29) ก. <u>เขาฝันไป</u>	(TNC)
ข. * <u>เขาฝันมา</u>	
(30) ก. <u>สว่างไป</u> <u>ปรับแสงลงหน่อย</u>	(TNC)
ข. * <u>สว่างมา</u> <u>ปรับแสงลงหน่อย</u>	

ในตัวอย่างข้างต้น คำกริยา “ไป” ที่แสดงความหมายขยาย ได้แก่ การเคลื่อนที่เชิงเวลาในประโยค (28) และ (29) และการเกินพอดีในประโยค (30) ไม่สามารถแทนที่ด้วยคำกริยา “มา” เนื่องจากบริบทเหล่านี้เกิดในบริบทที่เฉพาะ กล่าวคือ ความหมายของคำกริยาที่มาปรากฏร่วมทำให้คำกริยา “ไป” แสดงความหมายที่แตกต่างกัน

ในประโยค (28) นั่งกินข้าวไป คำกริยา “ไป” แสดงการณลักษณะไม่สมบูรณ์ โดยแสดงมุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ว่า เหตุการณ์นั่งกินข้าวได้เริ่มต้นในอดีตและดำเนินอยู่ ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่เวลาที่เหตุการณ์กำลังดำเนินอยู่ และมองว่าเหตุการณ์นั้นดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงของเขา เนื่องจากการกระทำของกริยาที่อยู่ข้างหน้า “ไป” ไม่สอดคล้องกับการเคลื่อนที่เชิงกายภาพของ “ไป” คำกริยา “ไป” จึงถูกตีความในเชิงเวลา ดังนั้นในการรับรู้เหตุการณ์นี้ ประธานของประโยค (ผู้ฟัง) ซึ่งถูกละไป ไม่ได้เคลื่อนที่ผ่านเส้นทางเชิงพื้นที่ แต่เป็นผู้สร้างมโนทัศน์ที่สแกนไปพร้อมกับเหตุการณ์ไปตามเส้นทางเชิงเวลาที่ถูกเน้นให้เด่นขึ้นมาจากการที่เส้นทางเชิงพื้นที่จางลงไป

ประโยค (29) – (30) มีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น เนื่องจากผู้สร้างมโนทัศน์ไม่ได้สแกนการเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ แต่เป็นเส้นทางเชิงสภาพและการประเมินค่า ในประโยค (29) เขา ฝันไป คำกริยา “ไป” แสดงมุมมองที่มีต่อเหตุการณ์ที่มีการณ์ลักษณะแบบสมบูรณซึ่งเน้นการก้าวเข้าสู่สภาพใหม่ คำกริยา “ไป” แสดงนัยว่าการสิ้นสุดสภาพของประธานของประโยคเป็นการเคลื่อนที่ออกจากโลกปกติที่ทุกอย่างสมบูรณ์คือผู้คนตื่น มีสติครบถ้วน โดยผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่สภาพเดิม ในที่นี้คือประธานออกจากสภาพการตื่นเข้าสู่สภาพการหลับ โดยสภาพตื่นเป็นสภาพปกติที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ ในบริบทนี้เส้นทางเชิงเวลายังคงอยู่เบื้องหลัง แต่สิ่งที่เด่นชัดในการรับรู้แทนเส้นทางเชิงพื้นที่คือเส้นทางเชิงสภาพ ผู้สร้างมโนทัศน์เคลื่อนที่ไปตามเหตุการณ์ไปตามเส้นทางนี้ผ่านเวลา

ในประโยค (30) สว่างไป ปรับแสงลงหน่อย คำกริยา “ไป” แสดงความหมายการเกินพอดี โดยบอกทัศนคติที่ผู้พูดมีต่อสิ่งหนึ่งว่าไม่ตรงกับปริมาณหรือคุณภาพที่เขาคาดหวังไว้ คำกริยา “ไป” จึงแสดงนัยว่าผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่ปริมาณหรือคุณภาพที่เขาคาดหวังและสิ่งที่ไม่ตรงกับ ความคาดหวังของเขาเป็นสิ่งที่ออกจากจุดอ้างอิงของเขา ในที่นี้ปริมาณความสว่างของฉากที่ใช้ถ่ายภาพไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้พูด สภาพนี้จึงถูกประเมินว่าออกจากสภาพที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงเอาไว้ นั่นคือ สภาพที่แสงของฉากพอดี เหมาะแก่การถ่ายภาพ เช่นเดียวกับความหมาย การณ์ลักษณะสมบูรณ ความหมายของคำกริยา “ไป” ไม่สามารถเข้าใจว่าเป็นการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ได้ ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถตีความเป็นการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ได้ ดังนั้นในการรับรู้เหตุการณ์ เส้นทางเชิงเวลาจะแฝงอยู่ในเหตุการณ์ แต่เส้นทางที่ผู้สร้างมโนทัศน์เคลื่อนที่ไปตามนั้นกลับเป็นเส้นทางเชิงการประเมินค่าซึ่งถูกเน้นในการรับรู้ของผู้สร้างมโนทัศน์ ไม่ใช่เส้นทางเชิงพื้นที่

4.4.4 ความเป็นอัตวิสัยในบริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้น

ในบริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้นพบว่ามีการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพและการเคลื่อนที่แบบนามธรรมซึ่งแสดงระดับความเป็นอัตวิสัยที่เพิ่มขึ้นจากการเคลื่อนที่จริง ดังนี้

1) การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ

ในบริบทที่คำกริยา “มา” ปรากฏใช้ได้เท่านั้นและแสดงความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดบนเส้นทางเชิงพื้นที่นั้น พบว่ามีปัจจัยที่ทำให้มุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์เป็นแบบเฉพาะเจาะจง นั่นคือ มีรูปภาพบางซี่ที่ระบุตำแหน่งของผู้พูดว่าอยู่ที่ใดในเหตุการณ์ เช่น ที่นี่ นี่ ปรากฏในประโยค รูปภาพบางซี่เหล่านี้มีการอ้างถึง “พื้น” อยู่ภายในความหมาย โดยอ้างถึงสถานที่ของผู้พูดและ/หรือผู้ฟังที่สัมพันธ์กับวัตถุที่อ้างถึงอย่างชอน

เร้น (implicitly) บริบทดังกล่าวแสดงการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ซึ่งพบได้ในตำแหน่งกริยาเดี่ยว กริยานำ และกริยารอง เช่น

- (31) ก. มานี้เลยแม่ตัวดี โดดเรียนจนครูเรียกพบแล้ว รู้ใหม่ (TNC)
 ข. *ไปนี้เลยแม่ตัวดี โดดเรียนจนครูเรียกพบแล้ว รู้ใหม่
- (32) ก. เปรมา มาทำอะไรที่นี่ (TNC)
 ข. *เปรมา ไปทำอะไรที่นี่
- (33) ก. แล้วที่แกหนีมาที่นี่นะ คุณอาร์ตี้รู้มั๊ย (TNC)
 ข. *แล้วที่แกหนีไปที่นี่นะ คุณอาร์ตี้รู้มั๊ย

จากตัวอย่าง (31) – (33) ข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำบ่งชี้ ที่นี่ ในบริบทนี้ คำกริยา “ไป” จะไม่สามารถใช้ได้ เนื่องจากรูปภาษาบ่งชี้ดังกล่าวแสดงการบ่งชี้เชิงพื้นที่ซึ่งแสดงความใกล้ชิดระหว่างวัตถุหรือสถานที่ที่อ้างอิงในเหตุการณ์กับผู้พูดหรือสถานที่ที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ทำให้ตีความได้ว่าผู้พูดอยู่ใกล้หรืออยู่ที่สถานที่ที่อ้างอิงในเหตุการณ์ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ ดังประโยค (31) มานี้เลยแม่ตัวดี โดดเรียนจนครูเรียกพบแล้ว รู้ใหม่ ประโยคนี้แสดงว่า ผู้พูดอยู่ที่สถานที่ที่อ้างถึงในเหตุการณ์ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ผู้ฟังต้องเดินทางมา ประโยค (32) เปรมา มาทำอะไรที่นี่ แสดงว่าผู้พูดอยู่ที่สถานที่ที่อ้างถึงในเหตุการณ์ซึ่งเป็นที่เดียวกับที่พบผู้ฟัง และประโยค (33) แล้วที่แกหนีมาที่นี่นะ คุณอาร์ตี้รู้มั๊ย แสดงว่าผู้ฟังทำกริยาหนีโดยมีทิศทางเข้าสู่สถานที่ของผู้พูดซึ่งอ้างถึงในเหตุการณ์ด้วยคำบ่งชี้ ที่นี่

บริบทที่มีรูปภาษาบ่งชี้ เช่น ที่นี่ นี้ จะแสดงการมองเหตุการณ์ที่เป็นอัตวิสัย กล่าวคือ รูปภาษาบ่งชี้สถานที่เหล่านี้แสดงตำแหน่งของผู้พูดซึ่งเป็นจุดอ้างอิงที่ใช้ในการมองเหตุการณ์อย่างเปิดเผย ซึ่งตามปกติในการมองเหตุการณ์แบบภววิสัยจะแฝงอยู่ในเหตุการณ์แบบไม่เปิดเผย จึงไม่เด่นและถูกเน้นในการรับรู้ จึงมีความเป็นอัตวิสัยสูงสุด ต่างจากวัตถุหรือเหตุการณ์ที่จะเด่นและถูกเน้นในการรับรู้ จึงมีความเป็นภววิสัยสูงสุด แต่เมื่อตำแหน่งของผู้พูดถูกแสดงออกผ่านรูปภาษาบ่งชี้ ผู้พูดจึงถูกวางอยู่ในวงความสนใจของการรับรู้เหมือนกับสิ่งอื่นๆ ที่ถูกมอง เมื่อผู้พูดซึ่งมีความเป็นอัตวิสัยสูงสุดไปอยู่ในเหตุการณ์ที่มีภววิสัยสูงสุด เหตุการณ์นั้นจึงถูกทำให้มีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น (subjectified)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบบริบทของคำกริยา “มา” ที่สามารถแทนที่ด้วยคำกริยา “ไป” ได้กับบริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้น จะเห็นได้ว่าแม้ว่าจะมีบางองค์ประกอบของ “พื้นที่” (ผู้พูดและ/หรือผู้ฟัง) แสดงผ่านรูปภาษาในประโยคเหมือนกันก็ตาม แต่บริบทที่มีรูปภาษาบ่งชี้

นอกจากจะแสดงผู้พูดและ/หรือผู้ฟังอย่างเปิดเผยแล้ว สถานที่ของผู้พูดและ/หรือผู้ฟังก็แสดงผ่านรูปภาพบ่งชี้ด้วย จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า

2) ความหมายขยาย

บริบทที่คำกริยา “มา” ปรากฏได้เท่านั้นจะแสดงความหมายที่ขยายออกไปจากความหมายดั้งเดิม นั่นคือ ทิศทางเชิงเวลาที่แสดงเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior) ประเภทแง่ของผล (perfect of result) ตัวอย่างเช่น

(34) ก. *แก้มเธอเปื้อนอะไรมานะ* (TNC)

ข. **แก้มเธอเปื้อนอะไรไปนะ*

จากตัวอย่างข้างต้น คำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาพ *เปื้อน* จะเหตุการณ์ก่อนหน้าแสดงปัจจุบันประเภทแง่ของผล คำกริยา “มา” จะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเวลาในอดีตที่เหตุการณ์เปื้อนเกิดขึ้นและสิ้นสุดลง แต่ผลของการเปื้อนนั้นยังคงสืบเนื่องมาจนถึงเวลาปัจจุบัน ณ เวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำ ความหมายนี้แสดงการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย กล่าวคือ ความหมายของคำกริยาที่ปรากฏนำหน้าคำกริยา “มา” ทำให้คำกริยา “มา” ไม่สามารถตีความเป็นการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพได้ ดังนั้นภาพการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่แบบภววิสัยจึงเลื่อนรางไปมาก และสิ่งที่ถูกเน้นในการสร้างมโนทัศน์คือการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยผ่านเส้นทางเชิงเวลาของผู้สร้างมโนทัศน์ซึ่งแฝงอยู่ในการเคลื่อนที่จริงแบบภววิสัย

จะเห็นได้ว่า ความเป็นอัตวิสัยมีผลต่อการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” ยิ่งเหตุการณ์ที่แสดงความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงความหมายที่เป็นรูปธรรมน้อยลง ยิ่งมีความเป็นอัตวิสัยมาก และคำกริยาทั้งสองก็จะยังแทนที่กันไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่า ความเป็นอัตวิสัยแปรไปตามความหมายที่ขยายออกไป แต่แปรผกผันกับความสามารถในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา”

4.5 สรุปและอภิปรายประเด็นความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา”

เมื่อพิจารณาความเป็นอัตวิสัยด้วยปัจจัยการแสดงตัวตนของผู้พูดผ่านรูปภาพพบว่า ในสถานการณ์ที่ผู้พูดไม่ได้เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ คำกริยา “ไป” และ “มา” จะมีความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าในสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ และสถานการณ์ที่ผู้พูดเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 สถานการณ์ย่อยคือ สถานการณ์ที่มีรูปภาพแทนผู้พูดและสถานการณ์ที่ไม่มีรูป

ภาษาแทนผู้พูด สถานการณ์ที่มีรูปภาษาแทนผู้พูดมีความเป็นอัตวิสัยน้อยกว่าสถานการณ์ที่ไม่มีรูปภาษาแทนผู้พูด

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเป็นอัตวิสัยระหว่างคำกริยา “ไป” กับคำกริยา “มา” พบว่า คำกริยา “มา” มีความเป็นอัตวิสัยในการมองเหตุการณ์มากกว่าคำกริยา “ไป” เนื่องจากคำกริยา “มา” แสดงเหตุการณ์ที่ปรากฏตรงหน้าผู้พูด ซึ่งผู้พูดมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ขณะที่พูด ในขณะที่ คำกริยา “ไป” แสดงเหตุการณ์จากความทรงจำ ซึ่งในขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ ผู้พูดไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นแล้ว

ในเรื่องระดับความเป็นอัตวิสัยกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์พบว่ามีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ยิ่งคำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่น้อยลงเท่าใด ก็ยิ่งแสดงความเป็นอัตวิสัยมากขึ้นเท่านั้น ในการมองเหตุการณ์ของความหมายพื้นฐาน การเคลื่อนที่จริงเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ของสิ่งทีเคลื่อนที่มีความเป็นภววิสัย เนื่องจาก ถูกเน้นอยู่ในพื้นที่ “บนเวที” จึงเด่นชัดในการสร้างมโนทัศน์ของผู้พูดหรือผู้สร้างมโนทัศน์ ขณะเดียวกันก็มีการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยผ่านเส้นทางเชิงเวลาของผู้พูดเป็นคุณสมบัติเนื้อในที่แฝง อยู่การเคลื่อนที่แบบภววิสัยนี้

ต่อมาเมื่อความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ขยายออกไป กล่าวคือ ประธานนามวลี ของประโยคไม่สามารถกระทำเคลื่อนที่ได้เอง การเคลื่อนที่จริงไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่จึงค่อยๆ เลื่อนรางไป การเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงเวลาโดยสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงซึ่งกระทำโดยผู้พูดก็ ค่อยๆ ชัดเจนขึ้นมาในภาพความคิดของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำกริยา “ไป” ที่ขยายความหมาย ไปเป็นทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์ในทางลบและการเกินความพอดีที่การเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิง พื้นที่และเวลาเลื่อนรางจนหายไป กลายเป็นการเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางในแวดวงการประเมินค่า เด่นชัดขึ้นมาแทน

อย่างไรก็ตาม แม้ในการวิเคราะห์การกลายเป็นคำไวยากรณ์ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิด กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยของแลงเอดเคอร์ แต่หากมองในอีกแง่มุมว่าการกลายเป็นคำ ไวยากรณ์ก็เกิดจากการใช้ภาษาของผู้พูดเช่นเดียวกัน²⁹ แนวคิดของทรอกอท (Traugott, 1989; 1995; 2005; 2010) ก็น่าจะช่วยเสริมให้การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา “ไป” และ “มา” ด้วยกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยชัดเจนขึ้น ตัวอย่างเช่น

²⁹ ดูเพิ่มเติมในบทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม หัวข้อ 2.5.2

(35) ก. ฉันไปซื้อขนมที่โรงอาหารก่อนนะ

ข. ฉันจะไปชอบเขาได้อย่างไร

ในประโยค (ก) คำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำ ซื้อ บ่งชี้ความหมาย การเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของประธานเพื่อกระทำเหตุการณ์ซื้อที่เป้าหมาย โรงอาหาร ส่วน ประโยค (ข) คำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต ชอบ บ่งชี้ความหมายความ ห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ นั่นคือ ผู้พูดมองว่าเหตุการณ์ชอบอยู่ห่างไกลจากจุดสนใจหรือ จุดอ้างอิงของเขา นอกจากนี้ยังแสดงนัยว่าเหตุการณ์ชอบนี้ยังเคลื่อนที่ออกจากความคาดหวังหรือ สิ่งที่ผู้พูดต้องการให้เกิดขึ้น ดังนั้นคำกริยา “ไป” ในบริบทนี้จึงแสดงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อ เหตุการณ์ชอบว่าไม่อยากจะเกิดขึ้น หรือไม่ควรเกิดขึ้น

ตามแนวคิดของแลงเอคเคอร์ (Langacker, 1990) การขยายความหมายของคำกริยา “ไป” ในตัวอย่างข้างต้นแสดงกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย ดังนี้ ประโยค (ก) แสดงการเคลื่อนที่ ของประธานผ่านพื้นที่และเวลา ประธาน ฉัน เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงเข้าสู่เป้าหมาย โรงอาหาร เพื่อกระทำเหตุการณ์ซื้อขนม แต่ในประโยค (ข) การเคลื่อนที่ผ่านพื้นที่เลื่อนรางไป เนื่องจากประธาน (ผู้ฟังซึ่งถูกละไว้) เป็นแค่ผู้กระทำเหตุการณ์ ไม่ได้เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ไปตาม เส้นทาง ดังนั้นเส้นทางเคลื่อนที่เชิงทัศนคติแบบอัตวิสัยจึงเด่นชัดขึ้นมา และผู้พูดก็สแกนการ เคลื่อนที่นั้นไปตามเส้นทางนามธรรมนั้นในทางความคิดจากจุดอ้างอิง

ในขณะที่ตามแนวความคิดของทรอกอท ในประโยค (ก) คำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับ คำกริยาแสดงการกระทำที่เป็นรูปธรรม จึงแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ ผู้พูดสามารถตีความ คำกริยา “ไป” ได้อย่างตรงไปตรงมาตามความหมายเดิมประจำรูปคำ คำกริยา “ไป” ในบริบทนี้จึง แสดงเหตุการณ์แบบภววิสัย แต่เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต คำกริยา “ไป” ไม่สามารถตีความตามรูปภาษาได้ เนื่องจากความหมายการเคลื่อนที่จริงกับ คำกริยาแสดงการกระทำแบบนามธรรมไม่สอดคล้องกัน ความหมายของคำกริยา “ไป” จึงเบี่ยงเบน ไปสู่การเคลื่อนที่แบบนามธรรมเชิงทัศนคติ ซึ่งเกิดจากการตีความจากบริบทของผู้พูด นอกจากนี้ ยังแสดงการประเมินเหตุการณ์ที่กำลังพรรณนาในแง่ลบว่า ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือเป็นสิ่งที่ไม่ ควรเกิดขึ้น ความหมายของคำกริยา “ไป” ในบริบทนี้จึงสามารถตีความได้ว่าแสดงทัศนคติของผู้ พุด ความหมายที่เกิดจากการตีความจากบริบทโดยผู้พูดนี้จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าความเป็นอัตวิสัยกับการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” ไม่ได้สัมพันธ์กันตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า หากคำกริยาทั้งสองแทนที่กันได้จะมีความเป็นอัตวิสัยใน

ระดับต่ำ เนื่องจากในบริบทที่คำกริยาแทนที่กันได้และไม่ได้ นั่น คำกริยา “ไป” และ “มา” ต่างแสดงทั้งการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพที่มีความเป็นอัตวิสัยน้อย และการเคลื่อนที่แบบนามธรรมที่มีความเป็นอัตวิสัยมาก แต่มีข้อสังเกตประการหนึ่ง หากเปรียบเทียบระหว่างการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้กับบริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ได้เท่านั้นจะพบว่า คำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ได้เท่านั้นมีความเป็นอัตวิสัยสูงกว่าในบริบทที่คำกริยาทั้งสองสามารถแทนที่กันได้ เนื่องจากในบริบทดังกล่าวมีคำบ่งชี้ เช่น *นั่น ที่นั่น นี่ ที่นี้*

นอกเหนือจากความหมายต่างๆ ของคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่ปรากฏในวลีตายตัว (fixed expression) และบริบทที่ทำให้ตีความหมายที่ไม่ใช่การเคลื่อนที่จริงก็น่าสนใจ และสามารถแสดงการมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัยเช่นเดียวกับความหมายอื่นๆ ของคำกริยาทั้งสอง กล่าวคือ ในตำแหน่งคำกริยาเดียว คำกริยา “ไป” สามารถหมายถึงการตายได้ ได้ โดยมักเกิดร่วมกับคำว่า ดี สบาย แล้ว [ไป + ดี/สบาย + แล้ว] ใช้เป็นคำรับหูเพื่อลดความรุนแรงของเหตุการณ์ เช่น *ทำใจเถอะ เขาไปสบายแล้ว* ความหมายนี้เป็นความหมายที่ตีความได้จากบริบท ผู้พูดมองว่าการตายเป็นการเคลื่อนที่ออกจากโลกที่ผู้พูดอยู่ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด (จุดเริ่มต้น) ไปยังโลกอื่น (เป้าหมาย) เมื่อจุดอ้างอิงของผู้พูดถูกกำหนดไว้ว่าอยู่ที่โลกนี้ การแทนที่ด้วยคำกริยา “มา” จึงใช้ไม่ได้ (*ทำใจเถอะ *เขามาสบายแล้ว*) เพราะคำกริยา “มา” แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่โลกนี้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความหมายในบริบทนี้ ในแง่ของความเป็นอัตวิสัยการเคลื่อนที่ของความหมายนี้ไม่ใช่การเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ แต่เป็นการเคลื่อนที่แบบนามธรรม ตามปกติแล้วความหมายของคำกริยา “ไป” จะแสดงเหตุการณ์ที่ประธานผู้กระทำเคลื่อนที่ผ่านเส้นทางเชิงพื้นที่และการเคลื่อนที่นี้ใช้เวลา จึงเคลื่อนที่ผ่านเส้นทางเชิงเวลาด้วย เช่นเดียวกันในการรับรู้ความหมายนี้ ผู้สร้างมโนทัศน์เข้ามาเป็นผู้ที่เคลื่อนที่แทนประธานผู้กระทำ โดยตามรอยเส้นทางในทางความคิดของเขาผ่านเส้นทางเชิงเวลาออกจากโลกนี้ (การมีชีวิต) ไปยังโลกอื่น

ส่วนคำกริยา “มา” เมื่อปรากฏเป็นกริยาเดียว สามารถหมายถึงการชนะได้ โดยปรากฏในรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ [มา + แน่(นอน)] และบริบทต้องเป็นสถานการณ์การเลือกตั้งหรือการแข่งขัน หากไม่อยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวจะเข้าใจว่าเป็นการเคลื่อนที่จริงเข้าสู่ตัวผู้พูด ไม่ใช่การชนะ เช่น *ดูจากคะแนนนิยม ฉันว่าเขามาแน่ๆ* ความหมายนี้เป็นความหมายที่ตีความได้จากบริบท ผู้พูดมองว่าหากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกให้เป็นตัวแทน ก็จะมาปรากฏตัวต่อหน้าสาธารณชนรวมถึงตัวผู้พูดด้วยเพื่อขอบคุณที่เลือกเขา และให้ทุกคนร่วมแสดงความยินดี การมา

ปรากฏตัวต่อหน้าทุกคนจึงแสดงนัยว่าเขาชนะการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้คำกริยา “มา” จึงมีความหมายว่า ชนะ นอกจากนี้ยังแสดงนัยว่าเป็นการเดินทางเข้าสู่สิ่งที่ผู้พูดคาดคิดไว้ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของเขา ในแง่นี้คำกริยา “ไป” จึงไม่สามารถใช้ได้ หากจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่สิ่งที่คาดหวัง คนทั่วไปย่อมคาดหวังการชนะ ดังนั้นความหมายของคำกริยา “ไป” จึงไม่สอดคล้องกับบริบทนี้ เนื่องจากมีความหมายโดยนัยแสดงถึงการแพ้ (การออกจากจุดอ้างอิงที่อยู่ความคาดหวังว่าจะชนะ เช่นเดียวกับความหมายการตายของคำกริยา “ไป” ในการรับรู้การเคลื่อนที่แบบนามธรรมของคำกริยา “มา” ผู้สร้างมโนทัศน์ซึ่งเป็นผู้ที่กระทำการเคลื่อนที่สแกนไปตามเส้นทางนามธรรมในทางความคิดของเขาเข้าสู่จุดอ้างอิงซึ่งอยู่ที่ความคาดหวังการชนะ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ “ไป” และ “มา” ในภาษาไทย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่าง ๆ และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” กับความเป็นไปได้ในการแทนที่กันและระดับของการแสดงความหมายเชิงพื้นที่ (spatial meaning)

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวงานวิจัยชิ้นนี้ได้ตั้งสมมติฐานไว้ 2 ข้อ ได้แก่ 1) คำกริยา “ไป” และ “มา” มีความเป็นไปได้ในการแทนที่กันในบริบทต่างๆ ดังนี้ 1.1) คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถใช้แทนที่กันในตำแหน่งเดียวกันได้ในบริบทที่ผู้พูดทำหน้าที่เป็นผู้พรรณนาการเคลื่อนที่ที่เอื้อต่อการวางจุดอ้างอิงของตนเองไว้ที่จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่หรือที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ก็ได้ หากผู้พูดวางจุดอ้างอิงของตนไว้ที่จุดเริ่มต้นจะใช้ “ไป” หากผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่เป้าหมายจะใช้ “มา” และ 1.2) คำกริยา “ไป” และ “มา” ไม่สามารถใช้แทนที่กันในตำแหน่งเดียวกันได้ ดังนี้ ในบริบทที่ใช้ “มา” ได้เท่านั้น ผู้พูดจะทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์และอยู่ในสถานที่เดียวกันกับผู้รับสาร จุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่เสมอและอาจปรากฏร่วมกับคำบ่งชี้ (deictic words) ที่แสดงสถานการณ์การสื่อสารที่ตัวผู้พูดอยู่ เช่น *ที่นี่ ฉัน วันนี้ ตอนนี* ส่วนในบริบทที่ใช้ “ไป” ได้เท่านั้น ผู้พูดจะทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์และอยู่ในสถานที่เดียวกันกับผู้รับสาร จุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่ต้นทางของการเคลื่อนที่เสมอและอาจปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ เช่น *ตาย หาย หมด ผัน ลินสติ*

2) ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” กับความเป็นไปได้ในการแทนที่กันและระดับของการแสดงความหมายเชิงพื้นที่มีดังนี้ หากความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่าง ๆ อยู่ในระดับสูง ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาทั้งสองจะอยู่ในระดับต่ำ และหากการแสดงความหมายเชิงพื้นที่ของคำกริยา “ไป” และ “มา” อยู่ในระดับสูง ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาทั้งสองจะอยู่ในระดับต่ำ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ ในขั้นแรกผู้วิจัยรวบรวมประโยคที่มีคำกริยา “ไป” และ “มา” จากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติจำนวนคำละ 1,000 ประโยค และคัดประโยคที่มี

คำว่า “ไป” และ “มา” ที่ไม่ใช่คำกริยาออก เช่น *นี่ไปรมา เพื่อนของฉัน ฉันเกลียดเขาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา* เป็นต้น จากนั้นผู้วิจัยได้จัดกลุ่มคำกริยา “ไป” และ “มา” ตามตำแหน่งการปรากฏในประโยค และวิเคราะห์ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่ปรากฏในตำแหน่งต่างๆ ต่อมาผู้วิจัยจัดกลุ่มประโยคตามความเป็นไปได้ในการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้โดยอ้างอิงถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่สลับทิศทาง บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้โดยอ้างอิงถึงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์ บริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้น และบริบทที่ใช้คำกริยา “มา” ได้เท่านั้น จากนั้นจึงวิเคราะห์ความเป็นอติวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่างๆ ทั้งด้านความหมายและการแทนที่กันได้ระหว่างคำกริยาทั้งสองคำนี้

ในการจัดกลุ่มคำกริยา “ไป” และ “มา” ตามตำแหน่งการปรากฏหรือรูปแบบวากยสัมพันธ์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ตำแหน่งกริยาเดี่ยว ตำแหน่งกริยานำ และตำแหน่งกริยารอง การปรากฏของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในตำแหน่งต่างๆ สามารถอธิบายได้ดังนี้ คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวอาจมีคำกริยาช่วยนำหน้าและอาจตามด้วยส่วนขยายที่เป็นนามวลีหรือบุพบทวลี เช่น *นาย(น่าจะ)ไปโรงพยาบาล เธอ(อาจ)มาที่ทำงานสายหน่อย* ในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยานำเมื่อนำหน้าคำกริยาคำอื่น เช่น *คุณใหญ่ไปพักที่โรงแรม เขามาทำงานที่นี่* และปรากฏเป็นกริยารองเมื่อตามหลังคำกริยาคำอื่น เช่น *จันทร์เจ้าจะซื้รถไปในเมือง เขาเอาของมาประมูล*

ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแบ่งออกได้เป็นความหมายพื้นฐานและความหมายขยายตามรูปแบบวากยสัมพันธ์ นั่นคือ ความหมายพื้นฐานแสดงการเคลื่อนที่จริงพบเมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในประโยค ส่วนความหมายขยายพบได้เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว กริยานำ และกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียง

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวจะบ่งชี้การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพบนเส้นทางเชิงพื้นที่ คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด หรือการเคลื่อนที่ไปยังสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิง เช่น *แจนไปกับผู้ชายที่เธอรักแล้วค่ะ* คำกริยา “ไป” แสดงเหตุการณ์ที่ประธานในประโยคเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ส่วนคำกริยา “มา” แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิง เช่น *คุณเองก็เคยมาที่นี่เวลานี้เหมือนกัน* คำกริยา “มา” แสดงเหตุการณ์ที่ประธานในประโยคเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิง

ของผู้พูด นอกจากนี้ยังพบความหมายที่ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพของคำกริยา “ไป” และ “มา”

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยานำจะบ่งชี้ความหมายวัตถุประสงค์และความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำที่เป็นรูปธรรม เช่น *กิน* *ซื้อ* *ช่วย* จะแสดงความหมายวัตถุประสงค์ คำกริยา “ไป” จะแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง เช่น *ปกติผมไปอ่านที่ห้องสมุดมากกว่าครับ* คำกริยา “ไป” แสดงความตั้งใจของประธานที่จะเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่ออ่านหนังสือที่ห้องสมุด ส่วนคำกริยา “มา” จะแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง เช่น *ก็ฉันรู้นะสิว่าแกจะมาปรึกษา ถึงได้หนีไป* คำกริยา “มา” แสดงความตั้งใจของประธานที่จะเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อปรึกษาปัญหากับผู้พูด ในบริบทนี้เหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา “ไป” และ “มา” ได้ถูกลดบทบาทลง และผู้พูดได้ให้ความสนใจกับเหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “ไป” และ “มา” แทน

นอกจากนี้เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต เช่น *รู้* *นึก* *ชอบ* จะแสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรม นั่นคือ ความหมายความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ ความหมายนี้แสดงการเคลื่อนที่ออกจากเหตุการณ์หนึ่งไปสู่อีกเหตุการณ์หนึ่ง แม้คำกริยาทั้งสองคำจะแสดงความหมายเหมือนกัน แต่มุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์นั้นต่างกัน คำกริยา “ไป” เน้นว่าเหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “ไป” นั้นอยู่ห่างจากจุดอ้างอิงหรือจุดสนใจของผู้พูด ชาฎิณี มณีนาวาชัยและกิงกาญจนา เทพกาญจนา (2559) กล่าวว่าคำกริยา “ไป” ในบริบทนี้แสดงทัศนคติในทางลบของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ โดยผู้พูดมองว่าไม่ประสงค์จะให้เหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “ไป” เกิดขึ้นหรือเหตุการณ์นั้นไม่เป็นไปตามที่ผู้พูดคาดคิดไว้ คำกริยา “ไป” แสดงนัยว่าเหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “ไป” เดินทางออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดที่อยู่ที่มีความเหมาะสมหรือสิ่งที่ผู้พูดคาดคิดไว้ เช่น *อย่าไปคิดมากเกินไป เสียเวลาเปล่าๆ* คำกริยา “ไป” แสดงว่าในความคิดของผู้พูดเหตุการณ์คิดมากอยู่ห่างจากจุดอ้างอิงหรือจุดสนใจของเขา และยังแสดงนัยว่าเหตุการณ์คิดมากของผู้ฟังเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้น สิ่งที่ผู้พูดคาดหวังคือการเอาเวลาไปทำเรื่องที่เป็นประโยชน์อย่างอื่น ส่วนคำกริยา “มา” เน้นว่าเหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “มา” นั้นอยู่ที่จุดอ้างอิงหรือจุดสนใจของผู้พูด *เธอคิดเหรอว่าเขาจะมาชอบคนจนอย่างฉัน* คำกริยา “มา” แสดงการออกจากเหตุการณ์หนึ่งเคลื่อนที่เข้าสู่เหตุการณ์ชอบที่เป็นจุดอ้างอิงหรือจุดสนใจของผู้พูด

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยารองจะเสริมความหมายทิศทางให้แก่คำกริยาที่อยู่ข้างหน้า คำกริยาทั้งสองจะเสริมทิศทางการเคลื่อนที่และทิศทางเชิงเวลาของเหตุการณ์ในลักษณะต่างๆ แต่ความหมายการเกินพอดีจะเป็นความหมายที่เกิดขึ้นกับคำกริยา “ไป” เท่านั้น ประเภทของทิศทางที่คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงนั้นขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ปรากฏหน้าคำกริยาทั้งสองในประโยค กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ จะแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่นั้น ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ คำกริยา “ไป” แสดงทิศทางที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เช่น เอกเขาเอามือถือไปนี่ ส่วนคำกริยา “มา” แสดงทิศทางที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เช่น เขาค่อยๆ ปลดมือตนเองออกมาจากมือเธอ

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาที่แสดงการณั้ลักษณะประจำคำต่างกันจะบ่งชี้ความหมายการณั้ลักษณะต่างกัน โดยเน้นตำแหน่งในการมองเหตุการณ์ของผู้พูด กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์พลวัตที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ (telic) จะบ่งชี้การณั้ลักษณะแบบสมบูรณ์ (perfective) คำกริยาที่แสดงเหตุการณ์พลวัตที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ที่พบในข้อมูล ได้แก่ คำกริยาที่แสดงการสูญเสียชีวิต การดับสลาย การสูญสิ้นสัมพัทธ์ เช่น ตาย พัง หัก ผัน คำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง เช่น เปลี่ยน(แปลง) กลายเป็น คำกริยาเหล่านี้แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์แล้วและเริ่มต้นสภาพใหม่ที่เป็นผลจากเหตุการณ์ที่สิ้นสุดลงนั้น ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” จะเน้นว่ามุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่การก้าวเข้าสู่สภาพใหม่ นั่นคือ สิ่งหนึ่งเคลื่อนที่ออกจากคุณสมบัติหรือสภาพหนึ่งซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดเข้าสู่สภาพใหม่ที่เป็นสภาพปัจจุบัน คุณสมบัติหรือสภาพหนึ่งซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดนั้นเป็นสภาพหรือโลกปกติที่ทุกอย่างสมบูรณ์ เช่น เขาหมดสติไป คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่ออกจากสภาพปกติที่ทุกคนตื่น มีสติสัมพัทธ์

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์พลวัตที่กินเวลาและไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ (atelic) จะบ่งชี้การณั้ลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ (imperfective) คำกริยาที่แสดงเหตุการณ์พลวัตที่กินเวลาและไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ที่พบในข้อมูล ได้แก่ คำกริยาแสดงการกระทำ กิน พูด ทำงาน คำกริยาประเภทนี้แสดงเหตุการณ์ที่ได้เริ่มต้นขึ้นและดำเนินอยู่ยังไม่สิ้นสุดลง ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” จะเน้นว่าผู้พูดวางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่ส่วนกลางของเหตุการณ์ขณะที่เหตุการณ์กำลังดำเนินอยู่ซึ่งเป็นเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิงเหตุการณ์นี้ก็ดำเนินเลยไปจากมุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เช่น พอดึกก็เขาก็ทำงานไป

เรื่อย ๆ คำกริยา “ไป” แสดงว่าผู้พูดวางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของไว้ที่ส่วนกลางของเหตุการณ์ ขณะที่เหตุการณ์ยังดำเนินอยู่ และเหตุการณ์นี้ดำเนินต่อไปจากมุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด

ในขณะที่คำกริยา “มา” จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior) ประเภทต่างๆ ขึ้นอยู่ คำกริยาที่ปรากฏนำหน้า โดยแสดงมุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์เหล่านั้น กล่าวคือ เมื่อ คำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์พลวัตที่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ (telic) จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าปัจจุบันประเภทผลของเหตุการณ์ (perfect of result) ในบริบทนี้คำกริยา “มา” แสดงว่ามุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งเป็นเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิง และเหตุการณ์ปัจจุบันเป็นผลที่ต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้อันเกิดขึ้นและสิ้นสุดลงในอดีต เช่น เขา^๑อนมาแล้ว คำกริยา “มา” แสดงว่าเหตุการณ์นอนเกิดขึ้นและสิ้นสุดลงก่อนหน้าเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำซึ่งผู้พูดวางมุมมองเอาไว้ และเหตุการณ์นอนนี้ก็ส่งผลมาถึงเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำ คือ ผู้พูดสีหน้าแจ่มใส ไม่อิดโรย

เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ (atelic) ได้แก่ คำกริยาแสดงสภาพ เช่น อยู่ เป็น และคำกริยาแสดงการกระทำที่แสดงเหตุการณ์กินเวลาและไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ เช่น นั่ง นึก ทำงาน จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าปัจจุบันประเภทความต่อเนื่องของเหตุการณ์ (anterior continuing) ในบริบทนี้คำกริยา “มา” แสดงว่าผู้พูดได้วางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่เหตุการณ์ในเวลาปัจจุบัน และมองว่าเหตุการณ์ปัจจุบันนี้เริ่มต้นขึ้นในอดีตก่อนเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิงและดำเนินต่อมาจนถึงเวลาปัจจุบัน เช่น เขาอยู่มานาน ย่อมรู้สึกผูกพันกับที่นี่เป็นธรรมดา คำกริยา “มา” แสดงว่าเหตุการณ์นอนได้เริ่มต้นขึ้นในอดีตและดำเนินเรื่อยมาจนถึงเวลาปัจจุบันที่กล่าวถ้อยคำซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

นอกจากความหมายเสริมเรื่องทิศทางเชิงพื้นที่และเวลาแล้ว คำกริยา “ไป” ยังแสดง ความหมายเสริมเรื่องทิศทางของทัศนคติ นั่นคือ ความหมายการกินพอดี ความหมายนี้ปรากฏ เมื่อคำกริยา “ไป” ตามหลังคำกริยาแสดงการประเมินค่า (evaluation verb) หรือคำกริยาแสดง คุณศัพท์ (adjectival verb) เช่น หวาน สูง ผอม คำกริยา “ไป” จะแสดงทัศนคติหรือมุมมองของผู้พูดที่มีต่อคุณภาพหรือปริมาณของสิ่งหนึ่ง ผู้พูดวางมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่คุณภาพหรือ ปริมาณที่เหมาะสมหรือจุดที่เขาคาดหวัง และสิ่งที่ไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้พูดคิดว่าเหมาะสมหรือตรงกับ ความคาดหวังนั้นเป็นการออกจากมุมมองหรือจุดอ้างอิงของเขา เช่น แกงจืดหม้อนี้เค็มไป

สำหรับความเป็นไปได้ในการแทนที่กันได้ของคำกริยา “ไป” และ “มา” ผู้วิจัยสามารถแบ่ง ออกได้เป็น 4 บริบท ได้แก่ 1) บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้โดยอ้างถึง

เหตุการณ์เดียวกัน แต่สลับทิศทางที่สัมพันธ์กับจุดอ้างอิง 2) บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้แต่อ้างอิงถึงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์ และแสดงความหมายคนละความหมาย 3) บริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้น และ 4) บริบทที่ใช้คำกริยา “มา” ได้เท่านั้น

บริบทแรกคือบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้โดยอ้างอิงถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่สลับทิศทางที่สัมพันธ์กับจุดอ้างอิง ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงถึงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพและเชิงนามธรรม ในบริบทที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว กริยานำ และกริยารอง ในตำแหน่งคำกริยาเดี่ยว คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เช่น เขาไป/มาตลาด ในตำแหน่งคำกริยานำ คำกริยา “ไป” และ “มา” จะปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำ และแสดงความหมายการเคลื่อนที่จริงออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง เช่น ชัยไป/มาขายของที่ร้าน ในตำแหน่งคำกริยารอง คำกริยา “ไป” และ “มา” จะปรากฏร่วมกับคำแสดงการเคลื่อนที่ และแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ในการเคลื่อนที่จริงนี้ผู้พูดสามารถย้ายมุมมองของเขา หากผู้พูดวางมุมมองไว้ที่จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่จะใช้คำกริยา “ไป” และหากผู้พูดวางมุมมองไว้ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่จะใช้คำกริยา “มา” เช่น ผมกำลังขับรถไป/มาพัทย

นอกจากนี้ คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรมก็สามารถแทนที่กันได้เช่นกัน ได้แก่ ความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ ทิศทางเชิงเวลา และการเปลี่ยนแปลงสภาพ เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต แสดงความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ หากผู้พูดมองว่าเหตุการณ์นั้นอยู่ห่างจากตัวเขาหรือจุดสนใจของเขา ผู้พูดจะใช้คำกริยา “ไป” และหากผู้พูดมองว่าเหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “มา” เป็นเหตุการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวเขาหรือจุดสนใจของเขา ผู้พูดจะใช้คำกริยา “มา” เช่น เขาจะไป/มาเกลียดแก่ทำไม แก่ไม่ได้ทำอะไรเขาสักหน่อย

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำโดยมีส่วนขยายบอกจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ จะแสดงทิศทางเชิงเวลาของเหตุการณ์ว่าได้จบสิ้นลงแล้ว ณ เวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำ เช่น เขานอนไป/มาแค่สามชั่วโมง ไม่รู้จะทำงานไหวหรือเปล่า ในการมองเหตุการณ์ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ที่เวลาปัจจุบัน หากผู้พูดใช้คำกริยา “ไป” แสดงว่าผู้พูดมองว่าเหตุการณ์นอนเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ผ่านตัวเราไป (moving time model) เหตุการณ์นอนนั้นจะอยู่เบื้องหลังตัวเราและกลายเป็นอดีต และหากผู้พูดใช้คำกริยา “มา” แสดงว่าผู้พูดมองว่าเหตุการณ์

นอนเป็นสถานที่ให้ผู้พูดเคลื่อนที่ผ่านไปสู่วช่วงเวลาในปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิง (moving ego model) เหตุการณ์นอนที่ผู้พูดเคลื่อนที่ผ่านก่อนมาถึงเวลาในปัจจุบันจึงกลายเป็นอดีต

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง จะแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพ หากผู้พูดวางมุมมองไว้ที่สภาพเดิมก่อนที่ประธานจะอยู่ในสภาพใหม่หรือสภาพปัจจุบัน ผู้พูดจะใช้คำกริยา “ไป” และหากผู้พูดวางมุมมองไว้ที่สภาพใหม่ ผู้พูดจะใช้คำกริยา “มา” เช่น *น้องสาวฉันเปลี่ยนไป/มาเป็นคนรักสวยรักงาม*

บริบทที่สองคือบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแทนที่กันได้แต่อ้างอิงเหตุการณ์คนละเหตุการณ์ และแสดงความหมายคนละความหมาย จากข้อมูลพบเพียงตัวอย่างเดียว นั่นคือ *เขาหลับไปแล้ว กับ เขาหลับมาแล้ว* ประโยคแรกแสดงเหตุการณ์หลับที่กำลังดำเนินอยู่ คำกริยา “ไป” แสดงเหตุการณ์หลับที่เกิดขึ้นและจบลงอย่างฉับพลัน หลังจากเหตุการณ์จบลงประธานก้าวเข้าสู่สภาพใหม่ (การหลับ) และแสดงนัยถึงการออกจากสภาพเดิมที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ส่วนประโยคที่สองแสดงเหตุการณ์หลับที่จบลงแล้ว ประธานมีสภาพตื่น คำกริยา “มา” แสดงว่าเหตุการณ์หลับเกิดขึ้นในอดีตและจบลงแล้ว แต่ยังมีผลสืบเนื่องถึงปัจจุบัน คือ ผู้พูดเห็นประธานของประโยคมีหน้าตาแจ่มใส ไม่่วงนอน

บริบทที่สามคือบริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้น ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” สามารถแสดงได้ทั้งการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพและการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม ในบริบทที่คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพสามารถปรากฏเป็นกริยาเดียว กริยานำ และกริยารอง โดยในตำแหน่งกริยานำและกริยารอง คำกริยา “ไป” จะปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ บริบทนี้จะแสดงสถานการณ์ที่ประธานต้องเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของตนเองไปยังสถานที่อื่น โดยแบ่งออกเป็นสถานการณ์ย่อยได้ 3 สถานการณ์ ดังนี้ 1) สถานการณ์ที่กำหนดสถานที่ที่ปรากฏในประโยคว่าอยู่ห่างไกลจากผู้พูดด้วยคำบ่งชี้ เช่น *ที่นั่น นั่น นั่น* 2) สถานการณ์ที่ตามถึงสถานที่ที่อยู่ห่างจากผู้พูด คำกริยา “ไป” จะปรากฏร่วมกับคำว่า “ไหน” 3) สถานการณ์การไล่ คำกริยา “ไป” จะปรากฏในประโยคคำสั่ง ในสถานการณ์เหล่านี้ใช้คำกริยา “มา” ไม่ได้เนื่องจากความหมายการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไม่สอดคล้องกับบริบท

ส่วนบริบทที่คำกริยา “ไป” ใช้ได้เท่านั้นและแสดงการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม พบในตำแหน่งกริยารอง คำกริยา “ไป” แสดงการบ่งชี้การณ์ลักษณะไม่สมบูรณ์ (imperfective) การณ์ลักษณะแบบสมบูรณ์ (perfective) และการเกินพอดี (excessiveness) ในการแสดงความหมายการณ์ลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำที่ไม่มี

จุดสิ้นสุดเหตุการณ์ (atelic) จะแสดงเหตุการณ์ที่ยังคงดำเนินอยู่และผู้พูดมองจากส่วนใดส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่นั้น ในบริบทนี้คำกริยา “มา” ใช้ไม่ได้เนื่องจากความหมายการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดในเชิงเวลานั้นการมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตว่ามีผลต่อเวลาในปัจจุบันซึ่งเป็นเวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือเวลาที่อ้างอิงอย่างไร แต่ไม่ได้สนใจว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะดำเนินต่อจากเวลาปัจจุบันหรือไม่ เช่น ทำงานไปเถอะน่า จะได้เสร็จเร็วๆ กับ *ทำงานมาเถอะน่า จะได้เสร็จเร็วๆ

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงการสูญเสียบ การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ เช่น พัง หัก ผัน และคำกริยาแสดงการเปลี่ยนแปลง เช่น เปลี่ยน(แปลง) กลายเป็น จะแสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงซึ่งทุกอย่างในโลกปกติ ทุกอย่างสมบูรณ์พร้อมไปสู่อีกโลกหนึ่งซึ่งไม่ปกติ สภาพไม่สมบูรณ์ ในบริบทนี้คำกริยา “มา” ใช้ไม่ได้เนื่องจากจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่โลกหรือสภาพปกติ การเคลื่อนที่เข้าหาจุดอ้างอิงของผู้พูดในบริบทนี้จึงต้องแสดงการเข้าสู่สภาพปกติ ความหมายของคำกริยา “มา” จึงไม่สอดคล้องกับบริบทนี้ เช่น ฉันผันไปแน่ๆ กับ *ฉันผันมาแน่ๆ

เมื่อคำกริยา “ไป” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการประเมินค่า จะแสดงมุมมองในการประเมินค่าของผู้พูดว่าสิ่งหนึ่งที่มีคุณภาพ ปริมาณ หรือขนาดไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้พูดคิดเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ออกจากคุณภาพ ปริมาณ หรือขนาดที่เหมาะสมหรือคาดหวังซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด เช่นเดียวกับความหมายการณัลักษณะสมบูรณ์ คำกริยา “มา” ไม่สามารถใช้ได้ในบริบทนี้เนื่องจากจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่ความเหมาะสมพอดี หรือสิ่งที่คาดหวัง การเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงของ “มา” จึงไม่สอดคล้องกับบริบทนี้ เช่น เขาเตี้ยไป เป็นนายแบบไม่ได้หรอก กับ *เขาเตี้ยมา เป็นนายแบบไม่ได้หรอก

บริบทที่สี่คือบริบทที่ใช้คำกริยา “มา” ได้เท่านั้น ในบริบทนี้คำกริยา “มา” สามารถแสดงได้ทั้งการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพและการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม ในบริบทที่คำกริยา “มา” แสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพสามารถปรากฏเป็นกริยาเดียว กริยานำ และกริยารอง ในตำแหน่งกริยานำ และกริยารอง คำกริยา “มา” จะปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ บริบทนี้จะแสดงสถานการณ์ที่ประธานต้องเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่ของตนเองไปยังสถานที่อื่น โดยแบ่งออกเป็นสถานการณ์ย่อยได้ 2 สถานการณ์ 1) สถานการณ์นี้มีคำบ่งชี้กำหนดสถานที่ที่ปรากฏในประโยคว่าอยู่ใกล้หรืออยู่ที่เดียวกับผู้พูด เช่น ที่นี่ นี่ และ 2) สถานการณ์ที่แสดงการเคลื่อนที่ของประธานเข้าสู่สถานที่ของผู้พูด

ส่วนบริบทที่คำกริยา “มา” ใช้ได้เท่านั้นและแสดงการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม พบในตำแหน่งกริยารอง คำกริยา “มา” จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior) ประเภทผลของเหตุการณ์ (perfect of result) และประเภทการมีอยู่ของสภาพ (state-exist) กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำที่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ (telic) จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทผลของเหตุการณ์ คำกริยา “มา” แสดงมุมมองของผู้พูดว่าเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงก่อนเวลาที่กล่าวถ้อยคำ และเหตุการณ์ที่จบลงนั้นมีผลต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ในบริบทนี้ คำกริยา “ไป” ใช้ไม่ได้ เนื่องจากความหมายของคำกริยา “ไป” เน้นที่จุดเริ่มต้น (source) เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำที่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ จะแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสภาพเดิมที่ปกติไปสู่สภาพใหม่ซึ่งเป็นสภาพไม่ปกติ ความหมายของคำกริยา “ไป” จึงไม่สอดคล้องกับบริบทนี้ เช่น ชีวิตเกิดมาเพื่อการแข่งขัน กับ *ชีวิตเกิดไปเพื่อการแข่งขัน

สำหรับความหมายเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทการมีอยู่ของสภาพ (state-exist) คำกริยา “มา” จะปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตซึ่งแสดงสภาพ คำกริยา “มา” แสดงว่าสภาพนั้นได้เกิดขึ้นและคงสภาพมาจนถึงเวลาที่กล่าวถ้อยคำ และยังคงดำเนินต่อไปหลังจากเวลาที่กล่าวถ้อยคำ ในบริบทนี้คำกริยา “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาวะทางจิตที่บอกสภาพ เช่น รู้ คำกริยา “ไป” จึงใช้ไม่ได้ เนื่องจากเมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยาประเภทนี้จะแสดงการเปลี่ยนสภาพ โดยออกจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ ไม่ได้เน้นว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นและคงสภาพนั้นต่อมาถึงปัจจุบัน เช่น เขารู้ตัวมานานแล้ว กับ *เขารู้ตัวไปนานแล้ว

เมื่อศึกษาความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” พบว่าแต่ละความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงระดับความเป็นอัตวิสัยที่ต่างกัน ยิ่งแสดงความหมายที่ขยายออกจากความหมายพื้นฐานมากเท่าไร ยิ่งแสดงความเป็นอัตวิสัยมากเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า หากการแสดงความหมายเชิงพื้นที่ของคำกริยา “ไป” และ “มา” อยู่ในระดับสูง ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาทั้งสองจะอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ ความหมายพื้นฐานของคำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ เราบรรู้ความหมายของประโยคได้ว่าประธานเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ผ่านเวลา แต่เนื่องจากความหมายเชิงพื้นที่เด่นชัดในการรับรู้ เส้นทางเชิงเวลาที่ไม่เด่นจึงแฝงอยู่เบื้องหลังการเคลื่อนที่นี้ การรับรู้เหตุการณ์เคลื่อนที่จริงตามความหมายของประโยคแสดงว่าความหมายพื้นฐานนี้มีความเป็นอัตวิสัยต่ำ

สำหรับความหมายขยายของคำกริยา “ไป” และ “มา” มีความเป็นอัตวิสัยในระดับที่ต่างกันออกไป กล่าวคือ ความหมายขยายที่ยังคงแสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ ได้แก่ การเคลื่อนที่ออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง

ทิศทางเชิงพื้นที่ จะมีระดับความเป็นอัตวิสัยเพิ่มขึ้นมาจากความหมายพื้นฐาน กล่าวคือ คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด การเคลื่อนที่จริงยังคงอยู่เพียงแต่อาจมีความสำคัญน้อยลงเนื่องจากจุดสนใจของผู้พูดอยู่ที่ เหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “ไป” และ “มา” มากกว่า ส่วนคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่มีความหมายทิศทางเชิงพื้นที่แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ ดังนั้นในการรับรู้เหตุการณ์ของความหมายทั้งสอง ประธานของประโยคเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ผ่านเวลา แต่เนื่องจากมีความหมายที่ขยายออกไปจากความหมายพื้นฐาน เส้นทางเชิงพื้นที่จึงจางลงเล็กน้อย ซึ่งแสดงระดับความเป็นอัตวิสัยที่มากกว่าความหมายพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ความหมายการเคลื่อนที่ออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่างแสดงการเคลื่อนที่จริง ในขณะที่ความหมายทิศทางเชิงเวลาการเคลื่อนที่จริงนั้นเป็นผลมาจากคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มาปรากฏร่วม คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงเพียงเส้นทางของการเคลื่อนที่ซึ่งสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงเท่านั้น จึงมีความเป็นไวยากรณ์มากกว่า ดังนั้นความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงทิศทางเชิงพื้นที่จึงมีมากกว่าความหมายการเคลื่อนที่ออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง

ส่วนความหมายขยายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่แสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรม ได้แก่ ความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ ทิศทางเชิงเวลา และการเกินพอดี จะแสดงระดับความเป็นอัตวิสัยเพิ่มขึ้นมาจากความหมายวัตถุประสงค์และทิศทางเชิงพื้นที่ สำหรับคำกริยา “ไป” ความหมายทิศทางเชิงเวลาในเรื่องของการณ์ลักษณะแบบไม่สมบูรณ์แสดงการสแกนภาพเหตุการณ์ของผู้สร้างมโนทัศน์จากจุดอ้างอิงของผู้สร้างมโนทัศน์ไปตามเส้นทางเชิงเวลาที่เด่นชัดแทนที่เส้นทางเชิงพื้นที่ที่เลื่อนรางไป ส่วนความหมายความห่างเชิงระยะทางของเหตุการณ์ ทิศทางเชิงเวลาในเรื่องของการณ์ลักษณะแบบสมบูรณ์ และการเกินความพอดี เป็นความหมายที่แสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงที่อยู่โลกปกติ สภาพหรือคุณสมบัติที่คาดหวังหรือเหมาะสมในความคิดของผู้พูด ผู้สร้างมโนทัศน์จึงไม่ได้เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่และเวลา เส้นทางที่เด่นชัดในการรับรู้ของผู้สร้างมโนทัศน์คือเส้นทางที่แสดงทัศนคติ (ความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์) สภาพ (การณ์ลักษณะแบบสมบูรณ์) และการประเมินค่า (การเกินพอดี) ดังนั้นความหมายทั้งสองนี้จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าทิศทางเชิงเวลาของการณ์ลักษณะแบบไม่สมบูรณ์

สำหรับคำกริยา “มา” ในการรับรู้ความหมายความห่างเชิงระยะทางของเหตุการณ์และทิศทางเชิงเวลาในเรื่องของเหตุการณ์ก่อนหน้า (anterior) เส้นทางเชิงพื้นที่ที่เคยเด่นในความคิด

ของผู้สร้างมโนทัศน์จะเลื่อนรางไป เส้นทางเชิงเวลากลับเด่นชัดขึ้นมาแทน ในความหมายความห่างเชิงระยะทางของเหตุการณ์ ผู้สร้างมโนทัศน์ก็จะเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงเวลานั้นออกจากเหตุการณ์ในเวลาปัจจุบันไปสู่อีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดด้วยคำกริยาที่ตามหลัง “มา” ในทางความคิด ส่วนความหมายเหตุการณ์ก่อนหน้า ผู้สร้างมโนทัศน์ได้สแกนไปตามเหตุการณ์ที่เคลื่อนที่ในทางความคิดจากเวลาในอดีตเข้าสู่เวลาปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้สร้างมโนทัศน์ ความหมายทั้งสองนี้จึงมีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าความหมายการเคลื่อนที่ออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่างและทิศทางเชิงพื้นที่

เมื่อพิจารณาความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “ไป” และ “มา” และความเป็นไปได้ในการแทนที่กันระหว่างคำกริยา “ไป” และ “มา” พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า หากความเป็นไปได้ในการแทนที่กันของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในบริบทต่างๆ อยู่ในระดับสูง ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยาทั้งสองจะอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ บริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ และไม่ได้มีระดับต่างมีความเป็นอัตวิสัยในระดับต่ำและระดับสูง อันเป็นผลมาจากความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่ปรากฏในบริบทดังกล่าว ดังนี้

ในบริบทที่คำกริยา “ไป” และ “มา” แทนที่กันได้ คำกริยาทั้งสองแสดงทั้งความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ซึ่งแสดงความเป็นอัตวิสัยน้อย และการเคลื่อนที่แบบนามธรรมซึ่งแสดงความเป็นอัตวิสัยมาก การเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ปรากฏในบริบทนี้ ได้แก่ การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพในตำแหน่งกริยาเดียว การเคลื่อนที่ออกจากหรือเข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่างในตำแหน่งกริยานำ และทิศทางเชิงพื้นที่ในตำแหน่งคำกริยารอง ความหมายเหล่านี้แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพของประธาน/ผู้กระทำไปตามเส้นทางเชิงพื้นที่ซึ่งมีระดับความเป็นอัตวิสัยต่ำ

ส่วนความหมายที่ขยายออกจากความหมายดั้งเดิมและแสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรมที่ปรากฏในบริบทนี้ ได้แก่ ความหมายความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ ทิศทางเชิงเวลา และการเปลี่ยนแปลงสภาพ ในตำแหน่งกริยานำที่คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต จะแสดงความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัย กล่าวคือ คำกริยา “ไป” จะเน้นว่าเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง “ไป” เกิดขึ้นห่างจากผู้พูดหรือจุดอ้างอิงหรือจุดสนใจของผู้พูดในทางความคิด ความหมายนี้แสดงนัยว่าผู้พูดไม่ต้องการให้เหตุการณ์ที่ตามหลังคำกริยา “ไป” เกิดขึ้น ส่วนคำกริยา “มา” จะเน้นว่าเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง “มา” เกิดขึ้นใกล้ตัวผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดในทางความคิด แสดงนัยว่าเหตุการณ์นั้นอยู่ในความสนใจของผู้พูด เนื่องจากการเคลื่อนที่ในบริบทนี้ไม่ใช่การ

เคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ แต่เป็นการเคลื่อนที่โดยผู้สร้างมโนทัศน์ไปตามเส้นทางนามธรรมที่แสดงทัศนคติของผู้พูดต่อเหตุการณ์ การเคลื่อนที่นี้จึงแสดงระดับความเป็นอัตวิสัยที่สูงกว่าการเคลื่อนที่เชิงกายภาพไปบนเส้นทางเชิงพื้นที่ ในทำนองเดียวกันความหมายทิศทางเชิงเวลาและการเปลี่ยนแปลงสภาพแสดงการเคลื่อนที่แบบอัตวิสัยซึ่งผู้สร้างมโนทัศน์เป็นผู้ที่เคลื่อนที่ไปตามเส้นทางเชิงสภาพและเส้นทางเชิงทัศนคติหรือการประเมินค่าผ่านเวลา จึงมีระดับความเป็นอัตวิสัยสูง การแทนที่กันได้บริบทนี้เป็นผลมาจากส่วนขยายในประโยคที่ช่วยให้ผู้พูดสามารถย้ายมุมมองของตนเองไว้ที่จุดเริ่มต้นหรือเป้าหมายก็ได้

ในบริบทที่คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ใช้ได้เท่านั้น พบว่ามีความหมายทั้งการเคลื่อนที่เชิงกายภาพซึ่งมีความเป็นอัตวิสัยต่ำ และการเคลื่อนที่แบบนามธรรมซึ่งมีความเป็นอัตวิสัยสูง กล่าวคือ ในตำแหน่งกริยาเดี่ยวคำกริยา “ไป” หรือ “มา” แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ ในบริบทที่ใช้คำกริยา “ไป” ได้เท่านั้น มุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดถูกกำหนดไว้ที่จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนที่ด้วยคำบ่งชี้สถานที่ เช่น *ที่นั่น* *นี้* *นั่น* ซึ่งแสดงสถานที่เป้าหมายซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวผู้พูด ส่วนในบริบทที่ใช้คำกริยา “มา” เท่านั้น มุมมองหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดถูกกำหนดไว้ที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ด้วยคำบ่งชี้สถานที่ เช่น *ที่นี่* *นี้* *นี่* ซึ่งแสดงสถานที่เป้าหมายซึ่งอยู่ที่ตัวผู้พูดหรือใกล้ผู้พูด และคำบ่งชี้บุคคล *ฉัน* ซึ่งปรากฏเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่

ส่วนบริบทที่คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ได้เท่านั้นแสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรมจะมีความเป็นอัตวิสัยสูงกว่าบริบทที่แสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพ เนื่องจากความหมายที่ได้เกิดจากการตีความของผู้พูด การเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากผู้สร้างมโนทัศน์หรือผู้พูดเอง การเคลื่อนที่แบบนามธรรมที่ใช้คำกริยา “ไป” หรือ “มา” ได้เท่านั้นพบในตำแหน่งคำกริยารอง ในบริบทนี้คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงความหมายทิศทางเชิงเวลา และการเกินพอดี กล่าวคือ คำกริยา “ไป” ที่บ่งชี้การณลักษณะแบบสมบูรณ์ (perfective) จะแสดงนัยของการออกจากสภาพเดิมที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด และคำกริยา “ไป” ที่บ่งชี้การเกินพอดี จะแสดงการออกจากโลกปกติ คุณสมบัติหรือสภาพที่เหมาะสมซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ความหมายของ “ไป” ในสองบริบทนี้จึงไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ แต่แสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรม ในการรับรู้ความหมายการณลักษณะแบบสมบูรณ์ผู้สร้างมโนทัศน์จะสแกนตามการเคลื่อนที่ของเหตุการณ์ออกจากจุดอ้างอิงไปตามเส้นทางเชิงสภาพซึ่งมีเส้นทางเชิงเวลาอยู่เบื้องหลังเพราะไม่เด่นชัดในการรับรู้ และในการรับรู้ความหมายการเกินพอดีผู้สร้างมโนทัศน์จะติดตามการเคลื่อนที่ของเหตุการณ์ออกจากจุดอ้างอิงไปตามเส้นทางเชิงการประเมินค่า ส่วนคำกริยา “มา” ที่บ่งชี้เหตุการณ์ก่อนหน้าในแง่ของผล จะแสดงเหตุการณ์ที่จบลงแต่ยังมีผลส่งต่อถึงเหตุการณ์ปัจจุบัน ในการรับรู้ความหมายนี้จึง

เป็นการเคลื่อนที่แบบอัติวิสัย นั่นคือ ผู้สร้างมโนทัศน์จะเคลื่อนที่ตามร่องรอยของเหตุการณ์ไปบนเส้นทางเชิงเวลาเข้าสู่จุดอ้างอิงที่เด่นชัดในการรับรู้ ในขณะที่เส้นทางเชิงพื้นที่อาจลง

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่น ๆ³⁰ และในภาษาไทย

จากการศึกษาคำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่นๆ พบว่ามีแนวโน้มการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีความเป็นระบบในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า คำกริยา“ไป”และ“มา”ในภาษาไทยสามารถขยายความหมายออกไปจากความหมายดั้งเดิมที่สอดคล้องกับความหมายของการกลายเป็นไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่นๆ อีกทั้งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากภาษาอื่นๆ อีกด้วย ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายต่างๆ ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่นๆ ทิศทางของการการเป็นคำไวยากรณ์คำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่นๆ

คำกริยา COME และ GO เป็นคำกริยาการเคลื่อนที่แสดงเส้นทางที่มีการบ่งชี้ หรือ deictic path-conflating motion verb (Fillmore, 1997; Levinson, 1983; Langacker, 1987; Talmy, 1985; 2000) กล่าวคือ เหตุการณ์การเคลื่อนที่ของคำกริยา COME และ GO แสดงการเปลี่ยนสถานที่ของสิ่งหนึ่งผ่านเวลา โดยมีจุดเริ่มต้น (source) และเป้าหมาย (goal) และสิ่งที่เชื่อมระหว่างจุดเริ่มต้นและเป้าหมายคือเส้นทาง (path) ของสิ่งที่เคลื่อนที่ ภาพเหตุการณ์ของคำกริยา COME คือการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือศูนย์กลางการบ่งชี้ผู้พูด หมายความว่าจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่เป้าหมาย ส่วนภาพเหตุการณ์ของคำกริยา GO การเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด คือหมายความว่าจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่จุดเริ่มต้น

องค์ประกอบทางความหมายของเหตุการณ์การเคลื่อนที่ดังกล่าวทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่คำกริยา COME และ GO มีความหมายหรือหน้าที่ที่ขยายออกไปในลักษณะข้ามภาษา ความหมายต่างๆ ที่ขยายออกไปเป็นผลมาจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ส่งผลให้คำกริยา COME และ GO สูญเสียความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพไป และเหลือคุณสมบัติบางประการที่อยู่ในคำกริยาไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ

³⁰ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.1 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ

ความคิดของไบบีและคณะว่า “เนื่องจากเนื้อหาทางอรรถศาสตร์พัฒนาในการกลายเป็นคำไวยากรณ์และความหมายของหน่วยสร้างที่เป็นแหล่งที่มานั้นก็กำหนดความหมายทางไวยากรณ์ย่อยๆ จึงไม่น่าแปลกใจที่จะพบว่าองค์ประกอบทางความหมายที่เฉพาะกว่าบางองค์ประกอบของหน่วยสร้างที่เป็นแหล่งที่มาของหน่วยไวยากรณ์จะสามารถรักษาไว้ได้ในบางบริบทหลังจากที่การกลายเป็นไวยากรณ์เริ่มเกิดขึ้น” (Bybee, Perkins and Pagliuga, 1994: 16) เช่น *be going to* ที่แสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงไปสู่การเคลื่อนที่ออกจากเวลาปัจจุบันไปสู่อนาคต

คำกริยา COME แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่เข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดสามารถขยายความหมายหรือหน้าที่ออกได้ 11 ความหมาย (Lichtenberk, 1991; Heine and Kuteva, 2002) ดังนี้ 1) **ความหมายทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้** (venitive directionals) ความหมายนี้แสดงการเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของคำกริยาปรากฏข้างหน้า 2) **ความหมายการตามกันมา** (consecutive) ความหมายนี้แสดงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องกัน เหตุการณ์ปัจจุบันเป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องจากเหตุการณ์ก่อนหน้า 3) **ความหมายความต่อเนื่องของเหตุการณ์** (continuous) ความหมายนี้เหมือนกับความหมายทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ แต่ในที่นี้ศูนย์กลางการบ่งชี้เป็นเวลาไม่ใช่สถานที่ คำกริยา COME แสดงนัยของความต่อเนื่องของเหตุการณ์ว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในอดีตและดำเนินต่อมาจนถึง ณ เวลาปัจจุบันที่เป็นศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด 4) **ความหมายการกระตุ้น** (hortative) ความหมายนี้ปรากฏในรูปประโยคคำสั่ง แสดงการกระตุ้นหรือชักชวนให้กระทำบางอย่าง ซึ่งลักษณะของการกระทำนั้นมีทิศทางเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด 5) **ความหมายการออกจากต้นทาง** (ablative) ทั้งในเชิงพื้นที่และเวลา ความหมายนี้เกี่ยวข้องกับทิศทางที่สัมพันธ์กับศูนย์กลางการบ่งชี้ในเชิงพื้นที่และเวลากล่าวคือ การเคลื่อนที่เข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้้นั้นจำเป็นต้องออกจากสถานที่หนึ่งหรือเวลาหนึ่งเพื่อเข้าสู่สถานที่หรือเวลาที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด 6) **ความหมายอดีตที่เพิ่งผ่านไป** (near past) ความหมายนี้แสดงว่าเหตุการณ์ที่กล่าวถึงได้สิ้นสุดลงก่อนหน้าเวลาที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไม่นาน 7) **ความหมายผู้รับผลประโยชน์** (benefactive) คำว่า COME ปรากฏเป็นคำบ่งชี้หรือคำอนุภาคแสดงผู้รับผลประโยชน์ 8) **ความหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพ** (change of state) ความหมายนี้แสดงการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งเข้าสู่สภาพใหม่ที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ 9) **ความหมายอนาคต** (future) คำว่า COME แสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเป็นเหตุการณ์ในอนาคตเคลื่อนที่ไปตามเส้นเวลาเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด ณ เวลาปัจจุบัน 10) **ความหมายความใกล้ขีด** (proximative) ความหมายนี้พบในภาษาลาฮู *là 'come' > (la venitive >)* คำบ่งชี้การณ

ลักษณะความใกล้ชิด คำว่า COME แสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งกำลังใกล้จะเกิดขึ้น ณ เวลาปัจจุบัน ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด และ 11) **ความหมายวัตถุประสงค์** (purposive) คำว่า COME บ่งชี้ว่าเหตุการณ์การช่วยที่ปรากฏตามหลังคำว่า COME เป็นวัตถุประสงค์ของการกระทำ

ส่วนคำกริยา GO สามารถขยายความหมายหรือหน้าที่ได้ 10 ความหมาย (Heine and Kuteva, 2002; Lichtenberk, 1991) ดังนี้ 1) **ทิศทางที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้** (andative directionals) ความหมายนี้แสดงทิศทางการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด 2) **ความหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพ** (change of state) คำว่า GO แสดงว่าสิ่งหนึ่งได้ออกจากสภาพปกติซึ่งผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงไว้ไปสู่สภาพใหม่ 3) **ความหมายการตามกันมา** (consecutive) ความหมายนี้แสดงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องกัน คำว่า GO แสดงว่าเหตุการณ์นั้นเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องจากเหตุการณ์ที่แสดงด้วยประโยคก่อนหน้า 4) **ความหมายความต่อเนื่องของเหตุการณ์** (continuous) ความหมายนี้แสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในอดีตและดำเนินเรื่อยมาจนถึงเวลาที่เป็นศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด และยังคงดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงของผู้พูด 5) **ความหมายคำบ่งชี้แสดงความห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้** (distal demonstrative) คำว่า GO มักกลายเป็นคำบ่งชี้แสดงการบ่งชี้ถึงสิ่งที่อยู่ห่างออกไปจากจุดอ้างอิงของผู้พูด 6) **ความหมายการเกิดเป็นประจำ** (habitual) ความหมายนี้สามารถพัฒนามาจากความหมายความต่อเนื่องของเหตุการณ์ได้ ซึ่งมักกลายเป็นกริยาช่วยแสดงการเกิดเป็นประจำ (habitual auxiliary) การดำเนินอยู่ และการกินเวลา 7) **ความหมายการกระตุ้น** (hortative) คำว่า GO กลายเป็นคำบ่งชี้คำสั่ง (imperative marker) ซึ่งแสดงการกระตุ้นหรือสั่งให้กระทำบางอย่าง ซึ่งเป็นการกระทำที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูด 8) **ความหมายอนาคต** (future) ความหมายนี้แสดงการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของผู้พูดซึ่งเป็นเวลาปัจจุบันไปสู่เวลาในอนาคต นอกเหนือจากเรื่องทิศทางการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้แล้ว คุณสมบัติทางความหมายอย่างความมีขอบเขตของเหตุการณ์ก็สัมพันธ์กับความหมายนี้เช่นเดียวกัน นั่นคือ อนาคตเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่เชิงเวลาออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ 9) **ความหมายวัตถุประสงค์** (purposive) คำว่า GO ทำหน้าที่แสดงวัตถุประสงค์ของเคลื่อนที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ของประธาน และ 10) **ความหมายการมุ่งไปยังเป้าหมาย** (allative) ความหมายนี้แสดงการเคลื่อนที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ขึ้นไปสู่สถานที่ที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ความหมายการออกจากต้นทางเน้นที่เป้าหมายหรือจุดสิ้นสุดของการเคลื่อนที่

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความหมายต่างๆ ของคำกริยา COME และ GO มีทิศทางเปลี่ยนแปลงความหมายที่เป็นระบบและมีลักษณะเป็นสากล กล่าวคือ ในกระบวนการ

กลายเป็นคำไวยากรณ์ส่งผลให้คำกริยา COME และ GO สูญเสียความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพไป และเหลือคุณสมบัติบางประการที่อยู่ในคำกริยาไว้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของไบบีและคณะว่า “เนื่องจากเนื้อหาทางอรรถศาสตร์พัฒนาในการกลายเป็นคำไวยากรณ์และความหมายของหน่วยสร้างที่เป็นแหล่งที่มานั้นก็ได้กำหนดความหมายทางไวยากรณ์ย่อยๆ จึงไม่น่าแปลกใจที่จะพบว่าองค์ประกอบทางความหมายที่เฉพาะกว่าบางองค์ประกอบของหน่วยสร้างที่เป็นแหล่งที่มาจะสามารถรักษาไว้ได้ในบางบริบทหลังจากที่การกลายเป็นไวยากรณ์เริ่มเกิดขึ้น” (Bybee, Perkins and Pagliuca, 1994: 16)

5.2.2 ทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ

ตามนิยามของฮอปเปอร์และทรอกอท (Hopper and Traugott, 2003) ที่ว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นการเปลี่ยนแปลงของรูปศัพท์และหน่วยสร้างไปทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ หรือรูปศัพท์และหน่วยสร้างที่กลายเป็นคำไวยากรณ์อยู่แล้วไปทำหน้าที่ใหม่ทางไวยากรณ์ ความหมายทางไวยากรณ์ของรูปศัพท์หรือหน่วยสร้างจึงสามารถพัฒนามาจากแหล่งกำเนิดความหมายที่แตกต่างกัน บางความหมายเป็นผลของการกลายเป็นคำไวยากรณ์แบบปฐมภูมิ (primary grammaticalization) ซึ่งเป็นการพัฒนาความหมายเดิมไปมีความหมายหรือทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ และบางความหมายเป็นผลของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทุติยภูมิ (secondary grammaticalization) ซึ่งเป็นการพัฒนาความหมายทางไวยากรณ์ของรูปศัพท์หรือหน่วยสร้างให้มีความหมายทางไวยากรณ์มากขึ้น จึงไม่น่าแปลกใจว่าความหมายต่างๆ ที่ขยายออกไปจากความหมายพื้นฐานของคำกริยา COME และ GO ไม่ได้พัฒนามาจากแหล่งความหมายเดียวกัน บางความหมายอาจพัฒนาจากความหมายพื้นฐาน เช่น ความหมายทิศทางการเข้าสู่อุบัติการณ์การบ่งชี้ของผู้พูด และการกระตุ้นให้ผู้ฟังทำอะไรบางอย่าง และบางความหมายอาจพัฒนาจากความหมายทางไวยากรณ์ที่ขยายออกมาจากความหมายพื้นฐาน เช่น ความหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพของรูปคำที่มีความหมาย COME (COME forms) *mai* ที่พัฒนาจากความหมายทิศทางการเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ของภาษาโทอะบาอิตา (To'aba'ita) ในกลุ่มภาษาโอเชียเนียนิก (Oceanic languages) (Lichtenberk, 1991)

- (1) *Fitararait halo baa lio mai*
F. that look COME

'Fitararait halo looked [toward them], ...' (He looked in the direction of two other characters who are the focus of attention.)

(2) *Fanua 'e rodo na-mai*

place it.FACT be.dark PERF-COME

'It has become dark.'

ประโยค (1) แสดงความหมายทิศทางการเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด ซึ่งขยายมาจากความหมายพื้นฐาน ความหมายนี้ได้ขยายต่อไปเป็นความหมายคำบ่งชี้การเพิ่งเริ่มต้นหรือการเปลี่ยนแปลงในประโยค (2) กล่าวคือ เวลาก่อนหน้านี้อย่างไม่มีติดได้ก้าวเข้าสู่สภาพมืดในปัจจุบันที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ลิชเทินแบร์ค (Lichtenberk, 1991) อธิบายว่า การขยายความหมายเชิงการณัลักษณะนี้ถูกกระตุ้นโดยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ทิศทางการเข้าสู่จุดอ้างอิง ความมีขอบเขตของเหตุการณ์ซึ่งเป็นลักษณะของเหตุการณ์เมื่อใช้คำกริยาที่มีความหมาย มา และอุปลักษณะ "การมาถึงและการเข้ามายังสภาพหนึ่งเป็นการมาถึงสถานที่หนึ่ง" (REACHING, ENTERING A STATE IS ARRIVING A LOCATION) โดยศูนย์กลางการบ่งชี้เป็นสภาพที่แสดงด้วยคำกริยาเนื้อหา (content verb)

นอกจากนี้ ความหมายของคำกริยา COME และ GO ส่วนใหญ่มีทิศทางการพัฒนาไปสู่ความหมายกาลและการณัลักษณะ (tense and aspect) (Traugott, 1978; Bybee, 1988; Bybee, Pagliuca and Perkins, 1991) จากงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาพบว่า เมื่อ COME และ GO ปรากฏในหน่วยสร้างที่แสดงเหตุการณ์การณัลักษณะแบบไม่สมบูรณ์ (imperfective) ซึ่งแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่เป้าหมาย จะพัฒนาความหมายไปสู่คำบ่งชี้กาลอนาคตและการณัลักษณะการก้าวไปข้างหน้า (prospective / future markers) เช่น ในภาษาอังกฤษคำกริยา *go* ในหน่วยสร้าง *be going to* ดังตัวอย่างที่ (35) และในภาษาชักกา (Chagga) คำกริยา *icha* 'come' และ *ienda* 'go' > *-che-* 'come' และ *-nde-* 'go' ที่แสดงอนาคตและการณัลักษณะการก้าวไปข้างหน้า (prospective aspect) (Emanatian, 1991, 1992) ตัวอย่างเช่น

(3) *naí' chéálika**mkoóngi**na -i -cha -i -alík -a*

FOC:SM:3SG PROG come INF marry IND wife:other

'He'll marry another wife.' (lit., he's coming to marry another wife)

(4) *mndu chu naíndelupfiía*

na -i -enda -i -lu -pfi -i -a

person this FOC:SM:3SG PROG go:to INF OM:1PL die APPL IND

'This person is going to die on us.'

(Emanation, 1992: 3)

ในประโยค (3) และ (4) *-che-* 'come' และ *-nde-* 'go' ได้รับความหมายที่เหมือนแสดงอนาคต (future-like) จากการอุปลักษณะ กล่าวคือ เหตุการณ์หรือสภาพที่แสดงด้วยคำกริยาที่เป็นส่วนเติมเต็ม (complement verb) ถูกเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังจากเวลาที่กล่าวด้วยคำ ซึ่งความหมายดังกล่าวไม่ได้บ่งชี้อนาคต แต่การปรากฏในหน่วยสร้างส่วนเติมเต็มแบบกริยาไม่ผันรูป (infinitival complement) ร่วมกับรูปบ่งชี้เหตุการณ์กำลังเกิดขึ้น (progressive) ทำให้ตีความได้ว่าประธานของกริยา *-che-* 'come' และ *-nde-* 'go' อยู่ ณ เวลาปัจจุบันบนเส้นทางการเคลื่อนที่ ซึ่งเป็นไปได้ว่าจะนำไปสู่เหตุการณ์หนึ่ง (การตายและการแต่งงาน) ในอนาคต ความหมายนี้เกิดจากอุปลักษณะระหว่างเวลากับพื้นที่ (spatio-temporal metaphor) *-che-* 'come' และ *-nde-* 'go' จึงแสดงนัยความหมายอนาคตในหน่วยสร้างนี้ไปโดยปริยาย

นอกจากนี้เมื่อ *-che-* 'come' และ *-nde-* 'go' ปรากฏในบริบทการใช้แบบไม่แสดงการเคลื่อนที่ จะแสดงการณลักษณะการก้าวไปข้างหน้า (prospective aspect) การณลักษณะการก้าวไปข้างหน้าเป็นประเภทหนึ่งของการมุ่งสู่อนาคต (future-oriented) ของความเกี่ยวเนื่องกับปัจจุบัน กล่าวได้อีกอย่างว่า การณลักษณะการก้าวไปข้างหน้าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนึ่ง ณ เวลาหนึ่งและเหตุการณ์ที่เกิดก่อนหน้านั้น ซึ่งเป็นการมองเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดเป็นลำดับต่อกัน แต่เชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์กับจุดอ้างอิงซึ่งก็คือเวลาปัจจุบัน (Comrie, 1976: 64; Fleischman, 1983: 32) ตัวอย่างเช่น

(5) *naí chémapa*

ke

FOC:SM:3SG:PROG:come:to:know:IND that

ná ' wéámba

lói

FOC:SM:3SG:P.IMPF:speak:IND truth

'He's coming to know that she was telling the truth.'

- (6) *nái 'ndésómá* *láya*
 FOC:SM:3SG:PROG:go:to:study:IND Europe
 'She's going to study in Europe.'

จากตัวอย่างข้างต้น *-che-* 'come' และ *-nde-* 'go' ในหน่วยสร้างเหตุการณ์กำลังเกิดขึ้น (progressive) ตรงกับความหมายของความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ปัจจุบัน (present relevance) กล่าวคือ ประโยคแรกเป็นการเข้าถึงสภาพปัจจุบันของการมีสติของประธานในประโยค ถ้าเหตุการณ์นี้ดำเนินต่อ จะนำประธานในประโยคไปรู้ว่าเธอพูดความจริง ประโยคนี้จึงเป็นการกล่าวถึงสภาพในอนาคตที่เป็นไปได้ซึ่งมีศักยภาพที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนประโยคที่สองจะใช้เมื่อมีเหตุผลที่จะคาดหวังว่าบุคคลในประโยคจะเรียนในยุโรป แต่ไม่มีความรู้ในการจัดการเรื่องนี้ ประโยคแบบนี้สนใจการเคลื่อนที่ปัจจุบันและแสดงนัยการดำเนินต่อมาบนเส้นเวลาปัจจุบัน ในความหมายนี้สถานการณ์ปัจจุบันสัมพันธ์กับสภาพของโลกปัจจุบัน (the present world-state) ในทางใดทางหนึ่ง

ขณะเดียวกันหน่วยสร้างที่ COME และ GO แสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดเริ่มต้น จะกลายเป็นคำบ่งชี้การณ์ลักษณะเหตุการณ์ก่อนหน้าหรือความสมบูรณ์ของเหตุการณ์³¹ หรืออดีตอันไกล (perfect / near past markers) ตัวอย่างเช่น ในภาษามาลากาซี (Malagasy) *avy* 'come' > คำบ่งชี้อดีตที่เพิ่งผ่านไป (near past marker) และภาษาวันกูนู (Vangunu) *la* 'go' ทำหน้าที่ขยายคำนามเพื่อแสดงเวลาในอดีต

- ภาษามาลากาซี
 LONGKORN UNIVERSITY
- (7) *avy ni-lalao aho.*
 come PAST-play I
 'I (have) played just now.'

(Bourdin 2002: 181)

³¹ เหตุการณ์ก่อนหน้าหรือความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ (anterior/perfect) คือเหตุการณ์ในอดีตที่มีความสำคัญหรือสัมพันธ์ (relevant) กับเหตุการณ์ ณ เวลาที่กล่าวถ้อยหรือ ณ เวลาที่อ้างอิง (Prior situation currently relevant) (Comrie, 1976; Bybee and Dahl, 1989; Bybee et al., 1994; Howard, 2000)

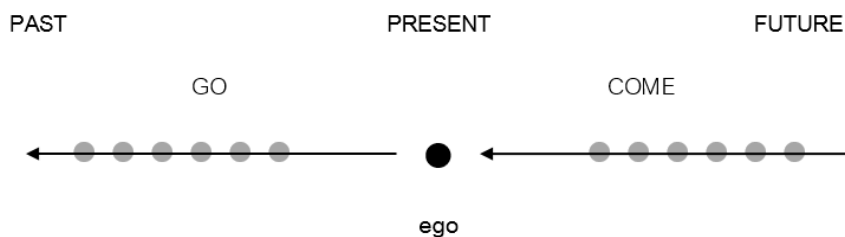
ภาษาวันกนู

- (8) *Era varisaba pa buruburu la pia*
 I get.married in year go this
 'I got married last year.'

(Lichtenberk, 1991: 498)

ในภาษามาลากาซี หน่วยคำแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด *avy* 'come' ปรากฏร่วมกับคำกริยาในรูปอดีต แสดงเหตุการณ์การเล่นที่เพิ่งจบไป การใช้ *avy* 'come' ในภาษา นี้เป็นวิธีลดความห่างเชิงเวลาที่ถูกรับรู้ระหว่างเวลาที่กล่าวถ้อยคำและเวลาของเหตุการณ์ ซึ่งบอร์ ดินเรียกว่า “การย่นระยะห่าง” (interval contraction) (Bourdin, 2002) ในที่นี้ *avy* 'come' จึงทำ หน้าที่ย่นระยะเวลาที่ถูกรับรู้ระหว่างเหตุการณ์การเล่นและเวลาที่กล่าวถ้อยคำ ส่วนในภาษาวันกนู คำกริยา *la* 'go' ทำหน้าที่ขยายค่านาม *buruburu* 'year' เพื่อแสดงเวลาในอดีต

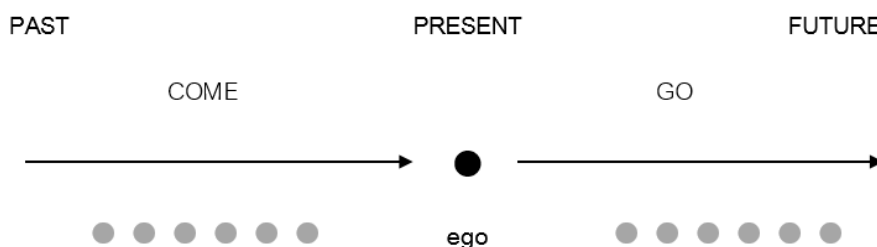
ความหมายแสดงอนาคตและความสมบูรณ์ของเหตุการณ์/อดีตอันใกล้นี้ของคำกริยา COME และ GO นี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างมโนทัศน์เรื่องเวลา 2 แบบ คือ เวลาเคลื่อนที่ (moving time model) และตัวเราเคลื่อนที่ (moving ego model) ในต้นแบบแรก ผู้ประสบ เหตุการณ์ซึ่งอาจแสดงออกหรือแสดงออกผ่านรูปภาษาอย่าง ฉั้น เรียกว่า “ตัวเรา” (ego) สถานที่ ของตัวเราแสดงประสบการณ์ที่อยู่ ณ ปัจจุบัน ในต้นแบบนี้ตัวเราอยู่กับที่ ส่วนการเคลื่อนที่ของ เวลาและเหตุการณ์ถูกมองว่าเป็นวัตถุที่เคลื่อนที่ ต้นแบบเวลาเคลื่อนที่นี้ซ่อนอยู่ในการ เปลี่ยนแปลงความหมายของ COME ไปสู่อนาคตหรือการก้าวไปข้างหน้า (prospective / future markers) และ GO ไปสู่อดีต (perfect / near past markers) ในต้นแบบนี้เวลาในอนาคตเคลื่อนที่ เข้าหาเรา โดยเราอยู่ที่เวลาปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิง และเวลาที่อยู่หลังเราคือเวลาอดีต ความหมายของ COME ที่แสดงความมีขอบเขตของเหตุการณ์ว่าสิ้นสุดที่เป้าหมายจึงสัมพันธ์กับ ความหมายอนาคต ส่วนความหมายของ GO ที่เป็นการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงจึงสัมพันธ์กับ ความหมายอดีต ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 ความหมายอนาคตของ COME และความหมายอดีตของ GO ในต้นแบบเวลาเคลื่อนที่ (Moving-Time Model)

ในภาพที่ 5.1 จุดสีดำแทนจุดอ้างอิงของเราที่อยู่ ณ เวลาปัจจุบัน จุดสีเทาแทนเวลาและเส้นที่มีหัวลูกศรแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ ในภาพนี้จุดสีเทาเรียงตามเส้นของลูกศรแสดงว่าเวลาเคลื่อนที่ และการเคลื่อนที่ของเวลานี้เป็นการเคลื่อนที่เข้าหาตัวเราที่เป็นจุดสีดำ

ส่วนการเปลี่ยนแปลงความหมายของ COME ไปสู่ออดีต (perfect / near past markers) และ GO ไปสู่ออนาคตหรือการก้าวไปข้างหน้า (prospective / future markers) เกี่ยวข้องกับต้นแบบตัวเราเคลื่อนที่ ในต้นแบบนี้เวลาถูกสร้างมโนทัศน์เป็นสถานที่ให้ตัวเราเคลื่อนที่ผ่านไปสู่วช่วงเวลาเฉพาะเจาะจง โดยเวลาในอนาคตอยู่ข้างหน้าตัวเรา และตัวเราซึ่งอยู่ที่ปัจจุบันเคลื่อนที่มุ่งสู่ออนาคต ส่วนเวลาในอดีตที่อยู่ข้างหลังตัวเราเป็นสถานที่ที่ตัวเราเคลื่อนที่ผ่านไปแล้ว ดังนั้นคุณสมบัติความมีขอบเขตของเหตุการณ์จึงสัมพันธ์กับความหมายของ GO ที่แสดงอนาคตนี้ นั่นคือ อนาคตเป็นเป้าหมาย ส่วนความหมายของ COME ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงจึงสัมพันธ์กับความหมายอดีตหรือความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ นั่นคือ เหตุการณ์นั้นสิ้นสุดลง ณ เวลาปัจจุบันหรือ ณ เวลาที่อ้างอิง (อดีต) หรือเหตุการณ์ที่สิ้นสุดนั้นมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ปัจจุบัน (ความสมบูรณ์ของเหตุการณ์) ดังภาพต่อไป

ภาพที่ 5.2 ความหมายอดีตของ COME และความหมายอนาคตของ GO ในต้นแบบตัวเราเคลื่อนที่ (Ego-Time Model)

ในภาพที่ 5.2 จุดสีดำแทนจุดอ้างอิงของเราที่อยู่ ณ เวลาปัจจุบัน จุดสีเทาแทนเวลาและเส้นที่มีหัวลูกศรแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ ในภาพนี้จุดสีเทาถูกมองเป็นสถานที่ให้ตัวเราเคลื่อนที่ไปตามเส้นที่มีหัวลูกศร การเคลื่อนที่ของเราคือการเคลื่อนที่จากเวลาในอดีตมุ่งสู่เวลาในอนาคตโดยผ่านจุดอ้างอิงของเรา

จะเห็นได้ว่า คำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ เป็นคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่สามารถมีความหมายหรือหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้เป็นจำนวนมาก การขยายความหมาย/หน้าที่ของคำกริยา COME และ GO นี้มีระบบและความเป็นสากล ในเรื่องของการมีความหมายทิศทางและลักษณะของเหตุการณ์ที่มีขอบเขตหรือไม่มีขอบเขตร่วมกันแม้ว่าจะสูญเสียความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพไป ซึ่งคุณสมบัติทางความหมายดังกล่าวส่งผลให้คำกริยา COME และ GO มีความหมายทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย และความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นก็จะเป็นแบบทิศทางเดียว

เนื่องจากในภาษาไทยมีคำกริยา “ไป” และ “มา” เช่นเดียวกัน จึงน่าสนใจว่าคำกริยาทั้งสองคำนี้ในภาษาไทยสอดคล้องกับความเป็นระบบและความเป็นสากลข้างต้นมากน้อยเพียงใด ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

5.2.3 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ คำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยกับความเป็นระบบของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO

เช่นเดียวกับภาษา COME และ GO ในภาษาต่างๆ คำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยได้เปลี่ยนแปลงจากความหมายแสดงการเคลื่อนที่โดยสัมพันธ์กับสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไปสู่ความหมายเชิงไวยากรณ์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบสากลที่พบในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ ที่เป็นแบบทิศทางเดียว กล่าวคือ เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยปรากฏเป็นกริยาตัวเดียวในประโยค จะแสดงความหมายพื้นฐาน นั่นคือ คำกริยา “ไป” แสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด และคำกริยา “มา” แสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่สถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏในตำแหน่งอื่นร่วมกับคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง ซึ่งเป็นหน่วยสร้างที่มีกริยาเรียงต่อกันสองคำขึ้นไป โดยไม่มีคำใดมาคั่นกลาง ยกเว้นนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยาในหน่วยสร้างนั้น คำกริยา “ไป” และ “มา” จะแสดงความหมายเชิงไวยากรณ์ ดังนี้

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” เป็นกริยานำในหน่วยสร้างกริยาเรียง และปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำเชิงกายภาพจะแสดงความหมายวัตถุประสงค์ของการเคลื่อนที่ โดย

ประธานจะเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงเพื่อกระทำกริยาที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “ไป” และ “มา” (Muansuwan, 2001; กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2549; ชาฎิณี มณีนาวาชัย, 2551) เช่น

(9) สมฤดีไปดูหนังกับเพื่อน

(10) สมฤดีมาดูหนังกับเพื่อน

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” เป็นกริยานำในหน่วยสร้างกริยาเรียง และปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำเชิงกายภาพจะแสดงความหมายวัตถุประสงค์ของการเคลื่อนที่ โดยประธานจะเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงเพื่อกระทำกริยาที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา “ไป” และ “มา” (Muansuwan, 2001; กิ่งกาญจน์ 2549; ชาฎิณี มณีนาวาชัย, 2551) เช่น

(11) แดงจะไปรู้สี่กอะไร

(12) แดงจะมารู้สี่กอะไร

ในตัวอย่างข้างต้น คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่ออกจากหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำเหตุการณ์รู้สึกในความคิดของผู้พูด นอกจากนี้ เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” เป็นกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะเสริมความหมายเชิงทิศทางทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่หรือเปลี่ยนสถานที่ คำกริยา “ไป” และ “มา” จะแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ปรากฏนำหน้าว่าออกจากจุดอ้างอิงหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด (Rangkupan, 1992; ชาฎิณี มณีนาวาชัย, 2551) เช่น

(13) น้องนกเอาของเล่นไปโรงเรียน

(14) น้องนกเอาของเล่นมาโรงเรียน

เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาประเภทอื่นที่ไม่ใช่คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ จะแสดงทิศทางของการกระทำแบบอุปลักษณะในเชิงเวลา เช่น เมื่อคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำ เหตุการณ์ดำเนินออกจากจุดอ้างอิงหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดบนเส้นเวลา เช่น

(15) เขานั่งทำงานไปเรื่อยๆ

(16) เขานั่งทำงานมาเรื่อยๆ

ในประโยคข้างต้น คำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำทำงาน จะแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ทำงานเหมือนกัน แต่มีมุมมองต่อเหตุการณ์ต่างกัน คำกริยา “ไป” แสดงว่าจากเหตุการณ์ปัจจุบันที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด เหตุการณ์ทำงานดำเนินต่อไปในอนาคต ทำให้ตีความความหมายของ “ไป” ในบริบทนี้ว่าแสดงการณ์ลักษณะไม่สมบูรณ์ (imperfective) ส่วนคำกริยา “มา” แสดงว่าเหตุการณ์นั้นดำเนินต่อมาจนถึงเวลาปัจจุบันที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ โดยที่เหตุการณ์การทำงานนั้นอาจดำเนินต่อหรือไม่ก็ได้ ทำให้ตีความความหมายของ “มา” ในบริบทนี้ว่าแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทความต่อเนื่องของเหตุการณ์ที่เกิดก่อนเวลาที่อ้างอิง (anterior continuing) นั้นหมายความว่า คำกริยา “มา” เน้นที่ช่วงเวลาในอดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนคำกริยา “ไป” เน้นที่เหตุการณ์จากปัจจุบันไป

หากคำกริยา “ไป” และ “มา” ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงสภาพ คำกริยา “ไป” จะแสดงการณ์ลักษณะแบบสมบูรณ์ (perfective) ประเภทการเปลี่ยนแปลงสภาพ คำกริยา “ไป” แสดงความหมายโดยนัยของการออกจากสภาพเดิมซึ่งเป็นสภาพปกติที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ ส่วนคำกริยา “มา” จะแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าหรือความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ประเภทการมีอยู่ของสภาพ (state-exists) ตัวอย่างเช่น

(17) สมชายหลับไป

(18) หน้าเธอไปเปื้อนอะไรมา

ในประโยคแรก “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมปชัญญะ หลับ จึงถูกมองว่าเหตุการณ์ก่อนหน้าสภาพการหลับในปัจจุบันได้สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์ และแสดงนัยของการสิ้นสุดของเหตุการณ์ต้นว่าเป็นการออกไปจากสภาพเดิม (การตื่น) ซึ่งผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงไว้ไปสู่สภาพใหม่ (การหลับ) ส่วนประโยคที่สอง คำกริยา “มา” ที่ปรากฏตามหลังคำกริยา “ไป” แสดงว่าผู้กระทำหรือประธานได้เคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดและเกิดเหตุการณ์หนึ่งขึ้น เมื่อผู้กระทำ/ประธานได้เคลื่อนที่กลับเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูด ผู้กระทำ/ประธานมีสภาพ เปื้อน การเคลื่อนที่ของ “ไป” ในที่นี้ตีความเชิงวัจนปฏิบัติได้ว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นและสิ้นสุดลง และเกิดสภาพเปื้อนสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ณ เวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ

นอกจากนั้น เมื่อคำกริยา ไป ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการประเมินค่า เช่น สวย เตี้ย ขาว จะแสดงว่าประธานของประโยคมีคุณภาพหรือปริมาณที่เกินความพอดีในมุมมองของผู้พูด ความหมายการเกินพอดีนี้เป็นผลจากการอุปลักษณะ กล่าวคือ จุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่คุณภาพหรือ

ปริมาณที่เหมาะสมในความคิดของเขา และสิ่งที่ไม่ตรงกับความคิดของเขาเป็นสิ่งที่ออกจากจุดอ้างอิง เช่น

(19) ขนมถ้วยนี้หวานไป

ในประโยคข้างต้น ผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงไว้ที่รสชาติหวานอย่างเหมาะสมในความคิดของเขา เมื่อขนมมีรสชาติไม่ตรงกับสิ่งที่เขาคิดไว้ ผู้พูดจึงใช้ “ไป” ขยายคำกริยาแสดงการประเมินค่า หวาน เพื่อแสดงว่าคุณภาพของขนมในแง่ลบนี้เป็นสิ่งที่ออกจากคุณภาพที่ผู้พูดคาดหวังไว้

นอกจากคำกริยา “ไป” และ “มา” จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือขยายความหมายแบบทิศทางเดียวแล้ว ในการขยายความหมายนั้นแม้ว่าความหมายการเคลื่อนที่จริงจะหายไป แต่คุณสมบัติเรื่องทิศทางของการเคลื่อนที่โดยสัมพันธ์กับจุดอ้างอิงของคำกริยา “ไป” และ “มา” ยังคงอยู่ ตัวอย่างเช่น

(20) เขาเดินไปตลาด

(21) เขานั่งมานาน

ในประโยคแรกคำกริยา “ไป” แสดงความหมายเสริมในเรื่องของทิศทางเชิงพื้นที่ให้แก่คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ เดิน ว่าประธานกระทำกริยานี้ในทิศทางออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูด ในขณะที่ประโยคที่สองคำกริยา “มา” แสดงความหมายเสริมในเรื่องทิศทางเชิงเวลาของเหตุการณ์การนั่งมากกว่าจะแสดงทิศทางเชิงพื้นที่ นั่นคือ “มา” เสริมความหมายของคำกริยาแสดงการกระทำ นั่ง ว่าประธานกระทำกริยานี้ในอดีตเรื่อยมาจนถึงเวลาปัจจุบันซึ่งเป็นเวลาที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ จะเห็นได้ว่าทั้งสองความหมายได้สูญเสียความหมายการเคลื่อนที่ไป และคงความหมายเรื่องของทิศทาง ซึ่งเหมือนกับองค์ประกอบทางความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่นๆ ที่ขยายออกไปจากความหมายพื้นฐาน

จะเห็นได้ว่า ในการขยายความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” จากความหมายพื้นฐานองค์ประกอบทางความหมายบางส่วนหายไป และยังคงองค์ประกอบทางความหมายบางส่วนไว้ กล่าวคือ ความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพหายไป ความหมายที่เหลืออยู่คือทิศทางของการเคลื่อนที่ที่สัมพันธ์กับจุดอ้างอิงของผู้พูด โดยทิศทางการเคลื่อนที่นั้นอาจเป็นแบบรูปธรรมหรือนามธรรม ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ “ไป” และ “มา” ปราบปราม การสูญเสียความหมายการเคลื่อนที่ของคำกริยา “ไป” และ “มา” นี้สอดคล้องกับลักษณะการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ ที่ยังรักษาทิศทางหรือเส้นทางของการเคลื่อนที่และจุดอ้างอิงของผู้พูดเอาไว้ในทุกความหมายที่กลายเป็นคำไวยากรณ์

เมื่อเปรียบเทียบความหมายที่ขยายออกจากความหมายพื้นฐานของคำกริยา “ไป” และ “มา” กับความหมายขยายของคำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่นๆ จะพบว่ามีความเหมือนกัน และแตกต่างกันดังสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา COME และ GO ในภาษาต่างๆ และในภาษาไทย

ความหมายทางไวยากรณ์	COME	มา	GO	ไป
1. การแสดงทิศทางที่สัมพันธ์กับศูนย์กลางการบ่งชี้: การเข้าสู่และการออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูด (venitive vs. andative)	✓	✓	✓	✓
2. การเน้นที่จุดเริ่มต้นหรือเป้าหมาย: COME การออกจากต้นทาง (ablative) และ GO การมุ่งไปยังเป้าหมาย (allative)	✓	✗	✓	✗
3. การเปลี่ยนแปลงสภาพ (change of state)	✓	✓	✓	✓
4. การตามกันมา (consecutive)	✓	✗	✓	✗
5. ความต่อเนื่อง (continuous)	✓	✓	✓	✓
6. การกระตุ้น (hortative)	✓	✗	✓	✗
7. อนาคต (future)	✓	✗	✓	✗
8. วัตถุประสงค์ (purposive)	✓	✓	✓	✓
9. อดีตอันใกล้ (near past)	✓	✗	✗	✗
10. ผู้รับประโยชน์ (benefactive)	✓	✗	✗	✗
11. ความใกล้ชิด (proximative)	✓	✗	✗	✗
12. คำบ่งชี้แสดงความห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้ (distal demonstrative)	✗	✗	✓	✗
13. การเกิดประจำ (habitual)	✗	✗	✓	✗
14. ความห่างเชิงระยะทางระหว่างเหตุการณ์	✗	✓	✗	✓

ความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยที่เหมือนกับความหมายขยายของคำกริยา COME และ GO มี 5 ความหมาย คือ 1) ทิศทางที่สัมพันธ์กับศูนย์กลางการบ่งชี้ คำกริยา “ไป” แสดงการออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ ส่วนคำกริยา “มา” แสดงการเข้าสู่ศูนย์กลางการบ่งชี้ โดยปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ 2) การเปลี่ยนแปลงสภาพ คำกริยา “ไป” แสดงการออกจากสภาพเก่าหรือสภาพก่อนหน้า ขณะที่คำกริยา “มา” แสดงการเข้าสู่สภาพใหม่หรือสภาพปัจจุบัน โดยปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงสภาพ 3) ความต่อเนื่องของเหตุการณ์ คำกริยา “ไป” แสดงว่าจากเหตุการณ์ปัจจุบันที่เป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด เหตุการณ์นั้นดำเนินต่อไปในอนาคต ส่วนคำกริยา “มา” แสดงว่าเหตุการณ์นั้นดำเนินต่อมาจากจนถึงเวลาปัจจุบันที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ โดยที่เหตุการณ์การนั้นอาจดำเนินต่อหรือไม่ก็ได้ และ 4) วัตถุประสงค์ คำกริยา “ไป” และ “มา” แสดงการเคลื่อนที่ออกจากหรือเข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่าง

ส่วนความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ที่มีความหมายขยายแตกต่างออกไปจากความหมายขยายของคำกริยา COME และ GO ในภาษาอื่นๆ มี 9 ความหมาย ได้แก่ 1) การเน้นที่จุดเริ่มต้นหรือเป้าหมาย 2) การตามกันมา 3) การกระตุ้น 4) อนาคต 5) อดีตอันใกล้หรืออดีตที่เพิ่งผ่านไป 6) ความใกล้ชิด 7) คำบ่งชี้แสดงความห่างจากศูนย์กลางการบ่งชี้ และ 8) การเกิดประจำ

สำหรับความหมายการกระตุ้น (hortative) ผู้วิจัยเห็นว่าในภาษาไทยคำกริยา “ไป” และ “มา” สามารถแสดงความหมายนี้ได้ โดยปรากฏในประโยคคำสั่ง เช่น *ไปนะ มาสิ* แต่ความหมายดังกล่าวใช้บริบทในการช่วยตีความ ไม่ใช่กลายเป็นคำไวยากรณ์เหมือนกับในภาษาอื่นที่คำกริยา COME และ GO กลายเป็นคำบ่งชี้แสดงการกระตุ้นหรือเกิดในบริบทที่เฉพาะอย่างเช่นภาษาอังกฤษที่ปรากฏในประโยคคำสั่งที่มีกริยาเรียงต่อกัน เช่น *We go watch a match every week*. นอกจากนี้คำกริยาทั้งสองที่แสดงความหมายนี้มักพบในภาษาพูด ซึ่งอาจมีการออกเสียงที่ต่างจากรูปเขียน เช่น การทำเสียงสูง *ไปอาบน้ำไป* หรือลดเสียงสระลง *มากินข้าวมา* แต่ข้อมูลที่น่ามาใช้วิเคราะห์ในงานนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ซึ่งเป็นภาษาเขียน ดังนั้นเวลาที่ค้นหาคำกริยา “ไป” และ “มา” จึงไม่พบรูปแปรดังกล่าว

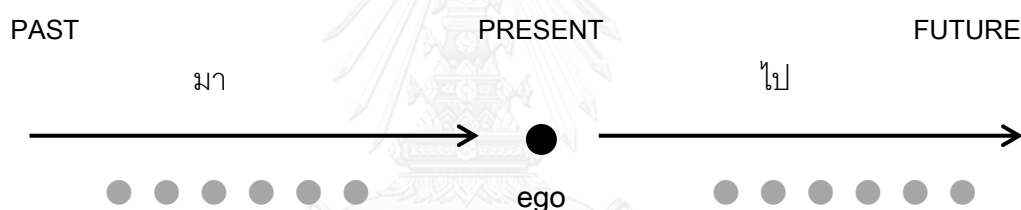
นอกจากจะมีความหมายบางความหมายที่สอดคล้องกับความหมายในลักษณะข้ามภาษาแล้ว ในกระบวนการสร้างมโนทัศน์เรื่องเวลาของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยยังสามารถอธิบายได้ด้วยต้นแบบตัวเราเคลื่อนที่ (moving ego model) กล่าวคือ เวลาถูกมองว่าเป็นสถานที่ซึ่งมีอนาคตอยู่ข้างหน้าตัวเรา และตัวเราเคลื่อนที่ผ่านไปข้างหน้า ดังนั้นคำกริยา “ไป” ซึ่งแสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดจึงแสดงนัยถึงเวลาอนาคต/การณ์ลักษณะไม่

สมบุรณ์ (imperfective) ส่วนคำกริยา “มา” ซึ่งแสดงการเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดแสดงนัยถึงเหตุการณ์ก่อนหน้าหรือความสมบุรณ์ของเหตุการณ์ (anterior/perfect) ตัวอย่างเช่น

(22) แจ๋วรอจิวไปเรื่อย ๆ

(23) เขานึกถึงเรื่องนี้มาตลอดทาง

ในประโยคแรก แจ๋วรอจิวไปเรื่อย ๆ คำกริยา “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่กินระยะเวลาและไม่แสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ “ไป” แสดงความหมายโดยนัยว่าเหตุการณ์การรอได้เคลื่อนที่ออกไปจากเวลาปัจจุบันซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดไปสู่เวลาในอนาคตที่อยู่ข้างหน้า ส่วนประโยคที่สอง เขานึกถึงเรื่องนี้มาตลอดทาง คำกริยา “มา” แสดงนัยว่าเหตุการณ์การนึกได้เริ่มในอดีตและดำเนินมาถึงเวลาปัจจุบันที่ผู้พูดวางจุดอ้างอิงไว้ ซึ่งแสดงเหตุการณ์ก่อนหน้าหรือความสมบุรณ์ของเหตุการณ์ประเภทความต่อเนื่องของเหตุการณ์ที่เกิดก่อนเวลาที่อ้างอิงหรือเวลาที่กล่าวถ้อยคำ (anterior continuing) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.3 ความหมายเหตุการณ์ก่อนหน้า/ความสมบุรณ์ของเหตุการณ์ของ “มา” และความหมายอนาคตของ “ไป” ในต้นแบบตัวเราเคลื่อนที่ (Ego-Time Model)

จะเห็นได้ว่า ความหมายต่างๆ ที่ขยายออกไปเป็นแบบทิศทางเดียว คือ มีความหมายแบบไวยากรณ์มากขึ้น และความหมายที่ขยายออกยังมีคุณสมบัติทางความหมายในเรื่องของทิศทางร่วมกัน อีกทั้งยังสามารถอธิบายได้ด้วยการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับเวลาด้วยต้นแบบตัวเราเคลื่อนที่ได้เช่นเดียวกับภาษาอื่นๆ ด้วย

5.2.4 ลักษณะเด่นของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์

การขยายความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยมีเอกลักษณ์ แตกต่างจากภาษาอื่น ดังนี้ ประการแรก แม้ว่าการขยายความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยจะเกิดในบริบทที่เฉพาะเหมือนกับภาษาอื่นๆ เช่น ในภาษาอังกฤษ *be going to* > future ในภาษาสเปน *venir* ‘come’ + present participle > คำบ่งชี้เหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ (progressive marker) (Bybee and Dahl, 1989) และในภาษาจีน คำกริยา + *qu* > past และ

คำกริยา + *lái* > future หรือ past เมื่อปรากฏตามหลังคำกริยาที่ไม่ใช่คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ (Xu, 2008: 185) แต่ในบริบทที่เฉพาะของคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยนั้น ตำแหน่งและประเภทของคำกริยาที่ปรากฏร่วมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงความหมาย และยังทำให้ความหมายที่ขยายออกไปแต่ละความหมายมีความชัดเจนและแยกขาดออกจากกันได้ ในขณะที่ภาษาอื่นไม่มีข้อจำกัดเช่นนี้ กล่าวคือ ตำแหน่งของคำกริยามีส่วนช่วยในการตีความความหมายว่าจะแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่แบบใด เช่น

(24) *เขามานอนแล้ว*

(25) *เขานอนมาแล้ว*

ในประโยคแรก คำกริยา “มา” อยู่ตำแหน่งหน้าคำกริยา ซึ่งแสดงความหมายวัตถุประสงค์ของการเคลื่อนที่ คือ ประธานเคลื่อนที่เข้าสู่จุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำเหตุการณ์นอน ในขณะที่ในประโยคที่สอง คำกริยา “มา” ตามหลังคำกริยาตัวแรก ทำหน้าที่เสริมความหมายให้คำกริยาที่อยู่ข้างหน้า (นอน) แต่เนื่องจากเหตุการณ์นอนไม่ใช่การเคลื่อนที่ “มา” จึงขยายความหมายของการนอนในเรื่องทิศทางเชิงเวลาว่าเหตุการณ์นี้ได้เกิดขึ้นในอดีตและสิ้นสุดลง ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำ หรือ ณ เวลาที่อ้างอิงซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

นอกจากนี้ประเภทของคำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา “ไป” และ “มา” ในหน่วยสร้างกริยาเรียงมีส่วนในการตีความความหมายของคำกริยา “ไป” และ “มา” ว่าเป็นการเคลื่อนที่แบบนามธรรมในลักษณะใด ตัวอย่างเช่น

(26) *เธอไปจ่ายตลาด*

(27) *เธอจะไปคิดมากทำไมเนี่ย*

(28) *เขาก็อ้วนไป*

(29) *ปล่อยเขานั่งคอยไป*

ในประโยค (26) และ (27) คำกริยา “ไป” ปรากฏเป็นกริยานำซึ่งน่าจะแสดงความหมายเหมือนกัน แต่คำกริยา *จ่ายตลาด* ที่ตามหลัง ในประโยคแรกทำให้ตีความว่าการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดเป็นการเคลื่อนที่เชิงกายภาพเพื่อไปทำกริยานั้น ในขณะที่คำกริยา *คิด* มีความหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการตีความการเคลื่อนที่เชิงกายภาพ “ไป” ในประโยคนี้จึงแสดงการเคลื่อนที่ในสมอง (mental motion) ว่าประธานของประโยคกำลังเปลี่ยนการกระทำจากเหตุการณ์หนึ่งไปสู่อีกเหตุการณ์ ในความรู้สึกของผู้พูดเหตุการณ์การคิดอยู่ห่างจากจุดอ้างอิงของผู้พูดซึ่ง

เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือ ณ เวลาที่อ้างอิง ดังนั้นประธานจึงต้องเดินทางออกจากจุดอ้างอิงไปทำเหตุการณ์ดังกล่าว

ส่วนในประโยค (28) และ (29) คำกริยา "ไป" ปรากฏในตำแหน่งกริยาทำยเหมือนกัน แต่กลับแสดงความหมายในเชิงอุปลักษณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในประโยคแรกคำกริยา *อ้วน* เป็นคำกริยาแสดงการประเมินค่า ทำให้การเคลื่อนที่ของ "ไป" ถูกตีความในแง่ของทัศนคติหรือมุมมองที่ผู้พูดมีต่อสิ่งนั้นว่าไม่ตรงกับสิ่งที่เขาคาดหวัง การเคลื่อนที่ของ "ไป" จึงเป็นการออกจากคุณภาพที่เขาคาดหวังไว้ "ไป" ในบริบทนี้จึงแสดงความหมายการเกินพอดี ในขณะที่ประโยคที่สองคำกริยา *คอย* เป็นคำกริยาแสดงการกระทำไม่ใช้การเคลื่อนที่ จึงทำให้ตีความ "ไป" ในบริบทนี้ในเชิงเวลาได้ว่า เหตุการณ์นี้ได้ดำเนินมาถึงปัจจุบันและยังไม่สิ้นสุด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยคำหรือ ณ เวลาที่อ้างอิงซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด

ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งของการขยายความหมายของคำกริยา "ไป" และ "มา" ในภาษาไทยคือความสอดคล้องกันทางความหมายระหว่างคำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา "ไป" และ "มา" ที่อยู่ในตำแหน่งทำยของหน่วยสร้างกริยาเรียง สังเกตได้ว่าคำกริยาแสดงคำกริยาที่แสดงการสูญเสีย การดับสลาย การสูญสิ้นสัมพัทธ์ัญณะ และคำกริยาแสดงการประเมินค่าจะปรากฏร่วมกับคำกริยา "ไป" เท่านั้น หากปรากฏร่วมกับคำกริยา มา จะฟังแปลกหูหรือผิดไวยากรณ์ ตัวอย่างเช่น

(30) ก. ขาดแตกไป

ข. *ขาดแตกมา

(31) ก. เขาฝันไป

ข. *เขาฝันมา

(32) ก. ก้นตั้งสูงไป

ข. *ก้นตั้งสูงมา

ในตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำกริยา "ไป" มีบริบทที่เฉพาะในการปรากฏ โดยคำกริยาที่ปรากฏร่วมจะต้องมีความหมายที่สอดคล้องกับทิศทางของคำกริยา "ไป" กล่าวคือ จุดอ้างอิงของผู้พูดโดยทั่วไปจะอยู่ที่สภาพปกติ เช่น ความสมบูรณ์ของแก้ว และการมีสติหรือตื่น แต่เมื่อคำกริยานั้นแสดงสภาพที่ไม่ปกติ คำกริยา "ไป" จึงสามารถใช้กับบริบทนี้ได้ เนื่องจากแสดงการออกจากจุดอ้างอิง นั่นคือ ออกจากสภาพปกติไปสู่สภาพใหม่ คือสภาพแตกและการไม่มีสติหรือการฝัน

ในขณะที่คำกริยา “มา” แสดงการเข้าสู่จุดอ้างอิงซึ่งเป็นสภาพปกติ ความหมายของคำกริยาประเภทนี้จึงไม่สอดคล้องกับความหมายของ “มา”

เช่นเดียวกับการขยายความหมายของคำกริยา “ไป” ในประโยคแรก ประโยคที่สอง คำกริยา “ไป” แสดงความหมายการเกินพอดี ตามปกติจุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่คุณภาพหรือปริมาณปกติในทัศนคติของผู้พูด หากสิ่งที่ประเมินไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้พูดคิดไว้ แสดงว่าสิ่งนั้นออกไปจากคุณภาพหรือปริมาณที่เป็นจุดอ้างอิง ซึ่งเป็นการประเมินในแง่ลบ ในที่นี้จึงต้องใช้ “ไป” ในขณะที่ใช้ “มา” ไม่ได้เนื่องจากคำกริยา “มา” แสดงการเข้าสู่จุดอ้างอิงที่เป็นคุณภาพหรือปริมาณปกติ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของคลาร์กที่ว่า คำกริยา “ไป” แสดงนัยของความเห็นในแง่ลบหรือเป็นกลาง ส่วนคำกริยา “มา” แสดงนัยของการยอมรับจากผู้พูดหรือสาธารณะชนซึ่งเป็นการประเมินในแง่ดี (Clark, 1974: 317)

ลักษณะที่น่าสนใจประการสุดท้ายคือการแสดงการณัลักษณะของคำกริยาทั้งสองได้หลายแบบ ซึ่งต่างจากคำบ่งชี้การณัลักษณะในภาษาอื่นที่จะแสดงการณัลักษณะเดียว กล่าวคือ คำกริยา “ไป” สามารถแสดงได้ทั้งการณัลักษณะสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ ส่วนคำกริยา “มา” แสดงได้ทั้งเหตุการณ์ก่อนหน้าประเภทแง่ของผล เหตุการณ์ต่อเนื่อง และการมีอยู่ของสภาพ ความหมายการณัลักษณะเหล่านี้แปรไปตามคำกริยาที่ปรากฏร่วม จึงเป็นไปได้ว่าคำกริยาทั้งสองอาจยังไม่ได้กลายเป็นคำบ่งชี้การณัลักษณะอย่างเต็มรูปแบบ

งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มองว่า ความหมายเชิงเวลาของคำกริยา “ไป” และ “มา” เป็นการแสดงการณัลักษณะ ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางกระบวนการกลายเป็นคำไวยการณั แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะความหมายหรือหน้าที่ของคำกริยาทั้งสองคำนี้ในประโยคกลับพบว่าไม่ตรงกับคำจำกัดความเรื่องการณัลักษณะ ตัวอย่างเช่น การณัลักษณะไม่สมบูรณ์เป็นเหตุการณ์ที่ถูกมองว่าไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ นั้นหมายความว่าเหตุการณ์ยังคงดำเนินอยู่ เมื่อ “ไป” ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงเหตุการณ์พลวัตที่มีกินเวลาและไม่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ จะแสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์ แต่ตัวคำกริยา “ไป” เองไม่ได้มีความหมายที่แสดงว่าเหตุการณ์ยังไม่จบลงอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากคำกริยาแสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์อยู่แล้ว คำกริยา “ไป” เพียงแค่เน้นมุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ที่ยังไม่จบลงเท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน คำกริยา “มา” ที่แสดงความหมายเหตุการณ์ก่อนหน้าที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ปัจจุบัน (anterior) มักปรากฏร่วมกับคำบ่งชี้การณัลักษณะ แล้ว ซึ่งแสดงความหมายเดียวกัน คำที่มีความหมายเหมือนกันจึงน่าจะใช้แทนกันหรือเกิดสับสนหลีกกัน แต่กลับพบว่า “มา”

กับ “แล้ว” เกิดคู่กันเป็นจำนวนมาก จึงเป็นไปได้ว่าคำกริยา “มา” อาจยังไม่พัฒนาจนกลายเป็น คำบ่งชี้การณั้ลักษณะเหมือนกับคำว่า “แล้ว” แต่มีความหมายอื่นในประโยค นั่นคือ การแสดง จุดอ้างอิงบนเส้นเวลาของผู้พูดโดยเน้นที่มุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ในเวลาปัจจุบันว่าเป็น การดำเนินมาจากอดีตหรือเป็นผลมาจากเหตุการณ์ที่จบลงแล้วในอดีต

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคตดังต่อไปนี้

- 5.3.1 งานวิจัยชิ้นนี้สามารถเป็นตัวอย่างให้แก่งานชิ้นอื่นในการวิเคราะห์ความเป็นอัติวิสัย ที่สามารถแฝงในปรากฏการณ์อื่นได้ เช่น งานแปล การศึกษาภาษาแปลข้ามภาษาจะทำให้เห็นการมองเหตุการณ์ของผู้พูดภาษานั้นว่ามีความเป็นอัติวิสัยเหมือนหรือต่างจากภาษาต้นทางอย่างไร
- 5.3.2 เนื่องจากในภาษาไทยมีคำกริยาที่สามารถขยายความหมายออกไปจากความหมายพื้นฐานจำนวนมาก การศึกษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และ อรรถศาสตร์ของคำกริยาเหล่านั้นโดยอ้างอิงกับแบบลักษณ์ภาษาจะทำให้ผลการ วิเคราะห์ของงานวิจัยชิ้นนี้น่าสนใจมากขึ้นว่ามีลักษณะที่เหมือนหรือเอกลักษณ์ แตกต่างจากแบบลักษณ์ภาษาอย่างไร
- 5.3.3 ในการศึกษาการขยายความหมายของคำกริยาในภาษาไทย ผู้วิจัยเห็นว่าตำแหน่ง ของคำกริยาในหน่วยสร้างกริยาเรียงมีผลอย่างมากต่อการขยายความหมาย ดังนั้น ในการศึกษาหัวข้อดังกล่าว การวิเคราะห์ความหมายตามตำแหน่งของคำกริยาใน หน่วยสร้างน่าจะช่วยให้แยกแยะความหมายได้ชัดเจนขึ้น
- 5.3.4 ผลของงานวิจัยชิ้นนี้สามารถเป็นแนวทางในการเรียนการสอนภาษาไทยให้ ชาวต่างชาติต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2549). หน่วยสร้างกริยาเรียงต้นแบบในภาษาไทย หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในไวยากรณ์ไทย: หน่วยสร้างคุณานุประโยค หน่วยสร้างประโยคเต็มเต็ม หน่วยสร้างกริยาเรียง และหน่วยสร้างกรรมวาจก (หน้า. 66-173). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คเชนทร์ ตัญศิริ. (2548). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์กับการณ์ลักษณะประจำคำ: กรณีศึกษาโครงสร้างอกรรมแบบสลับในภาษาไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาวนิณี มณีนาวาชัย. (2551). การศึกษาสมมูลภาพในการแปลคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยเป็นภาษาเยอรมันในงานวรรณกรรมนวนิยายแปล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาวนิณี มณีนาวาชัย และกึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2559). "การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา ไป เป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะ," วารสารมนุษยศาสตร์ ปีที่ 23, ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2559), 39-69.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊กส์พับลิเคชันส์.
- สิทธิชัย สาเอี่ยม. (2539). การพรรณาสถานที่และการบ่งชี้สถานที่ในภาษาอีสาน. (ปริญญาโทมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ภาษาอังกฤษ

- Benveniste, E. (1971). *Problems in General Linguistics*. (trans. M.E. Meek). Coral Gables, FL: University of Miami press.
- Bickner, R. J. (1989). Directional modification in Thai fiction: The use of 'come' and 'go' in text building. *Pacific Linguistics. Series A. Occasional Papers*(80), 15-79.
- Bourdin, P. (2002). The grammaticalization of deictic directionals into modulators of temporal distance. *Typological Studies in Language*, 49, 181-200.

- Bourdin, P. (2008). On the grammaticalization of 'come' and 'go' into markers of textual connectivity. *María José López-Couso, Elena Seoane (éds.) Rethinking grammaticalization: new perspectives*, 37-60.
- Bühler, K. (1990). *Theory of language: The representational function of language* (Vol. 25): John Benjamins Publishing.
- Bybee, J., Perkins, R., & Pagliuca, W. (1994). *The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in the Languages of the World*: University of Chicago Press.
- Bybee, J. L. (1985). *Morphology: A study of the relation between meaning and form*. Amsterdam: John Benjamins.
- Bybee, J. L. (1988). Semantic substance vs. contrast in the development of grammatical meaning. *Berkeley Linguistics Society*, 14, 247-264
- Bybee, J. L. P., W. and Perkins, R. D. (1991). Back to the future. In E. C. T. B. Heine (Ed.), *Approaches to grammaticalization (volume 2)* (pp. 17-58). Amsterdam: John Benjamins.
- Clark, E. V. (1974). Normal states and evaluative viewpoints. *Language*, 316-332.
- Clark, E. V., & Garnica, O. K. (1974). Is he coming or going? On the acquisition of deictic verbs. *Journal of verbal learning and verbal behavior*, 13(5), 559-572.
- Comrie, B. (1976). *Aspect: An introduction to verbal aspect and related problems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Croft, W. (2003). *Typology and universals* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Croft, W., & Cruse, A. D. (2004). *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dayley, J. (1985). *Tzutujil Grammar*. Berkeley: University of California Press.
- De Smet, H., & Verstraete, J. C. (2006). Coming to terms with subjectivity. *Cognitive Linguistics*, 17, 365-392.
- Delancey, S. (1985). Etymological notes on Tibeto-Burman case particles. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area*, 8(1), 59-77.
- Dixon, R. M. W. (1977). *A grammar of Yidin*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Emanatian, M. (1991). *Grammatical Polysemy: The Systematicity of Multiple Meanings in Grammar*. (Ph.D. Dissertation), University of California, Berkeley.
- Fauconnier, G. a. S., Eve. . (1996). *Spaces, Worlds, and Grammar*. Chicago: University of Chicago Press.
- Filipović, L. (2007). *Talking about Motion: A Crosslinguistic Investigation of Lexicalization Patterns*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Fillmore, C. (1983). *How to know whether you're coming or going* (Vol. vol. 108). Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Finegan, E. (1995). Subjectivity and subjectification: an introduction. In D. Stein & S. Wright (Eds.), *Subjectivity and Subjectivication* (pp. 1-15). Cambridge: Cambridge University Press.
- Fleischman, S. (1983). From pragmatics to grammar. *Lingua*, 60(2), 183-214.
doi:[http://dx.doi.org/10.1016/0024-3841\(83\)90074-8](http://dx.doi.org/10.1016/0024-3841(83)90074-8)
- Foley, W. A. (1986). *The Papuan languages of New Guinea*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gandour, J. (1978). On the deictic use of verbs of motion come and go in Thai. *Anthropological Linguistics*, 20(9), 381-394.
- Gathercole, V. C. M. (1977). A study of the comings and goings of the speakers of four languages: Spanish, Japanese, English, and Turkish. *Kansas Working Papers in Linguistics*, 2(61), 61-94.
- Gathercole, V. C. M. (1978). Towards a Universal for Deictic Verbs of Motion. *Kansas Working Papers in Linguistics*, 3, 72-88.
- Goddard, C. (1997). The Semantics of Coming and Going. *Pragmatics*, 7(2), 147-162.
- Heine, B. a. U. C. (1986). *On the rise of grammatical categories: Some examples from Maa* (Vol. Kölner Beiträge zur Afrikanistik, 13). Berlin: Reimer.
- Heine, B. C., Ulrike & Hünne Meyer, Friederike (1991). *Grammaticalization : a conceptual framework*. Chicago: University of Chicago Press.

- Ikegami, Y. (2005). Indices of a subjectivity-prominent language: between cognitive linguistics and linguistic typology. *Annual Review of Cognitive Linguistics*, 3, 132-164.
- Ikegami, Y. (2008). Subjective construal as a 'fashion of speaking' in Japanese. In M. González, Mackenzie J. and Álvarez, Elsa (Ed.), *Current Trends in Contrastive Linguistics: Functional and cognitive perspectives*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Ikegami, Y. (2016). Subject-object contrast (shukakutairitsu) and subject-object merger (shukaku-gouitsu) in "thinking for speaking": A typology of the speaker's preferred stances of construal across languages and its implications for language teaching. In K. Kabata & K. Toratani (Eds.), *Cognitive-Functional Approaches to the Study of Japanese as a Second Language* (pp. 301-317). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Jaggar, P. J., & Buba, M. (1994). The space and time adverbials nan/can in Hausa: Cracking the deictic code. *Language Sciences*, 16(3), 387-421.
doi:[http://dx.doi.org/10.1016/0388-0001\(94\)90010-8](http://dx.doi.org/10.1016/0388-0001(94)90010-8)
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind And Its Challenge To Western Thought*. New York: Basic Books.
- Lamarre, C. (2008). The Linguistic Categorization of Deictic Direction in Chinese — with Reference to Japanese —. In D. Xu (Ed.), *Space in Languages of China: Cross-linguistic, Synchronic and Diachronic Perspectives* (pp. 69-97). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Landau, B., & Jackendoff, R. (1993). "What" and "where" in spatial language and spatial cognition. *Behavioral and Brain Sciences*, 16(2), 217-238.
- Langacker, R. W. (1987). *Foundations of cognitive grammar Volume I: Theoretical Prerequisites*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Langacker, R. W. (1991). *Foundations of Cognitive Grammar, Volume II, Descriptive Application*. Stanford, California: Stanford University Press.

- Langacker, R. W. (1999). Losing Control: Grammaticization, Subjectification, and Transparency. In A. a. K. Blank, Peter (Ed.), *Historical Semantics and Cognition* (pp. 147-175). Berlin and New York: Mouton de Gruyter.
- Langacker, R. W. (2002). *Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar*. Bod Third Party Titles.
- Langacker, R. W. (2006). Subjectification, Grammaticization, and Conceptual Archetypes. In C. C. Angeliki Athanasiadou, and Bert Cornillie (Ed.), *Subjectification: Various Paths to Subjectivity*. Berlin and New York: Mouton de Gruyter.
- Langacker, R. W. (2008). *Cognitive Grammar: A Basic Introduction*. New York: Mouton de Gruyter.
- Lenz, F. (2003). *Deictic Conceptualisation of Space, Time and Person*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Levinson, S., & Wilkins, D. (Eds.). (2006). *Grammars of Space: Explorations in Cognitive Diversity* Cambridge: Cambridge University Press.
- Lewandowski, W. (2007). *Toward a Comparative Analysis of COMING and GOING Verbs in Spanish, German, and Polish*. (M.A. Thesis), Universitat Autònoma de Barcelona.
- Li, P., & Gleitman, L. (2002). Turning the tables: language and spatial reasoning. *Cognition*, 83(3), 265-294. doi:[https://doi.org/10.1016/S0010-0277\(02\)00009-4](https://doi.org/10.1016/S0010-0277(02)00009-4)
- López-Couso, M. J., & Seoane, E. (2008). *Rethinking Grammaticalization: New Perspectives*. Philadelphia: John Benjamins.
- Lyon, J. (1982). Deixis and Subjectivity: Loquor, Ergo Sum? . In W. K. R. J. Jarvella (Ed.), *Speech, Place, and Action: Studies in Deixis and Related Topics* (pp. 101-112). Chichester & New York: John Wiley.
- Lyons, J. (1977). *Semantics, Volumes 1-2*: Cambridge University Press.
- Lyons, J. (1994). Subjectivity and Subjecthood. In M. Yaguello (Ed.), *Subjectivity and Subjecthood: The Status of the Subject in Linguistic Theory* (pp. 9-17). Paris: Ophrys.

- Matisoff, J. A. (1991). Areal and universal dimensions of grammaticalization in Lahu. In B. H. E Traugott (Ed.), *Approaches to grammaticalization, Vol. II* (pp. 383-453). Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins publishing company.
- Matsumoto, Y. (1996). Subjective motion and English and Japanese verbs. *Cognitive Linguistics*, 7(2), 183-226.
- Matsumoto, Y. (2003). Typologies of lexicalization patterns and event integration: Clarifications and reformulations. In S. C. e. al. (Ed.), *Empirical and theoretical Investigations into Language: A Festschrift for Masaru Kajita* (pp. 403-418). Tokyo: Kaitakusha.
- McElvenny, J. (2006). *The diachronic evolution of directional constructions in Mandarin*. (Ph.D. dissertation), University of Sydney.
- Nakazawa, T. (2005). On come and go in English, Japanese, and Chinese: Why do they come while others go? *Language, Information, Text*, 12, 43-62.
- Nakazawa, T. (2006). *Motion Event and Deictic Motion Verbs as Path-Conflating Verbs*. Paper presented at the Proceedings of the HPSG06 Conference. [online]. <http://csli-publications.stanford.edu/HPSG/2006/>
- Nakazawa, T. (2007). A Typology of the Ground of Deictic Motion Verbs As Path-Conflating Verbs: the Speaker, the Addressee, and Beyond *Poznań Studies in Contemporary Linguistics* (Vol. 43, pp. 59).
- Nuyts, J. (2001). *Epistemic Modality, Language, and Conceptualization*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Nuyts, J., & Pederson, E. (1999). *Language and conceptualization*. Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Oshima, D. Y. (2006). GO and COME Revisited: What Serves as a Reference Point? *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 32(1), 287-298. doi:<http://dx.doi.org/10.3765/bls.v32i1.3466>
- Rangkupan, S. (1992). *Subsidiary verbs /Pay/ 'Go' and /Maa/ 'Come' in Thai*. (Master thesis), Chulalongkorn University.
- Rudzka-Ostyn, B. (1988). *Topics in Cognitive Linguistics*: John Benjamins Publishing.

- Saeed, J. I. (1997). *Semantics*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Scheibman, J. (2002). *Point of View and Grammar: Structural patterns of subjectivity in American English conversation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Serzisko, F. (1988). On bounding in Ik. In B. Rudzka-Ostyn (Ed.), *Topics in cognitive linguistics* (pp. 429-445). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Shen, Y.-M. (1996). The semantics of the Chinese verb "come". In E. H. Casad (Ed.), *Cognitive linguistics in the redwoods : the expansion of a new paradigm in linguistics* (pp. 507-540). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Shibatani, M. (2003). Directional verbs in Japanese. In E. S. a. U. Seibert (Ed.), *Motion, Direction and Location in Languages: In Honor of Zygmunt Frajzyngier* (pp. 259-286). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Shindo, M. (2009). *Semantic extension, subjectification, and verbalization*. Lanham: University Press of America.
- Stein, D., & Wright, S. (1995). *Subjectivity and subjectivisation: Linguistic perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Talmy, L. (1985). Lexicalization patterns: Semantic structure in lexical forms. In T. Shopen (Ed.), *Language Typology and Syntactic Description Vol. 3 Grammatical Categories and the Lexicon* (pp. 57-149). New York: Cambridge University Press.
- Talmy, L. (2000). *Toward a Cognitive Semantics: Typology and Process in Concept Structuring* (Vol. 2). Cambridge, MA: MIT Press.
- Thepkanjana, K. (1986). *Serial verb construction in Thai*. (Doctoral dissertation), University of Michigan.
- Traugott, E., C. (1995). Subjectification in grammaticalization. In D. S. a. S. Wright (Ed.), *Subjectivity and Subjectivisation*. (pp. 31-54). Cambridge: Cambridge University Press.

- Traugott, E., C. (2003). From subjectification to intersubjectification. In R. Hickey (Ed.), *Motives for Language Change* (pp. 124-139). Cambridge: Cambridge University Press.
- Traugott, E. C. (1978). *On the expression of spatio-temporal relations*. .
- Traugott, E. C. (1989). On the Rise of Epistemic Meanings in English: An Example of Subjectification in Semantic Change. *Language*, 65(1), 31-55.
doi:10.2307/414841
- Traugott, E. C. (2010). (Inter)subjectivity and (inter)subjectification: A reassessment. In K. Davidse (Ed.), *Subjectification, Intersubjectification and Grammaticalization* (pp. 29-70). Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Traugott, E. C., & Dasher, R. B. (2002). *Regularity in Semantic Change*: Cambridge University Press.
- Uehara, S. (2006). Toward a typology of linguistic subjectivity: A cognitive and cross-linguistic approach to grammaticalized deixis. In C. C. Angeliki Athanasiadou, and Bert Cornilli (Ed.), *Subjectification: Various Paths to Subjectivity*. . Berlin: Mouton de Gruyter.
- van der Auwera, J. (2005). *Prohibitives: Why two thirds of the world's languages are unlike Dutch*. Paper presented at the Proceeding of the Fifteenth Amsterdam Colloquim, Amsterdam
- Verhagen, A. (1995). Subjectification, syntax, and communication. In D. S. S. Wright (Ed.), *Subjectivity and subjectivisation: linguistic perspectives* (pp. 103-128). Cambridge: Cambridge University Press.
- Viberg, Å. (2000). The polysemous cognates Swedish gå and English go. Universal and language-specific characteristics. *Languages in Contrast*, 2(1), 89-115.
- Wälchli, B. a. C., Michael. (2012). Lexical typology through similarity semantics: Toward a semantic map of motion verbs. *Linguistics*, 50(3), 671-710.
- Wilkins, D. P. a. H., Deborah. (1995). When GO means COME: Questioning the basicness of basic motion verbs. *Cognitive Linguistics*, 6(2), 209-259.

Xu, D. (2008). *Space in Languages of China: Cross-linguistic, Synchronic and Diachronic Perspectives*. Paris: Springer.

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชาฎิณี มณีนาวาชัย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเยอรมัน จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546 และสำเร็จการศึกษ้อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554

